सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२६ - २०२७

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

(कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय)

(महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी)

(व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय)

(महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी)

(रतन टाटा महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ)

येरवडा कारागृह मुद्रणालय, पुणे-४११ ००६

२०२६

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२६ - २०२७

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागाने तयार केलेल्या कार्यक्रम अंदाजपत्रकांची यादी

कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचे क्रमांक		कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचे नाव
(१)	..	कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग खुद्द मंत्रालयीन विभागासह
(२)	..	कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता आयुक्तालय
(३)	..	महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी
(४)	..	व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय
(५)	..	महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी
(६)	..	रतन टाटा महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ

अनुक्रमणिका

संघटनेच्या रचनेचा तक्ता पृष्ठ क्रमांक

Organisation Chart / Direction and Administration

१. कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग १

२. संचालन व प्रशासन १

३. **तक्ता १-** (दोन) वित्तीय गरजा ६

४. **तक्ता २-** प्रशिक्षणासाठी पाठविण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांची सांख्यिकी माहिती दर्शविणारा तक्ता १५

५. **तक्ता ३-** कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयातर्फे होणारी विविध कार्ये दर्शविणारा तक्ता १६

६. विभागीय आयुक्तालयांकडून होणारे मार्गदर्शन व कार्याचे सुसूत्रीकरण १७

७. **तक्ता ४-** मुंबई, पुणे, औरंगाबाद, नागपूर, नाशिक आणि अमरावती येथील विभागीय मुख्यालयांबाबतची सांख्यिकी माहिती दर्शविणारा तक्ता. .. १८

८. कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे २०

९. **तक्ता ५-** (दोन) वित्तीय गरजा २२

१०. **तक्ता ६-** नाव नोंदणी व नोकरीस लावलेल्या सर्वसाधारण उमेदवारांची माहिती २४

११. **तक्ता ७-** शैक्षणिक पात्रतेप्रमाणे डिसेंबर २०२५ या वर्षाअखेर नोंदणी पटावर असणारे सुशिक्षित व अशिक्षित उमेदवारांची माहिती दर्शविणारा तक्ता. २६

१२. **तक्ता ८-** जिल्हानिहाय भरण्यात आलेल्या रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र २८

१३. **तक्ता ९-** जिल्हानिहाय नोंदणीपटावर वर्षारंभी असलेल्या मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र. ३०

१४. **तक्ता १०-** जिल्हानिहाय नावे नोंदविलेल्या मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र ३२

१५. **तक्ता ११-** जिल्हानिहाय नोकरीस लागलेल्या मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र ३४

१६. **तक्ता १२-** जिल्हानिहाय नोंदणीपटावर वर्षाअंती असलेल्या मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र. ३६

१७. **तक्ता १३-** जिल्हानिहाय अनुसूचित जातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र. ३८

१८. **तक्ता १४-** जिल्हानिहाय अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र. ४०

१९. **तक्ता १५-** जिल्हानिहाय विमुक्त जातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र. ४२

२०. **तक्ता १६-** जिल्हानिहाय भटक्या जमातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र. ४४

२१. **तक्ता १७-** जिल्हानिहाय इतर मागासवर्गीय उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र. ४६

२२. **तक्ता १८-** जिल्हानिहाय विशेष मागासवर्गीय उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारा तक्ता. ४८

अनुक्रमणिका--*चालू*

पृष्ठ क्रमांक

२३. **तक्ता १९-** जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर २०२४ या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती. ५०

२४. **तक्ता २०-** जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर २०२५ या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती. ५२

२५. **तक्ता २१-** १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर २०२५ या कालावधीत नोंदणी झालेल्या अल्पसंख्याकांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती. ५४

२६. कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे सर्वेक्षण आणि सांख्यिकी (एक) ५७

२७. **तक्ता २२-**(दोन) वित्तीय गरजा ६०

२८. **तक्ता २३-** २४ जिल्ह्यांतील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेले व्यवसाय मार्गदर्शनाचे कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र. ६२

२९. **तक्ता २४-**महाराष्ट्रातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, मार्गदर्शन केंद्राच्या नोंदणीपटावर असणाऱ्या स्त्री उमेदवारांची वयोगटाप्रमाणे कार्यालयनिहाय माहिती – ३१ डिसेंबर २०२५ अखेर. ६७

३०. **तक्ता २५-**महाराष्ट्रातील सेवायोजन कार्यालयांच्या नोंदणीपटावर असणाऱ्या पुरुष उमेदवारांची वयोगटाप्रमाणे कार्यालयनिहाय माहिती – ३१ डिसेंबर २०२५ अखेर .. ६८

३१. **तक्ता २६-**नोंदणीकृत सार्वजनिक व खाजगी आस्थापना माहिती – ३१ डिसेंबर २०२५ अखेर ७०

३२. **तक्ता २७-**रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमांमध्ये प्राप्त केलेल्या (प्रशिक्षणासाठी) रिक्त पदांची जिल्हानिहाय संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र. ७१

३३. **तक्ता २८-**सेवायोजन कार्यालये रिक्त पदे अधिसूचित करणे सक्तीचे अधिनियम, १९५९ अंतर्गत महाराष्ट्र राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता केंद्रांनी केलेल्या कामाची माहिती – जानेवारी २०२५ ते डिसेंबर २०२५ अखेर. .. ७२

३४. **तक्ता २९-** करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिकेमधून लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची केंद्रनिहाय संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र. ७३

३५. **तक्ता ३०-**आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेल्या कामाचा तपशील. ७६

३६. **तक्ता ३१-**पंडित दीनदयाळ उपाध्याय रोजगार मेळावे - या योजनेअंतर्गत घेण्यात आलेले रोजगार मेळावे .. ७८

३७. **तक्ता ३२-**स्थापन करण्यात आलेल्या व कार्यरत असलेल्या सेवा सोसायट्यांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती. ७९

३८. **तक्ता ३३-**व्यवस्थापकीय अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची वर्षनिहाय सांख्यिकी माहिती ८०

३९. **तक्ता ३४-**कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता आयुक्तालय ८२

४०. **तक्ता ३५-**कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग (खुद्द विभाग) ८३

४१. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी ८४

४२. संचालन व प्रशासन ८८

अनुक्रमणिका--*चालू*

				पृष्ठ क्रमांक
४३.	तंत्र विद्यालय	..	..	९०
४४.	अशासकीय तंत्र महाविद्यालये व औद्योगिक संस्थांना साहाय्य	..	..	११०
४५.	महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास मंडळ	..	..	१२०
४६.	शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना	..	..	१२४
४७.	मानवी विकासासाठी उपयोजित ज्ञान आणि कौशल्याचा विकास	..	..	१३३
४८.	शिल्प कारागिरांचे तथा पर्यवेक्षकांचे प्रशिक्षण	..	..	१५३
४९.	शिकाऊ उमेदवारी योजना	..	..	१५४
५०.	वैधानिक विकास मंडळनिहाय प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय तरतूद, सुधारित अंदाज याबाबतचे विवरणपत्र	..	..	१७०
५१.	महिलांविषयी अर्थसंकल्प	..	..	१७२
५२.	पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र	..	..	१७४
५३.	महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी	..	..	२०२
५४.	रतन टाटा महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ	..	..	२०८

संरचनात्मक तक्ता

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

सचिव (कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग)

- **आयुक्त,**
  कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता
  आयुक्तालय, नवी मुंबई.
- **मुख्य कार्यकारी अधिकारी,**
  महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था,
  मुंबई.
- **मुख्य कार्यकारी अधिकारी,**
  महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी,
  मुंबई.
- **संचालक,**
  व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय,
  मुंबई-१.

(सही)

ORGANIZATIONAL CHART

Skill, Employment, Entrepreneurship and Innovation Department

Secretary (Skill, Employment, Entrepreneurship and Innovation Department)

- ***Commissioner,*** *Commissionerate of Skill Development, Employment and Entrepreneurship, Navi Mumbai.*
- ***Chief Executive Officer,*** *Maharashtra State Skill Development Society, Mumbai.*
- ***Chief Executive Officer,*** *Maharashtra State Innovation Society, Mumbai.*
- ***Director,*** *Directorate of Vocational Education and Training, Mumbai-1.*

संघटनेच्या रचनेचा तक्ता

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय, नवी मुंबई

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय, नवी मुंबई

उप-आयुक्त -१

- सहायक आयुक्त-४
- कौ. वि. रो. उ. मा. अ.-६
- सहायक संचालक (लेखा)-१

उप-आयुक्त-१
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, विभागीय आयुक्तालय (कोकण भवन), नवी मुंबई

कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, मुंबई (उपनगर)
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-५
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, मुंबई (शहर)
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-४
जिल्हा कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, ठाणे
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-५
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, रायगड
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, रत्नागिरी
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, सिंधुदुर्ग
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, पालघर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२

उप-आयुक्त-१
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, विभागीय आयुक्तालय, पुणे

कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, पुणे
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-५
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, सोलापूर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-३
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, कोल्हापूर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-३
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, सांगली
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, सातारा
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
आ. उ. करिता कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, मंचर-आंबेगाव
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१

उप-आयुक्त-१
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, विभागीय आयुक्तालय, औरंगाबाद

कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, औरंगाबाद
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, परभणी
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, हिंगोली
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, बीड
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, नांदेड
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, उस्मानाबाद
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, जालना
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, लातूर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, किनवट, जि. नांदेड
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१

उप-आयुक्त-१
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, विभागीय आयुक्तालय, नागपूर

कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. उ. मा. केंद्र, नागपूर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-५
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, वर्धा
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, भंडारा
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, गोंदिया
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, चंद्रपूर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, गडचिरोली
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, देवरी, जि. गोंदिया
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, चंद्रपूर, जि. चंद्रपूर
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, गडचिरोली
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१

उप-आयुक्त-१
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, विभागीय आयुक्तालय, अमरावती

कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, अमरावती
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-३
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, यवतमाळ
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, बुलढाणा
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, अचलपूर, जि. अमरावती
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, अकोला
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, वाशिम
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१

उप-आयुक्त-१
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, विभागीय आयुक्तालय, नाशिक

कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, नाशिक
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-४
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, जळगाव
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, धुळे
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, नंदुरबार
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, अहमदनगर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, कळवण, जि. नाशिक
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, रावेर, जिल्हा जळगाव
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१

स. आ.--सहायक आयुक्त
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.--कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, मार्गदर्शन अधिकारी.
कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र--कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, मार्गदर्शन केंद्र.
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र--जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, मार्गदर्शन केंद्र.
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र--आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, माहिती व मार्गदर्शन केंद्र.

ORGANISATION CHART

COMMISSIONERATE OF SKILL, DEVELOPMENT, EMPLOYMENT AND ENTREPRENEURSHIP, MUMBAI

Commissionerate of Skill Development, Employment and Entrepreneurship, Navi Mumbai

Deputy Commissioner-1

- Asstt. Commissioner-4
- S. D. E. & E. G. O.-6
- Asstt. Director (Acctt.)-1

Deputy Commissioner, Divisional Commissionerate, Navi Mumbai

D. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Suburban Mumbai
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-5

D. S. D. E. & E. G. C., Mumbai Shahar
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-4

D. S. D. E. & E. G. C., Thane
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-5

D. S. D. E. & E. G. C., Raigad
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Ratnagiri
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Sindhudurg
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-6

D. S. D. E. & G. C. Palghar
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

Deputy Commissioner, Divisional Commissionerate, Pune

D. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Pune
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-5

D. S. D. E. & E. G. C., Solapur
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-3

S. D. E. & E. G. C., Kolhapur
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-3

D. S. D. E. & E. G. C., Sangli
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Satara
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

S. D. E. & E. I. & G. C., for Adivasi Candidates, Manchar-Ambegaon, District Pune
S. D. E. & E. G. O.-1

Deputy Commissioner, Divisional Commissionerate, Aurangabad

D. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

S. D. E. & E. G. C., Aurangabad
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

S. D. E. & E. G. C., Parbhani
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Hingoli
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Beed
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Nanded
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Osmanabad
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Jalna
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Latur
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

S. D. E. & E. I. & G. C., for Adivasi Candidates, Kinvat, District Nanded
S. D. E. & E. G. O.-1

Deputy Commissioner, Divisional Commissionerate, Nagpur

D. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Nagpur
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-5

D. S. D. E. & E. G. C., Wardha
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Bhandara
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Gondia
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Chandrapur
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Gadchiroli
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

for Adivasi, Devri, District Gondia
S. D. E. & E. G. O.-1

S. D. E. & E. I. & G. C., for Adivasi, Chandrapur, District Chandrapur
S. D. E. & E. G. O.-1

S. D. E. & E. I. & G. C. for Adivasi, Gadchiroli
S. D. E. & E. G. O.-1

Deputy Commissioner, Divisional Commissionerate, Amravati

D. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Amravati
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-3

D. S. D. E. & E. G. C., Yavatmal
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Buldhana
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

S. D. E. & E. I. & G. C., for Adivasi Achalpur, District Amravati
S. D. E. & E. G. C.

D. S. D. E. & E. G. C., Akola
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Washim
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

Deputy Commissioner, Divisional Commissionerate, Nashik

D. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Nashik
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-4

D. S. D. E. & E. G. C., Jalgaon
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Dhule
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Nandurbar
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Ahmadnagar
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

S. D. E. & E. I. & G. C., for Adivasi, Raver, District Jalgaon
S. D. E. & E. G. O.-1

S. D. E. & E. I. & G. C., for Adivasi, Kalvan, District Nashik
S. D. E. & E. G. O.-1

A. C.–	Assistant Commissioner.
S. D. E. & E. G. O.–	Skill Development, Employment & Entrepreneurship Guidance Officer.
D. S. D. E. & E. G. C.–	District Skill Development, Employment & Entrepreneurship Guidance Centre.
S. D. E. & E. I. & G. C.–	Skill Development, Employment & Entrepreneurship Information & Guidance Centre.

१. कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

प्रस्तावना

रोजगाराबाबत बदलत्या आंतरराष्ट्रीय व राष्ट्रीय परिस्थितीत कौशल्य विकासावर अधिक भर देण्याची आवश्यकता विचारात घेऊन तसेच कौशल्य विकास व उद्योजकतेस अधिक प्रोत्साहन देण्यासाठी केंद्र शासनाच्या धर्तीवर राज्यात कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाची निर्मिती केली असून यापूर्वीच्या रोजगार व स्वयंरोजगार विभागाचे नामकरण शासन निर्णय क्रमांक एईओ-१०१५/प्र. क्र. ०६/२०१५/दहा, दिनांक १५ जानेवारी २०१५ नुसार कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग करण्याचा निर्णय राज्य शासनाने घेतला. तसेच याकरिता प्रधान सचिवांचे स्वतंत्र पदही निर्माण करण्यात आले आहे.

राष्ट्रीय कौशल्य विकास कार्यक्रमांतर्गत तसेच महाराष्ट्र शासनाच्या धोरणानुसार राज्यामध्ये रोजगाराभिमुख कौशल्य विकास प्रशिक्षण देण्याच्या उद्दिष्टाने कौशल्य विकास कार्यक्रमाची प्रभावी अंमलबजावणी करण्या-करिता राज्यस्तरीय नोडल संस्था म्हणून महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीची स्थापना उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या शासन निर्णय क्रमांक कौ.वि.उ.-२०१०/प्र. क्र. १७७/२०१०/व्यशि-५, दिनांक २९ डिसेंबर २०१० अन्वये करण्यात आली. कौशल्य विकास व उद्योजकतेसंबंधी राज्यातील विविध उपक्रमांचे नियोजन, अंमलबजावणी व सनियंत्रणाची जबाबदारी कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाकडे सोपविण्यात आल्याने कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग शासन निर्णय क्र. कौ.वि.उ. २०१५/प्र. क्र. २१/प्रशा. १, दिनांक ६ एप्रिल २०१५ अन्वये महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी ही या विभागाच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखाली आणण्यात आली आहे. तसेच शासन निर्णय क्रमांक कौ.वि.उ. २०१५/प्र.क्र. १९०/प्रशा. १, दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ अन्वये उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या अधिपत्याखाली असलेले व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय व त्यांच्या अधिनस्त कार्यालये, संस्था त्यांच्याकरिता मंजूर असलेल्या सर्व पदांसह तसेच कार्यरत असलेल्या अधिकारी व कर्मचाऱ्यांसह व त्यांच्याद्वारे राबविल्या जाणाऱ्या सर्व योजना कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या नियंत्रणाखाली आणण्यात आलेल्या आहेत.

संचालन व प्रशासन

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संघटना, बेरोजगारांना रोजगार साहाय्य देणे, विद्यार्थी व नोकरीच्छुक उमेदवारांना मार्गदर्शन समुपदेशन, प्रशिक्षणाचे आयोजन करणे व नियोजन आयोग आणि नियोजन मंडळांना मनुष्यबळाच्या नियोजनासाठी प्रशिक्षण व तांत्रिक शिक्षणासाठी लागणारी अत्यंत उपयुक्त रोजगार क्षेत्र आकडेवारी गोळा करण्याचे व संकलित करण्याचे कार्य करते. वरील महत्त्वाच्या कार्याच्या, विशेषत: प्रस्तुत काळात अनुरोधाने आयुक्तालय अधिपत्याखालील कार्यालयाच्या कार्याचे निरीक्षण व समन्वय करण्याची नितांत आवश्यकता असून वेळोवेळी या कार्यालयांना मार्गदर्शन करण्याचेही कार्य कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय करते. तसेच ही सेवा संबंधितांना अधिक कार्यक्षमतेने व दक्षतेने उपलब्ध करणे तितकेच अत्यावश्यक होय.

महाराष्ट्रातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संघटनेतील संचालन आणि प्रशासनामध्ये खालील कार्यक्रमांचा समावेश होतो :--

(१) कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नावीन्यता आयुक्तालय, नवी मुंबई.

(२) विभागीय आयुक्तालये.

(३) कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नावीन्यता आयुक्तालयातील अधिकाऱ्यांचे प्रशिक्षण.

(४) कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नावीन्यता मार्गदर्शन केंद्रांचे संगणकीकरण.

१ एप्रिल १९८२ पासून माजी सैनिकांसाठी असलेल्या राखीव जागा भरतीचे काम जिल्हा सैनिक बोर्डाकडे वर्ग करण्यात आले आहे.

समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग यांचे शासन निर्णय, क्रमांक सकआ-१०९९/प्र. क्र. १५७/आस्था-२, दिनांक ४ ऑक्टोबर २००० नुसार समाजकल्याण विभागांकडील बेरोजगारांची नोंदणी व नोकरीसाठी पाठवणी हे काम तत्कालीन रोजगार व स्वयंरोजगार विभागाकडे हस्तांतरित करण्यात आलेले आहे व त्यानुसार मागासवर्गीय उमेदवारांची सांख्यिकी माहिती त्या त्या जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रनिहाय मागासवर्गीय उमेदवारांसाठी विहित केलेल्या तक्त्यात अंतर्भूत करण्यात आली आहे.

१. महाराष्ट्र शासनाचा बेरोजगारांसाठी सेवा सोसायट्या स्थापनेचा उपक्रम.

सेवायोजन केंद्रात नोंदणी करण्याची बेरोजगार तरुणांची संख्या दिवसागणिक वाढतच चालली आहे. परंतु बेरोजगार तरुणांना नोकरीच्या संधी त्या प्रमाणात कमी होत आहे. सध्या ही भेडसावणारी समस्या काही प्रमाणात कमी करण्यासाठी बेरोजगारांच्या सेवा-सोसायट्या यांच्यामार्फत ग्रामीण तसेच शहरी जनतेला आणि विविध शासकीय विभागांना दैनंदिन गरजेच्या सेवा उपलब्ध करून देण्याच्या उद्देशाने बेरोजगारांच्या सेवा-सोसायट्यांना कामाचा मोबदला देण्यात येतो.

राज्यात स्थापन झालेल्या व कार्यरत सेवा-सोसायट्यांच्या मासिक अहवालानुसार वर्षनिहाय स्थापन व कार्यरत सोसायट्या व त्यातील सभासदांची माहिती दर्शविणारा तक्ता पुढीलप्रमाणे आहे.

तसेच जिल्हानिहाय स्थान व कार्यरत सोसायट्यांची माहिती तक्ता ३३ मध्ये दर्शविण्यात आलेली आहे.

वर्ष	स्थापन सेवा-सोसायट्यांची संख्या	स्थापन सेवा-सोसायट्यांतील सभासदांची संख्या	कार्यरत सेवा-सोसायट्यांची संख्या	कार्यरत सेवा-सोसायट्यांतील सभासदांची संख्या
१	२	३	४	५
२०२३-२४ ..	७८०१	११४१९३	२६९२	४०१००
२०२४-२५ ..	७८१२	११४३१८	२७५२	४०४२१
२०२५-२६ .. (डिसेंबर २०२५)	८०१६	११७०७२	३०१३	४३९६४

बेरोजगारांच्या सहकारी सेवा संस्थांना आर्थिक साहाय्य

बेरोजगारांच्या सहकारी सेवा-सोसायट्यांना आर्थिक साहाय्य देण्याबाबत शासनाने ११ फेब्रुवारी २००४ रोजी शासन निर्णय पारित करून सेवा-सोसायट्यांना व्यवस्थापकीय अनुदान म्हणून आर्थिक साहाय्य देण्यास सुरुवात केलेली आहे.

शासनाच्या रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या नवीन धोरणांतर्गत बेरोजगारांनी स्थापन केलेल्या सहकारी सेवा संस्थांना त्यांचे कार्यालय स्थापन करणे, कार्यालयासाठी आवश्यक असलेले फर्निचर, दूरध्वनी, विद्युत जोडणी, विविध परवाने मिळविणे, संस्थेचा प्रसार व प्रचार इत्यादी कामे करण्यासाठी येणारा खर्च भागविण्याकरिता सेवा संस्थाना आर्थिक साहाय्य देण्याचा निर्णय घेण्यात आला. सेवा-सोसायट्यांच्या प्रत्येक सदस्यास प्रतिवर्षी रुपये १,२०० प्रमाणे व्यवस्थापकीय अनुदान म्हणून देण्यात येते. सदरचे अनुदान हे तीन वर्षांकरिता असून यातून सेवा सहकारी सोसायटी सक्षम होऊन सेवा-सोसायटीतील सदस्यांना/स्वयंरोजगार प्राप्त व्हावा, हा शासनाचा हेतू आहे.

१. बेरोजगारांच्या सहकारी सेवा संस्थांना आर्थिक साहाय्य :-

शासन निर्णय क्रमांक कौविउ-२०२१/प्र.क्र.१४०/प्रशा.२, दिनांक २८ ऑगस्ट २०२४ अन्वये बेरोजगारांच्या सेवा सहकारी संस्था/लोकसेवा केंद्रांना देण्यात येणाऱ्या विनानिविदा कामांच्या वित्तीय मर्यादेत रुपये ३.०० लाखांवरून रुपये १०.०० लाखपर्यंत सुधारणा करण्यात आलेली आहे.

सेवा-सोसायट्यांना वर्षनिहाय वाटप केलेल्या व्यवस्थापकीय अनुदानाची माहिती तक्ता क्रमांक ३२ मध्ये दर्शविण्यात आलेली आहे.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयाचे खालील महत्त्वाचे कार्यक्रम आहेत **:-**

(१) बेरोजगारांची नाव नोंदणी व नोकरीस सहकार्य
(२) सेवायोजन क्षेत्र माहिती
(३) व्यवसाय मार्गदर्शन
(४) रोजगार प्रोत्साहन योजना
(५) करियर ग्रंथालय सदृश अभ्यासिका
(६) रोजगार मेळावे
(७) प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान

(१) बेरोजगारांची नाव नोंदणी व नोकरीस सहकार्य

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयाचे वेबपोर्टल https://mahaswayam.gov.in द्वारे राज्यातील नोकरी इच्छुक उमेदवार ऑनलाईन नाव नोंदणी करू शकतात, तसेच याच पोर्टलद्वारे उद्योजक त्यांचेकडील रिक्तपदांची मागणी ऑनलाईन नोंदवून, स्वत:च पात्र उमेदवारांची यादी प्राप्त करून घेऊ शकतात. पोर्टलद्वारे उमेदवारांना रोजगाराच्या संधी, प्रशिक्षणाचा व प्रशिक्षण संस्थांचा तपशील तसेच स्वयंरोजगार योजनांची माहिती उपलब्ध करण्यात आली आहे.

(२) सेवायोजन क्षेत्र माहिती

राज्यातील ३६ जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांमध्ये सेवायोजन क्षेत्र माहिती केंद्रे आहेत आणि कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयात एक राज्य सेवायोजन क्षेत्र माहिती केंद्र आहे.

राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रातील सर्व सेवायोजन क्षेत्र माहिती पथके सेवायोजन क्षेत्रातील माहिती गोळा करतात. ही माहिती सरकारी क्षेत्रातील सर्व आस्थापनांकडून व सर्वसाधारणपणे १० किंवा अधिक कर्मचारी सातत्याने कामावर असणाऱ्या खाजगी क्षेत्रातील आस्थापनांकडून गोळा करण्यात येते. फक्त बृहन्मुंबईमध्ये ही माहिती २५ किंवा त्यापेक्षा अधिक कर्मचारी असणाऱ्या खाजगी क्षेत्रातील आस्थापनेकडून (बिगरशेती व्यवसाय) नियमितपणे दर तिमाहीस गोळा करण्यात येते. सदरहू माहिती वेबपोर्टलवर ऑनलाईन नोंदविण्याची सोय उपलब्ध करण्यात आलेली आहे.

(३) व्यवसाय मार्गदर्शन

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयात एक राज्य व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्र असून राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांमध्ये २४ व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्रे कार्य करीत आहेत. या सेवेचे मुख्य कार्य म्हणजे तरुणांना त्यांच्या आवडी, कल, आकांक्षा आणि शैक्षणिक अर्हतेप्रमाणे ते ज्या व्यवसायासाठी जास्तीत जास्त पात्र असतील त्या व्यवसायात पदार्पण करण्याचे त्यांना मार्गदर्शन करणे होय. त्याशिवाय युवकांच्या व्यावसायिक समस्या

जाणून घेऊन त्यांची उकल करण्यास साहाय्य करण्याचे व आवडीच्या व्यवसायातील प्रौढ उमेदवारांना इतर व्यवसाय मिळवून देण्याचे साहाय्य करण्याचे कार्यही या सेवेच्या अंतर्गत केले जाते.

४. (अ) रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम :-

रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम या योजनेंतर्गत येत असलेल्या अडचणींबाबतचा सर्वंकष विचार करून "Maharashtra Apprentice Promotion Scheme (MAPS)" ही योजना रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम योजनेपेक्षा निश्चितच अधिक प्रभावी ठरणारी असल्यामुळे "महाराष्ट्र शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजना (Maharashtra Apprentice Promotion Scheme (MAPS)" ही योजना कार्यान्वित होईपर्यंत "रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम" ही योजना चालू ठेवून नंतर बंद करण्याबाबत शासनाचे पत्र क्रमांक ईपीपी-२०२२/ प्र.क्र.८२/प्रशा-२ (रोजगार), दिनांक १० ऑगस्ट २०२२ च्या पत्रान्वये कळविले होते. त्यानुसार आयुक्तालयाचे पत्र क्रमांक कौविरोवउआ/ कक्ष-८/प्र.क्र.१२/२४/२३५६-४, दिनांक १६ एप्रिल २०२४ अन्वये सन २०२४-२०२५ पासून रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम (इ.पी.पी.) ही योजना स्थगित करण्याबाबत अधिनस्त कार्यालयास सूचना देण्यात आलेल्या होत्या, त्यानुसार सदरची योजना बंद करण्यात आलेली आहे.

(ब) मुख्यमंत्री युवा कार्य प्रशिक्षण योजना

राज्यामध्ये युवक वर्ग आपले शिक्षण पूर्ण करून दरवर्षी मोठ्या संख्येने नोकरी, व्यवसाय यांच्या शोधात बाहेर पडत आहे. अशा बहुतांश युवकांना व्यवसाय व नोकरीसंबंधित अनुभवाचा अभाव असल्याने व्यवसाय सुरू करणे अथवा नोकरी प्राप्त करण्यामध्ये अडचणींना सामोरे जावे लागत असल्याचे दिसून येत आहे. या समस्येमुळे युवक वर्गामध्ये बेरोजगारीचे प्रमाण नियंत्रित ठेवण्यासाठी अडचणी येत असल्याने, विशेषत: यामध्ये १२ वी पास, विविध ट्रेडमधील आय.टी.आय. पदविकाधारक, पदवी आणि पदव्युत्तर युवकांचा समावेश आहे. सद्यस्थितीत राज्यातील अनेक उद्योग क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणावर रोजगाराची संधी उपलब्ध असली तरी असे उद्योग व बेरोजगार युवक यांना साधणारा दुव्यांचा अभाव असल्याकारणाने युवकांना शिक्षणानंतर अनुभवाअभावी पूर्णवेळ रोजगार मिळणे कठीण होत असल्याचे निदर्शनास येत होते.

"रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम" ही योजना दिनांक ३ डिसेंबर १९७४ पासून राबविण्यात येत होती. सदर योजना अधिक प्रभावीपणे राबविण्यासाठी व योजनेचा लाभ अधिकाधिक उमेदवारांना व्हावा यासाठी कालानुरूप सदर योजनेत सुधारणा करणे आवश्यक होते. त्यामुळे उमेदवारांना रोजगाराच्या अधिकाअधिक संधी उपलब्ध व्हाव्यात, याकरिता सदर योजना सुधारित करून राज्यातील युवकांना त्यांच्या शिक्षणानंतर प्रत्यक्ष कामाचे प्रशिक्षण देऊन त्यांची नोकरी मिळण्याची क्षमता (Employability) वाढविण्यासाठी "मुख्यमंत्री युवा कार्य प्रशिक्षण योजना" (CMYKPY) सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षापासून सुरू करण्यास कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग, महाराष्ट्र राज्य शासन निर्णय, क्रमांक संकीर्ण-२०२४ प्र.क्र./९०-व्यशि/ ३, दिनांक ९ जुलै २०२४ अन्वये सुरू करण्यात आलेली आहे.

रोजगार इच्छुक उमेदवारांना प्रत्यक्ष कामाचा अनुभव प्रशिक्षणातून मिळून त्यांची क्षमता वाढ होईल तसेच उद्योजकांना त्यांच्या उद्योगासाठी आवश्यक असणारे मनुष्यबळ कार्य प्रशिक्षणाद्वारे उपलब्ध करून देणे हा या योजनेचा मुख्य उद्देश आहे.

या योजनेची ठळक वैशिष्ट्ये खालीलप्रमाणे

१. https://cmykpy.mahaswayam.gov.in या संकेतस्थळावर बारावी, आय.टी.आय., पदविका, पदवी व पदव्युत्तर शैक्षणिक पात्रता धारण केलेल्या रोजगारइच्छुक उमेदवारांना ऑनलाईन नोंदणी करता येते.

२. विविध क्षेत्रातील मोठे प्रकल्प, उद्योग/स्टार्टअप्स, विविध आस्थापना इ. यांना आवश्यक असलेल्या मनुष्यबळाची मागणी ऑनलाईन करता येते.

३. सुमारे १० लाख कार्य प्रशिक्षण (इंटर्नशिप) च्या संधी प्रत्येक आर्थिक वर्षात या योजनेच्या माध्यमातून उपलब्ध होतील.

४. सदर कार्य प्रशिक्षण (इंटर्नशिप) चा कालावधी ११ महिने आहे व या कालावधीसाठी उमेदवारांना या शासनामार्फत विद्यावेतन देण्यात येते.

५. शैक्षणिक अर्हतेप्रमाणे प्रशिक्षणार्थ्यांना खालीलप्रमाणे विद्यावेतन अदा करण्यात येते. सदरचे विद्यावेतन हे लाभार्थ्यांच्या थेट बँक खात्यात (DBT) जमा करण्यात येते.

अ. क्र.	शैक्षणिक अर्हता	प्रतिमाह विद्यावेतन रु.
१	२	३
१.	१२ वी पास	रु. ६,०००
२.	आय.टी.आय. / पदविका	रु. ८,०००
३.	पदवीधर / पदव्युत्तर	रु. १०,०००

१. मुख्यमंत्री युवा कार्य प्रशिक्षण योजनेअंतर्गत दिनांक ५ फेब्रुवारी २०२६ पर्यंतच्या आकडेवारीनुसार योजनेत सहभागी आस्थापना व कार्यप्रशिक्षणासाठी रुजू झालेल्या उमेदवारांची संख्या खालीलप्रमाणे :--

तपशील	शासकीय	खाजगी	एकूण
१	२	३	४
योजनेअंतर्गत प्रशिक्षणार्थी कार्यरत असलेल्या आस्थापनांची संख्या	१६५७२	९५६७	२६१३९
एकूण आस्थापनांची टक्केवारी	६३.४० %	३६.६० %	--
कार्यप्रशिक्षणासाठी रुजू झालेल्या उमेदवारांची संख्या	८७३७५	२९००९	११६३८४
एकूण उमेदवारांची टक्केवारी	७५.०७ %	२४.९३ %	--

या योजनेअंतर्गत रु. ८१५.७४ कोटी विद्यावेतन प्रशिक्षणार्थ्यांना अदा करण्यात आले आहे.

२. प्रस्तुत योजनेअंतर्गत कार्यप्रशिक्षणासाठी रुजू झालेल्या उमेदवारांची शैक्षणिक अर्हतेनुसार आकडेवारी खालीलप्रमाणे :--

शैक्षणिक अर्हता	उमेदवारांची संख्या	एकूण उमेदवारांशी प्रमाण
१	२	३
इयत्ता बारावी पास	१९२८६	१६.५७
आय.टी.आय. / पदविका	१६९६४	१४.५८
पदवीधर / पदव्युत्तर	८०१३४	६८.८५
एकूण	११६३८४	--

(क) सुशिक्षित बेरोजगारांना आर्थिक साहाय्य.– सुशिक्षित बेरोजगारांना आर्थिक साहाय्य देण्याची योजना दिनांक २ ऑक्टोबर १९७८ पासून अंमलात आली आहे. या योजनेत सुधारणा करून शासनाच्या रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या नवीन धोरणांतर्गत बेरोजगारांनी स्थापन केलेल्या सहकारी सेवा संस्थांना प्रती सदस्य, प्रती वर्ष रुपये १,२०० याप्रमाणे तीन वर्षांकरिता व्यवस्थापकीय अनुदान देण्याची योजना शासन निर्णय, दिनांक ११ फेब्रुवारी २००४ अन्वये सुरू करण्यात आली आहे. बेरोजगार सेवा सहकारी सोसायटी या योजनेस तीन वर्षे पूर्ण झाल्याने शासनाच्या सूचनेनुसार मध्यावधी आढावा यशदा, पुणे या संस्थेमार्फत घेण्यात आला असून त्याच्या शिफारशीनुसार योजनेमध्ये सुधारणा करण्याची कार्यवाही चालू आहे. योजनेचा मध्यावधी आढावा चालू असल्यामुळे शासनाचे दिनांक ३० जुलै २००७ च्या पत्रानुसार पहिल्या हप्त्याचे अनुदान वितरणाची कार्यवाही स्थगित करण्यात आली आहे.

(५) करियर ग्रंथालयसदृष्य अभ्यासिका

राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता कार्यालयात नोंदणी झालेल्या बेरोजगार उमेदवारांची संख्या ही जवळपास ०० लाख आहे. यापैकी बहुसंख्य उमेदवार हे निव्वळ १० वी, १२ वी अथवा पदवीधर असून कोणतीही व्यावसायिक पात्रता धारण केलेले नाहीत. बहुतेकांना लिपिक, तलाठी, पोलीस, शिपाई अशा स्वरूपाची नोकरी अपेक्षित असते. मा. सर्वोच्च न्यायालय यांच्या दिनांक २२ ऑगस्ट १९९६ च्या निर्णयान्वये शासकीय /निम-शासकीय इत्यादी आस्थापनांमधील रिक्त पदांच्या भरतीसाठी वर्तमानपत्रे, तसेच इतर माध्यमाद्वारे जाहिराती प्रसिद्धी करणे बंधनकारक झालेले आहे. यासाठी रिक्त पदांच्या जाहिराती प्रसिद्ध करून आणि त्यासाठी स्पर्धा परीक्षा घेऊन गुणवत्तेनुसार निवड करण्याची कार्यपद्धती नियोक्त्यांकडून अवलंबिली जात आहे.

सध्याच्या जागतिकीकरणाच्या काळात रोजगाराच्या संधीचे स्वरूप बदलले आहे. रोजगाराच्या नवनवीन संधीबाबत माहिती नसल्याने तथा त्यास अनुसरून पात्रता धारण करीत नसल्याने मोठ्या संख्येने राज्यातील विशेषत: ग्रामीण भागातील उमेदवार हे माहिती व मार्गदर्शनाभावी रोजगारापासून वंचित राहत आहेत. त्यामुळे रोजगारांच्या संधीची माहिती व मार्गदर्शन बेरोजगार उमेदवारांना उपलब्ध होणे गरजेचे आहे. ही वस्तुस्थिती विचारात घेऊन कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रात येणाऱ्या बेरोजगारांना विविध व्यवसाय मार्गदर्शन साहित्य स्पर्धा परीक्षांची माहिती देणारी मासिके, पुस्तके इत्यादी उपलब्ध करून देणे ही बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. यानुसार, शासन निर्णय क्रमांक रोस्वरो-२००७/प्र. क्र.-३०/ रोस्वरो-१, दिनांक ३ जानेवारी २००८ अन्वये करियरविषयक साहित्य, अभ्यासिका व वेबसाईट विकास योजना सुरू करण्यात आली. याअंतर्गत राज्यातील ३६ जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे आणि ८ आदिवासी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन व प्रशिक्षण केंद्रे अशा एकूण ४४ कार्यालयांमध्ये **करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिका** सुरू करून यामध्ये स्पर्धा परीक्षेसाठी उपयुक्त पुस्तके, मासिके, करियर मार्गदर्शनावरील पुस्तके, वर्तमानपत्रे उपलब्ध करून मोफत वाचनाची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.

(६) पंडित दीनदयाळ उपाध्याय रोजगार मेळावा

शासन निर्णय क्र. २०१८/प्र.क्र.१७५/रोस्वरो-१, दिनांक १ ऑक्टोबर २०१८ अन्वये रोजगार मेळावे या योजनेचे नाव बदलून **पंडित दीनदयाळ उपाध्याय रोजगार मेळावा** असे करण्यात आलेले आहे. महाराष्ट्र राज्यात बेरोजगार उमेदवाराला रोजगाराच्या संधी आणि उद्योजकांना योग्य उमेदवारांची निवड करून नोकरी देणे अशी रोजगार मेळावे आयोजित करण्याची कल्पना सन २००६ पासून सुरू झाली आहे. रोजगाराची संधी शोधणाऱ्या आणि उमेदवारांच्या शोधात असणाऱ्या उद्योजकांसाठी एक हक्काचे व्यासपीठ झाले आहे. रोजगार मेळाव्याची आखणी करणे, मेळाव्यासाठी उमेदवार उपलब्ध करून देणे, उद्योजक व उमेदवारांची प्रत्यक्ष भेट घडवून देणे असे बदलत्या काळानुसार काम, रोजगार मेळाव्यामार्फत सुरू केले आहे. रोजगार मेळावे आयोजित केल्यामुळे उमेदवार व उद्योजक एका छताखाली आल्यामुळे वेळ, पैसा व प्रवासाचे श्रम वाचतात, उद्योजकांना क्षमता कौशल्य व कामाची निकड असणारे मनुष्यबळ उपलब्ध होते. राज्यात

रोजगार मेळावे अधिक प्रभावीपणे राबविण्याकरिता रोजगार मेळाव्याच्या येणाऱ्या खर्चास, ऑफलाईन मेळाव्यास रुपये ५.०० लाखापर्यंत प्रती मेळावा अशी वाढ शासन निर्णय क्र. कौविउ-२०२२/प्र.क्र.११०/प्रशा-२ (रोजगार), दिनांक ७ नोव्हेंबर २०२२ अन्वये केलेली आहे.

अ. क्र.	वर्ष	मेळाव्यांची संख्या	उपस्थित उद्योजक	उपलब्ध रिक्त पदे	उपस्थित उमेदवार	नोकरीसाठी निवड झालेले उमेदवार
१	२	३	४	५	६	७
१	२००६-०७	६	८५	७,५५१	९,४३५	१,०८२
२	२००७-०८	३८	५१७	२२,१९२	४२,५०९	४,७५३
३	२००८-०९	६०	२५१	१७५७६	३५५३६	४९०४
४	२००९-१०	१३४	७४४	३८१५८	५६२७७	७३९५
५	२०१०-११	१९०	११३९	७०८०३	८९५००	२०९०८
६	२०११-१२	१५९	९८१	६३४८२	६३१८५	२१७६७
७	२०१२-१३	१४५	९०६	५५७२८	६११८६	१९३१२
८	२०१३-१४	१५५	१०४२	६८९५०	६९८२३	२०८३४
९	२०१४-१५	१५६	८५३	६२७४७	५०९५०	१५६२५
१०	२०१५-१६	२४४	१२२६	९३३२८	८६१९४	२४७४२
११	२०१६-१७	२६६	२०२६	१६२४९४	१९४८४४	५१७२८
१२	२०१७-१८	२६४	३१७७	१५४३२३	१६३५३	६१५२०
१३	२०१८-१९	१७१	२१९०	१५६२६२	१६७६४१	४७४२१
*१४	२०१९-२०	१४८	१६४७	८४८७५	८४६३५	२२८७७
१५	२०२०-२१	१९४	१६९५	१८०३०४	२६३८३३	२८८१२
१६	२०२१-२२	२०२	१३४६	९३६५२	९३९५३	९५९५
१७	२०२२-२३	५५७	४६७८	४५२१०३	१९१९१९	५५९३०
१८	२०२३-२४	५८१	५३७७	५५५१७३	२५६६६६	९५४७८
१९	२०२४-२५	७६७	७२७३	२१३५६४	१२७३५७	३८५१२
२०	२०२५-२६ (डिसेंबर, २०२५)	३४३	२५०८	१२३३०१	६०८४७	२२७७०

* सदरची माहिती डिसेंबर २०२५ अखेरपर्यंत नोकरीस लागलेली संख्या ही प्राथमिक निवड झालेली आहे.

वरील योजना कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयामार्फत राबविल्या जातात.

(७) प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान

सद्य:स्थितीत एकीकडे बेरोजगार तरुणांना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देणे शासनासमोर सर्वात मोठे आव्हान आहे तर दुसरीकडे राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेच्या विविध क्षेत्रांमध्ये प्रशिक्षित कुशल मनुष्यबळाची गरज दिवसेंदिवस वाढत आहे. तसेच मेक इन इंडिया, डिजिटल इंडिया, स्वच्छ भारत, स्मार्ट शहरे, संसद आदर्श ग्रामयोजना, प्रधानमंत्री जन धन योजना इत्यादी उपक्रमांना राष्ट्रीय प्राधान्य देण्यात आल्याने देखील विविध क्षेत्रातील रोजगाराच्या संधी मोठ्या प्रमाणात निर्माण होत आहेत. स्थानिक, राष्ट्रीय, जागतिक पातळीवर विविध क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणात निर्माण होत असलेल्या रोजगाराच्या संधीच्या माध्यमातून आपल्या अर्थव्यवस्थेत शाश्वत वृद्धी होण्याच्या दृष्टीने प्रशिक्षित आणि कुशल मनुष्यबळ यासाठी तरुणांना अर्थव्यवस्थेच्या विविध क्षेत्रांमध्ये बदलत्या आधुनिक तंत्रज्ञानानुरूप कौशल्याधारित प्रशिक्षणाद्वारे उत्पादनक्षम बनविण्याच्या दृष्टीने कौशल्य विकास कार्यक्रम सुरू करण्यात आला आहे. या कार्यक्रमांतर्गत सन २०२२ पर्यंत भारतासाठी ५० कोटी कुशल मनुष्यबळ निर्मितीचे तर महाराष्ट्रासाठी सुमारे ४.५० कोटी मनुष्यबळाचे कौशल्य विकसित करण्याचे उद्दिष्ट ठरविण्यात आले आहे.

माननीय पंतप्रधान यांच्या 'स्किल इंडिया' या संकल्पनेस अनुसरून महाराष्ट्र शासनाने "कुशल महाराष्ट्र, रोजगारयुक्त महाराष्ट्र" हे ध्येय (Vision) समोर ठेवून राज्यात **प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास** अभियान राबविण्याचे ठरविले आहे. या अभियानांतर्गत कार्यप्रणव वयोगटातील (Working Age Group) १५ ते ४५ या वर्षांपर्यंतच्या वयोगटातील उमेदवारांना अधिक मागणी असलेल्या क्षेत्राच्या आवश्यकतेनुसार व्यावसायिक कौशल्य विकास (Skill Development), कौशल्यवर्धन (Upskilling), व पुनर्कौशल्य विकास (Re-skilling) द्वारे रोजगारक्षम करून त्यापैकी किमान ७५ टक्के उमेदवारांना प्रत्यक्ष नोकरी किंवा स्वयंरोजगार मिळवून देण्यात येईल. हे करत असताना समाजातील उपेक्षित घटक जसे की, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, महिला, अपंग, अल्पसंख्याक इत्यादींच्या सहभागावर विशेष भर देण्यात येईल.

महाराष्ट्र राज्यात सदर अभियान तसेच कौशल्य विकासासंबंधी प्रशिक्षणाचे विविध कार्यक्रम राबविताना खालील क्षेत्रावर प्रामुख्याने भर देण्यात येऊन आवश्यकतेनुसार इतर विविध क्षेत्रातील रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या संधीनुसार देखील कौशल्य विकासाचे कार्यक्रम हाती घेण्यात येतील.

(१) बांधकाम क्षेत्र (Construction), (२) उत्पादन व निर्माण (Production and Manufacturing), (३) वस्त्रोद्योग (Textile), (४) ऑटोमोबाइल (Automobile), (५) आतिथ्य (Hospitality), (६) आरोग्य देखभाल (Health Care), (७) बँकिंग, वित्त सेवा व विमा (Banking, Financial Services and Insurance), (८) संघटित किरकोळ विक्री (Organized Retail) (९) औषधोत्पादन व रसायने (Pharmaceutical and Chemical), (१०) माहिती तंत्रज्ञान व संलग्न (IT and ITes), (११) कृषि प्रक्रिया (Agro Processing).

(दोन) वित्तीय गरजा / Financial Requirements

तक्ता-१

बाब	प्रत्यक्ष रकमा २०२४-२०२५ Actual 2024-2025	अर्थसंकल्प २०२५-२०२६ Budget Estimates 2025-2026
	योजनेतर Non-Plan	योजनेतर Non-Plan
1	2	3
(अ) कार्यालयाचे वर्गीकरण—		
(१) सेवायोजन संचालक, मुंबई ..	752.65	1073.61
००१ (०१) (०१) (२२३०१०७२)		
एकूण--(अ) स्थूल ..	**752.65**	**1073.61**

TABLE-I

(रुपये लाखांत / Rs. in Lakhs)

सुधारलेले अंदाज २०२५-२०२६ Revised Estimates 2025-2026	अर्थसंकल्प २०२६-२०२७ Budget Estimates 2026-2027		
योजनेतर Non-Plan	योजनेतर Non-Plan		Items
4	5		1
			(A) Activity Classification–
00.00	00.00	..	(1) Director of Employment, Mumbai. 001 (01) (01) (22301072)
00.00	**00.00**	..	**Total (A) Gross**

(दोन) वित्तीय गरजा / Financial Requirements

तक्ता-१--*चालू*

बाब	प्रत्यक्ष रकमा २०२४-२०२५ Actual 2024-2025	अर्थसंकल्प २०२५-२०२६ Budget Estimates 2025-2026
	योजनांतर्गत Plan	योजनांतर्गत Plan
1	2	3
पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना—		
राज्य योजनांतर्गत योजना		
१. (०१) (०२) सेवायोजन संचालनालय कार्यालयाच्या अधिकाऱ्यांचे प्रशिक्षण. (२२३०१०८१) ...	24.38	30.00
२. (०१) (०३) सेवायोजन कार्यालयात ग्रंथालयसदृश अभ्यासिका निर्माण करणे. (२२३०१५५५) ...	4.17	2.95
३. (०१) (०४) बेरोजगार उमेदवारांना स्वयंरोजगाराचे प्रशिक्षण देणे. (२२३०१४२१) ...	—	—
४. (०२) (०१) सेवायोजन कार्यालय संगणीत्राची पद्धती सुरू करणे. (२२३०१०९२) ...	169.20	67.00
५. रोजगार व स्वयंरोजगार मार्गदर्शन केंद्रांतर्गत व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र स्थापन करणे. (२२३०६०३८)	—	0.05
६. (०१) (१०) मॉडेल करिअर सेंटर (२२३० ए ०११)	0	813.65
एकूण--(अ) स्थूल ..	**197.75**	**913.65**

TABLE-I–*contd.*

(रुपये लाखांत / Rs. in Lakhs)

सुधारलेले अंदाज २०२५-२०२६ Revised Estimates 2025-2026	अर्थसंकल्प २०२६-२०२७ Budget Estimates 2026-2027	
योजनेतर	योजनेतर Non-Plan	Items Non-Plan
4	5	1
		Schemes in Five Year Plan—
		State Plan Scheme—
00.00	00.00	.. 1. (01) (02) Training of Officials of Directorate of Employment. (22301081)
00.00	00.00	.. 2. (01) (03) Creation of Libraries in Employment and Self Employment Guidance Centres. (22301555)
—	—	.. 3. (01) (04) To impart Self Employment Training to the unemployed Candidates. (22301421)
00.00	00.00	.. 4. (02) (01) Computerisation of Employment Exchanges. (22301092)
00.00	00.00	.. 5. Establishment of Career Guidance and Counseling Centres. (22306038)
00.00	00.00	.. 6. (01) (10) Model Career Centre Scheme. (2230 A 011)
00.00	**00.00**	.. **Total (A) Gross**

(तीन) कार्यक्रम, कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय गरजांचे स्पष्टीकरण

(१) (एक) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय, मुंबई

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयाच्या अधिकार-क्षेत्राखाली असलेल्या अपंगांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र, मुंबईसह ४० कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे, ६ विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रे व आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्रे ८ आहेत. त्यांना मार्गदर्शन करणे, त्यांचे निरीक्षण व तपासणी करण्याचे कार्य करावे लागते. याच्या व्यतिरिक्त ३४ रोजगार क्षेत्र माहिती केंद्रे व २५ व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्रे यांना मार्गदर्शन करणे व त्यांच्या कार्याचे समायोजन करावे लागते. त्याशिवाय कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालयात (१) व्यावसायिक संशोधनाकरिता व्यावसायिक माहिती विभाग, (२) रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमात निरनिराळ्या कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांनी सुशिक्षित बेरोजगारांना प्रशिक्षणासाठी लावण्याच्या, कार्याची पाहणी करण्यासाठी रोजगार उत्तेजक कार्यक्रम विभाग व सुशिक्षित बेरोजगारांना अंशकालीन नोकऱ्यांसाठी वित्तीय सहाय्य देणाऱ्या योजनेवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी विभाग आहेत.

(२) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता यंत्रणेतील अधिकारी / कर्मचारी यांचे प्रशिक्षण.

(अ) अधिकारी कर्मचारी यांचे प्रशिक्षण योजना

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयांतर्गत यंत्रणेतील अधिकारी / कर्मचारी यांची कार्यक्षमता वाढविण्याच्या दृष्टीने त्यांना प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे. या उद्देशाने रोजगार व प्रशिक्षण महानिदेशालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांच्यामार्फत त्यांच्या अधिकार क्षेत्रातील सेंट्रल इन्स्टिट्यूट फॉर रिसर्च अॅण्ड ट्रेनिंग इन एम्प्लॉयमेंट सर्व्हिस (केंद्रीय सेवायोजन व संशोधन संस्था), नवी दिल्ली येथे आयोजित प्रशिक्षण व तद्नंतर विविध विषयावरील प्रशिक्षणासाठी अधिकाऱ्यांना पाठविण्यात येते.

तसेच कामकाजामध्ये गतिशीलता व तत्परता येणे, अद्ययावत संगणकीय कार्यपद्धती जाणून घेणे, सकारात्मक सेवा देणे याकरिता यशवंतराव चव्हाण प्रशासन प्रबोधनी, पुणे येथे अधिकारी / कर्मचारी यांना प्रशिक्षण देण्यात येते. तसेच विभागांतर्गत विविध योजना, कार्यक्रम व त्यांची प्रभावी अंमलबजावणी होण्याच्या दृष्टीने प्रशिक्षण आणि कार्यशाळा आयोजित करण्यात येतात.

(ब) राज्य प्रशिक्षण धोरण योजना

शासन निर्णय क्रमांक टीआरएन-०९/प्र.क्र.३९/१२-अ, दिनांक २३ सप्टेंबर २०१४ अन्वये राज्य प्रशिक्षण धोरण जाहीर करण्यात आलेले आहे. त्यानुसार सर्वांसाठी प्रशिक्षण, निरंतर प्रशिक्षण व गरजांवर आधारित प्रशिक्षण देण्याचे बंधनकारक आहे. या धोरणाअंतर्गत नव्याने रुजू होणारे सर्व अधिकारी / कर्मचारी यांना पायाभूत प्रशिक्षण तसेच प्रशिक्षण धोरणाअंतर्गत इतर सर्व प्रकारचे म्हणजेच पदोन्नतीनंतरचे प्रशिक्षण, उजळणी प्रशिक्षण, बदलीनंतरचे प्रशिक्षण व नवीन विषयाची तोंडओळख प्रशिक्षण देण्याचे प्रयोजन आहे.

(३) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांचे संगणकीकरण.

सन १९८५-८६ मध्ये संगणकीकरणाची योजना अंमलात आली. संगणकीकरणाची योजना सुरुवातीस केंद्रीय पुरस्कृत योजना होती. नंतर १९९३ मध्ये ती राज्य शासनाकडे हस्तांतरित करण्यात आली. सन २००४-०५ अखेरपर्यंत कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता यंत्रणेतील सर्व ६१ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता कार्यालयांचे संगणकीकरण पूर्ण करण्यात आले आहे. तथापि, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभागाच्या दिनांक ९ एप्रिल २०२१ व दिनांक २५ ऑक्टोबर २०२१ च्या सुधारित आकृतीबंधानुसार या यंत्रणेत सद्य:स्थितीत ५१ कार्यालये असून या सर्व कार्यालयांना बीएसएनएल/एमटीएनएलची इंटरनेट कनेक्टिव्हिटी उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.

शासनाच्या धोरणानुसार ओरॅकल बेस्ड ईईसी (Employment Exchange Computerization) अॅप्लिकेशन सॉफ्टवेअरमधून कामकाज करण्यात येत होते. त्यानंतर एनआयसी, पुणे यांनी विकसित केलेल्या लायनेक्स प्लॅटफॉर्मवरील डीबी-२ मधील रोजगार मित्र ऑनलाईन अॅप्लिकेशन सॉफ्टवेअर सर्व ४५ कार्यालयांत स्थापित करण्यात येऊन त्यामधून दैनंदिन कार्यालयीन कामकाज करण्यात येत होते.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभागाची रोजगार वाहिनी वेबसाईट एनआयसी, पुणे यांनी विकसित केलेली होती. या वेबसाईटचा अॅड्रेस **https:\\www.maharojgar.gov.in** असा होता. या वेबसाईटद्वारे उमेदवारांकरिता या भागाद्वारे उमेदवारांना नाव नोंदणी, नूतनीकरण, अपडेशन, (स्थलांतर) व ज्येष्ठता पाहणे इत्यादी तर स्वयंरोजगार भागामध्ये योजना, व्यवसाय, प्रशिक्षण इत्यादी माहिती देण्यात आलेली होती. उद्योजकांकरिता या भागामध्ये उद्योजकांच्या आस्थापनांची नोंदणी करणे, योग्य उमेदवारांचा शोध घेणे, रिक्त पदे अधिसूचित करणे इत्यादी सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आल्या होत्या.

तसेच उमेदवाराच्या नावाची शिफारस त्याच्या पात्रतेप्रमाणे उद्योजक/ नियोक्त्यांकडे केल्यास त्या उमेदवाराला एसएमएसद्वारे संदेश देण्याची सुविधा दिनांक १ मे २०११ पासून सुरू करण्यात आली होती. तसेच नूतनीकरणाअभावी अनेक उमेदवारांची नोंदणी रद्द होत असल्यामुळे असे उमेदवार रोजगार संधीपासून वंचित राहतात हे टाळण्यासाठी उमेदवारांना वेळीच नोंदणीचे नूतनीकरण करून घ्यावे यासाठी नूतनीकरण करण्यासाठी त्यांना नूतनीकरण कालावधीत एसएमएसद्वारे स्मरण संदेश देण्याची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली होती.

पुढे नव्याने विकसित करण्यात आलेल्या रोजगार मित्र सॉफ्टवेअरशी अनुरूप असे क्लायंट सर्व्हर प्रकारचे आवश्यक हार्डवेअर सन २००४-०५ मध्ये खरेदी करण्यात येऊन तद्नंतर कार्यालयांची गरज विचारात घेऊन सन २००५ पासून २०११ पर्यंत डेस्कटॉप पीसीज, प्रिंटर्स, युपीएस, सर्व्हर्स, प्रोजेक्टर्स, लॅपटॉप आवश्यकतेप्रमाणे खरेदी करण्यात येऊन कार्यान्वित करण्यात आलेले आहेत. तसेच सदर यंत्रणेचा विमा उतरविण्यात आला होता.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रातून इतर कार्यालयीन कामासाठी येणाऱ्या उमेदवारांना उपयुक्त वेबसाईटवरील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संबंधीची माहिती ऑनलाईन पाहता यावी म्हणून प्रत्येक कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रामध्ये स्वतंत्र यंत्रणा स्थापित झालेली आहे.

सन १९८६ पासून कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांचे संगणकीकरण टप्प्याटप्प्याने करण्यात आलेले आहे. त्यामुळे जुनी, आयुर्मान संपुष्टात आलेली व दुरुस्ती होऊ न शकणारी, कालबाह्य झालेल्या संगणक यंत्रणेच्या निर्लेखनाची कार्यवाही अस्तित्वात असलेल्या नियमांतर्गत वेळोवेळी करण्यात येत आहे.

आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने उमेदवारांना जास्तीत जास्त रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होण्याच्या दृष्टीने सर्वंकष ई-प्रशासन प्रणाली प्रकल्प हाती घेण्यात आला. या प्रकल्पांतर्गत कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयाने, एक नवीन वेब पोर्टल **www.maharojgar.gov.in** विकसित केले आहे. या वेब पोर्टलमार्फत कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विषयक अनेकविध सेवा, विविध स्टेकहोल्डर्स जसे बेरोजगार उमेदवार, उद्योजक, प्रशिक्षण संस्था वगैरे यांना ऑनलाईन पुरविण्यात येत आहेत. या प्रकल्प विकसनाचे कामकाज दिनांक २ मे २०१२ पासून सुरुवात होऊन दिनांक २८ मार्च २०१३ पासून हे वेब पोर्टल विकसित होऊन कार्यान्वित करण्यात आले आहे.

तसेच, वेब पोर्टलवर नोकरी इच्छुक उमेदवारांची नाव नोंदणी, नियोक्ते नोंदणी, रिक्तपदे अधिसूचित करणे, उमेदवारांची यादी प्राप्त करून घेणे, उमेदवारांना मुलाखतीसाठी बोलविण्याकरिता ऑनलाईन पद्धतीने वेळापत्रक निश्चित करणे इत्यादी सुविधा देण्यात आल्या आहेत. तसेच नोंदणी केलेल्या उमेदवारांना त्यांच्या नोंदणीचे अद्ययावतीकरण करणे, तसेच त्यांच्या पात्रतेप्रमाणे रिक्तपदांची माहिती उपलब्ध होत आहे, नियोक्त्यांना नोंदणी केल्यानंतर विहित कालावधीत ईआर-१ विवरणपत्रे भरणे, मुलाखतीसाठी निवड केल्यानंतर उमेदवारांना योग्य तो एसएमएस मिळणे या सुविधा वेब पोर्टलवरून उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. याबरोबरच रोजगार मेळावा, व्यवसाय मार्गदर्शन, उमेदवारांची क्षमता चाचणी तसेच समुपदेशनाकरिता नोंदणी इत्यादी सुविधा ऑनलाईन पद्धतीने उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत, तसेच रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम, आदिवासी प्रशिक्षण आणि स्वयंरोजगार सेवा मॉड्यूल उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहेत.

या वेब पोर्टलद्वारे उमेदवार, त्यांच्यासाठी रोजगाराच्या संधीचा शोध घेऊ शकतील. तसेच विविध प्रशिक्षणाची माहिती, तसेच, प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थांचा तपशील, प्रशिक्षण कार्यक्रम वगैरे बाबींची माहिती त्यांना मिळू शकेल. जे उमेदवार स्वयंरोजगार सुरू करण्यास इच्छुक आहेत, त्यांना शासनाच्या विविध स्वयंरोजगार योजनांबाबतची माहिती पोर्टलद्वारे मिळत होती.

कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ च्या "प्रमोद महाजन कौशल्य विकास व उद्योजकता विकास अभियान" राबविण्याबाबतच्या शासन निर्णयामध्ये परिच्छेद ३.९ वर महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी यांचे पोर्टलसमवेत आयुक्तालयाचे महारोजगार वेबपोर्टल व अण्णासाहेब पाटील आर्थिक विकास मागास महामंडळाचे महास्वयंरोजगार वेबपोर्टल यांची सांगड घालण्यात येईल असे नमूद करण्यात आलेले आहे.

दिनांक ९ मार्च २०१६ रोजी मा. प्रधान सचिव, कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग यांचे अध्यक्षतेखाली विभागाच्या संगणकीकरण प्रकल्प अंमलबजावणी समितीची बैठक संपन्न झाली. सदर बैठकीमध्ये तज्ज्ञ सल्लागार नेमून त्यांच्यामार्फत तीनही पोर्टलचा अभ्यास करून प्रकल्प अहवाल तयार करणे, कार्यस्वरूप निश्चित करणे व त्याची अंमलबजावणी करणे याबाबत महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था यांनी कार्यवाही करावी यास समितीने सर्वानुमते मान्यता दिलेली आहे.

यास अनुसरुन या तीनही पोर्टलच्या इंटिग्रेशनबाबत अभ्यास व रोडमॅप अहवाल प्राप्त केला असून इंटिग्रेशनबाबत कार्यवाही सुरू केली आहे. सध्याच्या महारोजगार वेबपोर्टलवरील नोंदणीकृत उमेदवार आणि नियोक्ते यांचा डाटा नवीन प्रणालित मायग्रेट करण्यात आला आहे. प्रथम टप्प्यातील जॉबसिकर नोंदणी नियोक्ता/उद्योजक नोंदणी, जॉबपोस्टींग व मॅचींग या सेवा **"https://rojgar.mahaswayam.in"** या वेबपोर्टलवर दिनांक ७ जानेवारी २०१७ पासून उपलब्ध करण्यात आले आहे.

तसेच कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ शासन निर्णयामध्ये परिच्छेद ३.९ वर महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी यांचे पोर्टलसमवेत आयुक्तालयाचे **महारोजगार वेबपोर्टल** व आण्णासाहेब पाटील आर्थिक विकास मागास महामंडळाचे **महास्वयंरोजगार वेबपोर्टल** यांची सांगड घालण्यात येईल असे नमूद करण्यात आलेले आहे. या अनुषंगाने महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था यांचेमार्फत तीनही पोर्टलच्या इंटिग्रेशन व विकसनाबाबत कार्यवाही करण्यात आलेली आहे. या अंतर्गत तीनही वेबपोर्टलचे एकात्मिक वेबपोर्टल तयार करण्यात आले असून त्यास **mahaswayam.in महास्वयम्** असे नाव देण्यात आलेले आहे. या वेबपोर्टलचे मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे हस्ते दिनांक ३० मे २०१७ रोजी लोकार्पण करण्यात आले आहे.

या महास्वयम् वेबपोर्टलवर महारोजगार वेबपोर्टलवरील सर्व डेटा मायग्रेट करून उमेदवार व नियोक्ते नोंदणी, रिक्तपदे अधिसूचित करणे, रोजगार मेळावा हे मॉड्युल वेबपोर्टलवर उपलब्ध करून देण्यात आले असून, यामधून आता कामकाज करण्यात येत आहे.

" आता भारत सरकारच्या संकेतस्थळाच्या डोमेन नेमच्या धोरणानुसार **"https://mahaswayam.in"** ह्या वेबपोर्टलचे नाव **"https://mahaswayam.gov.in"** असे करण्यात आले आहे.

महास्वयम् वेबपोर्टलवर नोंदणी केलेल्या उमेदवार / नियोक्ते यांना रोजगार मेळावा, रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम, कौशल्य विकास कार्यक्रम इत्यादीबाबतची माहिती होऊन त्यांचा सहभाग वाढविण्यासाठी उमेदवार/ नियोक्ते यांना लघु संदेश **(SMS)** पाठविण्याबाबतची सुविधा प्रत्येक जिल्हा कार्यालयांना वेबपोर्टलवर उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. तसेच, उमेदवारांना विविध वर्तमानपत्रात प्रसिद्ध होणाऱ्या रिक्त पदांच्या जाहिरातींची माहिती होण्यासाठी **" रिक्त पदांच्या जाहिराती "** हा टॅब उपलब्ध करून दिला असून त्यामध्ये रिक्त पदांच्या जाहिराती उमेदवारांना पाहता येतील.

तसेच कामगार व रोजगार मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी राष्ट्रीय स्तरावरील 'राष्ट्रीय करिअर सेवा **(National Career Service)** पोर्टल' सुरू केले असून विभागाचे वेबपोर्टल एनसीएस वेबपोर्टलशी इंटिग्रेशन करण्याबाबत मा. उपमहासंचालक, रोजगार व प्रशिक्षण, नवी दिल्ली यांनी कळविले होते. यास अनुसरून विभागाचे महास्वयम् वेबपोर्टलचे राष्ट्रीय करिअर सेवा पोर्टलशी **(NCS Portal)** इंटिग्रेशनची कार्यवाही पूर्ण झाली असून महास्वयम् वेबपोर्टलवरील उमेदवारांचा डेटा एनसीएस वेबपोर्टलवर पोर्ट करण्यात आला आहे. ज्या उमेदवारांनी त्यांच्या नोंदणीस आधार लिंक केलेले नाहीत अशा उमेदवारांना आधार लिंक करून प्रोफाइल अद्ययावत करण्याबाबत एसएमएस, ई-मेल तसेच, पत्राद्वारे कळविण्यात येत आहे.

तसेच, ज्या नियोक्ते / उद्योजक यांनी महास्वयम् वेबपोर्टलवर नोंदणी केलेली नाही अशा नियोक्ते / उद्योजक यांना नोंदणी न करता त्यांचेकडे असलेल्या रिक्तपदे अधिसूचित करण्याची सुविधा महास्वयम् वेबपोर्टलवर **" Urgent manpower "** या ऑप्शनमध्ये उपलब्ध केली आहे. प्रथम त्यांनी रिक्तपदे अधिसूचित करताना दिलेल्या शैक्षिणक पात्रतेनुसार अथवा उच्च पात्रतेच्या फक्त २० उमेदवारांची यादी एक्सेल फॉरमॅटमध्ये उपलब्ध होते. यापेक्षा जास्त उमेदवारांची यादी पाहिजे असल्यास अथवा दुसऱ्यांदा रिक्तपदे अधिसूचित करावयाचे असल्यास त्यांना महास्वयम् वेबपोर्टलवर नोंदणी करणे आवश्यक आहे. नियोक्ते / उद्योजक सदरची सुविधा एकदाच वापरू शकता.

उमेदवारांना प्रशिक्षण देऊन औद्योगिक आणि बिगर औद्योगिक आस्थापनांमध्ये प्रत्यक्ष कामाद्वारे प्रशिक्षण, गरजू युवकांना रोजगारांची संधी, तसेच उद्योगांना प्रशिक्षित मनुष्यबळ उपलब्ध व्हावे या उद्देशाने ''मुख्यमंत्री युवा कार्य प्रशिक्षण योजना'' जाहीर केली आहे. या योजनेचा शासन निर्णय दिनांक ९ जुलै २०२४ रोजी निर्गमित करण्यात आला आहे. या योजनेच्या अनुषंगाने उमेदवार नोंदणी, शासकीय / निमशासकीय आस्थापना / महामंडळ इत्यादी विविध आस्थापना यांची नोंदणी, कार्यप्रशिक्षण व्यवसाय नोंदणी, प्रशिक्षणासाठी रिक्त पदे अधिसूचित करणे, प्रशिक्षणास रुजू करून घेणे, उपस्थिती नोंदविणे, विद्यावेतन अदा करणे, प्रशिक्षण रुजू व समाप्ती अहवाल, अनुभव प्रमाणपत्र इ. कामकाज ऑनलाईन पद्धतीने करण्यासाठी https://cmykpy.mahaswayam.gov.in हे वेबपोर्टल विकसित करण्यात आले आहे. या वेबपोर्टलद्वारे योजनेच्या अनुषंगाने वरीलप्रमाणे कामकाज करण्यात येत असून प्रशिक्षणार्थींना प्रशिक्षणाचे त्यांच्या उपस्थितीप्रमाणे विद्यावेतन त्यांच्या खात्यामध्ये थेट लाभाची रक्कम (DBT) हस्तांतरणाची कार्यवाही या वेबपोर्टलवरून करण्यात येत आहे.

तसेच, ''मुख्यमंत्री युवा कार्य प्रशिक्षण योजना'' ची अंमलबजावणी विभागाच्या https://cmykpy.mahaswayam.gov.in या वेबपोर्टलवरून ऑनलाईन पद्धतीने करण्यात येत आहे. तसेच, प्रशिक्षणार्थी यांचे विद्यावेतनही त्यांच्या उपस्थितीनुसार अदा करण्यात येत आहे. सध्या या योजनेंतर्गत प्रशिक्षणार्थींची हजेरी ही ऑफलाईन पद्धतीने नोंदविण्यात येत आहे. यामुळे यामध्ये तफावत येऊन प्रशिक्षणार्थी यांना कमी-जास्त विद्यावेतन अदा करण्याची शक्यता नाकारता येत नाही. यास्तव, आस्थापना / कंपनी / संस्था यांचेकडे या योजनेंतर्गत प्रशिक्षण घेत असलेल्या प्रशिक्षणार्थी यांची उपस्थिती Aadhar Enabled Biometric attendance system (AEBAS) द्वारे cmykpy वेबपोर्टलवर ऑनलाईन पद्धतीने नोंदवण्यासाठी व या योजनेंतर्गत आस्थापना / कंपनी / संस्था यांचेकडे प्रशिक्षण घेत असलेल्या प्रशिक्षणार्थी उपस्थिती / हजेरी नोंदवून विद्यावेतन अदा करण्यासाठी होणारा कालापव्यय टाळणे तसेच नियोक्त्याकडून प्राप्त होणारे हजेरीपत्रक अचूक असावे, या करिता NIC नवी दिल्ली यांनी विकसित केलेले भ्रमणध्वनी उपयोजन (Mobile Application) वापरण्याकरिता एज्युकेशन अँड रिसर्च नेटवर्क ऑफ इंडिया, माहिती व तंत्रज्ञान मंत्रालय, भारत सरकार यांच्या https://ernet.in/ या वेबपोर्टलवर जाऊन ac.in वर नवीन डोमेन नेम नोंदणी करण्यात आलेली आहे. त्यानुसार https://central.cmykpymahaswayam.ac.in हे नवीन डोमेन तयार करण्यात आले आहे. त्यानुसार प्रशिक्षणार्थ्यांची उपस्थिती / हजेरी AEBAS द्वारे नोंदविण्यासाठी राष्ट्रीय सूचना विज्ञान केंद्र (NIC), नवी दिल्ली यांनी विकसित केलेले भ्रमणध्वनी उपयोजनाचा (Mobile Application) वापर करण्यास कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागाच्या दिनांक २८ मार्च २०२५ शासन निर्णयानुसार ५५ हजार प्रशिक्षणार्थ्यांकरिता प्रायोगिक तत्त्वावर वापर करण्यास प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता प्रदान केली असून

https://central.cmykpymahaswayam.ac.in वर आस्थापनांची नोंदणी करण्यात येऊन त्यांची Onboarding करण्यात येते व राष्ट्रीय सूचना विज्ञान केंद्र (NIC), नवी दिल्ली यांनी विकसित केलेले भ्रमणध्वनी उपयोजनाचा (Mobile Application) वापर करून उपस्थिती नोंदविले जात असून या वेबपोर्टलद्वारे नोंदविलेल्या उपस्थिती / हजेरी आधारे प्रशिक्षणार्थीचे विद्यावेतन अदा करण्याची कार्यवाही या आयुक्तालयामार्फत करण्यात येत आहे.

महास्वयम् तसेच https://cmykpy.mahaswayam.gov.in या वेबपोर्टलच्या लाभार्थी घटकांना येणाऱ्या अडचणी / तक्रारींची नोंद करून त्याचे निराकरण करणे, करिअरविषयक संधीची माहिती उपलब्ध करण्यासाठी तसेच, "मुख्यमंत्री युवा कार्य प्रशिक्षण योजना" या योजनेचे लाभ सर्व लाभार्थी घटकांना होण्यासाठी या योजनेची माहिती व नोंदणी प्रक्रिया इत्यादी उपलब्ध करून देण्याकरिता सामान्य प्रशासन विभागामार्फत (मातंसं) सुरू करण्यात आलेल्या महाराष्ट्र राज्यातील एकात्मिक नागरिक संपर्क केंद्र - मुख्यमंत्री हेल्पलाईनमध्ये या आयुक्तालयाचा समावेश करण्यात आला. दिनांक १८ ऑगस्ट २०२३ पासून हेल्पलाईन सुरू करण्यात आली आहे. या हेल्पलाईनचा क्रमांक १८००१२०८०४० असा आहे.

महाराष्ट्र राज्यात व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र स्थापन करणे.

या योजनेअंतर्गत राज्यातील सध्याच्या कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राचे व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्रामध्ये रुपांतर करून नोंदणी केलेल्या उमेदवारांची त्यांच्या रोजगारानुरुप क्षमतेकरिता मुल्यमापन चाचणी घेण्यात येईल व पुढे आवश्यकता असल्यास उमेदवारांना रोजगार उद्योजकता विषयक कौशल्य आत्मसात करण्याकरिता प्रशिक्षण घेण्याकरिता समुपदेशन करण्यात येईल, जेणेकरून त्यांना रोजगार / स्वयंरोजगार प्राप्त होईल.

यानुसार रोजगार व स्वयंरोजगार विभाग, शासन निर्णय क्रमांक रोस्वरो-२०१२/प्र.क्र.३०९/रोस्वरो-१, दिनांक १९ मे २०१४ द्वारे निर्गमित झाला असून या अन्वये राज्यात प्रथम टप्प्यात मुंबई उपनगर, सिंधुदुर्ग, औरंगाबाद, सांगली व नागपूर या जिल्ह्यात कौशल्य विकास रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रामध्ये व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र स्थापन करण्यात आलेले आहेत.

सद्य:स्थितीत, व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र व मॉडेल करिअर सेंटर या दोन्ही योजनेच्या कामाचे स्वरुप यामध्ये साधर्म्य आहे. याप्रमाणे केंद्र शासनाने सिंधुदुर्ग, औरंगाबाद, सांगली व नागपूर या जिल्ह्यांत मॉडेल करिअर सेंटर स्थापन करण्यास मान्यता प्रदान केलेली आहे.

(५) मॉडेल करिअर सेंटर (केंद्र पुरस्कृत योजना)

शासनस्तरावर सद्यस्थितीत युवाशक्तीच्या रोजगार विषयक मार्गदर्शनावर (Career Counselling) विशेषान्वये लक्ष्य केंद्रित करण्यात आले आहे. याकरिता केंद्र शासनाच्या रोजगार व प्रशिक्षण महानिदेशालय तसेच श्रम व रोजगार मंत्रालयामार्फत "राष्ट्रीय करीयर सेवा" (National Career Service) ही योजना मंजूर करण्यात आलेली आहे. या अंतर्गत केंद्र शासनाद्वारे प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये एक सर्वसमावेशक असे "मॉडेल करिअर सेंटर" स्थापन करण्यात येते. या केंद्रामार्फत उमेदवारांना त्यांच्या कल क्षमतेनुसार कौशल्यावर आधारित रोजगार मागणीचा शोध घेऊन प्रशिक्षण तसेच रोजगाराच्या संधीबाबत साहाय्य देण्यात येते. ग्रामीण, स्थानिक तसेच निमशहरी भागातील रोजगार इच्छुक उमेदवारांना रोजगाराच्या संधी पारदर्शिरित्या व तंत्रज्ञानाच्या सहाय्याने समुपदेशन आणि मार्गदर्शनाद्वारे उपलब्ध करून देण्याचा उद्देश या योजनेचा आहे.

सदर योजनेअंतर्गत केंद्र शासनाकडून (डीजीईटी) सन २०२१ पर्यंत रुपये ५०.०० लाख पर्यंत आर्थिक साहाय्य तीन वर्षात तीन हप्त्यात उपलब्ध करून देण्यात येत होते. आता सदर योजनेकरिता रुपये ६०.०० लाख पर्यंत आर्थिक साहाय्य उपलब्ध करून देण्यात येते. सदर निधी (IT Infrastructure, Furniture & Fixture, Minor Civil Work, Job Fair) या बाबींवर खर्च करण्याकरिता देण्यात येतो. तसेच केंद्र शासनाकडून सदर केंद्राकरिता एक तरुण व्यावसायिक तज्ज्ञाची (Young Professional & Counsello) मदत तीन वर्षाकरिता उपलब्ध करून देण्यात येते.

केंद्र शासनाने महाराष्ट्र राज्यात दिनांक ३१ मार्च २०२३ अखेरपर्यंत २६ जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रामध्ये मॉडेल करिअर सेंटर स्थापन करण्यास मान्यता दिलेली आहे. (मुंबई उपनगर, ठाणे, सिंधुदुर्ग, पालघर, सांगली, सोलापूर, सातारा, कोल्हापूर, नाशिक, जळगाव, अहमदनगर, धुळे, छत्रपती संभाजीनगर, जालना, लातूर, हिंगोली, धाराशीव, अमरावती, यवतमाळ, वाशिम, बुलढाणा, अकोला, नागपूर, चंद्रपूर, गडचिरोली व गोंदिया) तसेच जिल्हा नांदेड, भंडारा व वर्धा येथे केंद्र सुरू करणेकरिता केंद्र शासनास प्रस्ताव सादर केला, परंतु मान्यता प्राप्त झाली नाही.

(६) ई-गव्हर्नन्स

राज्यामध्ये प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास या अभियानांतर्गत कौशल्य विकास कार्यक्रमाशी निगडित विविध बाबी जसे की, उमेदवारांच्या नोंदणीपासून त्यांचे मूल्यमापन समुपदेशन, प्रशिक्षण व प्रमाणिकरण आणि रोजगारोपरांत साहाय्य इत्यादी अनेक बाबींचे सनियंत्रण तसेच कौशल्य विकासासंबंधी सहभागधारकांना कुशल मनुष्यबळ मागणी व पुरवठा याबाबत रोजगार बाजार माहिती प्रणालीद्वारे रोजगार व स्वयंरोजगार व कौशल्य विकासासंबंधी विविध सेवा देण्यासाठी महास्वयंम पोर्टल कार्यान्वित करण्यात आली आहे.

(७) महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था या विभागाच्या अधिपत्याखाली कार्यरत असून राज्यामध्ये प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास व इतर कौशल्य विकासाशी निगडित कार्यक्रमाचे नियोजन, अंमलबजावणी व संनियंत्रण करण्यासाठी नोडल संस्था म्हणून कार्यरत आहे.

(८) प्रमोद महाजन कौशल्य आणि उद्योजकता विकास अभियान

मा. पंतप्रधान यांच्या "स्किल इंडिया" या संकल्पनेस अनुसरून महाराष्ट्र शासनाने "कुशल महाराष्ट्र रोजगारयुक्त महाराष्ट्र" हे ध्येय समोर ठेवून राज्यात "प्रमोद महाजन कौशल्य आणि उद्योजकता विकास अभियान " राबविण्याचे ठरविले आहे. या अभियानांतर्गत कार्यप्रवण वयोगटातील १५ ते ४५ वर्षांपर्यंतच्या वयोगटातील उमेदवारांना अधिक मागणी असलेल्या क्षेत्राच्या आवश्यकतेनुसार व्यावसायिक कौशल्य विकास, कौशल्यवर्धन व पुनकौशल्य विकासाद्वारे तज्ज्ञ संस्थांमार्फत रोजगारक्षम करून त्यापैकी किमान ७५ टक्के उमेदवारांना प्रत्यक्ष नोकरी किंवा स्वयंरोजगार मिळवून देण्यात येणार आहे.

सदर अभियानांतर्गत विहित कार्यक्रम खालीलप्रमाणे आहेत

(अ) रोजगार केंद्रित कौशल्य प्रशिक्षण योजना

सदर कार्यक्रमांतर्गत उमेदवारांच्या कौशल्य चाचणीच्या आधारे या उमेदवारांचे कल, कौशल्य अभाव व रोजगार क्षमता यांचे मूल्यांकन, समुपदेशन व मार्गदर्शन करून या आधारे प्रशिक्षणाचे क्षेत्र निश्चित करून, सूचीबद्ध प्रशिक्षण संस्थेमार्फत (ज्यामध्ये उद्योग समूहांचाही समावेश राहील) बाजारपेठेतील गरजेनुसार तसेच उद्योग व सेवा क्षेत्रातील विशिष्ट मागणीनुसार, सॉफ्ट प्रशिक्षण / हार्ड स्किल किंवा दोन्ही, प्रशिक्षण देऊन प्रशिक्षित उमेदवारांना रोजगार व स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्यात येईल.

(ब) उद्योगकेंद्रित कौशल्य विकास कार्यक्रम

या अंतर्गत उद्योग समूहांना प्रशिक्षण संस्था म्हणून सूचिबद्ध करून त्यांच्या गरजांनुसार त्यांच्यामार्फतच प्रशिक्षण देऊन उमेदवारांना रोजगारात सामावून घेण्याची योजना राबविण्यात येईल.

(क) पारंपरिक किंवा प्रत्यक्ष कामानुभवातून कौशल्य धारण केलेल्या उमेदवारांच्या कौशल्याचे प्रमाणिकरण व कौशल्य वृद्धी कार्यक्रम

पारंपरिक आणि प्रत्यक्ष कामाच्या व्यावसायिक अनुभवातून कौशल्य धारण करीत असलेल्या परंतु कौशल्याबाबत अर्हतेचे कोणत्याही प्रकारचे प्रमाणपत्र नसलेल्या उमेदवारांच्या कौशल्याचे प्रमाणिकरण व कौशल्य वृद्धी या कार्यक्रमाच्या माध्यमातून करण्यात येईल.

(ड) व्यावसायिक तज्ज्ञ मनुष्यबळ विकास कार्यक्रम

या अंतर्गत कमी प्रमाणात उपलब्ध असलेल्या शिक्षकांच्या संख्येत आवश्यकतेनुसार वृद्धी करणाऱ्यावर भर देण्यात येऊन त्यांच्यामार्फत प्रशिक्षणाचे कार्यक्रम हाती घेण्यात येईल.

(इ) उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम

या अंतर्गत स्वयंरोजगार व उद्योजकतेसंबंधी प्रशिक्षण व तद्नंतर आवश्यक ते साहाय्य लाभार्थींना करण्याचे नियोजित आहे. याचा भाग म्हणून विविध महामंडळाकडील योजनांच्या अंमलबजावणीमध्ये एकसूत्रीपणा येण्यासाठी या सर्व योजनांची अंमलबजावणी व संनियंत्रण (mahaswayamrojgar.maharashtra.gov.in) या एकछत्री पोर्टलवरून करणे बंधनकारक करण्यात आले आहे.

(ई) उद्योगसमूहाच्या सहभागातून सेंटर ऑफ एक्सलन्स बहुकौशल्य प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करणे.

बाजारपेठेतील विविध प्रकारच्या रोजगाराच्या मागणीस अनुसरून उद्योग समूह / खाजगी संस्थांमार्फत आवश्यकतेनुसार सेंटर ऑफ एक्सलन्स स्थापन करण्यात येईल. तसेच एकाच आवारात / छताखाली बाजारपेठेस आवश्यक असलेले कौशल्य निर्माण करून रोजगार / स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने संबंधित उद्योगसमूहाच्या सहकार्याने बहुकौशल्य प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करण्यात येईल.

(फ) " किमान कौशल्य विकास कार्यक्रम जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजना "

जिल्ह्यातील विशिष्ट भौगोलिक तथा सामाजिक स्थिती, परंपरागत व्यवसाय, नैसर्गिक संसाधने तथा साधनसामग्री इत्यादींच्या आधारे जिल्ह्यातील रोजगार /स्वयंरोजगारासाठी अधिक मागणी असलेली क्षेत्रे निश्चित करून या क्षेत्रांच्या कौशल्याच्या मागणीनुसार विशिष्ट अभ्यासक्रम राबविणे व प्रशिक्षणप्राप्त उमेदवारांना रोजगार / स्वयंरोजगारासाठी सहाय्य करणे या उद्दीष्टाकरिता कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या प्रमोद महाजन कौशल्य विकास व उद्योजकता विकास अभियान राबविण्याच्या दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ च्या शासन निर्णयातील अ. क्र. ९.२ नुसार प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानांतर्गत किमान कौशल्य विकास कार्यक्रम या जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजनेस शासन निर्णय क्रमांक कौविउ-२०१५/प्र.क्र.५६/अभियान-१, दिनांक १६ मार्च २०१७ अन्वये प्रशासकीय मान्यता देण्यात आलेली आहे. तसेच या योजनेकरीता जिल्ह्याच्या वार्षिक योजनेसाठी मंजूर केलेल्या नियतव्ययामधून किमान रुपये ३.०० कोटी इतका नियतव्यय राखून ठेवण्याची तरतूद आहे.

तक्ता २ / TABLE II

प्रशिक्षणासाठी पाठविण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांची सांख्यिकी माहिती दर्शविणारा तक्ता

Information About Officers Sent for Training

कार्य	वर्ष / Year २०२४-२०२५ 2024-2025	२०२५-२०२६ 2025-2026	२०२६-२०२७ (अंदाजित) 2026-2027 (Estimated)	Activity
(१)	(2)	(3)	(4)	(1)
(१) सदरहू वर्षात प्रशिक्षणासाठी प्रेषित अधिकारी / कर्मचारी. ..	300	300	300	.. (1) Number of Officials to be sent for tranining during the year.
(२) सदरहू वर्षात प्रशिक्षणासाठी प्रेषित व प्रशिक्षण पूर्ण केलेले अधिकारी / कर्मचारी. ..	133	178	—	.. (2) Number of Officials actually sent for and completed training during the year.
(३) सदरहू वर्षात तदर्थ प्रशिक्षणासाठी प्रेषित व अपेक्षित अधिकारी. ..	30	—	300	.. (3) Number of Officials Expected to be sent for training during the year.

* आकडेवारी एप्रिल २०२४ ते डिसेंबर २०२६ पर्यंतची आहे.

तक्ता ३ / TABLE III

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयातर्फे होणारी विविध कार्ये दर्शविणारा तक्ता

Table indicating various functions performed by Commissionerate of Skill Development, Employment and Entrepreneurship

कार्य	वर्ष / Year २०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	Activity
(१)	(2)	(3)	(4)	(1)
(१) खाते चौकश्या--				**(1) No. of Departmental Enquiries—**
(अ) वर्षारंभी शिल्लक असलेली प्रकरणे ..	09	07	05	*(a)* Pending at the beginning of the year
(ब) नव्याने चौकशी सुरू झालेली प्रकरणे ..	04	00	00	*(b)* Ordered
(क) चौकशी पूर्ण झालेली प्रकरणे ..	06	02	04	*(c)* Completed
(ड) वर्ष अखेरीस शिल्लक राहिलेली ..	07	05	01	*(d)* Pending at the end of the year
(२) ***(अ)*** उमेदवार / उद्योजक यांच्याकडून आलेल्या तक्रारी. ..	622	468	400	**(2)** ***(a)*** No. of complaints received from candidates / employers.
(ब) निकाली काढलेल्या तक्रारी ..	622	463	400	***(b)*** Number of complaints disposed off

विभागीय आयुक्तालयांकडून होणारे मार्गदर्शन व कार्याचे सुसूत्रीकरण

नागपूर व औरंगाबाद येथे १९७६ वर्षाच्या शेवटी विभागीय आयुक्तालये स्थापन करण्यात आली. तसेच १ सप्टेंबर १९७९ पासून पुणे व मुंबई अशी दोन नवीन विभागीय आयुक्तालये स्थापन करण्यात आली. नाशिक येथे देखील दिनांक २५ सप्टेंबर १९८५ पासून एका विभागीय आयुक्तालयाची स्थापना करण्यात आलेली आहे. ती उपआयुक्त या हुद्द्याच्या अधिकाऱ्याच्या अधिपत्याखाली कार्य करीत आहेत. दिनांक १२ जानेवारी १९९५ पासून अमरावती येथे विभागीय आयुक्तालयाची स्थापना करण्यात आली आहे. आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय यांना असलेल्या प्रशासकीय व वित्तीय शक्तींचे विकेंद्रीकरण करणे हा विभागीय आयुक्तालये स्थापन करण्यामागचा प्रमुख हेतू आहे. विभागातील जिल्हा कार्यालयाचे कार्य वेळेवर आणि कार्यकुशलतेने होण्यासाठी या विकेंद्रीकरणामुळे मदत होणार आहे. बहुसंख्य बेरोजगार उमेदवारांची वेळेवर व्यवस्था करणे कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता कार्यालयाची गरजेची बाब आहे.

विभागीय आयुक्तालयाकडे निरीक्षण, तपासणी, मनुष्यबळ, सेवायोजन कार्यालये (रिक्त पदे अधिसूचित करण्याची शक्ती) अधिनियमांच्या तरतुदींची काटेकोर अंमलबजावणी करणे, रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमांतर्गत विभागीय आयुक्तालयाच्या अधिपत्याखाली येणाऱ्या जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांना देण्यात आलेल्या लक्ष्यांची परिपूर्ती करण्यासाठी योग्य ते मार्गदर्शन करणे, रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम व बेरोजगारांच्या सहकारी सेवा संस्थाना अर्थसाहाय्य देण्याकरिता मंजूर झालेल्या निधीचा योग्य प्रकारे विनिमय करण्यासाठी मार्गदर्शन करणे, जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राच्या दैनंदिन कामकाजात येणाऱ्या अडचणी दूर करणे व त्याबाबत मार्गदर्शन करणे इत्यादी कामे सोपविलेली आहेत.

तक्ता ४

मुंबई, पुणे, छत्रपती संभाजीनगर, नागपूर, नाशिक आणि अमरावती येथील विभागीय

Table indicating statistical information in respect of Divisional Commissionerate

कार्यक्रम	विभागीय आयुक्तालय, मुंबई Divisional Commissionerate at Mumbai			विभागीय आयुक्तालय, पुणे Divisional Commissionerate at Pune			विभागीय आयुक्तालय, छत्रपती संभाजीनगर Divisional Commissionerate at Chhatrapati Sambhajinagar		
	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
(१) विभागातील अधीन कार्यालयांना दिलेल्या भेटी. ...	12	17	14	11	12	15	06	18	20
(२) अधीन कार्यालयांची निरीक्षणे--									
(अ) आयुक्तालयाने ठरवून दिल्याप्रमाणे. ...	05	05	05	06	05	06	—	—	—
(ब) प्रत्यक्ष निरीक्षणे ...	05	05	05	07	06	07	06	09	09
(क) अनपेक्षितरित्या केलेली निरीक्षणे	04	05	05	06	06	07	06	09	09
(३) रोजगार उत्तेजक कार्यक्रमांतर्गत रिक्त पदे प्राप्त करण्यासाठी उद्योजकांस दिलेल्या भेटी.	18	18	18	—	—	—	15	15	15
(४) मनुष्यबळाची गरज अजमावण्यासाठी उपआयुक्त/कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन अधिकारी यांनी आस्थापनांशी साधलेले संपर्क.	25	18	24	91	50	50	15	15	15
(५) ज्यांच्याकडून स्थानिक लोकांच्या सेवायोजनांसंबंधी माहिती मिळाली नाही अशा उद्योजकांना दिलेल्या भेटी.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
(६) अपंग आणि मागासवर्गीय उमेदवार यांच्या सेवायोजनासंबंधी उद्योजकांस दिलेल्या भेटी.	03	02	04	50	05	05	10	10	15
(७) (अ) विभागातील उमेदवारांकडून आलेल्या तक्रारी. ...	51	14	50	229	74	100	273	171	180
(ब) वरील ७ (अ) पैकी कार्यवाही केलेल्या तक्रारी. ...	51	14	50	227	74	100	273	169	180
(८) (अ) आलेल्या सूचनांची संख्या ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—
(ब) वरील ८ (अ) पैकी कार्यवाही केलेल्या सूचना. ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—

TABLE IV

आयुक्तालयांबाबतची सांख्यिकी माहिती दर्शविणारा तक्ता

Mumbai, Pune, Chhatrapati Sambhajinagar, Nagpur, Nashik and Amravati

विभागीय आयुक्तालय, नागपूर Divisional Commissionerate at Nagpur			विभागीय आयुक्तालय, नाशिक Divisional Commissionerate at Nashik			विभागीय आयुक्तालय, अमरावती Divisional Commissionerate at Amravati			Programme
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	
11	12	13	14	15	16	17	18	19	1
06	06	06	07	08	05	20	25	27	(1) Number of visits paid to sub-ordinate offices in the jurisdiction.
									(2) Inspections of sub-ordinate Offices–
06	06	06	—	—	—	06	06	07	(a) Number required as per Directorates roster.
09	07	09	03	06	03	06	06	07	(b) Number actually inspected.
06	07	09	02	02	02	04	05	06	(c) Number of surprise inspections undertaken.
25	—	—	15	10	15	50	55	52	(3) Number of visits paid to employers to obtain vacancies under Employment Promotion Programme.
28	32	35	10	05	10	80	150	140	(4) Number of contacts, established by Deputy Director / Directorate of Skill Development, Employment & Entrepreneurship Guidance Officer with Establishments for obtaining their manpower requirements.
—	02	03	05	06	05	—	05	05	(5) Number of employers from whom information relating in Employment of Local Persons is not received, visited.
05	124	90	72	59	25	—	04	05	(6) Number of visits paid to employers inconnection with employment of Physically Handicapped Persons and Backward Class Candidates.
80	128	90	71	59	25	100	80	85	(7) (a) Number of complaints received from candidates in the jurisdiction
80	—	—	74	—	—	90	—	—	(b) Out of 7 (a) aboving number disposed off.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	(8) (a) Number of suggestions received
—	—	—	—	—	—	—	—	—	(b) Out of 8 (a) number of (suggestions on whom action taken.)

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे

(एक) प्रास्ताविक

हा कार्यक्रम खालील कार्यात विभागलेला आहे :–

(१) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र

(२) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र (अपंगांसाठी), मुंबई.

(३) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रामध्ये मागासवर्ग शाखेची निर्मिती.

(४) आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्र.

(५) सेवायोजन कार्यालये (सक्तीने रिक्त पदे अधिसूचित करणे) अधिनियम, १९५९ ची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा.

वरील कार्याचा खुलासा खालील परिच्छेदांतून केला गेला आहे :--

(१) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे.-- ह्या कार्याच्या अंतर्गत खालील गोष्टी येतात :–

(अ) ४६ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांकडून बेरोजगार उमेदवारांना रोजगार साहाय्य दिले जाते.

(ब) मुंबई, पुणे, नागपूर, औरंगाबाद, कोल्हापूर व अमरावती विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रांकडून बेरोजगार उमेदवारांना रोजगार साहाय्य दिले जाते आणि विद्यार्थी व बेरोजगार उमेदवारांना व्यवसाय मार्गदर्शन केले जाते. १९९२-९३ मध्ये अमरावती येथे एक केंद्र स्थापन करण्यात आले आहे.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रात मुख्यत्वे उमेदवारांना रोजगार, स्वयंरोजगार संदर्भात मार्गदर्शन केले जाते. तसेच त्यांना शासनाच्या कौशल्य विकास कार्यक्रमाची व त्या अंतर्गत रोजगार / स्वयंरोजगाराभिमूख प्रशिक्षणाची माहिती दिली जाते.

विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रांना सर्व विद्यार्थी, विद्यापीठाचे सर्व स्नातक-नि-विद्यापीठाशी संलग्न असलेल्या महाविद्यालयांतील विद्यार्थ्यांना व्यवसाय मार्गदर्शन करण्याचे कार्य करावे लागते. ही विद्यापीठे कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रे त्या विभागातील आणि इतर रिक्त पदांची माहिती, शिष्यवृत्त्या व प्रशिक्षणाची माहिती विद्यापीठ स्नातक व इतर विद्यार्थ्यांच्या माहितीसाठी मासिक पत्रके प्रकाशित करून देतात. याशिवाय निरनिराळ्या व्यवसाय व अभ्यासक्रमांसंबंधीचे मार्गदर्शन-नि-प्रशिक्षण व नोकऱ्यांच्या उपलब्धतेची माहिती देणारे साहित्य ही केंद्रे जमा करतात व भेट देणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रसारितही करतात.

(२) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रात अपंगांसाठी विशेष कक्ष.– निरनिराळी व्यंगे असलेल्या उमेदवारांना प्रयत्नपूर्वक निवड पद्धतीने नोकरीस लावून देण्याच्या दृष्टिकोनातून कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र (अपंगांसाठी), मुंबई येथे १९ जानेवारी १९५९ पासून सुरू झाले. सध्या अस्थिव्यंग असलेले, बहिरे, मुके, अंध व कर्करोगमुक्त व कुष्ठरोग नास्तित्व उमेदवारांना नोकरीस लावून देण्याचे कार्य, हे कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र करते. हे कार्य तेथील अधिकारी उद्योजकांना वारंवार भेटून व त्यांच्याशी संपर्क साधून करतात. तसेच या कार्यालयाला संलग्न असलेल्या वैद्यकीय मंडळ व भारत सरकारच्या व्यावसायिक व पुनर्वसन केंद्राशी समन्वय साधून व्यंगाची जाण करून घेऊन त्यांना योग्य अशा व्यवसायात नेमण्याचा प्रयत्न हे कार्यालय करते.

आता अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्काचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम हा फेब्रुवारी १९९५ पासून अंमलात आलेला आहे. श्री. भानुदास एस. वाडेकर व इतर यांनी महाराष्ट्र शासनाच्या विरुद्ध ४११७/२००३ या क्रमांकाची याचिका औरंगाबाद येथील उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठासमोर दाखल केली. या याचिकेच्या संदर्भात दिनांक २० जुलै २००४ रोजी झालेल्या सुनावणीच्यावेळी मा. उच्च न्यायालयाने अपंग व्यक्ती अधिनियम, १९९५ नुसार प्रत्येक जिल्ह्यात अपंगांसाठी विशेष कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन कार्यालये सुरू करून त्याबाबत व्यापक प्रसिद्धी द्यावी, असे आदेश दिलेले आहेत. यास्तव मुंबई शहर व मुंबई उपनगर ह्या दोन जिल्ह्यांसाठी वरीलप्रमाणे अपंगार्थ विशेष कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राची स्थापना यापूर्वीच झाली असल्यामुळे हे दोन्ही जिल्हे वगळता उर्वरित सर्व ३३ जिल्ह्यांमध्ये नवीन अपंगार्थ विशेष कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राची स्थापना शासन निर्णय क्रमांक रोस्वरो-२००४/प्र. क्र. ४१/रोस्वरो-१, दिनांक २९ जुलै २००५ नुसार करण्यात आली आहे. शासनाने अपंगांसाठी ३ टक्के जागा शासकीय कार्यालयात, राज्य शासनाचे अंगिकृत व्यवसाय व स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये नोकरीसाठी राखून ठेवल्या आहेत. ह्या उमेदवारांसाठी योग्य व्यवसाय निवडून, त्यात त्यांना नोकरी उपलब्ध करून देणे आवश्यक असते. ह्या कार्यासाठी त्याचप्रमाणे ह्या उमेदवारांसाठी असलेल्या राखीव जागांचे प्रमाण निरनिराळ्या सरकारी आदेशात नमूद केल्याप्रमाणे राखण्यासाठी अशा अपंगार्थ विशेष कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांची निर्मिती केली आहे.

(३) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रामध्ये मागासवर्ग शाखेची निर्मिती.– शासनाच्या धोरणानुसार मागासवर्गीय उमेदवारांना ३४ टक्के जागा शासकीय सेवेमध्ये राखीव ठेवल्या जातात. त्यापैकी अनुसूचित जमातीसाठी १३ टक्के, अनुसूचित जमातीसाठी ७ टक्के, विमुक्त व भटक्या जमातीसाठी ४ टक्के व इतर मागासवर्गीय उमेदवारांसाठी १० टक्के जागा राखीव असतात. केंद्र शासन व केंद्र

शासनाच्या अंगीकृत व्यवसायात अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीसाठीच राखीव जागा असतात. केंद्र शासन, राज्य शासन केंद्र, शासनाचा अंगिकृत व्यवसाय, राज्य शासनाचा अंगिकृत व्यवसाय, निम-सरकारी व काही खाजगी आस्थापनांकडून वेळोवेळी अशा राखीव जागा याबाबतची माहिती तक्ता क्रमांक ९ ते १२ मध्ये देण्यात आली आहे.

(४) आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्र.-- विशेषत: अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांना लाभ मिळण्यासाठी शासनाने रावेर (जिल्हा जळगाव), अचलपूर (जिल्हा अमरावती), कळवण (जिल्हा नाशिक), देवरी (जिल्हा गोंदिया), चंद्रपूर (जिल्हा चंद्रपूर), गडचिरोली (गडचिरोली), मंचर-आंबेगाव (जिल्हा पुणे) व किनवट (जिल्हा नांदेड) येथे आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता प्रशिक्षण मार्गदर्शन केंद्राची स्थापना केली आहे. जानेवारी १९९४ पासून विशेषकृती कार्यक्रमांतर्गत गडचिरोली येथे एका केंद्राची स्थापना केली आहे. *

टीप.–या योजनेची सविस्तर माहिती आदिवासी विभागाकडून प्रसिद्ध होणाऱ्या कार्यक्रम अंदाजपत्रकात प्रसिद्ध करण्यात येते. आदिवासी उमेदवारांसाठी राज्य शासनाच्या सेवेत ७ टक्क्यांपासून २२ टक्क्यांपर्यंत जागा राखीव असून त्या योग्य उमेदवारांअभावी पूर्णपणे भरल्या जाऊ शकत नाही. अनुशेष रहातो. आदिवासी उमेदवारांची स्पर्धा परीक्षेसाठी तयारी करून घेण्यासाठी सदर केंद्रामार्फत **साडेतीन महिन्यांचे एक** याप्रमाणे दरवर्षी तीन प्रशिक्षण सत्रे चालविली जातात. शासन निर्णय क्रमांक रोस्वरो-२००४/प्र. क्र. ११९/रोस्वरो-१, दिनांक १६ जानेवारी २००६ अन्वये योजनेतील प्रशिक्षणार्थ्यांच्या विद्यावेतन तसेच तज्ज्ञ व्याख्यात्यांच्या मानधनात डिसेंबर २००५ पासून वाढ करण्यात आलेली आहे. प्रशिक्षणाच्या काळात आदिवासी प्रशिक्षणार्थींना दरमहा रुपये १,००० याप्रमाणे विद्यावेतन दिले जाते व व्याख्यात्यांना दर ताशी रुपये १०० प्रमाणे मानधन दिले जाते. तसेच प्रशिक्षणार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षेच्या तयारीसाठी आवश्यक असलेल्या ४ (चार) पुस्तकांचा संच मोफत देण्यात येतो. प्रशिक्षण देण्यासाठी जवळच्या महाविद्यालयातील तज्ज्ञ प्राध्यापकांना तासिका पद्धतीवर नियुक्त केले जाते. तसेच, गरजेनुसार बँक, वित्तीय संस्था, मान्यवर सेवाभावी संस्था यातील अधिकारी, पदाधिकाऱ्यांना व शासनाच्या तज्ज्ञ अधिकाऱ्यांना मार्गदर्शन देण्यासाठी पाचारण केले जाते. उमेदवारांना विविध रिक्त पदांची, स्पर्धा परीक्षांची माहिती वेळोवेळी पोस्टाने कळविले जाते. फॉर्म्स पाठविले जातात. प्रसंगानुसार खास प्रशिक्षण वर्ग आयोजिले जातात. सध्या आठ ठिकाणी अशी केंद्रे कार्यरत आहेत.

(५) सेवायोजन कार्यालये (सक्तीने रिक्त पदे अधिसूचित करणे) अधिनियम, १९५९ ची अंमलबजावणी यंत्रणा.– या योजनेसंबंधी प्रास्ताविक पृष्ठ क्रमांक ५९ वर देण्यात आलेले आहे.

(दोन) वित्तीय गरजा / Financial Requirements

तक्ता ५

बाब	प्रत्यक्ष रकमा २०२४-२०२५ Actual 2024-2025	अर्थसंकल्प २०२५-२०२६ Budget Estimates 2025-2026
	योजनेतर Non-Plan	योजनेतर Non-Plan
1	2	3
(अ) कार्याप्रमाणे वर्गीकरण—		
(१) आदिवासी उमेदवारांकरिता शिष्यवृत्ती व विद्यावेतन सेवायोजन कार्यालये. (२२३०११६१) १०१ (०१) (०१)	2180.63	3268.71
(२) अधु व्यक्तींकरिता विशेष सेवायोजन कार्यालय, मुंबई १०१ (०२) (०१) (२२३०११८१)	16.19	73.81
एकूण--(अ) स्थूल ..	**2196.82**	**3342.52**

TABLE V

(रुपये लाखांत / Rs. in Lakhs)

सुधारलेले अंदाज २०२५-२०२६ Revised Estimates 2025-2026	अर्थसंकल्प २०२६-२०२७ Budget Estimates 2026-2027	
योजनेतर Non-Plan	योजनेतर Non-Plan	Items
4	5	1
		(A) Activity Classification–
0	0	(1) Scholarships and Stipend to Tribal Candidates Employment Exchanges. (22301161) 101(01)(01)
0	0	(2) Special Employment for Physically Handicapped, Bombay. 1 (02) (01) (22301181)
0	**0**	.. **Total (A) Gross**

तक्ता ६

नाव नोंदणी व नोकरीस लावलेल्या

जिल्हानिहाय उमेदवारांची नावे नोंदणी व त्यांना नोकरीस लावणे यासंबंधी केलेले कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र /

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	वर्षारंभी नोंदणीपटावर असलेल्या उमेदवारांची संख्या No. of candidates on the Live Register at the beginning of the year			वर्षात नाव नोंदविलेल्या उमेदवारांची संख्या No. of candidates registered during the year		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8
१	मुंबई	4,11,841	447654	459022	70311	28876	28900
२	ठाणे / पालघर	4,03,478	460837	479876	75706	44583	44700
३	रायगड	1,07,452	127633	138399	30753	24940	24990
४	रत्नागिरी	76,995	86106	88890	11844	6972	7000
५	सिंधुदुर्ग	56,569	63034	65334	7555	2536	2600
६	नाशिक	3,19,529	358642	380308	51190	29492	29500
७	धुळे	1,17,232	133199	137955	18980	4760	4800
८	नंदुरबार	53,181	66811	70186	14365	5539	5600
९	जळगाव	2,31401	262693	260775	27177	21049	21100
१०	अहिल्यानगर	2,56,919	95233	315907	43757	28705	28800
११	पुणे	5,34,353	606576	635489	107049	85257	85300
१२	सातारा	1,86,493	214053	228342	40828	30160	30200
१३	सांगली	2,03,382	227325	245119	29811	29444	29500
१४	सोलापूर	2,72,088	308959	326847	50111	20232	20300
१५	कोल्हापूर	2,93,073	825530	347887	38069	51787	51800
१६	छत्रपती संभाजीनगर ..	3,24,122	355592	373111	40673	27335	27400
१७	जालना	1,20,843	138685	1499369	23723	13407	13500
१८	परभणी	1,23,147	134267	141077	14589	9405	9500
१९	हिंगोली	61,468	74755	78554	16625	5180	5300
२०	बीड	1,94,900	214488	224757	22686	12667	12800
२१	नांदेड	1,44,671	167087	175395	28211	9686	9800
२२	धाराशीव	1,05,301	125907	134562	22083	9219	9300
२३	लातूर	1,66,452	193893	202978	28425	13460	14500
२४	बुलढाणा	1,51,341	173356	184597	24255	12622	17750
२५	अकोला	1,14,734	124113	127647	11912	4405	4500
२६	वाशीम	63,053	71960	75160	10797	3204	3300
२७	अमरावती	1,84,845	206802	212505	26486	7174	7200
२८	यवतमाळ	1,32,529	148913	156658	20281	10027	10100
२९	वर्धा	94,449	103585	107779	12075	5336	5400
३०	नागपूर	3,42,925	380254	391620	40353	13600	13700
३१	भंडारा	1,15,447	126108	132042	11964	7361	7500
३२	गोंदिया	1,03,178	119162	126566	17789	7709	7800
३३	चंद्रपूर	1,49,605	160868	166596	12378	5897	6000
३४	गडचिरोली	61,737	69040	73575	8673	5094	6000
	एकूण ..	**62,78,733**	**70,63,119**	**74,14,884**	**10,11,484**	**5,97,120**	**6,06,440**

TABLE VI

सर्वसाधारण उमेदवारांची माहिती

Districtwise Statement showing the number of candidates registered and placed in employment

वर्षात नोकरीस लावलेल्या उमेदवारांची संख्या No. of candidates placed in employment during the year			वर्षाच्या शेवटी नोंदणीपटावर असलेल्या उमेदवारांची संख्या No. of candidates on the Live Register at the end of the year				
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	Serial No.	Name of District
9	10	11	12	13	14	1	2
34498	17516	17710	447654	459022	460022 ..	1	Mumbai
18347	25563	29210	460837	479876	480223 ..	2	Thane / Palghar
10572	14164	14300	127633	138399	139000 ..	3	Raigad
2733	4188	4300	86106	88890	89000 ..	4	Ratnagiri
1090	236	300	63034	65334	65600 ..	5	Sindhudurg
12077	7833	7900	358642	380308	380400 ..	6	Nashik
3013	4	6	133199	137955	138000 ..	7	Dhule
735	2164	2215	66811	70186	70200 ..	8	Nandurbar
5885	12968	13000	252693	260775	260800 ..	9	Jalgaon
5445	8039	8150	295233	315907	316000 ..	10	Ahilyanagar
34825	56351	56400	606576	635489	635500 ..	11	Pune
13268	15880	15900	214053	228342	228400 ..	12	Satara
5868	11656	12150	227325	245119	245200 ..	13	Sangli
13241	2347	2450	308959	326847	326900 ..	14	Solapur
5614	29437	30000	325530	347887	347950 ..	15	Kolhapur
9201	25285	26150	355592	373111	373200 ..	16	Chhatrapati Sambhajinagar
5881	2715	2830	138685	149369	149400 ..	17	Jalna
3469	2602	2700	134267	141077	141200 ..	18	Parbhani
3338	1385	1450	74755	78554	78600 ..	19	Hingoli
3099	2404	2480	214488	224757	224800 ..	20	Beed
5796	1382	1420	167087	175395	175500 ..	21	Nanded
1478	578	590	125907	134562	134600 ..	22	Dharashiv
984	4396	4410	193893	202978	203000 ..	23	Latur
2240	1392	1450	173356	184597	184700 ..	24	Buldhana
2533	880	950	124113	127647	127800 ..	25	Akola
1890	1	3	71960	75160	75300 ..	26	Washim
4530	1468	1550	206801	212505	212600 ..	27	Amravati
3897	2285	2350	148913	156658	156700 ..	28	Yavatmal
2939	1142	1210	103585	107779	108000 ..	29	Wardha
3023	2234	2350	380254	391620	391700 ..	30	Nagpur
1303	1427	1530	126108	132042	132100 ..	31	Bhandara
1805	306	409	119162	126566	126700 ..	32	Gondia
1116	173	250	160868	166596	166700 ..	33	Chandrapur
1370	559	630	69040	73575	73700 ..	34	Gadchiroli
2,27,103	**2,45,498**	**2,66,703**	**70,63,119**	**74,14,884**	**74,19,495 ..**	**Total**	

तक्ता ७

शैक्षणिक पात्रतेप्रमाणे डिसेंबर २०२५ या वर्षाअखेर नोंदणी पटावर असणारे सुशिक्षित व अशिक्षित उमेदवारांची माहिती दर्शविणारा तक्ता

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	एस. एस. सी. पेक्षा कमी शिकलेले Below S. S. C.	एस. एस. सी. S. S. C.	एच. एस. सी. H. S. C.	पदवीधारक Diploma Holder	आय. टी. आय. I. T. I.
1	2	3	4	5	6	7
१	मुंबई	107362	88881	113573	15008	7215
२	ठाणे / पालघर	133586	82628	107444	24579	8190
३	रायगड	38480	21919	27164	9756	3582
४	रत्नागिरी	14649	17852	23837	6383	3810
५	सिंधुदुर्ग	11506	11038	19139	5059	1991
६	नाशिक	100875	71520	84769	25574	15903
७	धुळे	33902	25307	38455	8914	3439
८	नंदुरबार	18375	9067	17912	6851	1798
९	जळगाव	46216	60789	72472	14801	15782
१०	अहिल्यानगर	110018	53553	65493	19314	7808
११	पुणे	187912	157105	122807	21534	20941
१२	सातारा	78560	41862	47202	10269	4427
१३	सांगली	74215	70905	40320	9696	4062
१४	सोलापूर	134417	62718	56885	14510	5482
१५	कोल्हापूर	144760	81712	49197	13163	6927
१६	छत्रपती संभाजीनगर ..	174591	64868	61142	12316	4876
१७	जालना	78722	22615	22653	4314	2239
१८	परभणी	78881	15921	20456	4400	1937
१९	हिंगोली	29007	11757	17572	4082	1297
२०	बीड	105863	32418	35687	9270	5830
२१	नांदेड	55939	30628	35586	9639	4638
२२	धाराशीव	48267	24047	23727	6749	4346
२३	लातूर	90468	27546	32919	10278	4461
२४	बुलढाणा	51750	40541	48309	8661	4786
२५	अकोला	27662	28434	34177	6128	4566
२६	वाशीम	18486	13106	21667	4387	1965
२७	अमरावती	32939	48223	59556	11253	9477
२८	यवतमाळ	35762	33924	39086	8657	6143
२९	वर्धा	27386	23684	23537	6344	4232
३०	नागपूर	122967	68269	83839	17535	13530
३१	भंडारा	26487	35263	33765	6104	6425
३२	गोंदिया	47724	19728	30704	6121	3883
३३	चंद्रपूर	35923	37321	40645	8841	9578
३४	गडचिरोली	23109	13556	18974	3242	2326
	एकूण ..	**23,46,766**	**14,48,705**	**15,70,670**	**3,53,732**	**2,07,892**

TABLE VII

Number of Candidates on Live Register according to level of Education at the End of the Year, December 2025

शिकाऊ कायद्या-खालील प्रशिक्षित Apprentices Trained	पदवीधर Graduate	पदव्युत्तर Post Graduate	एकूण सुशिक्षित Total Educated	एकूण नोंदणीपट Total Live Register		Serial No.	Name of District
8	9	10	11	12		1	2
4586	108072	14325	351660	459022	..	1	Mumbai
3756	105529	14164	346290	479876	..	2	Thane / Palghar
1951	31547	4000	99919	138399	..	3	Raigad
1046	19303	2010	74241	88890	..	4	Ratnagiri
475	14765	1361	53828	65334	..	5	Sindhudurg
4602	64104	12961	279433	380308	..	6	Nashik
669	22471	4798	104053	137955	..	7	Dhule
233	12416	3534	51811	70186	..	8	Nandurbar
2444	39998	8273	214559	260775	..	9	Jalgaon
1463	46400	11858	205889	315907	..	10	Ahilyanagar
11380	88675	25135	447577	635489	..	11	Pune
1616	38168	6238	149782	228342	..	12	Satara
985	37472	7464	170904	245119	..	13	Sangli
1233	43317	8285	192430	326847	..	14	Solapur
1595	44259	6274	203127	347887	..	15	Kolhapur
668	45038	9612	198520	373111	..	16	Chhatrapati Sambhajinagar
222	15606	2998	70647	149369	..	17	Jalna
382	15993	3107	62196	141077	..	18	Parbhani
149	12338	2352	49547	78554	..	19	Hingoli
834	29214	5641	118894	224757	..	20	Beed
612	32406	5947	119456	175395	..	21	Nanded
606	22692	4128	86295	134562	..	22	Dharashiv
613	30152	6541	112520	202978	..	23	Latur
524	26211	3815	132847	184597	..	24	Buldhana
859	21859	3962	99985	127647	..	25	Akola
234	13126	2189	56674	75160	..	26	Washim
1494	39664	9899	179566	212505	..	27	Amravati
654	27520	4912	120896	156658	..	28	Yavatmal
604	17902	4090	80393	107779	..	29	Wardha
2969	64886	17625	268653	391620	..	30	Nagpur
1000	18705	4293	105555	132042	..	31	Bhandara
691	15077	2638	78842	126566	..	32	Gondia
2459	26303	5526	130673	166596	..	33	Chandrapur
192	10162	2014	50466	73575	..	34	Gadchiroli
53,800	**12,01,350**	**2,31,969**	**50,68,118**	**74,14,884**	..	**Total**	

तक्ता ८

जिल्हानिहाय भरण्यात आलेल्या रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Central Government Undertakings		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	0	20	25	0	1	2	0	0	0
२	ठाणे / पालघर	0	0	0	0	3	4	0	0	0
३	रायगड	0	1	1	4	359	380	0	0	0
४	रत्नागिरी	0	0	0	0	87	95	0	0	0
५	सिंधुदुर्ग	0	0	0	0	53	65	0	0	0
६	नाशिक	0	2027	2060	0	4	5	0	0	0
७	धुळे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
८	नंदुरबार	0	0	0	1	127	140	0	0	0
९	जळगाव	0	0	0	49	1	1	0	0	0
१०	अहिल्यानगर	0	0	0	0	1	1	0	0	0
११	पुणे	0	0	0	0	2	3	0	0	0
१२	सातारा	0	0	0	0	13	15	0	0	0
१३	सांगली	0	0	0	0	1426	1600	0	0	0
१४	सोलापूर	0	0	0	0	248	270	0	0	0
१५	कोल्हापूर	0	0	0	1	8300	9000	1	0	0
१६	छत्रपती संभाजीनगर ..	0	0	0	74	0	0	0	0	0
१७	जालना	0	0	0	0	25	30	0	0	0
१८	परभणी	0	0	0	2	1251	1350	0	0	0
१९	हिंगोली	0	0	0	0	679	740	0	0	0
२०	बीड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२१	नांदेड	0	0	0	0	332	380	0	0	0
२२	धाराशीव	0	0	0	111	36	40	0	0	0
२३	लातूर	0	0	0	1	1338	1400	0	0	0
२४	बुलढाणा	0	0	0	1	95	100	0	0	0
२५	अकोला	0	0	0	0	565	600	0	0	0
२६	वाशीम	0	0	0	0	1	1	0	0	0
२७	अमरावती	1	0	0	0	19	30	0	0	0
२८	यवतमाळ	0	0	0	569	160	180	0	0	0
२९	वर्धा	0	263	280	132	4	5	0	0	0
३०	नागपूर	0	0	0	23	4	5	0	0	0
३१	भंडारा	0	0	0	26	371	400	0	0	0
३२	गोंदिया	0	0	0	1	49	60	0	0	0
३३	चंद्रपूर	0	0	0	12	0	0	0	0	0
३४	गडचिरोली	0	0	0	110	292	310	0	0	0
	एकूण ..	**0**	**2311**	**2366**	**1,117**	**15,852**	**17,272**	**1**	**0**	**0**

TABLE VIII

Districtwise Statement showing the number of Vacancies filled

राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertakings under State Govt.			निमसरकारी Local Bodies			खाजगी क्षेत्र Private Sector			एकूण Total				Serial No.	Name of District
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026 (Estimated)			
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23		1	2
0	0	0	0	0	0	21249	17262	17300	21249	17283	17300	..	1	Mumbai
0	0	0	0	1	1	1908	24704	24750	1908	24708	24750	..	2	Thane / Palghar
0	0	0	0	418	460	2936	13386	14000	2940	14164	14190	..	3	Raigad
0	65	65	0	244	260	230	2686	2700	230	3082	3110	..	4	Ratnagiri
0	0	0	62	6	7	2	165	180	64	224	240	..	5	Sindhudurg
4772	1431	1500	0	1	1	4919	4370	4500	9691	7833	7900	..	6	Nashik
0	0	0	0	0	0	195	4	5	195	4	5	..	7	Dhule
0	5	5	2	190	210	436	1667	1800	439	2022	2400	..	8	Nandurbar
0	0	0	13	0	0	1354	12967	14000	1416	12968	14000	..	9	Jalgaon
0	0	0	15	0	0	1830	7982	9000	1845	7983	9000	..	10	Ahilyanagar
0	0	0	0	1	1	27107	55856	55880	27107	55859	55880	..	11	Pune
0	55	60	0	315	330	7040	15192	15500	7040	15575	16060	..	12	Satara
0	225	250	0	864	900	4629	8324	8800	4629	10839	10900	..	13	Sangli
0	0	0	0	0	0	5441	2093	2100	5441	2341	2370	..	14	Solapur
0	770	800	2419	1589	1600	386	18270	18300	2807	28929	29000	..	15	Kolhapur
0	0	0	0	0	0	851	9288	9300	925	9288	9300	..	16	Chh. Sambhajinagar
0	0	0	0	656	660	205	2044	2300	205	2725	2800	..	17	Jalna
0	405	450	0	0	0	42	946	970	44	2602	2650	..	18	Parbhani
0	0	0	0	126	130	106	545	550	106	1350	1400	..	19	Hingoli
0	115	120	0	1966	1970	62	1	1	62	2082	2090	..	20	Beed
0	0	0	0	0	0	56	1050	1060	56	1382	1390	..	21	Nanded
0	53	55	16	134	140	92	355	360	219	570	600	..	22	Dharashiv
0	103	105	0	1872	1900	93	625	640	94	3938	4000	..	23	Latur
0	291	300	0	910	925	81	2	3	82	1298	1305	..	24	Buldhana
0	0	0	0	190	200	64	125	130	64	880	900	..	25	Akola
36	0	0	68	0	0	263	0	0	367	1	1	..	26	Washim
0	0	0	0	0	0	219	1449	1400	219	1468	1480	..	27	Amravati
343	0	0	28	0	0	302	2125	2200	1242	2285	2300	..	28	Yavatmal
142	0	0	6	33	35	1864	803	810	2144	1103	1120	..	29	Wardha
26	0	0	0	334	345	710	1896	1900	759	2234	2250	..	30	Nagpur
88	0	0	6	678	690	38	378	380	158	1427	1430	..	31	Bhandara
0	0	0	0	0	0	24	225	240	25	274	300	..	32	Gondia
178	170	180	237	3	4	243	0	0	670	173	180	..	33	Chandrapur
0	59	65	0	199	210	0	1	1	116	551	600	..	34	Gadchiroli
5,585	**3,747**	**3,955**	**2,872**	**10,730**	**10,979**	**84,983**	**2,06,786**	**2,11,120**	**88,351**	**2,39,453**	**2,43,141**	**..**		**Total**

तक्ता ९

मागासवर्गीय उमेदवार

जिल्हानिहाय नोंदणीपटावर वर्षारंभी असलेल्या

Districtwise Statement showing No. of Candidates

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अनुसूचित जाती Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes			भटक्या जमाती Nomadic Tribes		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई ..	77,859	62539	84097	4,343	4665	4813	17,986	18934	19111
२	ठाणे / पालघर ..	57,580	64592	66660	29,056	19299	37383	13,437	14997	15250
३	रायगड ..	11,118	12848	14189	2,814	3536	3697	4,444	5211	5336
४	रत्नागिरी ..	9,814	10768	11210	434	482	494	5,144	5624	5719
५	सिंधुदुर्ग ..	5,057	5563	5729	532	592	606	2,505	2747	2825
६	नाशिक ..	38,473	40934	41866	36,330	40819	43043	24,964	26826	27473
७	धुळे ..	10,220	11372	11745	11,688	14603	15365	9,116	10382	10561
८	नंदुरबार ..	4,136	4911	5192	18,552	28293	30123	2,478	2851	2952
९	जळगाव ..	27,051	29193	29664	8,335	9708	10341	13,309	14692	14921
१०	अहिल्यानगर ..	26,813	29797	31564	6,834	8212	9441	26,891	29513	30354
११	पुणे ..	83,149	92643	96111	17,134	19832	21214	33,812	37552	38322
१२	सातारा ..	19,912	22267	23277	682	805	868	13,478	15036	15711
१३	सांगली ..	24,812	27213	28412	479	571	614	17,514	19184	20141
१४	सोलापूर ..	35,500	38507	39411	1,495	1651	1717	22,918	24852	25402
१५	कोल्हापूर ..	31,470	33762	34823	628	689	717	11,913	12804	13191
१६	छत्रपती संभाजीनगर ..	43,314	47087	48848	3,365	3923	4202	13,701	15214	15597
१७	जालना ..	12,203	13909	15146	1,033	1268	1412	5,991	6883	7181
१८	परभणी ..	14,409	15900	16829	1,083	1308	1456	7,971	9383	9581
१९	हिंगोली ..	12,201	14620	15217	3,416	4396	4859	4,682	6103	6265
२०	बीड ..	16,856	18753	19297	1,022	1150	1232	22,469	25284	25909
२१	नांदेड ..	31,147	35269	36562	5,909	7595	8325	10,611	12807	13111
२२	धाराशीव ..	14,310	16721	17490	944	1117	1155	7,794	9204	9525
२३	लातूर ..	24,093	28681	29701	1,271	1670	1759	11,215	13749	14160
२४	बुलढाणा ..	27,497	30691	33263	2,505	3113	3331	10,701	12381	12769
२५	अकोला ..	28,430	30484	31346	2,458	2789	2966	7,195	7795	7976
२६	वाशीम ..	12,984	14661	15047	1,849	2281	2446	4,826	5672	5848
२७	अमरावती ..	41,370	45593	46646	10,126	11931	12912	11,534	13141	13512
२८	यवतमाळ ..	21,310	23875	24635	12,927	15050	16478	9,098	10365	10696
२९	वर्धा ..	20,483	22161	22019	5,628	6361	6903	6,033	6854	7107
३०	नागपूर ..	91,135	99103	101592	15,708	17782	19429	16,619	18082	18422
३१	भंडारा ..	24,636	26469	27619	4,699	5253	5643	7,078	7682	8032
३२	गोंदिया ..	18,695	20887	22069	8,804	10183	11272	3,655	4235	4362
३३	चंद्रपूर ..	33,430	35688	36398	17,772	19156	20392	11,011	12000	12269
३४	गडचिरोली ..	10,420	12219	12919	12,170	14132	15581	3,992	4570	4748
	एकूण ..	**9,61,887**	**10,59,680**	**10,97,393**	**2,52,025**	**2,99,988**	**3,22,189**	**3,96,085**	**4,42,609**	**4,54,339**

TABLE IX

Backward Class Candidates

मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

belonging to Backward Classes on the Live Register at the beginning of the year

विमुक्त जाती Denotified Tribes			इतर मागासवर्गीय Other Backward Classes			विशेष मागासप्रवर्ग SBC				
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ 2026	Serial No.	Name of District
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
2,801	2985	3012	61,069	66309	68111	8,326	8746	8820	.. 1	Mumbai
6,312	6837	6928	85,473	99690	102572	8,387	9638	9843	.. 2	Thane/ Palghar
722	846	869	43,008	51212	53117	3,662	4190	4354	.. 3	Raigad
628	700	713	33,270	37727	38506	1,548	1748	1772	.. 4	Ratnagiri
258	292	299	13,397	15072	15525	1,434	1617	1650	.. 5	Sindhudurg
3,604	3964	4088	77,645	85977	89503	2,049	2205	2244	.. 6	Nashik
2,026	2385	2433	41,780	48340	49884	2,998	3383	3444	.. 7	Dhule
674	783	800	11,327	13010	13673	1,056	1198	1236	.. 8	Nandurbar
6,803	7719	7893	88,936	98826	101953	9,690	10726	10947	.. 9	Jalgaon
4,143	4542	4691	40,142	46288	48449	3,720	3936	4030	.. 10	Ahilyanagar
10,385	11283	11555	72,439	84090	87693	5,902	6504	6652	.. 11	Pune
4,151	4621	4852	24,022	27170	28481	1,688	1851	1916	.. 12	Satara
4,006	4423	4673	24,472	27005	28691	3,091	3425	3587	.. 13	Sangli
7,650	8290	8439	35,674	41578	42756	12,344	14061	14334	.. 14	Solapur
3,055	3330	3418	29,152	31630	32744	4,080	4433	4547	.. 15	Kolhapur
7,201	8123	8311	27,216	30853	32084	981	1073	1109	.. 16	Chh. Sambhajinagar
4,273	4941	5205	8,748	11154	12075	766	838	881	.. 17	Jalna
2,743	3254	3331	8,483	9890	10571	526	595	604	.. 18	Parbhani
1,933	2387	2428	5,779	7536	8008	572	646	665	.. 19	Hingoli
4,233	4808	4931	11,830	14173	14958	1,009	1093	1114	.. 20	Beed
6,242	7799	8051	12,310	15618	16735	2,067	2383	2448	.. 21	Nanded
3,004	3545	3677	9,311	11280	11805	964	1131	1175	.. 22	Dharashiv
2,999	3699	3791	14,982	18626	19526	1,752	2052	2091	.. 23	Latur
4,143	4597	4774	54,633	63888	67243	1,964	2316	2417	.. 24	Buldhana
2,631	2833	2892	36,078	39703	40969	2,260	2427	2483	.. 25	Akola
4,697	5516	5674	18,837	22502	23195	578	650	658	.. 26	Washim
1,783	1968	2058	69,871	80275	82573	4,482	5003	5117	.. 27	Amravati
14,622	16841	18051	35,615	40798	43158	2,313	2648	2734	.. 28	Yavatmal
905	994	1018	39,195	44194	46536	2,291	2534	2616	.. 29	Wardha
1,324	1453	1476	1,15,307	134092	138962	11,340	12560	12958	.. 30	Nagpur
160	163	168	58,806	65577	68466	4,105	4479	4618	.. 31	Bhandara
108	114	116	41,938	52727	55561	3,006	3454	3588	.. 32	Gondia
1,084	1782	1202	48,621	53888	56227	2,443	2634	2691	.. 33	Chandrapur
159	177	191	14,775	17026	18122	1,380	1515	1552	.. 34	Gadchiroli
1,21,292	**1,37,394**	**1,42,008**	**13,14,141**	**15,07,723**	**16,68,432**	**1,14,774**	**1,27,692**	**1,30,895**	.. ..	**Total**

तक्ता १०

जिल्हानिहाय नावे नोंदविलेल्या मागासवर्गीय

Districtwise Statement showing No. of Backward

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अनुसूचित जाती Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes			भटक्या जमाती Nomadic Tribes		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई ..	2380	1562	1600	231	154	200	576	180	200
२	ठाणे / पालघर ..	4074	2068	20100	3419	2312	2350	1001	253	300
३	रायगड ..	964	1341	1350	402	161	200	437	125	150
४	रत्नागिरी ..	546	443	500	27	12	50	314	95	100
५	सिंधुदुर्ग ..	200	167	200	32	14	20	109	79	80
६	नाशिक ..	784	936	940	1180	2226	2230	580	648	650
७	धुळे ..	252	373	375	336	762	770	194	181	190
८	नंदुरबार ..	307	281	285	816	1830	1835	63	101	105
९	जळगाव ..	431	473	475	150	634	635	237	231	235
१०	अहिल्यानगर ..	793	1767	1770	378	1229	1230	553	841	850
११	पुणे ..	5391	3468	3470	1610	1382	1390	2009	770	775
१२	सातारा ..	840	1012	1020	33	63	65	571	677	680
१३	सांगली ..	871	1200	1210	29	43	45	496	958	960
१४	सोलापूर ..	1110	904	905	60	66	67	554	550	560
१५	कोल्हापूर ..	642	1064	1070	9	28	30	257	388	390
१६	छत्रपती संभाजीनगर ..	1267	1836	1840	174	288	290	380	389	390
१७	जालना ..	616	1240	1250	94	145	150	210	299	300
१८	परभणी ..	329	930	950	30	148	150	189	198	200
१९	हिंगोली ..	416	597	600	79	463	470	115	162	170
२०	बीड ..	486	544	550	35	82	90	454	625	630
२१	नांदेड ..	448	1294	1295	123	731	740	217	309	320
२२	धाराशीव ..	448	769	770	48	38	40	243	321	322
२३	लातूर ..	1311	1022	1030	98	89	90	568	411	450
२४	बुलढाणा ..	733	2574	2525	55	218	220	248	388	390
२५	अकोला ..	398	863	865	46	177	180	111	181	185
२६	वाशीम ..	228	386	390	59	165	170	94	176	180
२७	अमरावती ..	817	1060	1070	229	981	982	202	374	375
२८	यवतमाळ ..	450	760	765	343	1430	1435	161	331	340
२९	वर्धा ..	396	658	660	154	542	550	241	254	260
३०	नागपूर ..	3480	2490	2500	879	1648	1650	379	341	342
३१	भंडारा ..	392	1150	1155	154	391	392	93	350	355
३२	गोंदिया ..	955	1182	1185	618	1090	1092	242	127	130
३३	चंद्रपूर ..	729	710	720	479	1236	1240	255	269	270
३४	गडचिरोली ..	430	700	710	604	1449	1450	48	178	180
	एकूण ..	**34,173**	**37,824**	**56,150**	**13,013**	**22,227**	**22,498**	**12,431**	**11,760**	**12,014**

TABLE X

उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Classes Candidates Registered during the year

विमुक्त जाती Denotified Tribes			इतर मागासवर्गीय Other Backward Classes			विशेष मागासप्रवर्ग SBC				
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	Serial No.	Name of District
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
100	28	40	2674	1805	1900	256	76	100	.. 1	Mumbai
316	91	100	9455	2883	2890	784	206	250	.. 2	Thane/ Palghar
36	23	50	4951	1906	1950	306	164	200	.. 3	Raigad
93	13	50	2873	780	800	121	24	50	.. 4	Ratnagiri
12	7	8	835	456	460	89	33	35	.. 5	Sindhudurg
99	125	130	2178	3532	3540	42	39	40	.. 6	Nashik
75	48	50	5533	1546	1550	51	61	65	.. 7	Dhule
21	17	20	472	663	665	19	38	40	.. 8	Nandurbar
201	174	180	2260	3149	3150	198	222	230	.. 9	Jalgaon
77	149	150	1829	2162	2170	55	94	100	.. 10	Ahilyanagar
566	272	280	7817	3603	3610	306	148	150	.. 11	Pune
133	223	240	1155	1312	1320	59	65	70	.. 12	Satara
121	250	260	3036	1686	1690	96	162	170	.. 13	Sangli
213	149	150	814	1181	1185	932	273	225	.. 14	Solapur
70	88	90	708	1177	1180	86	114	115	.. 15	Kolhapur
186	193	195	1307	1319	1320	26	38	40	.. 16	Chh. Sambhajinagar
127	264	300	991	921	950	23	43	50	.. 17	Jalna
83	77	100	220	681	690	10	9	10	.. 18	Parbhani
37	41	45	330	473	480	11	19	20	.. 19	Hingoli
100	123	130	620	785	790	9	21	25	.. 20	Beed
113	252	260	448	1119	1120	26	65	70	.. 21	Nanded
99	133	140	501	525	530	32	44	50	.. 22	Dharashiv
150	92	100	935	900	910	50	39	40	.. 23	Latur
96	177	180	1774	3355	3360	50	101	110	.. 24	Buldhana
33	59	60	657	1269	1270	27	56	70	.. 25	Akola
72	158	160	335	694	695	9	8	9	.. 26	Washim
34	91	95	2177	2308	2310	99	114	120	.. 27	Amravati
278	1211	1215	1082	2361	2365	30	87	90	.. 28	Yavatmal
24	24	25	1249	2342	2345	46	82	85	.. 29	Wardha
24	23	25	9318	4872	4880	640	398	400	.. 30	Nagpur
0	5	10	1679	2889	2890	78	139	140	.. 31	Bhandara
1	2	3	5299	2834	2840	180	134	140	.. 32	Gondia
34	20	25	1685	2339	2340	13	57	60	.. 33	Chandrapur
3	14	20	487	1097	1098	47	37	40	.. 34	Gadchiroli
3,637	**4,626**	**4,886**	**73,733**	**60,864**	**61,243**	**4,606**	**3,210**	**3,459**	.. ..	**Total**

तक्ता ११

जिल्हानिहाय नोकरीस लागलेल्या मागासवर्गीय

Districtwise Statement showing No. of Backward

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अनुसूचित जाती Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes			भटक्या जमाती Nomadic Tribes		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई ..	62	4	5	42	6	7	10	3	4
२	ठाणे / पालघर ..	46	0	0	122	1	2	11	0	0
३	रायगड ..	85	0	1	55	0	1	5	0	2
४	रत्नागिरी ..	19	1	2	1	0	1	17	0	1
५	सिंधुदुर्ग ..	0	1	2	0	0	1	0	1	2
६	नाशिक ..	124	4	5	288	2	3	118	1	2
७	धुळे ..	11	0	1	58	0	1	10	2	3
८	नंदुरबार ..	1	0	1	70	0	1	5	0	1
९	जळगाव ..	22	2	3	13	1	2	14	2	3
१०	अहिल्यानगर ..	36	0	1	5	0	1	22	0	1
११	पुणे ..	541	0	1	371	0	1	229	0	1
१२	सातारा ..	12	2	3	0	0	1	4	2	3
१३	सांगली ..	14	1	2	0	0	1	13	1	2
१४	सोलापूर ..	17	0	1	0	0	1	3	0	1
१५	कोल्हापूर ..	6	3	4	1	0	1	2	1	2
१६	छत्रपती संभाजीनगर ..	150	75	76	35	9	10	63	6	7
१७	जालना ..	46	3	4	4	1	2	24	1	2
१८	परभणी ..	10	1	2	0	0	1	6	0	1
१९	हिंगोली ..	5	0	1	3	0	1	4	0	1
२०	बीड ..	10	0	1	0	0	1	3	0	1
२१	नांदेड ..	12	1	2	1	1	2	6	5	6
२२	धाराशीव ..	1	0	1	0	0	1	3	0	1
२३	लातूर ..	8	2	3	1	0	1	5	0	1
२४	बुलढाणा ..	19	2	3	2	0	1	10	0	1
२५	अकोला ..	5	1	2	1	0	1	1	0	1
२६	वाशीम ..	5	0	1	2	0	1	1	0	1
२७	अमरावती ..	15	7	8	2	0	1	2	3	4
२८	यवतमाळ ..	9	0	1	4	2	3	6	0	1
२९	वर्धा ..	3	0	1	1	0	1	1	1	2
३०	नागपूर ..	7	1	2	10	1	2	1	1	2
३१	भंडारा ..	7	0	1	1	1	2	1	0	1
३२	गोंदिया ..	5	0	1	4	1	2	2	0	1
३३	चंद्रपूर ..	4	0	1	2	0	1	0	0	1
३४	गडचिरोली ..	0	0	1	2	0	1	0	0	1
	एकूण ..	**1,317**	**111**	**144**	**1,101**	**26**	**60**	**602**	**30**	**64**

TABLE XI

उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Classes Candidates Placed in employment during the year

विमुक्त जाती Denotified Tribes			इतर मागासवर्गीय Other Backward Classes			विशेष मागासप्रवर्ग SBC				
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	Serial No.	Name of District
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
12	1	1	22	3	4	13	2	3	.. 1	Mumbai
6	0	0	245	1	1	10	1	1	.. 2	Thane/ Palghar
17	0	1	96	1	2	19	0	1	.. 3	Raigad
3	0	1	133	1	2	4	0	1	.. 4	Ratnagiri
0	1	2	0	0	41	0	0	1	.. 5	Sindhudurg
23	0	1	344	3	4	5	0	1	.. 6	Nashik
2	0	1	82	2	3	5	0	1	.. 7	Dhule
0	0	1	20	0	1	0	0	1	.. 8	Nandurbar
11	0	1	159	22	23	5	1	2	.. 9	Jalgaon
4	1	2	61	6	7	0	0	1	.. 10	Ahilyanagar
213	0	1	904	0	1	74	0	1	.. 11	Pune
2	2	3	8	1	2	0	0	1	.. 12	Satara
2	0	1	14	0	1	6	0	1	.. 13	Sangli
1	0	1	17	3	4	4	0	1	.. 14	Solapur
2	0	1	7	3	4	2	0	1	.. 15	Kolhapur
27	5	6	201	88	89	7	2	3	.. 16	Chh. Sambhajinagar
5	0	1	15	0	1	5	0	1	.. 17	Jalna
6	0	1	9	0	1	0	0	1	.. 18	Parbhani
1	0	1	6	1	2	1	0	1	.. 19	Hingoli
6	0	1	12	0	1	0	0	1	.. 20	Beed
3	0	1	11	2	3	3	0	1	.. 21	Nanded
0	1	2	5	0	1	0	0	1	.. 22	Dharashiv
1	0	1	7	0	1	0	0	1	.. 23	Latur
3	0	1	35	0	1	0	0	1	.. 24	Buldhana
1	0	1	7	3	4	0	0	1	.. 25	Akola
4	0	1	9	1	2	0	0	1	.. 26	Washim
0	1	1	10	10	11	2	0	1	.. 27	Amravati
8	1	2	11	1	2	2	1	2	.. 28	Yavatmal
1	0	2	4	0	1	1	0	1	.. 29	Wardha
0	0	1	14	2	3	3	0	1	.. 30	Nagpur
0	0	1	14	2	3	1	0	1	.. 31	Bhandara
0	0	1	14	0	1	0	0	1	.. 32	Gondia
0	0	1	10	0	1	2	0	1	.. 33	Chandrapur
0	0	1	10	0	1	2	0	1	.. 34	Gadchiroli
364	**12**	**44**	**2,508**	**155**	**188**	**174**	**7**	**40**	.. ..	**Total**

तक्ता १२

जिल्हानिहाय नोंदणीपटावर वर्षाअंती असलेल्या मागासवर्गीय

Districtwise Statement showing the No. of Backward Classes

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अनुसूचित जाती Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes			भटक्या जमाती Nomadic Tribes		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई ..	77,860	84097	78900	4,345	5813	4350	18,000	19111	19000
२	ठाणे / पालघर ..	57,580	66660	58590	29,058	37383	29150	13,450	25250	14450
३	रायगड ..	11,119	14189	12120	2,815	3697	2850	4,460	5336	5580
४	रत्नागिरी ..	9,815	11210	10850	436	494	500	5,200	5719	6200
५	सिंधुदुर्ग ..	5,058	5729	5060	535	606	550	2,550	2825	3530
६	नाशिक ..	38,874	41866	38900	36,332	43043	36400	24,990	27473	27990
७	धुळे ..	10,221	11745	11225	11,690	15365	11700	9,200	10561	10200
८	नंदुरबार ..	4,137	5192	5140	18,560	30123	18600	2,500	2952	2600
९	जळगाव ..	27,052	29664	28100	8,340	10341	8350	13,350	14921	19300
१०	अहिल्यानगर ..	26,814	31564	26850	6,840	9441	6850	26,950	30354	27900
११	पुणे ..	83,149	96111	83150	17,140	21214	17200	33,900	38322	34900
१२	सातारा ..	19,912	23277	29950	686	868	690	13,500	15711	14500
१३	सांगली ..	24,813	28412	24850	481	614	500	17,600	20141	18600
१४	सोलापूर ..	35,501	39411	35550	1,496	1717	1500	22,950	25402	23950
१५	कोल्हापूर ..	31,472	34823	31500	630	717	700	11,980	13191	12980
१६	छत्रपती संभाजीनगर ..	43,316	48848	43350	3,370	4202	3400	13,750	15597	14750
१७	जालना ..	12,205	15246	12250	1,035	1412	1100	6,000	7181	7000
१८	परभणी ..	14,410	16829	15450	1,085	1456	1100	8,000	9581	9000
१९	हिंगोली ..	12,201	15217	12250	3,420	4859	3450	4,750	6265	5750
२०	बीड ..	16,857	19297	16890	1,025	1232	1100	22,500	25909	23500
२१	नांदेड ..	31,147	36562	33150	5,910	8325	6000	10,650	13111	10650
२२	धाराशीव ..	14,311	17490	15350	945	1155	1000	7,850	9525	8850
२३	लातूर ..	24,095	29701	24150	1,272	1759	1300	11,270	14160	12300
२४	बुलढाणा ..	27,498	33263	27500	2,510	3331	2550	10,800	12769	11800
२५	अकोला ..	28,432	31346	28450	2,460	2966	2500	7,250	7976	8250
२६	वाशीम ..	12,986	15047	13000	1,850	2446	1900	4,870	5848	5850
२७	अमरावती ..	41,372	46646	42380	10,130	12912	11000	11,560	13512	12500
२८	यवतमाळ ..	21,312	24635	22350	12,928	16478	13000	9,250	10696	10300
२९	वर्धा ..	20,483	22829	20500	5,629	6903	6000	6,100	7107	7100
३०	नागपूर ..	91,135	101592	91150	15,710	19429	16000	16,650	18422	17650
३१	भंडारा ..	24,638	27619	24550	4,700	5643	5000	7,150	8032	8150
३२	गोंदिया ..	18,696	22069	18700	8,805	11272	8900	3,700	4362	4700
३३	चंद्रपूर ..	33,432	36398	33500	17,775	20392	17800	11,100	12269	12100
३४	गडचिरोली ..	10,422	12919	10450	12,172	15581	12200	4,050	4748	5050
	एकूण ..	**9,62,325**	**10,97,393**	**9,87,205**	**2,52,115**	**3,22,189**	**2,55,145**	**3,97,830**	**4,54,339**	**1,31,930**

TABLE XII

उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Candidates on the Live Register at the end of the year

विमुक्त जाती Denotified Tribes			इतर मागासवर्गीय Other Backward Classes			विशेष मागासप्रवर्ग SBC				
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	Serial No.	Name of District
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
2,850	3012	3850	61,100	68111	71000	8,370	8820	8700	1	Mumbai
6,360	6928	6360	85,500	102512	87000	8,400	9843	8700	2	Thane/ Palghar
750	869	870	43,100	53117	44100	3,700	4354	8700	3	Raigad
650	713	900	33,300	38506	34300	1,560	1772	1777	4	Ratnagiri
300	299	400	13,450	15525	14450	1,500	1650	1770	5	Sindhudurg
3,650	4058	4650	77,700	89503	78700	2,100	2244	3170	6	Nashik
2,100	2483	3100	41,800	49884	42780	3,050	3444	4070	7	Dhule
700	800	800	11,360	13673	12360	1,100	1236	1270	8	Nandurbar
6,850	7893	7850	88,980	101953	89780	9,700	10947	10700	9	Jalgaon
4,200	4691	5000	40,200	48449	41700	3,800	4030	4070	10	Ahilyanagar
10,400	11585	11400	72,500	87693	73700	5,950	6652	6070	11	Pune
4,200	4852	5200	24,100	28481	25700	1,700	1916	1870	12	Satara
4,100	4673	5100	24,500	28691	25700	3,150	3587	3177	13	Sangli
7,700	8439	8800	35,750	42756	36700	12,400	14334	14700	14	Solapur
3,100	3418	4100	29,200	32744	30700	4,100	4547	4270	15	Kolhapur
7,250	8311	8250	27,250	32084	28700	1,000	1109	2070	16	Chh. Sambhajinagar
4,300	5205	5300	8,800	12075	9700	800	881	870	17	Jalna
2,760	3331	3700	8,490	10571	9070	400	604	470	18	Parbhani
1,950	2428	2100	5,800	8008	6070	600	665	870	19	Hingoli
4,260	4931	5250	11,860	14958	11070	1,100	1114	1270	20	Beed
6,280	8051	7280	12,350	16735	13070	2,100	2448	3170	21	Nanded
3,050	3677	4000	9,360	11805	10070	1,000	1175	1070	22	Dharashiv
3,050	3791	4050	15,000	19526	16700	1,780	2091	2070	23	Latur
4,000	4774	5000	54,650	67243	55700	1,990	2417	2070	24	Buldhana
2,700	2892	3000	36,100	40969	37700	2,300	2483	2870	25	Akola
4,750	5674	5000	18,900	23195	19700	600	658	900	26	Washim
1,800	2058	2000	69,900	82573	70700	4,500	5117	4970	27	Amravati
14,650	18051	15800	35,650	43158	36700	2,350	2734	2470	28	Yavatmal
1,000	1018	1200	39,250	46536	40700	2,350	2616	2470	29	Wardha
1,400	1476	1500	1,15,400	138962	215700	11,370	12958	12370	30	Nagpur
200	168	300	58,850	68466	59750	4,150	4618	4270	31	Bhandara
170	116	200	41,980	55561	42750	3,100	3588	4700	32	Gondia
1,150	1202	1250	48,650	56227	49750	2,470	2691	3470	33	Chandrapur
200	191	300	14,800	18122	15700	1,400	1552	1770	34	Gadchiroli
1,22,830	**1,42,008**	**1,50,080**	**13,15,580**	**15,68,432**	**14,57,970**	**1,15,940**	**1,30,895**	**1,37,204**	.. ..	**Total**

तक्ता १३

जिल्हानिहाय अनुसूचित जातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertaking under Central / State Govt.		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	0	4	5	0	0	0	0	0	0
२	ठाणे / पालघर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३	रायगड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
४	रत्नागिरी	0	0	0	0	1	2	0	0	0
५	सिंधुदुर्ग	0	0	0	0	1	2	0	0	0
६	नाशिक	0	0	0	0	0	0	0	0	0
७	धुळे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
८	नंदुरबार	0	0	0	0	0	0	0	0	0
९	जळगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१०	अहिल्यानगर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
११	पुणे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१२	सातारा	0	0	0	0	2	3	0	0	0
१३	सांगली	0	0	0	0	1	2	0	0	0
१४	सोलापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१५	कोल्हापूर	0	0	0	0	2	3	1	0	0
१६	छत्रपती संभाजीनगर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१७	जालना	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१८	परभणी	0	0	0	0	1	2	0	0	0
१९	हिंगोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२०	बीड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२१	नांदेड	0	0	0	0	1	2	0	0	0
२२	धाराशीव	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२३	लातूर	0	0	0	0	2	3	0	0	0
२४	बुलढाणा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२५	अकोला	0	0	0	0	1	2	0	0	0
२६	वाशिम	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२७	अमरावती	0	0	0	0	6	7	0	0	0
२८	यवतमाळ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२९	वर्धा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३०	नागपूर	0	0	0	1	1	2	0	0	0
३१	भंडारा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३२	गोंदिया	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३३	चंद्रपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३४	गडचिरोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	एकूण	**0**	**4**	**5**	**1**	**19**	**30**	**1**	**0**	**0**

Table XIII

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by Scheduled Castes Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total				
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	Serial No.	Name of District
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
0	0	0	62	0	0	62	4	5	1	Mumbai
0	0	0	46	0	0	46	0	0	2	Thane / Palghar
0	0	0	85	0	0	85	0	0	3	Raigad
0	0	0	19	0	0	19	1	2	4	Ratnagiri
0	0	0	00	0	0	0	1	1	5	Sindhudurg
0	1	1	124	3	4	124	4	5	6	Nashik
0	0	0	11	0	0	11	0	0	7	Dhule
0	0	0	01	0	0	1	0	0	8	Nandurbar
0	0	0	22	2	3	22	2	3	9	Jalgaon
0	0	0	36	0	0	36	0	0	10	Ahilyanagar
0	0	0	541	0	0	541	0	0	11	Pune
0	0	0	12	0	0	12	2	3	12	Satara
0	0	0	14	0	0	14	1	2	13	Sangli
0	0	0	17	0	0	17	0	0	14	Solapur
0	0	0	05	1	2	6	3	4	15	Kolhapur
0	0	0	150	75	80	150	75	80	16	Chhatrapati Sambhajinagar
0	0	0	46	3	4	46	3	4	17	Jalna
0	0	0	10	0	0	10	1	2	18	Parbhani
0	0	0	05	0	0	5	0	0	19	Hingoli
0	0	0	10	0	0	10	0	0	20	Beed
0	0	0	12	0	0	12	1	2	21	Nanded
0	0	0	01	0	0	1	0	0	22	Dharashiv
0	0	0	08	0	0	8	2	3	23	Latur
0	0	0	19	2	3	19	2	3	24	Buldhana
0	0	0	05	0	0	5	1	2	25	Akola
0	0	0	05	0	0	5	0	0	26	Washim
0	0	0	15	1	2	15	7	8	27	Amravati
0	0	0	09	0	0	9	0	0	28	Yavatmal
0	0	0	03	0	0	3	0	0	29	Wardha
0	0	0	06	0	0	7	1	2	30	Nagpur
0	0	0	07	0	0	7	0	0	31	Bhandara
0	0	0	05	0	0	5	0	0	32	Gondia
0	0	0	04	0	0	4	0	0	33	Chandrapur
0	0	0	00	0	0	0	0	0	34	Gadchiroli
0	**1**	**1**	**1,315**	**87**	**98**	**1,317**	**111**	**131**	**Total**	

तक्ता १४

जिल्हानिहाय अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertaking under Central / State Govt.		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	0	6	7	0	0	0	0	0	0
२	ठाणे / पालघर	0	0	0	0	1	2	0	0	0
३	रायगड	0	0	1	0	0	1	0	0	1
४	रत्नागिरी	0	0	0	0	0	0	0	0	0
५	सिंधुदुर्ग	0	0	0	0	0	0	0	0	0
६	नाशिक	0	0	0	0	2	3	0	0	0
७	धुळे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
८	नंदुरबार	0	0	0	1	0	0	0	0	0
९	जळगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१०	अहिल्यानगर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
११	पुणे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१२	सातारा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१३	सांगली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१४	सोलापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१५	कोल्हापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१६	छत्रपती संभाजीनगर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१७	जालना	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१८	परभणी	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१९	हिंगोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२०	बीड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२१	नांदेड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२२	धाराशीव	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२३	लातूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२४	बुलढाणा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२५	अकोला	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२६	वाशिम	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२७	अमरावती	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२८	यवतमाळ	0	0	0	0	1	2	0	0	0
२९	वर्धा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३०	नागपूर	0	0	0	0	1	2	0	0	0
३१	भंडारा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३२	गोंदिया	0	0	0	0	1	2	0	0	0
३३	चंद्रपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३४	गडचिरोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	एकूण ..	**0**	**6**	**8**	**1**	**6**	**12**	**0**	**0**	**1**

TABLE XIV

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by Scheduled Tribes Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total			Serial No.	Name of District
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
0	0	0	42	0	0	42	6	7	1	Mumbai
0	0	0	122	0	0	122	1	2	2	Thane / Palghar
0	0	1	55	0	1	55	0	0	3	Raigad
0	0	0	1	0	0	1	0	0	4	Ratnagiri
0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	Sindhudurg
0	0	0	288	0	0	288	2	3	6	Nashik
0	0	0	58	0	0	58	0	0	7	Dhule
0	0	0	69	0	0	70	0	0	8	Nandurbar
0	0	0	13	0	0	13	1	2	9	Jalgaon
0	0	0	5	0	0	5	0	0	10	Ahilyanagar
0	0	0	371	0	0	371	0	0	11	Pune
0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	Satara
0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	Sangli
0	0	0	0	0	0	0	0	0	14	Solapur
0	0	0	1	0	0	1	0	0	15	Kolhapur
0	0	0	35	0	0	35	9	10	16	Chhatrapati Sambhajinagar
0	0	0	4	0	0	4	1	2	17	Jalna
0	0	0	0	0	0	0	0	0	18	Parbhani
0	0	0	3	0	0	3	0	0	19	Hingoli
0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	Beed
0	0	0	1	0	0	1	1	2	21	Nanded
0	0	0	0	0	0	0	0	0	22	Dharashiv
0	0	0	1	0	0	1	0	0	23	Latur
0	0	0	2	0	0	2	0	0	24	Buldhana
0	0	0	1	0	0	1	0	0	25	Akola
0	0	0	2	0	0	2	0	0	26	Washim
0	0	0	2	0	0	2	0	0	27	Amravati
0	0	0	4	1	2	4	2	3	28	Yavatmal
0	0	0	1	0	0	1	0	0	29	Wardha
0	0	0	10	0	0	10	1	2	30	Nagpur
0	0	0	1	1	2	1	1	2	31	Bhandara
0	0	0	4	0	0	4	2	2	32	Gondia
0	0	0	2	0	0	2	0	0	33	Chandrapur
0	0	0	2	0	0	2	0	0	34	Gadchiroli
0	**0**	**1**	**1,100**	**2**	**5**	**1,101**	**27**	**37**	**Total**	

तक्ता १५

जिल्हानिहाय विमुक्त जातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertaking under Central / State Govt.		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	0	1	2	0	0	0	0	0	0
२	ठाणे / पालघर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३	रायगड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
४	रत्नागिरी	0	0	0	0	0	0	0	0	0
५	सिंधुदुर्ग	0	0	0	0	0	0	0	0	0
६	नाशिक	0	0	0	0	0	0	0	0	0
७	धुळे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
८	नंदुरबार	0	0	0	0	0	0	0	0	0
९	जळगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१०	अहिल्यानगर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
११	पुणे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१२	सातारा	0	0	0	0	2	3	0	0	0
१३	सांगली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१४	सोलापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१५	कोल्हापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१६	छत्रपती संभाजीनगर ..	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१७	जालना	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१८	परभणी	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१९	हिंगोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२०	बीड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२१	नांदेड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२२	धाराशीव	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२३	लातूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२४	बुलढाणा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२५	अकोला	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२६	वाशिम	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२७	अमरावती	0	0	0	0	1	2	0	0	0
२८	यवतमाळ	0	0	0	0	1	2	0	0	0
२९	वर्धा	0	0	0	1	0	0	0	0	0
३०	नागपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३१	भंडारा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३२	गोंदिया	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३३	चंद्रपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३४	गडचिरोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	एकूण ..	**0**	**1**	**2**	**1**	**4**	**7**	**0**	**0**	**0**

TABLE XV

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by V. J. Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total				
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	Serial No.	Name of District
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
0	0	0	12	0	0	12	1	2	1	Mumbai
0	0	0	6	0	0	6	0	0	2	Thane / Palghar
0	0	0	17	0	0	17	0	0	3	Raigad
0	0	0	3	0	0	3	0	0	4	Ratnagiri
0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	Sindhudurg
0	0	0	23	1	2	23	1	2	6	Nashik
0	0	0	2	0	0	2	0	0	7	Dhule
0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	Nandurbar
0	0	0	11	0	0	11	0	0	9	Jalgaon
0	0	0	4	0	0	4	0	0	10	Ahilyanagar
0	0	0	213	0	0	213	0	0	11	Pune
0	0	0	2	0	0	2	2	3	12	Satara
0	0	0	2	0	0	2	0	0	13	Sangli
0	0	0	1	0	0	1	0	0	14	Solapur
0	0	0	2	0	0	2	0	0	15	Kolhapur
0	0	0	27	5	6	27	5	6	16	Chhatrapati Sambhajinagar
0	0	0	5	0	0	5	0	0	17	Jalna
0	0	0	6	0	0	6	0	0	18	Parbhani
0	0	0	1	0	0	1	0	0	19	Hingoli
0	0	0	6	0	0	6	0	0	20	Beed
0	0	0	3	0	0	3	0	0	21	Nanded
0	0	0	0	1	2	0	1	2	22	Dharashiv
0	0	0	1	0	0	1	0	0	23	Latur
0	0	0	3	0	0	3	0	0	24	Buldhana
0	0	0	1	0	0	1	0	0	25	Akola
0	0	0	4	0	0	4	0	0	26	Washim
0	0	0	0	0	0	0	1	2	27	Amravati
0	0	0	8	0	0	8	1	2	28	Yavatmal
0	0	0	0	0	0	1	0	0	29	Wardha
0	0	0	0	0	0	0	0	0	30	Nagpur
0	0	0	0	0	0	0	0	0	31	Bhandara
0	0	0	0	0	0	0	0	0	32	Gondia
0	0	0	0	0	0	0	0	0	33	Chandrapur
0	0	0	0	0	0	0	0	0	34	Gadchiroli
0	**0**	**0**	**363**	**7**	**10**	**364**	**12**	**19**	**Total**	

तक्ता १६

जिल्हानिहाय भटक्या जमातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertaking under Central / State Govt.		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	0	3	4	0	0	0	0	0	0
२	ठाणे / पालघर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३	रायगड	0	0	0	1	0	0	0	0	0
४	रत्नागिरी	0	0	0	0	0	0	0	0	0
५	सिंधुदुर्ग	0	0	0	0	1	2	0	0	0
६	नाशिक	0	0	0	0	0	0	0	0	0
७	धुळे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
८	नंदुरबार	0	0	0	0	0	0	0	0	0
९	जळगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१०	अहिल्यानगर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
११	पुणे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१२	सातारा	0	0	0	0	1	2	0	0	0
१३	सांगली	0	0	0	0	1	2	0	0	0
१४	सोलापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१५	कोल्हापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१६	छत्रपती संभाजीनगर ..	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१७	जालना	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१८	परभणी	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१९	हिंगोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२०	बीड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२१	नांदेड	0	0	0	0	1	2	0	0	0
२२	धाराशीव	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२३	लातूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२४	बुलढाणा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२५	अकोला	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२६	वाशिम	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२७	अमरावती	0	0	0	0	2	3	0	0	0
२८	यवतमाळ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२९	वर्धा	0	0	0	0	1	2	0	0	0
३०	नागपूर	0	0	0	0	1	2	0	0	0
३१	भंडारा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३२	गोंदिया	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३३	चंद्रपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३४	गडचिरोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	एकूण ..	**0**	**3**	**4**	**1**	**8**	**15**	**0**	**0**	**0**

TABLE XVI

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by N. T. Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total				
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	Serial No.	Name of District
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
0	0	0	10	0	0	10	3	4	.. 1	Mumbai
0	0	0	11	0	0	11	0	0	.. 2	Thane / Palghar
0	0	0	4	0	0	4	0	0	.. 3	Raigad
0	0	0	17	0	0	17	0	0	.. 4	Ratnagiri
0	0	0	0	0	0	0	1	2	.. 5	Sindhudurg
0	0	0	118	1	2	118	1	2	.. 6	Nashik
0	0	0	10	2	3	10	2	3	.. 7	Dhule
0	0	0	5	0	0	5	0	0	.. 8	Nandurbar
0	0	0	14	2	0	14	2	0	.. 9	Jalgaon
0	0	0	22	0	0	22	0	0	.. 10	Ahilyanagar
0	0	0	229	0	0	229	0	0	.. 11	Pune
0	0	0	4	1	2	4	2	3	.. 12	Satara
0	0	0	13	0	0	13	1	0	.. 13	Sangli
0	0	0	3	0	0	3	0	0	.. 14	Solapur
0	0	0	2	1	2	2	1	2	.. 15	Kolhapur
0	0	0	63	6	7	63	6	7	.. 16	Chhatrapati Sambhajinagar
0	0	0	24	1	2	24	1	2	.. 17	Jalna
0	0	0	6	0	0	6	0	0	.. 18	Parbhani
0	0	0	4	0	0	4	0	0	.. 19	Hingoli
0	0	0	3	0	0	3	0	0	.. 20	Beed
0	0	0	6	4	5	6	5	6	.. 21	Nanded
0	0	0	3	0	0	3	0	0	.. 22	Dharashiv
0	0	0	5	0	0	5	0	0	.. 23	Latur
0	0	0	10	0	0	10	0	0	.. 24	Buldhana
0	0	0	1	0	0	1	0	0	.. 25	Akola
0	0	0	1	0	0	1	0	0	.. 26	Washim
0	0	0	2	1	2	2	3	4	.. 27	Amravati
0	0	0	6	0	0	6	0	0	.. 28	Yavatmal
0	0	0	1	0	0	1	1	2	.. 29	Wardha
0	0	0	1	0	0	1	1	2	.. 30	Nagpur
0	0	0	1	0	0	1	0	0	.. 31	Bhandara
0	0	0	2	0	0	2	0	0	.. 32	Gondia
0	0	0	0	0	0	0	0	0	.. 33	Chandrapur
0	0	0	0	0	0	0	0	0	.. 34	Gadchiroli
0	**0**	**0**	**601**	**19**	**25**	**601**	**30**	**39**	**.. Total**	

तक्ता १७

जिल्हानिहाय इतर मागासवर्गीय उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertaking under Central / State Govt.		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	0	3	4	0	0	0	0	0	0
२	ठाणे / पालघर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३	रायगड	0	0	0	3	0	0	0	0	0
४	रत्नागिरी	0	0	0	0	1	1	0	0	0
५	सिंधुदुर्ग	0	0	0	0	3	4	0	0	0
६	नाशिक	0	0	0	0	2	3	0	0	0
७	धुळे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
८	नंदुरबार	0	0	0	0	0	0	0	0	0
९	जळगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१०	अहिल्यानगर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
११	पुणे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१२	सातारा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१३	सांगली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१४	सोलापूर	0	0	0	0	3	4	0	0	0
१५	कोल्हापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१६	छत्रपती संभाजीनगर ..	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१७	जालना	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१८	परभणी	0	0	0	1	0	0	0	0	0
१९	हिंगोली	0	0	0	0	1	1	0	0	0
२०	बीड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२१	नांदेड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२२	धाराशीव	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२३	लातूर	0	0	0	1	0	0	0	0	0
२४	बुलढाणा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२५	अकोला	0	0	0	0	2	0	0	0	0
२६	वाशिम	0	0	0	0	1	1	0	0	0
२७	अमरावती	0	0	0	0	9	10	0	0	0
२८	यवतमाळ	0	0	0	0	1	1	0	0	0
२९	वर्धा	0	0	0	1	0	0	0	0	0
३०	नागपूर	0	0	0	0	1	1	0	0	0
३१	भंडारा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३२	गोंदिया	0	0	0	1	0	0	0	0	0
३३	चंद्रपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३४	गडचिरोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	एकूण ..	**0**	**3**	**4**	**7**	**24**	**26**	**0**	**0**	**0**

TABLE XVII

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by O. B. C. Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total					
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)		Serial No.	Name of District
12	13	14	15	16	17	18	19	20		1	2
0	0	0	22	0	0	22	3	3	..	1	Mumbai
0	0	0	245	1	2	245	1	2	..	2	Thane / Palghar
0	0	0	93	1	2	96	1	2	..	3	Raigad
0	0	0	133	0	0	133	1	2	..	4	Ratnagiri
0	0	0	0	0	0	0	3	4	..	5	Sindhudurg
0	0	0	344	4	5	344	6	7	..	6	Nashik
0	0	0	82	2	3	82	2	3	..	7	Dhule
0	0	0	20	0	0	20	0	0	..	8	Nandurbar
0	0	0	159	22	23	159	22	23	..	9	Jalgaon
0	0	0	61	1	2	61	1	2	..	10	Ahilyanagar
0	0	0	904	0	0	904	0	0	..	11	Pune
0	0	0	8	1	2	8	1	2	..	12	Satara
0	0	0	14	0	0	14	0	0	..	13	Sangli
0	0	0	17	0	0	17	3	4	..	14	Solapur
0	0	0	7	3	4	7	3	4	..	15	Kolhapur
0	0	0	201	88	90	201	88	90	..	16	Chhatrapati Sambhajinagar
0	0	0	15	0	0	15	0	0	..	17	Jalna
0	0	0	8	0	0	9	0	0	..	18	Parbhani
0	0	0	6	0	0	6	1	2	..	19	Hingoli
0	0	0	12	0	0	12	0	0	..	20	Beed
0	0	0	11	2	3	11	2	3	..	21	Nanded
0	0	0	5	0	0	5	0	0	..	22	Dharashiv
0	0	0	6	0	0	7	0	0	..	23	Latur
0	0	0	35	0	0	35	0	0	..	24	Buldhana
0	0	0	7	1	2	7	3	4	..	25	Akola
0	0	0	9	1	2	9	3	4	..	26	Washim
0	0	0	10	1	2	10	10	11	..	27	Amravati
0	0	0	11	0	0	11	1	2	..	28	Yavatmal
0	0	0	3	0	0	4	0	0	..	29	Wardha
0	0	0	14	1	2	14	2	3	..	30	Nagpur
0	0	0	14	0	0	14	0	0	..	31	Bhandara
0	0	0	13	0	0	14	0	0	..	32	Gondia
0	0	0	10	0	0	10	0	0	..	33	Chandrapur
0	0	0	2	0	0	2	0	0	..	34	Gadchiroli
0	**0**	**0**	**2,501**	**129**	**144**	**2,508**	**147**	**177**	**..**	**Total**	

तक्ता १८

जिल्हानिहाय विशेष मागासवर्गीय उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government २०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	राज्य शासन State Government २०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertaking under Central / State Govt. २०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	0	2	3	0	0	0	0	0	0
२	ठाणे / पालघर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३	रायगड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
४	रत्नागिरी	0	0	0	0	0	0	0	0	0
५	सिंधुदुर्ग	0	0	0	0	0	0	0	0	0
६	नाशिक	0	0	0	0	0	0	0	0	0
७	धुळे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
८	नंदुरबार	0	0	0	0	0	0	0	0	0
९	जळगाव	0	0	0	0	1	1	0	0	0
१०	अहिल्यानगर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
११	पुणे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१२	सातारा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१३	सांगली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१४	सोलापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१५	कोल्हापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१६	छत्रपती संभाजीनगर ..	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१७	जालना	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१८	परभणी	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१९	हिंगोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२०	बीड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२१	नांदेड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२२	धाराशीव	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२३	लातूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२४	बुलढाणा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२५	अकोला	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२६	वाशिम	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२७	अमरावती	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२८	यवतमाळ	0	0	0	0	1	2	0	0	0
२९	वर्धा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३०	नागपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३१	भंडारा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३२	गोंदिया	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३३	चंद्रपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३४	गडचिरोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	एकूण ..	**0**	**2**	**3**	**0**	**2**	**3**	**0**	**0**	**0**

Table XVIII

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by S. B. C. Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total					
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)		Serial No.	Name of District
12	13	14	15	16	17	18	19	20		1	2
0	0	0	13	0	0	13	2	3	..	1	Mumbai
0	0	0	10	1	2	10	1	2	..	2	Thane / Palghar
0	0	0	19	0	0	19	0	0	..	3	Raigad
0	0	0	4	0	0	4	0	0	..	4	Ratnagiri
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	5	Sindhudurg
0	0	0	5	0	0	5	0	0	..	6	Nashik
0	0	0	5	0	0	5	0	0	..	7	Dhule
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	8	Nandurbar
0	0	0	5	0	0	5	1	2	..	9	Jalgaon
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	10	Ahilyanagar
0	0	0	74	0	0	74	0	0	..	11	Pune
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	12	Satara
0	0	0	6	0	0	6	0	0	..	13	Sangli
0	0	0	4	0	0	4	0	0	..	14	Solapur
0	0	0	2	0	0	2	0	0	..	15	Kolhapur
0	0	0	7	2	3	7	2	3	..	16	Chhatrapati Sambhajinagar
0	0	0	5	0	0	5	0	0	..	17	Jalna
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	18	Parbhani
0	0	0	1	0	0	1	0	0	..	19	Hingoli
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	20	Beed
0	0	0	3	0	0	3	0	0	..	21	Nanded
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	22	Dharashiv
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	23	Latur
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	24	Buldhana
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	25	Akola
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	26	Washim
0	0	0	2	0	0	2	0	0	..	27	Amravati
0	0	0	2	0	0	2	1	2	..	28	Yavatmal
0	0	0	1	0	0	1	0	0	..	29	Wardha
0	0	0	3	0	0	3	0	0	..	30	Nagpur
0	0	0	1	0	0	1	0	0	..	31	Bhandara
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	32	Gondia
0	0	0	2	0	0	2	0	0	..	33	Chandrapur
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	34	Gadchiroli
0	**0**	**0**	**174**	**3**	**5**	**174**	**7**	**12**	**..**	**Total**	

तक्ता १९

जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०२४ या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी,

Districtwise Statistics of Physically Handicapped Persons Registered,

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अंध Blind				मुकबधिर Deaf and dumb			
		नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
१	मुंबई	100	20	0	1006	26	200	2	1940
२	ठाणे / पालघर	0	42	0	898	54	0	0	1742
३	रायगड	0	14	2	266	8	0	4	250
४	रत्नागिरी	0	6	0	222	8	0	0	214
५	सिंधुदुर्ग	0	2	0	240	4	0	0	124
६	नाशिक	0	22	0	702	20	0	2	696
७	धुळे	0	16	0	360	16	0	0	300
८	नंदुरबार	0	14	0	97	4	0	0	102
९	जळगाव	0	32	8	662	20	0	0	368
१०	अहिल्यानगर	0	26	0	830	10	0	0	554
११	पुणे	2	46	2	1304	34	8	2	1276
१२	सातारा	1	8	4	592	16	0	0	496
१३	सांगली	0	24	6	496	16	0	0	510
१४	सोलापूर	0	22	0	522	8	0	4	776
१५	कोल्हापूर	0	18	2	686	12	0	2	624
१६	छत्रपती संभाजीनगर ..	0	20	0	662	26	0	12	573
१७	जालना	0	18	0	294	12	0	0	138
१८	परभणी	0	12	4	210	12	0	4	184
१९	हिंगोली	0	14	2	200	4	0	0	80
२०	बीड	0	14	0	346	8	0	0	556
२१	नांदेड	0	50	2	534	22	0	12	370
२२	धाराशीव	0	14	2	304	2	0	0	232
२३	लातूर	0	40	4	554	22	0	0	346
२४	बुलढाणा	0	66	28	609	30	0	8	510
२५	अकोला	0	14	6	446	4	0	6	324
२६	वाशिम	0	18	4	362	6	0	4	266
२७	अमरावती	1	42	6	626	20	0	4	516
२८	यवतमाळ	0	30	4	808	6	0	2	500
२९	वर्धा	0	4	0	258	6	0	0	234
३०	नागपूर	0	32	6	736	8	0	2	758
३१	भंडारा	0	12	0	408	8	0	2	254
३२	गोंदिया	0	12	2	308	2	0	2	132
३३	चंद्रपूर	0	4	0	422	4	0	0	294
३४	गडचिरोली	0	8	4	198	6	0	0	102
	एकूण ..	**104**	**738**	**98**	**17,168**	**450**	**208**	**82**	**16,241**

TABLE XIX

अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती

Place & on Live Register from 1st January to 31st December, 2024

अस्थिव्यंग Bone Sarcasm				श्वसनरोगी Respiratory disease				कुष्ठरोगी Leper				Serial No.	Name of District
नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट		
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	1	2
72	200	6	5,783	4	0	0	64	0	0	0	22	.. 1	Mumbai
102	21	8	5,334	8	0	4	56	2	0	0	34	.. 2	Thane / Palghar
34	3	6	1,652	2	0	0	16	2	0	0	10	.. 3	Raigad
12	0	0	1,056	0	0	0	10	2	0	0	2	.. 4	Ratnagiri
12	1	8	856	2	0	4	23	2	0	0	7	.. 5	Sindhudurg
92	0	8	3,825	8	0	0	34	2	0	0	10	.. 6	Nashik
74	0	2	1,056	2	0	0	29	4	0	0	6	.. 7	Dhule
58	0	6	768	4	0	0	8	0	0	0	2	.. 8	Nandurbar
106	0	12	3,886	8	0	0	24	0	0	2	14	.. 9	Jalgaon
104	0	0	2,824	4	0	0	34	2	0	0	6	.. 10	Ahilyanagar
112	0	2	5,050	10	0	0	52	0	0	0	16	.. 11	Pune
54	0	4	2,630	4	0	0	46	0	0	0	4	.. 12	Satara
58	0	2	2,213	10	0	0	40	4	0	0	16	.. 13	Sangli
54	0	0	2,978	2	0	0	28	0	0	0	6	.. 14	Solapur
44	0	6	3,033	0	0	0	20	0	0	0	8	.. 15	Kolhapur
68	0	2	3,012	0	0	0	34	0	0	0	14	.. 16	Chh. Sambhajinagar
38	0	4	1,192	0	0	0	8	0	0	0	6	.. 17	Jalna
24	0	2	1,040	2	0	0	14	0	0	0	4	.. 18	Parbhani
50	0	12	786	4	0	0	6	6	0	0	8	.. 19	Hingoli
40	0	0	1,892	6	0	0	20	2	0	0	8	.. 20	Beed
134	0	10	2,176	8	0	0	26	2	0	0	12	.. 21	Nanded
74	0	12	1,494	12	0	0	26	4	0	4	4	.. 22	Dharashiv
118	0	16	1,796	18	0	2	30	6	0	0	10	.. 23	Latur
88	0	36	2,480	0	0	0	12	0	0	0	4	.. 24	Buldhana
62	0	32	1,778	2	0	0	14	0	0	0	0	.. 25	Akola
46	0	16	1,210	4	0	2	4	4	0	0	10	.. 26	Washim
88	0	30	2,682	8	0	2	24	2	0	0	8	.. 27	Amravati
82	0	18	2,160	4	0	0	14	2	0	0	18	.. 28	Yavatmal
20	0	2	964	0	0	0	10	0	0	0	4	.. 29	Wardha
64	0	12	2,556	0	0	0	44	4	0	0	16	.. 30	Nagpur
50	0	8	1,520	2	0	0	18	0	0	0	8	.. 31	Bhandara
38	0	20	1,270	4	0	0	10	2	0	0	4	.. 32	Gondia
26	0	0	1,759	4	0	0	18	2	0	0	10	.. 33	Chandrapur
38	1	8	656	4	0	2	6	0	0	0	0	.. 34	Gadchiroli
2,136	**226**	**310**	**76,267**	**150**	**0**	**16**	**822**	**150**	**0**	**6**	**822**	**..**	**Total**

तक्ता २०

जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०२५ या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी,

Districtwise Statistics of Physically Handicapped Persons Registered,

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अंध Blind				मुकबधिर Deaf and dumb			
		नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
१	मुंबई	0	4	0	1010	14	0	0	1954
२	ठाणे / पालघर	0	6	0	904	4	0	0	1406
३	रायगड	0	0	0	266	0	0	0	250
४	रत्नागिरी	0	0	0	222	2	0	0	216
५	सिंधुदुर्ग	0	2	0	242	2	0	0	126
६	नाशिक	0	8	0	710	8	0	0	704
७	धुळे	0	2	0	362	2	0	0	302
८	नंदुरबार	0	4	0	101	2	0	0	104
९	जळगाव	0	4	0	666	4	0	0	612
१०	अहिल्यानगर	0	14	0	844	2	0	0	556
११	पुणे	0	6	0	1310	4	0	0	1280
१२	सातारा	0	6	0	598	0	0	0	496
१३	सांगली	0	14	0	510	14	0	0	524
१४	सोलापूर	0	6	0	528	2	0	0	778
१५	कोल्हापूर	0	2	0	688	4	0	0	628
१६	छत्रपती संभाजीनगर ..	0	6	0	668	4	0	0	577
१७	जालना	0	4	0	298	4	0	0	142
१८	परभणी	0	2	0	212	4	0	0	188
१९	हिंगोली	0	0	0	200	0	0	0	80
२०	बीड	0	0	0	346	0	0	0	556
२१	नांदेड	0	4	0	538	2	0	0	372
२२	धाराशीव	0	6	0	310	0	0	0	232
२३	लातूर	0	0	0	554	2	0	0	348
२४	बुलढाणा	0	8	0	617	2	0	0	512
२५	अकोला	0	2	0	448	2	0	0	326
२६	वाशिम	0	2	0	364	0	0	0	266
२७	अमरावती	0	2	0	628	4	0	0	520
२८	यवतमाळ	0	4	0	812	4	0	0	504
२९	वर्धा	0	0	0	258	0	0	0	234
३०	नागपूर	0	0	0	736	6	0	0	764
३१	भंडारा	0	4	0	412	0	0	0	254
३२	गोंदिया	0	0	0	308	0	0	0	132
३३	चंद्रपूर	0	0	0	422	0	0	0	294
३४	गडचिरोली	0	0	0	198	0	0	0	102
	एकूण ..	**0**	**122**	**0**	**17,290**	**98**	**0**	**0**	**16,339**

TABLE XX

अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती

Place & on Live Register from 1st January to 31st December, 2025

अस्थिव्यंग Bone Sarcasm				श्वसनरोगी Respiratory disease				कुष्ठरोगी Leper				Serial No.	Name of District
नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट		
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	1	2
14	0	0	5797	2	0	0	66	0	0	0	22	1	Mumbai
30	0	0	5364	2	0	0	58	2	0	0	36	2	Thane / Palghar
10	0	0	1662	0	0	0	16	0	0	0	10	3	Raigad
8	0	0	1064	0	0	0	10	0	0	0	2	4	Ratnagiri
4	0	0	860	0	0	0	23	0	0	0	7	5	Sindhudurg
16	0	0	3841	0	0	0	34	0	0	0	10	6	Nashik
6	0	0	1962	0	0	0	29	2	0	0	8	7	Dhule
4	0	0	772	0	0	0	8	0	0	0	2	8	Nandurbar
8	0	0	3894	0	0	0	24	0	0	0	14	9	Jalgaon
18	0	0	2842	2	0	0	36	0	0	0	6	10	Ahilyanagar
18	0	0	5068	0	0	0	52	0	0	0	16	11	Pune
10	0	0	2640	0	0	0	46	0	0	0	4	12	Satara
22	0	0	2235	6	0	0	46	0	0	0	16	13	Sangli
14	0	0	2992	0	0	0	28	0	0	0	6	14	Solapur
10	0	0	3043	2	0	0	22	2	0	0	10	15	Kolhapur
12	0	0	3024	0	0	0	34	0	0	0	14	16	Chh. Sambhajinagar
8	0	0	1200	2	0	0	10	0	0	0	6	17	Jalna
6	0	0	1046	0	0	0	14	0	0	0	4	18	Parbhani
2	0	0	788	0	0	0	6	0	0	0	8	19	Hingoli
4	0	0	1896	0	0	0	20	0	0	0	8	20	Beed
8	0	0	2184	4	0	0	30	0	0	0	12	21	Nanded
20	0	0	1514	0	0	0	26	2	0	0	6	22	Dharashiv
10	0	0	1806	0	0	0	30	4	0	0	14	23	Latur
16	0	0	2496	0	0	0	12	0	0	0	4	24	Buldhana
0	0	0	1778	0	0	0	14	0	0	0	0	25	Akola
0	0	0	1210	2	0	0	6	0	0	0	10	26	Washim
4	0	0	2686	0	0	0	24	0	0	0	8	27	Amravati
6	0	0	2166	0	0	0	14	0	0	0	18	28	Yavatmal
4	0	0	968	0	0	0	10	0	0	0	4	29	Wardha
10	0	0	2566	0	0	0	44	2	0	0	18	30	Nagpur
4	0	0	1524	0	0	0	18	0	0	0	8	31	Bhandara
6	0	0	1276	0	0	0	10	0	0	0	4	32	Gondia
10	0	0	1769	0	0	0	18	0	0	0	10	33	Chandrapur
0	0	0	656	2	0	0	8	0	0	0	0	34	Gadchiroli
322	**0**	**0**	**76,589**	**24**	**0**	**0**	**846**	**24**	**0**	**0**	**846**	**Total**	

तक्ता २१/ TABLE XXI

१ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर २०२५ या कालावधीत नोंदणी झालेल्या अल्पसंख्याकांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती

Districtwise Minority Candidates Registered during 1st January to 31st December 2025

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव		वर्षात नोंदणी केलेले उमेदवार								Sr. No.	District
			मुस्लिम	ख्रिश्चन	शीख	बौद्ध	झोराष्ट्रीयन	जैन	एकूण			
1	2		3	4	5	6	7	8	9		1	2
१	मुंबई	..	2444	102	15	737	5	18	3321	..	1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	..	2836	124	17	864	0	20	3861	..	2	Thane/Palghar
३	रायगड	..	2488	28	19	1095	0	3	3633	..	3	Raigad
४	रत्नागिरी	..	583	12	3	359	0	2	959	..	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	..	48	28	0	49	0	0	125	..	5	Sindhudurg
६	नाशिक	..	1141	12	1	104	0	20	1278	..	6	Nashik
७	धुळे	..	353	0	2	139	0	3	497	..	7	Dhule
८	नंदुरबार	..	234	4	0	44	0	3	285	..	8	Nandurbar
९	जळगाव	..	742	6	1	77	0	4	830	..	9	Jalgaon
१०	अहिल्यानगर	..	764	17	2	312	0	12	1107	..	10	Ahilyanagar
११	पुणे	..	1876	68	3	1278	2	42	3269	..	11	Pune
१२	सातारा	..	432	3	0	160	0	6	601	..	12	Satara
१३	सांगली	..	1345	15	2	66	0	101	1529	..	13	Sangli
१४	सोलापूर	..	3321	7	0	31	0	43	3402	..	14	Solapur
१५	कोल्हापूर	..	950	20	0	46	0	80	1096	..	15	Kolhapur
१६	छ. संभाजीनगर	..	3944	7	10	1201	1	13	5176	..	16	Chh. Sambhajinagar
१७	जालना	..	1532	29	4	689	1	7	2262	..	17	Jalna
१८	परभणी	..	1271	3	2	588	0	3	1867	..	18	Parbhani
१९	हिंगोली	..	358	0	0	437	1	4	800	..	19	Hingoli
२०	बीड	..	1483	2	0	57	2	2	1546	..	20	Beed
२१	नांदेड	..	1175	0	5	780	0	1	1961	..	21	Nanded
२२	धाराशिव	..	510	0	0	23	0	3	536	..	22	Dharashiv
२३	लातूर	..	999	1	0	45	0	3	1048	..	23	Latur
२४	बुलढाणा	..	1189	6	4	2165	0	6	3370	..	24	Buldhana
२५	अकोला	..	280	4	1	506	0	5	796	..	25	Akola
२६	वाशीम	..	286	1	2	622	0	6	917	..	26	Washim
२७	अमरावती	..	417	9	7	895	5	5	1338	..	27	Amravati
२८	यवतमाळ	..	451	5	1	429	0	12	898	..	28	Yavatmal
२९	वर्धा	..	109	2	0	520	0	1	632	..	29	Wardha
३०	नागपूर	..	908	38	11	1486	0	8	2451	..	30	Nagpur
३१	भंडारा	..	486	5	0	312	0	0	803	..	31	Bhandara
३२	गोंदिया	..	803	3	1	700	0	0	1507	..	32	Gondia
३३	चंद्रपूर	..	172	8	12	430	0	2	624	..	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	..	147	3	0	354	0	0	504	..	34	Gadchiroli
	एकूण	..	**36,077**	**572**	**125**	**17,600**	**17**	**438**	**54,829**	..	**Total**	

तक्ता २१–चालू / TABLE XXI–*contd.*

१ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर २०२५ या कालावधीत नोकरीस लागलेल्या अल्पसंख्याकांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती

Districtwise Minority Candidates Placed during 1st January to 31st December 2025

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव		वर्षात नोकरीस लागलेले उमेदवार								Sr. No.	District
			मुस्लिम	ख्रिश्चन	शीख	बौद्ध	झोराष्ट्रीयन	जैन	एकूण			
1	2		3	4	5	6	7	8	9		1	2
१	मुंबई	..	0	0	0	2	0	1	3	..	1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	..	0	0	0	0	0	0	0	..	2	Thane/Palghar
३	रायगड	..	0	0	0	0	0	0	0	..	3	Raigad
४	रत्नागिरी	..	0	0	0	1	0	0	1	..	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	..	0	0	0	0	0	0	0	..	5	Sindhudurg
६	नाशिक	..	0	0	0	1	0	0	1	..	6	Nashik
७	धुळे	..	0	0	0	0	0	0	0	..	7	Dhule
८	नंदुरबार	..	0	0	0	0	0	0	0	..	8	Nandurbar
९	जळगाव	..	0	0	0	0	0	0	0	..	9	Jalgaon
१०	अहिल्यानगर	..	0	0	0	0	0	0	0	..	10	Ahilyanagar
११	पुणे	..	0	0	0	0	0	0	0	..	11	Pune
१२	सातारा	..	1	1	0	1	0	0	3	..	12	Satara
१३	सांगली	..	0	0	0	0	0	0	0	..	13	Sangli
१४	सोलापूर	..	1	0	0	0	0	1	2	..	14	Solapur
१५	कोल्हापूर	..	3	0	0	0	0	0	3	..	15	Kolhapur
१६	छ. संभाजीनगर	..	22	0	3	57	0	0	82	..	16	Chh. Sambhajinagar
१७	जालना	..	0	0	0	1	0	0	1	..	17	Jalna
१८	परभणी	..	0	0	0	1	0	0	1	..	18	Parbhani
१९	हिंगोली	..	0	0	0	0	0	0	0	..	19	Hingoli
२०	बीड	..	0	0	0	0	0	0	0	..	20	Beed
२१	नांदेड	..	0	0	0	1	0	0	1	..	21	Nanded
२२	धाराशिव	..	0	0	0	0	0	0	0	..	22	Dharashiv
२३	लातूर	..	0	0	0	0	0	0	0	..	23	Latur
२४	बुलढाणा	..	0	0	0	2	0	0	2	..	24	Buldhana
२५	अकोला	..	0	0	0	1	0	0	1	..	25	Akola
२६	वाशीम	..	0	0	0	0	0	0	0	..	26	Washim
२७	अमरावती	..	0	0	0	4	0	1	5	..	27	Amravati
२८	यवतमाळ	..	1	0	0	0	0	0	1	..	28	Yavatmal
२९	वर्धा	..	0	0	0	0	0	0	0	..	29	Wardha
३०	नागपूर	..	0	0	0	1	0	0	1	..	30	Nagpur
३१	भंडारा	..	0	0	0	0	0	0	0	..	31	Bhandara
३२	गोंदिया	..	0	0	0	0	0	0	0	..	32	Gondia
३३	चंद्रपूर	..	0	0	0	0	0	0	0	..	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	..	0	0	0	0	0	0	0	..	34	Gadchiroli
	एकूण	..	**28**	**1**	**3**	**73**	**0**	**3**	**108**	..	**Total**	

तक्ता २१–चालू / TABLE XXI–*contd.*

३१ डिसेंबर २०२५ अखेर नोंदणीपटांवर असणाऱ्या अल्पसंख्याकांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती

Districtwise Minority Candidates On Line Registered at the end of 31st December 2025

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव		एकूण नोंदणी पटावर असलेले उमेदवार								Sr. No.	District
			मुस्लिम	ख्रिश्चन	शीख	बौद्ध	झोराष्ट्रीयन	जैन	एकूण			
1	2		3	4	5	6	7	8	9		1	2
१	मुंबई	..	36675	4574	300	38693	66	921	81229	..	1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	..	32430	3488	317	25542	24	693	62494	..	2	Thane/Palghar
३	रायगड	..	7818	299	96	8234	5	102	16554	..	3	Raigad
४	रत्नागिरी	..	6288	78	11	8207	0	91	14653	..	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	..	1364	722	1	2029	0	56	4172	..	5	Sindhudurg
६	नाशिक	..	17924	741	99	3886	6	576	23232	..	6	Nashik
७	धुळे	..	11273	59	32	715	2	217	12298	..	7	Dhule
८	नंदुरबार	..	4801	80	4	213	8	90	5196	..	8	Nandurbar
९	जळगाव	..	18529	198	30	5600	7	583	24947	..	9	Jalgaon
१०	अहिल्यानगर	..	15081	1120	74	1535	12	720	18542	..	10	Ahilyanagar
११	पुणे	..	27937	3514	285	14902	37	1802	48477	..	11	Pune
१२	सातारा	..	8016	129	14	6661	5	238	15063	..	12	Satara
१३	सांगली	..	15515	345	26	1167	5	4273	21331	..	13	Sangli
१४	सोलापूर	..	28548	597	35	808	3	1105	31096	..	14	Solapur
१५	कोल्हापूर	..	16432	707	13	1024	5644	2	23822	..	15	Kolhapur
१६	छ. संभाजीनगर	..	35158	663	127	29466	15	812	66241	..	16	Chh. Sambhajinagar
१७	जालना	..	10566	494	39	7140	6	211	18456	..	17	Jalna
१८	परभणी	..	22506	57	32	15076	6	219	37896	..	18	Parbhani
१९	हिंगोली	..	7534	26	9	14209	8	209	21995	..	19	Hingoli
२०	बीड	..	24493	76	30	1310	19	169	26097	..	20	Beed
२१	नांदेड	..	17270	93	471	24563	6	162	42565	..	21	Nanded
२२	धाराशिव	..	9994	31	4	613	3	186	3	..	22	Dharashiv
२३	लातूर	..	22409	43	18	1599	1	195	24265	..	23	Latur
२४	बुलढाणा	..	13854	131	47	24741	6	406	39185	..	24	Buldhana
२५	अकोला	..	14072	183	48	26272	11	466	41052	..	25	Akola
२६	वाशीम	..	6213	53	12	10522	0	421	17221	..	26	Washim
२७	अमरावती	..	17563	254	60	31658	24	358	49917	..	27	Amravati
२८	यवतमाळ	..	9692	112	29	12808	2	284	22927	..	28	Yavatmal
२९	वर्धा	..	3072	103	45	15804	4	160	19188	..	29	Wardha
३०	नागपूर	..	16578	1393	418	35553	20	467	54429	..	30	Nagpur
३१	भंडारा	..	3144	90	18	3212	5	36	6505	..	31	Bhandara
३२	गोंदिया	..	3142	52	53	4522	2	41	7812	..	32	Gondia
३३	चंद्रपूर	..	5737	404	160	29997	28	90	30416	..	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	..	1767	28	12	5424	0	16	7247	..	34	Gadchiroli
	एकूण	**..**	**4,93,373**	**20,937**	**2,969**	**4,07,705**	**348**	**22,019**	**9,47,351**	**..**	**Total**	

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे सर्वेक्षण व सांख्यिकी (एक)

प्रास्ताविक

या कार्यक्रमात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राकडून विद्यार्थी व नोकरी इच्छुकांस व्यवसाय मार्गदर्शन करण्याचा व सेवायोजन क्षेत्र माहिती गोळा करण्याचा समावेश होतो. तसेच या कार्यक्रमात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे व विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रांनी सुशिक्षित बेकारांना नोकरीस लावण्याच्या योजनेचा, सेवायोजन कार्यालये (सक्तीने रिक्त पदे अधिसूचित करण्याचा) कायदा, १९५९ ची कडक अंमलबजावणी करण्याचा व सुशिक्षित बेकारांना आर्थिक मदत देण्याच्या योजनेचाही समावेश होतो. या कार्यक्रमातील मुख्य कार्ये खालीलप्रमाणे आहेत :–

(१) युवक कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन सेवा आणि सेवायोजन क्षेत्र माहिती ;

(२) सुशिक्षित बेरोजगारांना नोकऱ्या मिळवून देणेकरिता सहकार्य;

(३) सेवायोजन कार्यालये (सक्तीने रिक्त पदे, अधिसूचित करण्याचा) कायदा, १९५९ ची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा निर्माण करणे ;

(४) अभ्यास, सर्वेक्षण व संगणक कक्ष.

या कार्याचा खुलासा खालील परिच्छेदात दिला आहे :–

(१) युवक कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन सेवा व रोजगार व सेवायोजन क्षेत्र माहिती--

(अ) युवक रोजगार सेवा.– महाराष्ट्रात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रात २५ व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्रे व कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयात या सर्व केंद्रांच्या कार्याचे समन्वय करणारा राज्य स्तरावर व्यवसाय मार्गदर्शन विभाग आहे. परंतु या कार्यक्रमात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रातील २५ व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्रांचे कार्य दर्शविलेले असून राज्य स्तरावरील व्यवसाय मार्गदर्शन विभागाचे कार्यक्रम (१) संचालन व प्रशासनामध्ये समाविष्ट केलेले आहे. या सेवेचे मुख्य कार्य म्हणजे तरुणांना त्यांच्या आवडी, कल, आकांक्षा आणि शैक्षणिक अर्हतेप्रमाणे ते ज्या व्यवसायासाठी जास्तीत जास्त पात्र असतील त्या व्यवसायात पदार्पण करण्याचे त्यांना मार्गदर्शन करणे होय. त्या शिवाय युवकांच्या व्यावसायिक समस्या जाणून घेऊन त्यांची उकल करण्यास साहाय्य करण्याचे व नावडीच्या व्यवसायांतील प्रौढ उमेदवारांना इतर व्यवसाय मिळवून देण्याचे साहाय्य करण्याचे कार्यही या सेवेच्या अंतर्गत केले जाते.

(ब) सेवायोजन क्षेत्र माहिती.– योजनाबद्ध आर्थिक विकासात निरनिराळे प्रकल्प तयार करण्यासाठी व त्यांची अंमलबजावणी करण्यासाठी त्याचप्रमाणे बेकारीशी सामना देण्याची योजना तयार करण्यासाठी आवश्यक मनुष्यबळाचा अंदाज घेण्याची आवश्यकता असते व या आवश्यक मनुष्यबळाचा अंदाज बांधण्याच्या दृष्टीने विश्वासार्ह सांख्यिकी माहितीची नितांत आवश्यकता असते. त्या दृष्टीने कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती केंद्रांकडील सांख्यिकी माहिती ही मुख्य उत्पत्तीस्थान म्हणून समजली जाते. परंतु ह्या सांख्यिकी माहितीद्वारे केवळ नोकरी इच्छुकांचीच माहिती उपलब्ध होत असल्यामुळे ती सांख्यिकी कामगार जगताचे अपूर्ण, एकांगी व मर्यादित स्वरूपाचे चित्र दर्शविते. ही उणीव भरून काढण्याच्या दृष्टीने सेवायोजन क्षेत्र माहिती गोळा करण्याचे कार्य सुरू करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे नियुक्त कार्य म्हणजे प्रत्यक्ष आणि संभाव्य रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या संधीची रचना आणि राज्याच्या निरनिराळ्या भागातील, लोकांच्या व्यावसायिक वैशिष्ट्यांचा अभ्यास करणे होय. सेवायोजन क्षेत्र माहिती विभाग कामगारांचा पुरवठा व त्यांच्यासाठी असलेली मागणी यांचे संख्यात्मक आणि गुणात्मकदृष्ट्या मापन करून त्या त्या वेळचे सेवायोजन चित्र सादर करते. त्याचप्रमाणे हा विभाग, निरनिराळ्या व्यवसायात जाणवणाऱ्या कर्मचारी वर्गाच्या कमतरतेची माहितीही सादर करतो. सेवायोजन क्षेत्र माहिती त्रैमासिक गोळा केली जात असल्यामुळे सेवायोजन व बेकारीच्या प्रभावांचा नियमित अभ्यास केला जाऊ शकतो. सेवायोजन क्षेत्र माहितीची सुसंबद्ध संचयन पडताळणी विश्लेषण व अर्थाविष्कार ही नियोजनाची महत्त्वाची साधने आहेत.

ह्या कार्यक्रमात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांतील ३६ सेवायोजन क्षेत्र माहिती शाखांच्या कार्याची माहिती दिलेली असून राज्य सेवायोजन क्षेत्र माहिती विभागाचे कार्यक्रम (१) संचालन व प्रशासनामध्ये समाविष्ट केलेले आहे.

(२) सुशिक्षित बेरोजगारांना रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमान्वये नोकऱ्या मिळवून देण्याची योजना.– हा कार्यक्रम १९७३-७४ ह्या वर्षापासून राज्य शासनाकडून कार्यान्वित केला जात आहे. सुशिक्षित बेरोजगारांसाठी असलेल्या रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमाच्या प्रयोजनासाठी सुशिक्षित बेरोजगारांची व्याख्या अशी आहे की, ज्या व्यक्तीचे वय १८ वर्षे पूर्ण असून किमान शिक्षण शालांत परीक्षा उत्तीर्ण अथवा औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेची परीक्षा उत्तीर्ण असे आहे. सध्या हा कार्यक्रम खाजगी आस्थापनात व शासनाच्या अंगीकृत व्यवसायात कार्यान्वित करण्यात आलेला आहे.

ह्या कार्यक्रमांतर्गत, उद्योजकांनी अधिसूचित केलेल्या प्रशिक्षणासाठी असलेल्या रिक्त पदांसाठी राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांच्या नोंदणी पटावरील उमेदवारांची जास्तीत जास्त सहा महिन्यांच्या प्रत्यक्ष व्यवसायातील प्रशिक्षणासाठी पाठवणी करण्यात येते. ह्या कार्यक्रमाचे उद्दिष्ट असे की, उमेदवारांना विनिर्दिष्ट व्यवसायातील प्रशिक्षणाचे कसब प्राप्त व्हावे किंवा वाढावे जेणेकरून प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यावर ते नियमित नोकरीत योग्य पगारावर नेमण्यासाठी उद्योजकांना सहज स्वीकार्य व्हावे. ह्या कार्यक्रमाचा असाही एक उद्देश आहे की, उमेदवारांनी पगारी नोकरीच्या शोधार्थ राहून निराश न होता प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यावर त्यांना हिमतीने स्वयंरोजगार सुरू करणे शक्य व्हावे. प्रशिक्षणाच्या कालावधीमध्ये शासनातर्फे प्रशिक्षणार्थ्यांना त्यांच्या शैक्षणिक पात्रतेनुसार दरमहा रुपये ३०० ते १,००० प्रमाणे विद्यावेतन देण्यात येते. या योजनेच्या अंतर्गत कर्मचारी वर्गासाठी असलेली आर्थिक तरतूद ह्या कार्यक्रमाच्या योजना-१ युवक सेवायोजन सेवा व सेवायोजन क्षेत्र माहितीच्या आर्थिक तरतुदीमध्ये अंतर्भूत केलेली असून विद्यावेतनासाठी असलेली आर्थिक तरतूद ह्या योजनेत अंतर्भूत केलेली आहे.

(३) सेवायोजन कार्यालये (रिक्त पदांची अधिसूचना देणे सक्तीचे) अधिनियम करण्याचा कायदा, १९५९ च्या अंमलबजावणीसाठी यंत्रणा.– महाराष्ट्रात सेवायोजन कार्यालये (रिक्त पदे सक्तीने अधिसूचित करण्याचा) कायदा, १९५९ खाली येत असलेल्या १,०७,९२४ आस्थापनांचा आतापर्यंत शोध घेण्यात आला आहे. कित्येक अधिक आस्थापनांचा शोध भावी काळात केला जाऊ शकेल. कायद्यातील विविध तरतुदींचे उद्योजकांकडून उल्लंघन होऊ न देण्याच्या दृष्टीने व कायद्याची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने अधिक कर्मचारीवर्गाची नितांत आवश्यकता आहे.

तक्ता २२

TABLE XXII

तक्ता २२

(दोन) वित्तीय गरजा /

बाब	प्रत्यक्ष रकमा २०२४-२०२५ Actual 2024-2025	अर्थसंकल्प २०२५-२०२६ Budget Estimates 2025-2026
	योजनेतर Non-Plan	योजनेतर Non-Plan
1	2	3
(अ) कार्याचे वर्गीकरण--		
००४ संशोधन, सर्वेक्षण व सांख्यिकी--	71581.93	4663.00
(०१) रोजगार उपलब्धतेची माहिती		
(०१) (०१) रोजगार उपलब्धताविषयक माहिती व युवक रोजगार विषयक सेवा. .. (२२३०११०७)		
(एकूण)--(अ) ..	**71581.93**	**4663.00**

TABLE XXII

(II) Financial Requirement

(रुपये लाखांत / Rs. in Lakhs)

सुधारलेले अंदाज २०२५-२०२६ Revised Estimates 2025-2026	अर्थसंकल्प २०२६-२०२७ Budget Estimates 2026-2027		
योजनेतर Non-Plan	योजनेतर Non-Plan		Items
4	5		1
			(A) Activity Classification–
— *	—		004 Research, Survey and Statistics--
		..	(01) Employment Market Information
			(01) (01) Employment Market Information and Youth Employment Service. (22301107)
—	—	..	**Total (*A*)**

* मुख्यमंत्री युवा कार्य प्रशिक्षण योजनेची अंमलबजावणी करण्यासाठी रुपये ५५४०,००,००,०००/- (पाच हजार पाचशे चाळीस कोटी) व राज्यस्तरीय नमो महारोजगार मेळाव्याच्या आयोजनासाठी रु. १५,००,००,०००/- (रुपये पंधरा कोटी मात्र) अशी एकूण रुपये ५५५५,००,००,०००/- (पाच हजार पाचशे पंचावन्न कोटी) खर्चाच्या पूरक विवरण पत्रानुसार मंजूर झाले आहेत. तसेच रुपये १६,८९,६२,०००/- (रुपये सोळा कोटी एकोणनव्वद लाख बासष्ट हजार) नियमित खर्च असे एकूण रुपये ५५७१,८९,६२,०००/- (रुपये पाच हजार पाचशे एकाहत्तर कोटी एकोणनव्वद लाख बासष्ट हजार मात्र) इतके अनुदान आर्थिक वर्ष २०२४-२०२५ साठी मंजूर झाले आहे.

तक्ता २३

२४ जिल्ह्यांतील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेले व्यवसाय मार्गदर्शनाचे कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	(१) व्यक्तिगत मार्गदर्शन केलेल्या उमेदवारांची संख्या (1) No. of received Individual Guidance			(२) नोंदणीच्या वेळी मार्गदर्शन मिळालेल्या उमेदवारांची संख्या (2) No. who received Registration Guidance			(३) व्यक्तिगत माहिती मिळालेल्या उमेदवारांची संख्या (3) No. who received Individual information		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई ..	87	69	71	32774	8135	8379	0	0	65
२	ठाणे ..	524	677	697	524	677	697	524	677	697
३	रत्नागिरी ..	118	0	36	86	128	132	118	0	32
४	नाशिक ..	1312	9473	9757	1312	9473	9757	5619	3340	3440
५	जळगाव ..	143	389	401	69	0	54	144	0	24
६	अहिल्यानगर ..	890	770	793	956	1764	1817	835	752	775
७	पुणे ..	123	244	251	278	146	150	0	0	33
८	सातारा ..	165	90	93	120	94	97	0	0	23
९	सांगली ..	2192	1966	2025	811	4236	4363	100	341	351
१०	सोलापूर ..	3740	5238	5325	5719	3370	3471	64	148	152
११	कोल्हापूर ..	317	274	282	328	585	603	80	220	216
१२	छ. संभाजीनगर ..	2627	4241	4368	6222	6196	6382	2627	4241	4368
१३	परभणी ..	159	247	254	289	383	394	0	0	23
१४	नांदेड ..	85	105	108	0	79	81	0	15	15
१५	गडचिरोली ..	1364	2184	2250	1325	2188	2254	1324	1067	1099
१६	अकोला ..	0	190	196	2460	3289	3388	213	248	255
१७	अमरावती ..	4397	7755	7988	6396	7155	7370	3417	6863	7069
१८	नागपूर ..	7609	11154	11489	8233	10526	10842	7609	11154	11489
१९	वर्धा ..	4	14	14	4	6	10	0	8	8
२०	भंडारा ..	170	177	182	139	145	149	108	0	34
२१	चंद्रपूर ..	521	567	584	340	385	397	158	200	206
२२	सिंधुदुर्ग ..	36	118	122	48	45	46	32	23	24
२३	बीड ..	0	0	44	90	113	116	37	41	42
२४	लातूर ..	0	495	510	386	392	404	0	1214	1250
	एकूण ..	**26,583**	**46,437**	**47,910**	**68,909**	**59,510**	**61,353**	**23,009**	**30,542**	**31,692**

Table XXIII

Statement showing Vocational Guidance Activities carried out at S. D. E. & E. Guidance Centre in 24 Districts

(४) चालू नोंदवहीतील आढावा घेतलेल्या जुन्या प्रकरणांची संख्या (4) No. of old cases Received from the Live Register			(५) गट चर्चेमध्ये भाग घेतलेल्या उमेदवारांची संख्या (5) No. of Persons participated in Group discussion			(६) व्यवसाय मार्गदर्शन विषयी माहिती घेतलेल्या व्यक्तींची संख्या (6) No. of persons who attended career talks			Serial No.	Name of District
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
0	0	0	0	0	65	0	0	23	.. 1	Mumbai
0	0	0	253	161	166	253	161	166	.. 2	Thane
135	0	0	0	0	25	0	0	42	.. 3	Ratnagiri
0	0	0	3749	5661	5831	5142	5410	5572	.. 4	Nashik
0	0	0	59	125	129	807	0	23	.. 5	Jalgaon
649	747	760	0	0	32	2459	1974	2033	.. 6	Ahilyanagar
0	0	0	0	0	77	0	0	77	.. 7	Pune
0	0	0	0	521	530	0	0	23	.. 8	Satara
0	186	192	0	0	34	105	169	174	.. 9	Sangli
1134	885	912	2435	1933	1991	2551	1879	1935	.. 10	Solapur
0	0	0	2971	170	175	0	1885	19512	.. 11	Kolhapur
0	0	0	9909	9536	9822	9909	9536	9822	.. 12	Chh. Sambhajinagar
0	0	0	0	0	33	0	0	44	.. 13	Parbhani
0	0	0	0	2644	2723	0	2644	2723	.. 14	Nanded
0	0	0	971	572	589	1104	935	963	.. 15	Gadchiroli
134	181	186	191	196	202	0	0	22	.. 16	Akola
0	0	0	5086	8873	9139	3950	7063	7275	.. 17	Amravati
0	0	0	7151	11085	11418	4278	10946	11274	.. 18	Nagpur
4	0	0	0	0	12	0	0	55	.. 19	Wardha
0	126	130	0	0	24	0	0	21	.. 20	Bhandara
35	54	96	0	0	33	0	0	12	.. 21	Chandrapur
0	0	0	0	0	12	0	0	33	.. 22	Sindhudurg
0	0	0	0	0	57	251	340	350	.. 23	Beed
0	784	808	62	0	618	903	855	881	.. 24	Latur
2,091	**2,963**	**3,052**	**32,837**	**42,077**	**43,743**	**31,712**	**43,797**	**45,486**	..	**Total**

तक्ता २३--चालू

२४ जिल्ह्यांतील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेले व्यवसाय मार्गदर्शनाचे कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	(७) व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्राला भेट देणाऱ्या व्यक्तींची संख्या (7) No. of visitors to the career information room			(८) मार्गदर्शन करून संधी देण्यात आलेल्या व्यक्तींची संख्या (8) No. of Guided applicants placed in (अ) नोकरी (A) Jobs			(ब) प्रशिक्षण (B) Training		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
		21	22	23	24	25	26	27	28	29
१	मुंबई ..	0	0	78	0	0	120	1157	0	89
२	ठाणे ..	0	0	47	3	0	23	8	0	78
३	रत्नागिरी ..	9	0	22	0	0	44	0	0	123
४	नाशिक ..	19	1251	1289	0	180	185	1363	1649	1698
५	जळगाव ..	85	0	78	0	0	32	78	0	234
६	अहिल्यानगर ..	0	0	56	0	0	124	0	955	984
७	पुणे ..	0	0	78	0	0	22	0	0	23
८	सातारा ..	120	54	56	0	0	44	0	0	78
९	सांगली ..	254	333	343	0	0	76	0	0	79
१०	सोलापूर ..	2547	1662	1712	0	0	43	0	0	112
११	कोल्हापूर ..	0	0	44	0	0	23	0	0	91
१२	छ. संभाजीनगर ..	2627	4241	4368	0	0	78	0	0	123
१३	परभणी ..	0	0	89	357	356	367	44	108	111
१४	नांदेड ..	0	0	99	0	54	56	0	0	65
१५	गडचिरोली ..	0	0	45	0	0	77	0	0	110
१६	अकोला ..	256	228	235	0	0	82	0	0	89
१७	अमरावती ..	1924	6774	6977	254	296	305	0	0	78
१८	नागपूर ..	6874	5715	5886	0	296	305	0	0	132
१९	वर्धा ..	4	12	12	0	0	22	0	0	90
२०	भंडारा ..	0	0	33	0	0	33	0	0	88
२१	चंद्रपूर ..	0	0	98	0	0	65	0	0	98
२२	सिंधुदुर्ग ..	0	0	65	0	0	71	0	0	77
२३	बीड ..	0	0	43	0	0	41	0	0	80
२४	लातूर ..	0	0	22	0	0	77	0	0	77
	एकूण ..	**14719**	**20270**	**21775**	**614**	**1182**	**2314**	**2650**	**2712**	**4807**

TABLE XXIII--*contd.*

Statement showing Vocational Guidance Activities carried out at S. D. E. & E. Guidance Centre in 24 Districts

(८) मार्गदर्शन करून संधी देण्यात आलेल्या व्यक्तींची संख्या (8) No. of Guided applicants placed in (क) शिकाऊ उमेदवार (C) Apprenticeship			(९) एकूण सर्व मार्गदर्शन केलेल्या व्यक्तींची संख्या (9) Total No. of applicants guided (includes item 1 to 8)			(१०) आयोजित केलेल्या गट चर्चा (10) No. of Group discussions held			Serial No.	Name of District
२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025 (Estimated)	२०२६ (अंदाजित) 2026		
30	31	32	33	34	35	36	37	38		
0	0	0	34018	8204	8890	0	0	34	.. 1	Mumbai
0	0	0	2089	2353	2572	29	32	33	.. 2	Thane
0	0	0	466	128	456	4	0	32	.. 3	Ratnagiri
0	0	0	18516	36437	37530	31	330	334	.. 4	Nashik
0	0	0	1385	510	974	0	0	43	.. 5	Jalgaon
0	0	0	5789	6962	7383	0	0	23	.. 6	Ahilyanagar
0	0	0	401	390	712	0	0	33	.. 7	Pune
0	0	0	405	759	950	0	6	6	.. 8	Satara
0	0	0	3462	7231	7637	0	22	23	.. 9	Sangli
0	0	0	18190	15115	15723	232	226	233	.. 10	Solapur
0	0	0	3696	3124	3376	0	6	6	.. 11	Kolhapur
0	0	0	33921	37991	39332	184	361	372	.. 12	Chh. Sambhajinagar
0	0	0	849	1094	1316	0	0	23	.. 13	Parbhani
0	0	0	85	5541	5871	0	11	11	.. 14	Nanded
0	0	0	6088	6946	7386	68	34	35	.. 15	Gadchiroli
0	0	0	3254	4332	4655	34	94	25	.. 16	Akola
0	0	0	25424	44779	46200	182	239	246	.. 17	Amravati
0	0	0	41754	60876	62834	840	272	280	.. 18	Nagpur
0	0	0	16	40	224	0	0	12	.. 19	Wardha
0	0	0	417	448	694	0	0	21	.. 20	Bhandara
0	0	0	1054	1206	1548	71	86	89	.. 21	Chandrapur
0	0	0	116	186	450	0	0	22	.. 22	Sindhudurga
0	0	0	378	494	774	0	0	12	.. 23	Beed
0	0	0	1351	4340	4646	0	138	142	.. 24	Latur
0	**0**	**0**	**203124**	**249490**	**262134**	**1175**	**1787**	**2096**	..	**Total**

तक्ता २३--TABLE XXIII–*contd.*

२४ जिल्ह्यांतील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेले व्यवसाय मार्गदर्शनाचे कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र

Statement showing Vocational Guidance Activities carried out at S. D. E. & E. Guidance Centre in 24 Districts

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	(११) आयोजित केलेल्या मार्गदर्शनपर चर्चा (11) No. of career talks held			(१२) व्यवसाय मार्गदर्शन परिसंवाद यासाठी शाळा / महाविद्यालयांना देण्यात आलेल्या भेटी. (12) No. of educational institutions visited for promoting Guidance Activity.			(१३) महामंडळांना कामाच्या संधी, प्रशिक्षण सुविधा इत्यादी माहिती गोळा करण्यासाठी दिलेल्या भेटी. (13) No. of establishment institutions visited for development of Jobs, Training, apprenticeship for collection of information pertaining to such opportunity.		
		२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)	२०२४ 2024	२०२५ 2025	२०२६ (अंदाजित) 2026 (Estimated)
		39	40	41	42	43	44	45	46	47
१	मुंबई ..	0	0	23	0	0	12	0	0	33
२	ठाणे ..	29	32	33	0	0	22	1	0	21
३	रत्नागिरी ..	4	0	12	0	0	32	5	0	34
४	नाशिक ..	5	52	54	122	43	44	265	75	77
५	जळगाव ..	4	0	33	0	0	31	8	0	50
६	अहिल्यानगर ..	0	0	23	22	26	27	0	29	30
७	पुणे ..	0	0	12	0	0	12	0	0	32
८	सातारा ..	0	0	9	36	35	36	9	8	8
९	सांगली ..	0	7	7	0	10	10	0	24	25
१०	सोलापूर ..	83	52	54	203	80	82	102	89	12
११	कोल्हापूर ..	33	21	22	12	23	24	8	24	25
१२	छ. संभाजीनगर ..	99	166	171	122	166	171	142	166	171
१३	परभणी ..	0	0	44	0	0	12	0	0	78
१४	नांदेड ..	0	11	11	0	11	11	0	11	11
१५	गडचिरोली ..	0	93	96	260	93	96	157	59	61
१६	अकोला ..	39	35	36	21	35	36	26	24	25
१७	अमरावती ..	151	239	246	114	114	117	107	114	117
१८	नागपूर ..	249	121	125	272	133	137	215	145	149
१९	वर्धा ..	0	0	78	0	10	10	0	0	12
२०	भंडारा ..	0	0	32	0	0	22	0	0	39
२१	चंद्रपूर ..	68	78	80	0	0	9	0	0	48
२२	सिंधुदुर्ग ..	3	6	6	0	0	10	0	0	22
२३	बीड ..	2	6	6	0	4	4	0	1	12
२४	लातूर ..	14	5	5	2	22	23	0	15	20
	एकूण ..	**783**	**924**	**1218**	**1186**	**805**	**991**	**1045**	**784**	**1192**

तक्ता २४ / TABLE XXIV

महाराष्ट्रातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता केंद्राच्या नोंदणीपटावर असणाऱ्या स्त्री उमेदवारांची वयोगटाप्रमाणे कार्यालयनिहाय माहिती - ३१ डिसेंबर २०२५ अखेर

District and Agewise Information of Female candidates at the end of 31st December 2025

अनु-क्रमांक	कार्यालयाचे नाव	स्त्री						
		१९ वर्षांपर्यंत	२० ते २९	३० ते ३९	४० ते ४९	५० ते ५९	६० वर्षांपुढील	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	मुंबई	18165	260098	127184	25259	1956	315	432977
२	ठाणे / पालघर	22703	217897	97029	18878	2850	744	361101
३	रायगड	4907	60727	24269	4797	598	259	95557
४	रत्नागिरी	7874	53817	17958	4448	479	18	84594
५	सिंधुदुर्ग	3866	45843	13751	3094	336	25	66915
	मुंबई विभाग	**57515**	**638382**	**280191**	**56476**	**6219**	**1361**	**1041174**
६	नाशिक	22266	156077	58589	10419	1170	99	248620
७	धुळे	4988	41700	18709	4301	479	69	70246
८	नंदुरबार	1980	20214	10144	2017	361	144	34860
९	जळगाव	11663	73103	31673	6683	585	93	123800
१०	अहिल्यानगर	10826	89726	39777	10243	2730	805	154107
	नाशिक विभाग	**51723**	**380820**	**158892**	**33663**	**5325**	**1210**	**631633**
११	पुणे	54338	255498	127167	27669	2736	369	457777
१२	सातारा	15012	91041	34721	7330	813	91	149008
१३	सांगली	44052	76650	34734	8527	1011	97	165071
१४	सोलापूर	30344	87659	36284	7845	940	81	163153
१५	कोल्हापूर	59166	100360	44751	12614	2936	579	220406
	पुणे विभाग	**202912**	**611201**	**242923**	**63985**	**8436**	**1235**	**1320486**
१६	छत्रपती संभाजीनगर	17291	93447	52907	13643	1350	111	178749
१७	जालना	3364	21646	11538	2999	288	44	39879
१८	परभणी	2726	23083	13356	3586	454	108	43313
१९	हिंगोली	1504	15502	7079	1631	224	48	25988
२०	बीड	4353	39041	20179	4414	534	164	68685
२१	नांदेड	5274	54044	28018	7569	605	58	95568
२२	धाराशिव	5510	36414	17857	4384	625	103	64893
२३	लातूर	4469	53976	28189	5552	426	88	92700
	छत्रपती संभाजीनगर विभाग	**44091**	**337153**	**172123**	**43778**	**4506**	**724**	**609775**
२४	बुलढाणा	12642	63618	19462	5254	538	57	101571
२५	अकोला	8684	60841	26960	7786	765	58	105094
२६	वाशिम	3220	23896	8616	2491	241	21	38485
२७	अमरावती	17201	131183	51044	13593	1486	126	214633
२८	यवतमाळ	6909	68021	28018	8284	1072	196	112500
	अमरावती विभाग	**48656**	**347559**	**134100**	**37408**	**4102**	**458**	**572283**
२९	वर्धा	9704	52182	25122	8164	1029	45	96246
३०	नागपूर	41047	188298	98611	27852	3541	312	359661
३१	भंडारा	23878	71331	26197	7707	898	88	130099
३२	गोंदिया	4971	54997	20770	6448	567	45	87798
३३	चंद्रपूर	10541	89052	35128	9469	979	142	145311
३४	गडचिरोली	3949	38942	12571	2671	322	14	58469
	नागपूर विभाग	**94090**	**324802**	**129339**	**62311**	**7336**	**646**	**877584**
	एकूण	**498987**	**2639917**	**1118368**	**297621**	**35924**	**5634**	**5052935**

तक्ता २५ / Table XXV

महाराष्ट्रातील सेवायोजन कार्यालयांच्या नोंदणीपटावर असणाऱ्या पुरुष उमेदवारांची वयोगटाप्रमाणे कार्यालयनिहाय माहिती - ३१ डिसेंबर २०२५ अखेर

District and Agewise Information of Male Candidates at the end of 31st December 2025

अनु-क्रमांक	कार्यालयाचे नाव	पुरुष						
		१९ वर्षापर्यंत	२० ते २९	३० ते ३९	४० ते ४९	५० ते ५९	६० वर्षापुढील	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	मुंबई	42541	649942	454115	88117	8937	2133	1245785
२	ठाणे / पालघर	76170	742990	412478	79781	14885	6838	1313142
३	रायगड	18026	196395	102564	20226	8179	3985	349375
४	रत्नागिरी	17282	142837	56768	10191	1330	96	228504
५	सिंधुदुर्ग	9186	98169	45981	8736	1029	43	163144
	मुंबई विभाग	**163205**	**1830333**	**1071906**	**207051**	**34360**	**13095**	**3299950**
६	नाशिक	53641	633688	313954	31950	4551	467	1038251
७	धुळे	17307	240646	127797	15959	2584	296	404549
८	नंदुरबार	6095	112221	59718	5913	738	152	184577
९	जळगाव	444363	508370	235008	24671	2880	232	815524
१०	अहिल्यानगर	37528	513882	288431	34241	6945	765	881292
	नाशिक विभाग	**158934**	**2008807**	**1024908**	**112434**	**17698**	**1912**	**3324193**
११	पुणे	152307	945286	501491	97107	9317	1294	1676802
१२	सातारा	37593	352514	176795	22029	3079	326	592336
१३	सांगली	100800	352027	175995	19337	2598	274	651031
१४	सोलापूर	69876	516874	288470	26489	3558	317	905584
१५	कोल्हापूर	87216	506355	298387	33297	4981	565	930801
	पुणे विभाग	**447792**	**2673056**	**1441148**	**168259**	**23533**	**2776**	**4756554**
१६	छत्रपती संभाजीनगर	42319	612936	420374	44945	7130	579	1128283
१७	जालना	12753	246245	168100	16714	2252	233	446297
१८	परभणी	8486	238050	185677	16022	2172	297	450704
१९	हिंगोली	5922	129603	76534	10069	1451	170	223749
२०	बीड	19940	394227	275302	21358	2414	411	713652
२१	नांदेड	14069	269152	176427	32101	3904	374	494227
२२	धाराशिव	15961	200904	121265	18222	3128	521	360011
२३	लातूर	15006	322791	217553	19773	2417	280	557820
	छत्रपती संभाजीनगर विभाग	**134456**	**2413908**	**1641232**	**179204**	**23868**	**2865**	**4394733**
२४	बुलढाणा	28195	307861	155848	21789	3315	381	517389
२५	अकोला	14986	204126	114165	20769	2974	207	357227
२६	वाशिम	8022	127316	67207	11720	1533	99	215897
२७	अमरावती	28347	313213	163395	29351	4061	324	538691
२८	यवतमाळ	13569	246936	141278	23385	3105	264	428537
	अमरावती विभाग	**93119**	**1199452**	**641893**	**107014**	**14988**	**1275**	**2051741**
२९	वर्धा	11911	157932	94748	16255	2242	155	283243
३०	नागपूर	43497	546233	355282	44632	5888	802	996334
३१	भंडारा	24252	1987936	96553	20005	3434	435	332615
३२	गोंदिया	8792	189026	109278	17787	3189	164	318236
३३	चंद्रपूर	15929	260429	153461	22915	2416	150	455300
३४	गडचिरोली	4347	111169	66751	5947	434	12	188660
	नागपूर विभाग	**108728**	**1442725**	**876073**	**127541**	**17603**	**1718**	**2574388**
	एकूण	**1106234**	**11568281**	**6697160**	**901503**	**132050**	**23641**	**20401559**

तक्ता २५ / TABLE XXV

महाराष्ट्रातील सेवायोजन कार्यालयाच्या नोंदणीपटावर असणाऱ्या उमेदवारांची वयोगटाप्रमाणे कार्यालयनिहाय माहिती - ३१ डिसेंबर २०२५ अखेर

District and Agewise Information of Candidates at the end of 31st December 2025

अनु-क्रमांक	कार्यालयाचे नाव	एकूण						एकूण
		१९ वर्षांपर्यंत	२० ते २९	३० ते ३९	४० ते ४९	५० ते ५९	६० वर्षांपुढील	
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	मुंबई	60706	910040	581299	113376	18893	2448	1678762
२	ठाणे / पालघर	98873	960889	500507	78659	17735	7582	1674243
३	रायगड	22933	257122	126833	25023	8777	4244	444932
४	रत्नागिरी	25156	196654	74726	14639	1809	114	313098
५	सिंधुदुर्ग	13052	144012	59732	11830	1365	68	230059
	मुंबई विभाग	**220720**	**2468717**	**1343097**	**243522**	**48579**	**14456**	**4346094**
६	नाशिक	75907	789765	8725543	42369	5721	566	1286871
७	धुळे	22295	282346	146506	20220	3063	365	474795
८	नंदुरबार	8075	132435	69862	7670	1099	296	219437
९	जळगाव	56026	581473	266881	31354	3465	325	939324
१०	अहिल्यानगर	48354	603108	328208	44484	9675	1570	1035399
	नाशिक विभाग	**203457**	**2389127**	**1683800**	**389619**	**50653**	**3122**	**3956326**
११	पुणे	206695	1190704	628658	94776	12053	1663	2134579
१२	सातारा	52605	443555	211516	29359	3892	417	741844
१३	सांगली	144852	42852	428677	210729	27864	3609	816102
१४	सोलापूर	100220	604533	324754	34334	4498	398	1068737
१५	कोल्हापूर	146382	606715	343138	45911	7917	1144	1151207
	पुणे विभाग	**650674**	**2888359**	**1936143**	**855109**	**56224**	**7231**	**5911969**
१६	छत्रपती संभाजीनगर	59160	706383	473281	58588	8480	690	1307032
१७	जालना	16117	267891	179638	19713	2540	277	486176
१८	परभणी	11212	261133	199033	19608	2626	405	494017
१९	हिंगोली	7426	145105	83613	11700	1675	218	249737
२०	बीड	24293	433268	295481	25772	2948	575	782337
२१	नांदेड	19343	323196	202645	39670	4509	432	589795
२२	धाराशिव	21471	237318	139122	22606	3753	624	424894
२३	लातूर	19475	376767	255742	25325	2843	368	670520
	छत्रपती संभाजीनगर विभाग	**178947**	**2721001**	**1828555**	**202982**	**29374**	**3589**	**5004508**
२४	बुलढाणा	40837	371479	175310	27043	3853	438	618960
२५	अकोला	23670	264967	141125	28555	3739	265	462321
२६	वाशिम	11242	151212	75823	14211	1774	120	254382
२७	अमरावती	45548	444396	214439	42944	5547	450	753324
२८	यवतमाळ	20478	314957	169296	31669	4177	460	541037
	अमरावती विभाग	**141775**	**1547011**	**775993**	**144422**	**53820**	**1733**	**2630025**
२९	वर्धा	21615	210114	119870	24419	3271	200	379489
३०	नागपूर	84544	734531	453893	72484	9429	1114	1355995
३१	भंडारा	48130	259267	122750	27712	4332	523	462714
३२	गोंदिया	13763	234023	130048	24235	3756	209	406034
३३	चंद्रपूर	26470	349481	188589	32384	3395	292	600611
३४	गडचिरोली	8296	150111	79322	8618	756	26	247129
	नागपूर विभाग	**202818**	**1937527**	**1548365**	**179852**	**24939**	**2364**	**3451972**
	एकूण	**1605621**	**14367705**	**7944712**	**1179124**	**168974**	**29257**	**25295393**

तक्ता २६ / TABLE XXVI

नोंदणीकृत सार्वजनिक व खाजगी आस्थापना माहिती-३१ डिसेंबर २०२५ अखेर

Registered Public and Private Sector Establishments at the end of 31st December 2025

अनु-क्रमांक Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव District Name	सार्वजनिक आस्थापना / Public Sector					खाजगी आस्थापना / Private Sector		एकूण बेरीज Total
		केंद्रशासन Central Govt.	राज्यशासन State Govt.	केंद्रशासन अंगीकृत C.G.Q.	राज्यशासन अंगीकृत S.G.Q.	स्थानिक स्वराज्य संस्था L.B.S.	२५ पेक्षा जास्त कर्मचारी असणाऱ्या आस्थापना Establishments employing more than 25 employees	२५ पेक्षा कमी कर्मचारी असणाऱ्या आस्थापना Employers having less than 25 employees	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१	मुंबई	593	899	615	254	123	8533	2695	10952
२	ठाणे / पालघर	131	1807	321	140	371	2890	2825	7985
३	रायगड	38	264	724	24	70	609	849	1978
४	रत्नागिरी	32	185	146	25	217	396	813	1814
५	सिंधुदुर्ग	4	167	138	22	519	100	455	1405
	मुंबई विभाग	**738**	**2822**	**1344**	**465**	**1300**	**9828**	**7637**	**24134**
६	नाशिक	116	1143	260	87	168	2306	2699	6779
७	धुळे	28	321	109	42	537	401	1695	3133
८	नंदुरबार	2	379	60	18	216	214	679	1568
९	जळगाव	53	581	101	48	100	732	3230	4845
१०	अहिल्यानगर	45	383	173	46	65	912	2427	4051
	नाशिक विभाग	**244**	**2807**	**703**	**241**	**1086**	**4565**	**10730**	**20376**
११	पुणे	395	1122	196	192	120	9837	6392	18254
१२	सातारा	39	853	120	45	766	704	2904	5437
१३	सांगली	33	421	149	49	72	680	3788	5192
१४	सोलापूर	51	317	116	38	78	1048	3067	4715
१५	कोल्हापूर	42	535	155	56	108	1393	3099	7388
	पुणे विभाग	**560**	**3248**	**742**	**380**	**1144**	**13662**	**21250**	**40986**
१६	छत्रपती संभाजीनगर	32	561	105	93	65	990	1334	3180
१७	जालना	13	305	33	29	66	274	870	1590
१८	परभणी	13	311	51	36	81	235	823	1550
१९	हिंगोली	10	264	24	38	90	118	712	1256
२०	बीड	22	392	66	44	150	249	866	1789
२१	नांदेड	18	525	71	39	82	302	1588	2625
२२	धाराशिव	9	238	73	25	95	155	878	1473
२३	लातूर	24	376	73	54	75	326	1765	2693
	छत्रपती संभाजीनगर विभाग	**141**	**2972**	**496**	**358**	**704**	**2649**	**8836**	**16156**
२४	बुलढाणा	15	332	95	40	84	250	964	1780
२५	अकोला	30	372	66	70	468	185	890	2081
२६	वाशिम	29	234	42	32	88	94	602	1121
२७	अमरावती	23	700	185	42	230	283	1851	8314
२८	यवतमाळ	25	673	137	70	232	259	1751	3147
	अमरावती विभाग	**122**	**2311**	**525**	**254**	**1102**	**1071**	**6058**	**11443**
२९	वर्धा	23	343	108	53	85	221	880	1773
३०	नागपूर	197	1002	237	129	180	1291	2462	5498
३१	भंडारा	52	724	73	53	212	213	815	2142
३२	गोंदिया	15	218	56	15	35	204	379	932
३३	चंद्रपूर	25	283	111	33	65	242	1120	1879
३४	गडचिरोली	14	510	54	31	456	146	613	1824
	नागपूर विभाग	**326**	**3080**	**649**	**314**	**1033**	**2317**	**6269**	**13988**
	एकूण	**2136**	**17240**	**4459**	**2012**	**6369**	**34092**	**60780**	**127083**

तक्ता २७ / TABLE XXVII

रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम (योजना) / Employment Promotion Programme (Scheme)

रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमामध्ये प्राप्त केलेल्या (प्रशिक्षणासाठी) रिक्त पदांची जिल्हानिहाय संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Districtwise statement showing No. of Vacancies (Training Slots) obtained under EPP and filled

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमामध्ये प्रशिक्षणासाठी असलेली रिक्त पदे भरण्यासंबंधी शासनाने नेमून दिलेले खालील वर्षातील लक्ष्य / The target figures of placements (Training Slots) given by the Government for the year			रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमात प्रशिक्षणासाठी असलेली खालील वर्षात प्राप्त केलेली रिक्त पदे / Number of Vacancies (Training Slots) obtained under the programme during the year			रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमामध्ये प्रशिक्षणासाठी निवड झालेल्या उमेदवारांची संख्या / Number of Candidates selected under the programme during the year			Serial No.	Name of District
		२०२४-२०२५ 2024-2025	२०२५-२०२६ 2025-2026	२०२६-२७ (अंदाजित) 2026-27 (Estimated)	२०२४-२०२५ 2024-2025	२०२५-२०२६ 2025-2026	२०२६-२७ (अंदाजित) 2026-27 (Estimated)	२०२४-२०२५ 2024-2025	२०२५-२०२६ 2025-2026	२०२६-२७ (अंदाजित) 2026-27 (Estimated)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	1	2
१	मुंबई शहर	950	0	0	1011	0	0	1011	0	0	1	Mumbai City
२	मुंबई उपनगर	1520	0	0	1038	0	0	1038	0	0	2	Mumbai Sub-urban
३	ठाणे / पालघर	1700	0	0	987	0	0	987	0	0	3	Thane / Palghar
४	रायगड	260	0	0	298	0	0	298	0	0	4	Raigad
५	रत्नागिरी	330	0	0	389	0	0	389	0	0	5	Ratnagiri
६	सिंधुदुर्ग	90	0	0	4	0	0	4	0	0	6	Sindhudurg
७	नाशिक	1950	0	0	10382	0	0	2609	0	0	7	Nashik
८	धुळे	400	0	0	463	0	0	463	0	0	8	Dhule
९	नंदुरबार	150	0	0	151	0	0	151	0	0	9	Nandurbar
१०	जळगाव	500	0	0	762	0	0	762	0	0	10	Jalgaon
११	अहिल्यानगर	450	0	0	444	0	0	422	0	0	11	Ahilyanagar
१२	पुणे	5025	0	0	15278	0	0	7116	0	0	12	Pune
१३	सातारा	800	0	0	1522	0	0	183	0	0	13	Satara
१४	सांगली	750	0	0	353	0	0	162	0	0	14	Sangli
१५	सोलापूर	700	0	0	1040	0	0	242	0	0	15	Solapur
१६	कोल्हापूर	1325	0	0	339	0	0	339	0	0	16	Kolhapur
१७	छ. संभाजीनगर	1195	0	0	12139	0	0	3079	0	0	17	Chh. Sambhaji-nagar
१८	जालना	220	0	0	665	0	0	623	0	0	18	Jalna
१९	परभणी	240	0	0	0	0	0	81	0	0	19	Parbhani
२०	हिंगोली	90	0	0	0	0	0	55	0	0	20	Hingoli
२१	बीड	125	0	0	69	0	0	84	0	0	21	Beed
२२	नांदेड	260	0	0	23	0	0	157	0	0	22	Nanded
२३	धाराशिव	210	0	0	0	0	0	20	0	0	23	Dharashiv
२४	लातूर	210	0	0	0	0	0	66	0	0	24	Latur
२५	बुलढाणा	350	0	0	275	0	0	275	0	0	25	Buldhana
२६	अकोला	350	0	0	190	0	0	87	0	0	26	Akola
२७	वाशिम	150	0	0	65	0	0	65	0	0	27	Washim
२८	अमरावती	550	0	0	245	0	0	245	0	0	28	Amravati
२९	यवतमाळ	350	0	0	122	0	0	122	0	0	29	Yavatmal
३०	वर्धा	450	0	0	537	0	0	34	0	0	30	Wardha
३१	नागपूर	1750	0	0	575	0	0	97	0	0	31	Nagpur
३२	भंडारा	650	0	0	44	0	0	50	0	0	32	Bhandara
३३	गोंदिया	200	0	0	0	0	0	75	0	0	33	Gondia
३४	चंद्रपूर	650	0	0	78	0	0	100	0	0	34	Chandrapur
३५	गडचिरोली	400	0	0	0	0	0	24	0	0	35	Gadchiroli
	एकूण	**25300**	**0**	**0**	**49488**	**0**	**0**	**21515**	**0**	**0**		**Total**

आकडेवारी एप्रिल २०२५ ते डिसेंबर २०२५ पर्यंतची आहे. Figures are included from April 2025 to December 2025.--

तक्ता २८ / TABLE XXVIII

सेवायोजन कार्यालये रिक्त पदे अधिसूचित करणे सक्तीचे अधिनियम, १९५९ अंतर्गत महाराष्ट्र राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता केंद्रांनी केलेल्या कामाची माहिती-जानेवारी २०२५ ते डिसेंबर २०२५ अखेर

Work done Under S. D. E. and E. (CNV) Act, 1959 during January 2025 to December 2025

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	जानेवारी २०२५ ते डिसेंबर २०२५			
		नवीन आस्थापनांचा शोध	दप्तर तपासणी केलेल्या आस्थापनांची संख्या	पाठविलेल्या कारणे दाखवा नोटिशींची संख्या	कोर्टात दाखल केलेली प्रकरणे
१	२	३	४	५	६
१	मुंबई	297	43	0	0
२	ठाणे / पालघर	292	64	0	0
३	रायगड	244	16	0	0
४	रत्नागिरी	91	16	0	0
५	सिंधुदुर्ग	46	19	0	0
	वि. मु., मुंबई एकूण	**950**	**158**	**0**	**0**
६	नाशिक	365	52	198	0
७	धुळे	60	10	0	0
८	नंदुरबार	39	12	0	0
९	जळगाव	482	19	3	0
१०	अहिल्यानगर	45	25	0	0
	वि. मु., नाशिक एकूण ..	**991**	**118**	**201**	**0**
११	पुणे	1156	69	0	0
१२	सातारा	410	27	219	0
१३	सांगली	450	23	0	0
१४	सोलापूर	234	16	32	0
१५	कोल्हापूर	863	36	7	0
	वि. मु., पुणे एकूण	**3113**	**15**	**258**	**0**
१६	छ. संभाजीनगर	568	38	0	0
१७	जालना	44	10	0	0
१८	परभणी	12	20	0	0
१९	हिंगोली	100	18	0	0
२०	बीड	94	10	0	0
२१	नांदेड	43	12	0	0
२२	धाराशिव	34	18	0	0
२३	लातूर	35	26	0	0
	वि. मु., छ. संभाजीनगर एकूण	**930**	**152**	**0**	**0**
२४	बुलढाणा	33	24	0	0
२५	अकोला	25	20	0	0
२६	वाशिम	5	24	2	0
२७	अमरावती	152	21	6	0
२८	यवतमाळ	34	10	0	0
	वि. मु., अमरावती एकूण ..	**249**	**99**	**9**	**0**
२९	वर्धा	154	24	0	0
३०	नागपूर	81	28	0	1
३१	भंडारा	15	23	0	0
३२	गोंदिया	21	26	0	0
३३	चंद्रपूर	42	17	288	0
३४	गडचिरोली	8	23	0	0
	वि. मु., नागपूर एकूण ..	**321**	**141**	**288**	**1**
	महाराष्ट्र एकूण	**6554**	**839**	**747**	**1**

तक्ता २९ / TABLE XXIX

करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिकेमधून लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची केंद्रनिहाय संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Career Library-cum-*Study Centrewise Statement Showing the Number of Beneficiaries*

अनु-क्रमांक	करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिका केंद्र		लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची संख्या Number of Beneficiaries Candidates २०२४-२०२५ 2024-2025	२०२५-२०२६ (डिसेंबर, २५ अखेर) 2025-2026 (December, 25 End)	२०२६-२०२७ (अंदाजित) 2026-2027 (Estimated)	Sr. No.	Name of Career Library-*cum*-Study Centre
1	2		3	4	5	1	2
१	जिकौविरो व उमाकेंद्र, मुंबई उपनगर	..	0	0	100	1	DSDE & EGC, Mumbai Sub-urban
२	जिकौविरो व उमाकेंद्र, मुंबई शहर	..	0	0	100	2	DSDE & EGC, Mumbai City
३	जिकौविरो व उमाकेंद्र, पालघर	..	0	42	100	3	DSDE & EGC, Palghar
४	जिकौविरो व उमाकेंद्र, ठाणे	..	20	10	100	4	DSDE & EGC, Thane
५	जिकौविरो व उमाकेंद्र, अलिबाग	..	123	74	150	5	DSDE & EGC, Alibaug
६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, रत्नागिरी	..	47	05	100	6	DSDE & EGC, Ratnagiri
७	जिकौविरो व उमाकेंद्र, सिंधुदुर्ग	..	157	172	200	7	DSDE & EGC, Sindhudurg
	मुंबई विभाग	..	**347**	**303**	**850**		**Mumbai Division**
८	जिकौविरो व उमाकेंद्र, पुणे	..	294	215	400	8	DSDE & EGC, Pune
९	जिकौविरो व उमाकेंद्र, कोल्हापूर	..	23	27	100	9	DSDE & EGC, Kolhapur
१०	जिकौविरो व उमाकेंद्र, सोलापूर	..	77	21	100	10	DSDE & EGC, Solapur
११	जिकौविरो व उमाकेंद्र, सांगली	..	56	55	150	11	DSDE & EGC, Sangli
१२	जिकौविरो व उमाकेंद्र, सातारा	..	47	37	150	12	DSDE & EGC, Satara
१३	आदि.उमे.कौविरो व उमावमाकेंद्र, मंचर	..	08	52	50	13	TCSDE & EI & GC, Manchar
	पुणे विभाग	..	**505**	**407**	**950**		**Pune Division**
१४	जिकौविरो व उमाकेंद्र, नाशिक	..	21	30	50	14	DSDE & EGC, Nashik
१५	जिकौविरो व उमाकेंद्र, जळगाव	..	0	0	50	15	DSDE & EGC, Jalgaon
१६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, धुळे	..	0	0	50	16	DSDE & EGC, Dhule
१७	जिकौविरो व उमाकेंद्र, अहिल्यानगर	..	24	27	50	17	DSDE & EGC, Ahilyanagar
१८	जिकौविरो व उमाकेंद्र, नंदुरबार	..	06	0	50	18	DSDE & EGC, Nandurbar
१९	आदि.उमे.कौविरो व उमावमाकेंद्र, कळवण	..	18	15	50	19	TCSDE & EI & GC, Kalwan
२०	आदि.उमे.कौविरो व उमावमाकेंद्र, रावेर	..	17	28	50	20	TCSDE & EI & GC, Raver
	नाशिक विभाग	..	**86**	**100**	**350**		**Nashik Division**
२१	जिकौविरो व उमाकेंद्र, छत्रपती संभाजीनगर	..	337	268	400	21	DSDE & EGC, Chh. Sambhajinagar
२२	जिकौविरो व उमाकेंद्र, नांदेड	..	0	0	50	22	DSDE & EGC, Nanded
२३	जिकौविरो व उमाकेंद्र, जालना	..	58	44	100	23	DSDE & EGC, Jalna
२४	जिकौविरो व उमाकेंद्र, परभणी	..	32	0	50	24	DSDE & EGC, Parbhani
२५	जिकौविरो व उमाकेंद्र, बीड	..	0	0	50	25	DSDE & EGC, Beed
२६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, धाराशिव	..	0	0	50	26	DSDE & EGC, Dharashiv
२७	जिकौविरो व उमाकेंद्र, लातूर	..	0	72	100	27	DSDE & EGC, Latur
२८	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, किनवट	..	417	316	450	28	TCSDE & EI & GC, Kinvat
२९	जिकौविरो व उमाकेंद्र, हिंगोली	..	33	12	50	29	DSDE & EGC, Hingoli
	छत्रपती संभाजीनगर विभाग	..	**877**	**712**	**1300**		**Chh. Sambhajinagar Division**

तक्ता २९ / TABLE XXIX—*contd.*

करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिकेमधून लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची केंद्रनिहाय संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Career Library-cum-*Study Centrewise Statement Showing the Number of Beneficiaries*

अनु-क्रमांक	करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिका केंद्र		लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची संख्या Number of Beneficiaries Candidates			Sr. No.	Name of Career Library-*cum*-Study Centre
			२०२४-२०२५ 2024-2025	२०२५-२०२६ (ऑक्टोबर, २५ अखेर) 2025-2026 (Oct. 25 End)	२०२६-२०२७ (अंदाजित) 2026-2027 (Estimated)		
1	2		3	4	5	1	2
३०	जिकौविरो व उमाकेंद्र, अमरावती	..	45	43	50	30	DSDE & EGC, Amravati
३१	जिकौविरो व उमाकेंद्र, बुलढाणा	..	07	19	50	31	DSDE & EGC, Buldhana
३२	जिकौविरो व उमाकेंद्र, अकोला	..	25	21	50	32	DSDE & EGC, Akola
३३	जिकौविरो व उमाकेंद्र, यवतमाळ	..	40	28	50	33	DSDE & EGC, Yavatmal
३४	जिकौविरो व उमाकेंद्र, वाशिम	..	0	10	50	34	DSDE & EGC, Washim
३५	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, अचलपूर	..	231	119	50	35	TCSDE & EI & GC, Achalpur
	अमरावती विभाग	..	**348**	**240**	**500**		**Amravati Division**
३६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, नागपूर	..	149	130	200	36	DSDE & EGC, Nagpur
३७	जिकौविरो व उमाकेंद्र, चंद्रपूर	..	218	188	250	37	DSDE & EGC, Chandrapur
३८	जिकौविरो व उमाकेंद्र, गडचिरोली	..	0	0	50	38	DSDE & EGC, Gadchiroli
३९	जिकौविरो व उमाकेंद्र, वर्धा	..	0	14	50	39	DSDE & EGC, Wardha
४०	जिकौविरो व उमाकेंद्र, भंडारा	..	121	173	150	40	DSDE & EGC, Bhandara
४१	जिकौविरो व उमाकेंद्र, गोंदिया	..	0	0	50	41	DSDE & EGC, Gondiya
४२	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, देवरी	..	67	70	100	42	TCSDE & EI & GC, Devri
४३	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, चंद्रपूर	..	432	312	500	43	TCSDE & EI & GC, Chandrapur
४४	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, गडचिरोली	..	170	112	200	44	TCSDE & EI & GC, Gadchiroli
	नागपूर विभाग	..	**1157**	**999**	**1550**		**Nagpur Division**
	राज्य एकूण	..	**3320**	**2761**	**5550**		**State Total**

टीप : कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग, शासन निर्णय क्र. कौविउ-२०१६/प्र.क्र.१११/प्रशा-२(रोजगार), दि. २५/१०/२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये विद्यापीठ, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्र, मुंबई, पुणे, कोल्हापूर, औरंगाबाद, अमरावती व नागपूर ही कार्यालये संबंधित जिल्हा कार्यालयांमध्ये समायोजित करण्यात आलेली आहेत. त्यामुळे सध्यस्थितीत ग्रंथालयसदृश्य अभ्यासिका योजना ३६ जिल्हे व ६ आदिवासी कार्यालयांमध्ये कार्यरत आहे.

तक्ता ३०

TABLE XXX

तक्ता ३०

आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेल्या कामाचा तपशील

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	प्रवेश दिलेले उमेदवार No. of Candidates admitted			प्रशिक्षण पूर्ण केलेले उमेदवार No. of Candidates who completed Training			प्रशिक्षणानंतर नोकरीस लागलेले उमेदवार No. of Candidates placed in Employment		
		२०२४-२५ 2024-25	२०२५-२६ 2025-26 (डिसेंबर अखेर)	२०२६-२७ (अंदाजित) 2026-27 (Estimated)	२०२४-२५ 2024-25	२०२५-२६ 2025-26 (डिसेंबर अखेर)	२०२६-२७ (अंदाजित) 2026-27 (Estimated)	२०२४-२५ 2024-25	२०२५-२६ 2025-26 (डिसेंबर अखेर)	२०२६-२७ (अंदाजित) 2026-27 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	गडचिरोली (गडचिरोली) ..	137	142	151	130	83	127	0	0	2
२	अमरावती (अचलपूर) ..	71	109	78	50	30	50	0	0	2
३	जळगाव (रावेर) ..	42	57	60	13	16	32	0	0	2
४	नाशिक (कळवण) ..	91	150	152	72	75	116	0	0	2
५	पुणे (मंचर) ..	107	101	107	100	68	114	2	1	4
६	नांदेड (किनवट) ..	129	154	120	101	68	110	5	3	7
७	चंद्रपूर (चंद्रपूर) ..	146	150	140	100	59	119	1	0	3
८	गोंदिया (देवरी) ..	120	118	130	75	44	106	24	0	26
	एकूण ..	**843**	**981**	**938**	**641**	**443**	**774**	**32**	**4**	**48**

आकडेवारी एप्रिल २०२५ ते डिसेंबर २०२५ पर्यंतची आहे.

TABLE XXX

Table showing the work done by the Skill Development, Employment and Entrepreneurship, Information and Guidance Centres for Tribal Areas

आर्थिक तरतूद Budget Provision (Rs. in Lacks)			एकूण खर्च Total Expenditure (Rs. in Lacks)				Serial No.	Name of District
२०२४-२५ 2024-25	२०२५-२६ 2025-26 (डिसेंबर अखेर)	२०२६-२७ (अंदाजित) 2026-27 (Estimated)	२०२४-२५ 2024-25	२०२५-२६ 2025-26 (डिसेंबर २०२५ अखेर)	२०२६-२७ (अंदाजित) 2026-27 (Estimated)			
12	13	14	15	16	17		1	2
	6.01	7.00	6.20	4.42	6.82	... ..	1	Gadchiroli (Gadchiroli)
	6.01	4.00	3.83	1.65	4.20	... ..	2	Amravati (Achalpur)
	6.01	7.00	1.29	0.85	1.41	... ..	3	Jalgaon (Raver)
	6.01	5.00	1.74	2.49	1.91	... ..	4	Nashik (Kalvan)
	6.01	6.00	4.36	1.24	4.76	... ..	5	Pune (Manchar)
	6.01	6.00	0.37	0.59	0.39	... ..	6	Nanded (Kinvat)
	6.01	6.00	5.13	3.12	5.63	... ..	7	Chandrapur (Chandrapur)
	6.03	7.00	2.63	0.55	2.89	..	8	Gondia (Devri)
	48.10	**48.00**	**25.54**	**14.92**	**28.01**	..	**Total**	

Figures are included from April 2025 to December 2025.

तक्ता ३१ / TABLE XXXI

पंडित दीनदयाळ उपाध्याय रोजगार मेळावे - या योजनेंतर्गत घेण्यात आलेले रोजगार मेळावे
Statement showing the Pandit Deendayal Upadhyaya Number of Organised Job Fairs

अनु. क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	२०२४-२०२५ 2024-2025	२०२५-२०२६ 2025-2026 (डिसेंबर २०२५ अखेर)	२०२६-२०२७ (अंदाजित) 2026-2027 (Estimated)	Serial No.	Name of District
1	2	3	4	5	1	2
१	मुंबई / मुंबई उपनगर	20	12	22	1	Mumbai/Mumbai Sub-urban
२	ठाणे / पालघर	36	13	40	2	Thane / Palghar
३	रायगड	14	09	16	3	Raigad
४	रत्नागिरी	16	08	18	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	14	09	16	5	Sindhudurg
६	नाशिक	31	21	34	6	Nashik
७	धुळे	20	10	22	7	Dhule
८	नंदुरबार	11	11	12	8	Nandurbar
९	जळगाव	29	10	32	9	Jalgaon
१०	अहिल्यानगर	36	16	40	10	Ahilyanagar
११	पुणे	22	11	24	11	Pune
१२	सातारा	28	08	31	12	Satara
१३	सांगली	27	07	30	13	Sangli
१४	सोलापूर	21	08	23	14	Solapur
१५	कोल्हापूर	20	10	22	15	Kolhapur
१६	छत्रपती संभाजीनगर	27	17	30	16	Chh. Sambhajinagar
१७	जालना	12	11	13	17	Jalna
१८	परभणी	24	05	26	18	Parbhani
१९	हिंगोली	15	07	17	19	Hingoli
२०	बीड	26	04	28	20	Beed
२१	नांदेड	38	10	14	21	Nanded
२२	धाराशिव	19	08	21	22	Dharashiv
२३	लातूर	18	08	20	23	Latur
२४	बुलढाणा	32	12	35	24	Buldhana
२५	अकोला	18	08	20	25	Akola
२६	वाशिम	15	04	17	26	Washim
२७	अमरावती	35	12	38	27	Amravati
२८	यवतमाळ	34	06	37	28	Yavatmal
२९	वर्धा	09	08	10	29	Wardha
३०	नागपूर	23	13	25	30	Nagpur
३१	भंडारा	25	17	27	31	Bhandara
३२	गोंदिया	19	10	21	32	Gondia
३३	चंद्रपूर	10	09	11	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	23	11	25	34	Gadchiroli
३५	महामेळावा	0	0	0	35	Mahamelava
	एकूण ..	**767**	**343**	**817**	..	**Total**

* आकडेवारी एप्रिल २०२५ ते डिसेंबर २०२५ पर्यंतची आहे.

* Figures are included from April 2025 to December 2025.

तक्ता ३२ / TABLE XXXII

स्थापन करण्यात आलेल्या व कार्यरत असलेल्या सेवा सोसायट्यांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती
Districtwise statement showing the No. of Seva Societies Established and Working Seva Societies

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	स्थापन करण्यात आलेल्या सेवा सोसायट्या No. of Seva Societies Established			कार्यरत असलेल्या सेवा सोसायट्या No. of Working Seva Societies			Serial No.	Name of District
		२०२४-२०२५ 2024-2025	२०२५-२०२६ 2025-2026 (डिसेंबर अखेर)	२०२६-२०२७ (अंदाजित) 2026-2027 (Estimated)	२०२४-२०२५ 2024-2025	२०२५-२०२६ 2025-2026 (डिसेंबर अखेर)	२०२६-२०२७ (अंदाजित) 2026-2027 (Estimated)		
1	2	3	** 4	5	6	** 7	8	1	2
१	मुंबई/मुंबई उपनगर ..	369	488	488	208	415	415	1	Mumbai/Mumbai Sub-urban
२	ठाणे/पालघर ..	132	216	216	124	183	183	2	Thane / Palghar
३	रायगड ..	120	120	120	49	49	49	3	Raigad
४	रत्नागिरी ..	23	23	23	23	23	23	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग ..	92	86	86	65	58	58	5	Sindhudurg
६	नाशिक ..	105	105	105	105	105	105	6	Nashik
७	धुळे ..	92	93	93	58	59	59	7	Dhule
८	नंदुरबार ..	64	64	64	19	19	19	8	Nandurbar
९	जळगाव ..	145	145	145	79	79	79	9	Jalgaon
१०	अहिल्यानगर ..	81	81	81	23	23	23	10	Ahilyanagar
११	पुणे ..	797	796	796	171	171	171	11	Pune
१२	सातारा ..	202	202	204	27	27	27	12	Satara
१३	सांगली ..	422	422	422	63	63	63	13	Sangli
१४	सोलापूर ..	204	204	204	22	22	22	14	Solapur
१५	कोल्हापूर ..	280	280	280	51	51	51	15	Kolhapur
१६	छ. संभाजीनगर ..	324	324	324	145	145	145	16	Chh. Sambhajinagar
१७	जालना ..	322	322	322	62	62	62	17	Jalna
१८	परभणी ..	140	140	140	92	92	92	18	Parbhani
१९	हिंगोली ..	83	83	83	47	47	47	19	Hingoli
२०	बीड ..	134	134	134	33	33	33	20	Beed
२१	नांदेड ..	372	372	372	174	174	174	21	Nanded
२२	धाराशिव ..	57	57	57	39	39	39	22	Dharashiv
२३	लातूर ..	334	334	334	92	92	92	23	Latur
२४	बुलढाणा ..	226	226	226	61	61	61	24	Buldhana
२५	अकोला ..	214	220	220	47	48	48	25	Akola
२६	वाशिम ..	137	137	137	55	55	55	26	Washim
२७	अमरावती ..	280	280	280	120	120	120	27	Amravati
२८	यवतमाळ ..	515	515	515	174	174	174	28	Yavatmal
२९	वर्धा ..	145	145	145	48	48	48	29	Wardha
३०	नागपूर ..	418	418	418	122	122	122	30	Nagpur
३१	भंडारा ..	185	185	185	129	129	129	31	Bhandara
३२	गोंदिया ..	389	389	389	70	70	70	32	Gondia
३३	चंद्रपूर ..	324	324	324	139	139	139	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली ..	85	85	85	16	16	16	34	Gadchiroli
	एकूण ..	**7812**	**8016**	**8016**	**2752**	**3013**	**3013**	..	**Total**

* आकडेवारी एप्रिल २०२५ ते डिसेंबर २०२५ पर्यंतची आहे.

@ Figures are included from April 2025 to December 2025.

** मागील वर्षातील स्थापन केलेल्या सेवा सोसायट्या व कार्यरत असलेल्या सेवा सोसायट्या समाविष्ट आहेत.

तक्ता ३३

व्यवस्थापकीय अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची वर्षनिहाय सांख्यिकी माहिती

अ. क्र. Sr. No.	वर्ष Year		मंजूर अनुदान (रुपये लाखांत) Budget Grant (Rs. in Lakhs)	पहिला हप्ता 1st Installment			दुसरा हप्ता 2nd Installment		
				अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची संख्या No. of Co-operative Service Society to whom assistance is distribute	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायटीतील सदस्य संख्या No. of Members in Co-operative Service Society	वाटप केलेल्या अनुदानाची रक्कम (रु. लाखांत) Amount of Subsidy Allotted (Rs. in Lakhs)	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची संख्या No. of Co-operative Service Society to whom assistance is distribute	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायटीतील सदस्य संख्या No. of Members in Co-operative Service Society	वाटप केलेल्या अनुदानाची रक्कम (रु. लाखांत) Amount of Subsidy Allotted (Rs. in Lakhs)
1	2		3	4	5	6	7	8	9
1	2003-04	..	133.00	827	9,683	115.33	--	--	--
2	2004-05	..	327.32	1,493	20,557	246.48	150	2,439	29.27
3	2005-06	..	503.63	1,321	20,866	249.62	336	7,189	86.27
4	2006-07	..	400.03	870	13,186	158.23	156	3,835	46.03
5	2007-08	..	662.24	14	177	2.12	212	3,117	37.73
6	2008-09	..	801.00	--	--	--	93	1,239	12.96
7	2009-10	..	689.01	--	--	--	104	1,719	20.65
8	2010-11	..	692.18	--	--	--	17	507	6.08
9	2011-12	..	564.00	--	--	--	--	--	--
10	2012-13	..	547.93	--	--	--	4	80	0.96
11	2013-14	..	326.93	--	--	--	--	--	--
12	2014-15	..	290.17	--	--	--	4	50	0.60
13	2015-16	..	229.72	--	--	--	1	14	0.17
14	2016-17	..	292.32	0	0	0	0	0	0
15	2017-18	..	310.58	0	0	0	0	0	0
16	2018-19	..	326.10	0	0	0	0	0	0
17	2019-20		342.40	0	0	0	0	0	0
18	2020-21		00.00	0	0	0	0	0	0
19	2021-22		377.50	0	0	0	0	0	0
20	2022-23		361.15	0	0	0	0	0	0
21	2023-24		386.43	0	0	0	0	0	0
22	2024-25* (Dec. 2024)	..	556121.00	0	0	0	0	0	0
	Total	..	**564684.64**	**4,525**	**64,489**	**771.78**	**984**	**20,189**	**240.72**

* आकडेवारी एप्रिल २०२४ ते डिसेंबर २०२४ अखेरपर्यंतची आहे.

सन २०२४-२५ करिता मंजूर अनुदान रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम/रोजगार मेळावे, सेवा सोसायटी मुख्यमंत्री युवा कार्य प्रशिक्षण योजना (MYKDY) या चार योजनांकरिता एकत्रित दर्शविण्यात आले आहे.

TABLE XXXIII

Statement showing the Financial Assistance to Co-operative Service Societies

तिसरा हप्ता 3rd Instalment			एकूण Total				
अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची संख्या No. of Co-operative Service Society to whom assistance is distribute	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायटीतील सदस्य संख्या No. of Members in Co-operative Service Society	वाटप केलेल्या अनुदानाची रक्कम (रु. लाखात) Amount of Subsidy Allotted (Rs. in lakhs)	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची संख्या No. of Co-operative Service Society to whom assistance is distribute	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायटीतील सदस्य संख्या No. of Members in Co-operative Service Society	वाटप केलेल्या अनुदानाची रक्कम (रु. लाखात) Amount of Subsidy Allotted (Rs. in lakhs)	अ. क्र. Sr. No.	वर्ष Year
10	11	12	13	14	15	1	2
--	--	--	827	9,683	115.33	.. 1	2003-04
--	--	--	1,643	22,996	275.75	.. 2	2004-05
31	592	7.10	1,688	28,647	342.99	.. 3	2005-06
51	1,921	23.05	1,077	18,942	227.31	.. 4	2006-07
55	1,357	16.28	281	4,651	56.13	.. 5	2007-08
30	787	9.44	123	2,026	22.40	.. 6	2008-09
64	1,695	20.35	168	3,414	41.00	.. 7	2009-10
39	1,083	13.00	56	1,590	19.08	.. 8	2010-11
4	46	0.55	4	46	0.55	.. 9	2011-12
2	24	0.29	6	104	1.25	.. 10	2012-13
5	144	1.73	5	144	1.73	.. 11	2013-14
3	62	0.74	7	112	1.34	.. 12	2014-15
0	0	0	1	14	0.17	.. 13	2015-16
0	0	0	0	0	0	.. 14	2016-17
0	0	0	0	0	0	.. 15	2017-18
0	0	0	0	0	0	.. 16	2018-19
0	0	0	0	0	0	.. 17	2019-20*
0	0	0	0	0	0	.. 18	2020-21
0	0	0	0	0	0	.. 19	2021-22
0	0	0	0	0	0	.. 20	2022-23
0	0	0	0	0	0	.. 20	2023-24 (Dec. 2023)
284	**7,711**	**92.53**	**5,886**	**92,369**	**1105.03**		

* Figures are included given for the period April 2024 to December 2024

तक्ता ३४ / TABLE XXXIV
कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता आयुक्तालय
Commissionerate of Skill, Employment, Entrepreneurship and Innovation Department

अनु- क्रमांक Sr. No.	पदनाम Designation	सुधारित वेतन मॅट्रीक्समधील वेतन स्तर Pay level in Received Pay Matrix	पदसंख्या No. of posts 2024-25	2025-26	2026-27 (अंदाजित) Estimated	Designation
1	2	3	4	5	6	2
१.	**राजपत्रित (गट-अ)**					***1. Gazetted (Group-A)***
१	आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता.	Cadre Post	1	1	1	Commissioner Skill Development, Employment and Entrepreneurship.
२	उप आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता.	S-23 : 67700-208700	7	7	7	Dy. Commissioner, Skill Development, Employment and Entrepreneurship.
३	सहायक आयुक्त (लेखा)	S-20 : 56100-177500	1	1	1	Assistant Commissioner (Accounts)
४	सहायक आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता.	S-18 : 49100-155800	40	40	40	Assistant Commissioner, Skill Development Employment and Entrepreneurship.
२.	**राजपत्रित (गट-ब)**					***2. Gazetted (Group-B)***
५	कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन अधिकारी.	S-15 : 41800-132300	100	100	100	S.D.E. and E.G.O.
६	सहायक लेखा अधिकारी (गट ब)	S-15 : 41800-132300	3	3	3	Asstt. Accounts Officer (Group B)
		एकूण	**152**	**152**	**152**	**Total**
३.	***अराजपत्रित* (गट-क)**					***3. Non-Gazetted (Group C)***
७	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)	S-16 : 44900-142400	1	1	1	Stenographer (Higher Grade) (Group C)
८	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)	S-15 : 41800-132300	1	1	1	Stenographer (Lower Grade) (Group C)
९	कनिष्ठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन अधिकारी.	S-13 : 35400-112400	130	130	130	Jr. S. D. E. and E. G. O. (Group C).
१०	लघु टंकलेखक	S-8 : 25500-81100	14	14	14	Steno-Typist
११	वरिष्ठ लिपिक	S-8 : 25500-81100	160	160	160	Senior Clerk
१२	लिपिक-टंकलेखक	S-6 : 19900-63200	265	265	265	Clerk-Typist
१३	वाहन चालक	S-6 : 19900-63200	11	11	11	Driver बाह्य यंत्रणेद्वारे भरावयाची पदे
		एकूण	**582**	**582**	**582**	**Total**
५.	***अराजपत्रित* (गट-ड)**					***4. Non-Gazetted (Group D)***
१४	शिपाई	S-1 : 15000-47600	115	115	115	Peon बाह्य यंत्रणेद्वारे भरावयाची पदे
		एकूण	**849**	**849**	**849**	**Total**

तक्ता ३५ / TABLE XXXV
कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग
Skill, Employment, Entrepreneurship and Innovation Department

अनु-क्रमांक Sr. No. 1	पदनाम Designation 2	वेतन बँड Pay Band 3	पदसंख्या No. of posts 2024-25 4	2025-26 5	2026-27 (अंदाजित) Estimated 6	Designation 2
१.	***राजपत्रित***					***1. Gazetted***
	वर्ग १ (गट-अ)					*Class-I (Group-A)*
१	अ. मु. सचिव/प्र. सचिव/सचिव ..	संवर्ग पद ..	1	1	1	Principal Secretary*
२	सहसचिव ..	1,23,100-2,15,900 ..	1	1	1	Joint Secretary
३	उपसचिव ..	78,800-2,09,200 ..	2	2	2	Deputy Secretary
४	विशेष कार्य अधिकारी व उपसचिव (दर्जा) ..	78,800-2,09,200 ..	2	2	2	Special Executive Officer & Deputy Secretary.
५	अवर सचिव ..	67,700-2,08,700 ..	3	3	3	Under Secretary
		एकूण ..	**9**	**9**	**9**	**Total**
२.	**वर्ग २ (गट-ब)**					***2. Class-II (Group-B)***
५	वरिष्ठ स्वीय सहायक ..	71,100-2,11,900 ..	1	1	1	Senior Personal Assistant
६	कक्ष अधिकारी ..	47,600-1,51,100 ..	6	6	6	Desk Officer/Section Officer
७	कक्ष अधिकारी (४ वर्षांच्या नियमित सेवेनंतर) ..	56,100-1,77,500 ..	2	2	2	Desk Officer/Section Officer
		एकूण ..	**9**	**9**	**9**	**Total**
३.	***अराजपत्रित वर्ग-२/३***					***3. Non-Gazetted Class-II/III***
८	निवड श्रेणी लघुलेखक ..	47,600-1,51,100 ..	1	1	1	Selection Grade Stenographer
९	उच्च श्रेणी लघुलेखक ** ..	44,900-1,42,400 ..	2	2	2	Higher Grade Stenographer**
१०	निम्न श्रेणी लघुलेखक ..	41,800-1,32,300 ..	3	3	3	Lower Grade Stenographer
११	संगणक सहायक / संशोधन सहायक ..	38,600-1,22,800 ..	0	2	2	Computer Assistant / Research Assistant
१२	सहायक कक्ष अधिकारी ..	44,900-1,42,400 ..	16	16	16	Assistant Desk Officer
१३	लघु टंकलेखक ..	25,500-81,100 ..	1	1	1	Steno Typist
१४	लिपिक टंकलेखक ..	19,900-63,200 ..	15	15	15	Clerk Typist
१५	वाहन चालक * ..	19,900-63,200 ..	1	1	1	Driver *
१६	वाहन चालक ..	19,900-63,200 ..	1	1	1	Driver
						* १ पद बाह्ययंत्रणेद्वारे
१७	रोख लेखापाल ..	44,900-1,42,400 ..	1	1	1	
		एकूण ..	**41**	**43**	**43**	**Total**
४.	***अराजपत्रित वर्ग-४***					***4. Non-Gazetted Class-IV***
१८	शिपाई ** ..	15,000-17,600	..	6	6	6 Peon **
						* २ पद बाह्ययंत्रणेद्वारे
		एकूण ..	**6**	**6**	**6**	**Total**
		एकूण बेरीज ..	**65**	**67**	**67**	**Grand Total**

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी

- रोजगाराबाबत बदलत्या राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय परिस्थितीमध्ये कौशल्य विकास व उद्योजकता यास अधिक प्रोत्साहन देण्याच्या उद्देशाने केंद्र शासनाच्या धर्तीवर राज्य शासनाने दिनांक १५ जानेवारी २०१५ रोजी स्वतंत्र कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागाची स्थापना केली आहे.

- केंद्र व राज्य शासनामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांच्या प्रभावी अंमलबजावणीकरिता राज्यस्तरावर संस्था रजिस्ट्रेशन ॲक्ट, १८६० अंतर्गत महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीची दिनांक १५ फेब्रुवारी, २०११ रोजी स्थापना करण्यात आली.

- केंद्र व राज्य शासनाच्या विविध कौशल्य विकास योजना राज्य शासनाच्या विविध विभागांकडून राबविण्यात येतात. परिणामी त्यात एकसूत्रता यावी, तसेच कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकताविषयक राष्ट्रीय व राज्यपातळीवर धोरणांचे संनियंत्रण, नियोजन व प्रभावी अंमलबजावणी व्हावी या दृष्टीने कौशल्य विकास संबंधित सर्व योजना महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी या नोडल संस्थेमार्फत राबविण्याचे निश्चित करण्यात आले आहे. त्यानुषंगाने, राज्यातील कौशल्य विकास योजनेकरिता ही सोसायटी नोडल एजन्सी म्हणून कार्यरत आहे.

१. धोरण व उद्दिष्ट्ये :

- उद्योग, नोकरी पुरविणाऱ्या कंपन्या यांचेशी समन्वय साधून उद्योगांच्या आवश्यकतेनुसार कुशल मनुष्यबळ निर्माण करणे.

- कौशल्य विकास कार्यक्रमाकरिता केंद्रीय पोर्टल तयार करून सर्व औद्योगिक आस्थापना, त्यामधील रिक्त पदे, रोजगार जाहिरात, सर्व कौशल्य विकास प्रशिक्षण संस्था, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, प्रशिक्षित युवकांची माहिती एकत्रित करून राज्य, तसेच राष्ट्रीय स्तरावरील कुशल मनुष्यबळाची मागणी व पूर्तता यानुसार महाराष्ट्रातील युवकांना जोडणे.

२. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीची रचना :

राज्यातील कौशल्य विकास योजनेकरिता ही सोसायटी नोडल एजन्सी म्हणून कार्यरत आहे. आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय यांच्याकडे या सोसायटीच्या समन्वयाचे कामकाज सोपविण्यात आलेले असून महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीचे ते पदसिद्ध " मुख्य कार्यकारी अधिकारी " म्हणून कामकाज पाहत आहेत.

३. संकेतस्थळ :

कौशल्य विकास प्रशिक्षणासंबंधित संपूर्ण कामकाज उदा. प्रशिक्षण संस्था नोंदणी, उमेदवारांची नोंदणी, प्रशिक्षण तुकड्या तयार करणे, प्रशिक्षणाचे संनियंत्रण करणे, संबंधित प्रशिक्षण शुल्क अदा करणे इत्यादी सर्व बाबी https://kaushalya.mahaswayam.gov.in/ या सोसायटीच्या वेबसाईटवर ऑनलाईन पद्धतीने करण्यात येतात.

४. व्यावसायिक अभ्यासक्रम :

National Skills Qualification Framework (NSQF) अन्वये स्थापित मानकांनुसार National Skill Development Corporation (NSDC) मार्फत ३७ क्षेत्रातील Sector Skill Council (SSC) संलग्न अशा एकूण १८०० पेक्षा जास्त व्यावसायिक अभ्यासक्रमांचे संबंधित प्रशिक्षण संस्थांमार्फत उमेदवारांना कौशल्य प्रशिक्षण देण्यात येते. प्रशिक्षण तुकडीमध्ये किमान २० आणि कमाल ३० इतकी उमेदवारांची संख्या असते. सदर उमेदवारांची नोंदणी ही AADHAAR क्रमांकावर आधारित असून प्रशिक्षणाचे संनियंत्रण बायोमेट्रीक उपस्थिती प्रणालीद्वारे करण्यात येते.

५. व्यावसायिक प्रशिक्षण संस्था :

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांतर्गत अल्पमुदतीचे व्यावसायिक प्रशिक्षण प्रदान करण्यासाठी इच्छुक प्रशिक्षण संस्थांना National Skill Development Corporation (NSDC) च्या Skill India Digital Hub (SIDH) पोर्टलवर नोंदणी करणे आवश्यक आहे.

सद्य:स्थितीत राज्यामध्ये Skill India Portal वर नोंदणी केलेल्या प्रशिक्षण संस्थांची आकडेवारी खालीलप्रमाणे आहे.

अ. क्र.	तपशील	प्रशिक्षण संस्था
१.	Skill India Digital Hub (SIDH) पोर्टलवर नोंदणीकृत प्रशिक्षण संस्था (Training Provider)	१००३
२.	Skill India Digital Hub (SIDH) पोर्टलवर नोंदणीकृत प्रशिक्षण केंद्र (Training Center)	३७४४

तदनंतर Skill India Digital Hub (SIDH) पोर्टलवर स्टार रेटिंग प्राप्त असलेल्या प्रशिक्षण संस्थांना कार्यादेश देण्यापूर्वी संबंधित संस्थेकडे अभ्यासक्रमांकरिता आवश्यक पायाभूत सुविधा, प्रशिक्षणार्थींना उपलब्ध करून दिलेला रोजगार अथवा स्वयंरोजगार, रोजगाराकरिता विविध औद्योगिक आस्थापनांसमवेत केलेली भागीदारी, स्वयंरोजगाराकरिता अर्थसहाय्य करणाऱ्या संस्थांसमवेत करार इत्यादीबाबी तपासल्या जातील. केंद्र व राज्य शासनमार्फत केलेल्या स्कील गॅप स्टडीच्या धर्तीवर तसेच, बाजारपेठेमध्ये उपलब्ध असलेल्या कुशल मनुष्यबळाची मागणी विचारात घेऊन सेक्टरची निवड करण्यात येईल. तसेच व्यावसायिक अभ्यासक्रमांच्या निकषांची पूर्तता करणारे अभियांत्रिकी महाविद्यालये, तंत्रनिकेतन संस्था, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, परिचारिका महाविद्यालये यांसारख्या शासकीय संस्थांना सूचीबद्ध करण्याची प्रक्रिया प्रगतीपर आहे.

६. मूल्यमापन व प्रमाणीकरण :

उमेदवारांचे मूल्यमापन हे केंद्र शासनाच्या National Skill Development Corporation (NSDC) आणि Sector Skill Councils (SSC) आणि MSBSVET यांचेकडील मान्यताप्राप्त मूल्यमापन संस्था (Assessing Body) मार्फत करण्यात येते. National Council for Vocational Education & Training-NCVET, Sector Skill Councils (SSC) आणि Maharashtra State Board of Skills, Vocational Education & Training-MSBSVET यांचेमार्फत मुल्यमापन (Assessment) व प्रमाणीकरण (Certification) करण्यात येते.

७. प्रशिक्षण शुल्क निकष :

प्रशिक्षण शुल्काचे निकष हे केंद्र शासनाच्या कौशल्य विकास व उद्यमिता मंत्रालयाद्वारे Common Cost Norm (CCN) अन्वये निर्धारित करण्यात आलेले आहेत. सोसायटीकडे सूचीबद्ध असलेल्या प्रशिक्षण संस्थांना प्रती उमेदवार प्रती तास याप्रमाणे Pro-rata तत्त्वावर प्रशिक्षण संस्थांना, शुल्क ऑनलाईन पद्धतीने अदा करण्यात येते.

८. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध कौशल्य विकास प्रशिक्षण योजना :

८.१ केंद्र शासन पुरस्कृत

- **प्रधानमंत्री विश्वकर्मा कौशल्य सन्मान योजना :** पारंपरिक कारागीर आणि हस्तकलेशी संबंधित लोकांना ओळख प्राप्त करून देणेसाठी आणि त्यांना सर्वांगीण आधार देऊन त्यांचा विकास करण्यासाठी भारत सरकारने सदर योजना दिनांक १७ सप्टेंबर २०२३ पासून सुरू केली आहे. त्याकरिता MSSDS सोसायटी प्रशिक्षण प्रदाता (Training Provider) म्हणून कार्यरत आहे.

८.२ राज्य शासन पुरस्कृत :

- प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान (PMKUVA) माहे २ सप्टेंबर २०१५ मध्ये " प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान " या योजनेची सुरुवात " कुशल महाराष्ट्र - रोजगारयुक्त महाराष्ट्र " या ध्येयपूर्तीसाठी करण्यात आली. या योजनेअंतर्गत राज्यातील १५ ते ४५ वयोगटातील उमेदवारांना कौशल्य विकास प्रशिक्षण देऊन रोजगार / स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्यात येतो. सदर योजना १०० टक्के राज्य शासनामार्फत अनुदानित आहे.

- **प्रमोद महाजन ग्रामीण कौशल्य विकास केंद्र :** ग्रामीण भागाकडून शहरांकडे होणाऱ्या स्थलांतराचे प्रमाण कमी व्हावे यासाठी स्थानिक पातळीवर रोजगार व स्वयंरोजगार उपलब्ध व्हावा याकरिता महाराष्ट्रातील ३४ जिल्ह्यांमधील ३५० तालुक्यांतील ५११ गावांमध्ये प्रमोद महाजन ग्रामीण कौशल्य विकास केंद्र स्थापन करण्यात आली आहेत.

- **आचार्य चाणक्य कौशल्य विकास केंद्र :**

  नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण, २०२० मध्ये व्यावसायिक शिक्षणाला महत्त्व देण्यात आलेले आहे. धोरणाच्या अंमलबजावणीला सकारात्मक वातावरण निर्मिती होण्यासाठी तसेच, युवक-युवतींना कौशल्य विकासाची संधी महाविद्यालयामध्ये उपलब्ध करून देण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने "आचार्य चाणक्य कौशल्य विकास केंद्र" ही नाविन्यपूर्ण योजना सुरू केली आहे.

  वित्तीय वर्ष २०२४-२५ च्या पहिल्या अर्थसंकल्पीय अधिवेशनामध्ये मा. उपमुख्यमंत्री तथा वित्त मंत्री यांनी १ हजार महाविद्यालयांमध्ये कौशल्य विकास केंद्र सुरू करण्यात येणार आहेत अशी घोषणा केली आहे त्यास अनुसरून सद्यस्थितीत सोसायटीमार्फत निवडण्यात आलेल्या राज्यातील नामांकित महाविद्यालयांमध्ये टप्प्याटप्प्याने १ हजार कौशल्य केंद्र स्थापन करण्यात येत आहेत."

  प्रत्येक कौशल्य विकास केंद्रात प्रतिवर्षी साधारण १५० युवक-युवतींना कौशल्य विकासाचे मोफत प्रशिक्षण देण्यात येणार आहे. यामुळे संपूर्ण राज्यात प्रतिवर्षी साधारण १,५०,००० युवक-युवतींना कौशल्य विकासाचे मोफत प्रशिक्षण मिळणार आहे. १५ ते ४५ या वयोगटातील सर्व युवक-युवती या योजनेसाठी पात्र आहेत.

८.३ जिल्हा पुरस्कृत योजना :

- **किमान कौशल्य विकास कार्यक्रम.--जिल्हा नियोजन समिती**

  महाराष्ट्रातील विविध जिल्ह्यातील विशिष्ट भौगोलिक तथा सामाजिक स्थिती, परंपरागत व्यवसाय, नैसर्गिक संसाधन तथा साधनसामग्री इत्यादींच्या आधारे जिल्ह्यातील रोजगार / स्वयंरोजगारासाठी अधिक मागणी असलेली क्षेत्रे निश्चित करून या क्षेत्रांच्या कौशल्याच्या मागणीनुसार विशिष्ट अभ्यासक्रम राबविणे तसेच प्रशिक्षण प्राप्त उमेदवारांना रोजगार/स्वयंरोजगारासाठी सहाय्य करणे या उद्दिष्टाकरिता " किमान कौशल्य विकास कार्यक्रम " या जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजनेची अंमलबजावणी माहे मार्च २०१७ पासून करण्यात आली आहे.

९. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध कौशल्य विकास प्रशिक्षण योजनांतर्गत साध्यासह माहिती -- (दिनांक १ एप्रिल २०२४ ते दिनांक ३१ मार्च २०२५)

अ. क्र.	योजना	नोंदणी केलेले उमेदवार	प्रमाणित झालेले उमेदवार	रोजगार / स्वयंरोजगार प्राप्त उमेदवार
१	प्रधानमंत्री विश्वकर्मा सन्मान योजना	६८७१३	६६५२९	NA
२	उपजीविकेसाठी कौशल्य संपादन ज्ञान जागरुकता अभियान (Skill Acquisition & Knowledge Awareness for Livelihood-SANKALP)	७६२६	४१९१	९११
३	प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान - PMKUVA.	११३६१५	१०७६२१	२४९०
४	प्रमोद महाजन ग्रामीण कौशल्य विकास केंद्र - PMGKVK	१६२६९	९६८८	०५५९
५	आचार्य चाणक्य कौशल्य विकास केंद्र - ACKVK	३०८२४	८२६०	NA
६	किमान कौशल्य विकास योजना DPC	२६०९०	१९५९८	१४३९
	एकूण	**२६३१३७**	**२१५८८७**	**२१०३७**

१०. शासनाच्या विविध विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या कौशल्य व उद्योजकता विकास योजनांचे एकसुत्रीकरण (Convergence) :

- राज्य शासनाच्या विविध विभागामार्फत राबविण्यात येत असलेल्या कौशल्य व उद्योजकता प्रशिक्षण तसेच क्षमता वृद्धिंगत (Capacity Building) करण्यासंदर्भातील योजना / कार्यक्रम राबविण्यात दिनांक २० ऑगस्ट २०१९ रोजी शासन निर्णयाद्वारे मान्यता देण्यात आली आहे.
- संबंधित विभाग कौशल्य प्रशिक्षण विषयक कार्यक्रम राबविणार असल्यास प्रशिक्षणाचे व्यवस्थापन महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी (MSSDS) च्या एकात्मिक वेबपोर्टलद्वारे करणे बंधनकारक राहील.

● सोसायटी मार्फत अल्पसंख्याक विकास विभाग, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन, प्रशिक्षण व मानव विकास संस्था-सारथी, महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्गीय वित्त व विकास महामंडळ, महिला व बाल विकास विभाग, आदिवासी विकास विभाग, पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग, जल जीवन मिशन अशा विविध शासकीय विभाग/उपक्रम यांचे समवेत Convergence अंतर्गत कौशल्य विकास प्रशिक्षणाकरिता समन्वय साधून अंमलबजावणी करण्याची प्रक्रिया प्रगतीपर आहे.

११. वर्षनिहाय वित्तीय अहवाल (मागील तीन वर्षांचे) सुधारित अंदाज व नियतव्यय (रुपये लाखांत)

अ.क्र.	योजना	सन २०२२-२३		सन २०२३-२४		सन २०२४-२५		२०२५-२६	२०२६-२७
		प्राप्त निधी	खर्च निधी	प्राप्त निधी	खर्च निधी	प्राप्त निधी	खर्च निधी	सुधारित अंदाज	नियतव्यय
१.	प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान PMKUVA	११०२०	११०२०	१६४४३	१६४४३	१५०००	१५०००	१३०००	१३०००
२.	प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना PMKVY	४३३९.२६	४३३९.२६	२८५.७९	२८५.७९	०.००	०.००	०.०१	८७२७.३४

१. संचालन व प्रशासन

प्रस्तावना

महाराष्ट्र राज्यात सर्व स्तरांवर तांत्रिक शिक्षण देण्याची जबाबदारी एकत्रितरीत्या सोपविण्याच्या दृष्टीने १९४८ साली तंत्रशिक्षण संचालनालयाची स्थापना करण्यात आली व या संचालनालयाकडे अभियांत्रिकी महाविद्यालये, तंत्रशास्त्र विद्यालये, तंत्रनिकेतने, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, औद्योगिक शाळा, शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळा, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तांत्रिक प्रशाळा / केंद्रे व इतर प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम सोपविण्यात आले. याशिवाय अन्य तऱ्हेचे पदव्युत्तर अभ्यासक्रम व संशोधन इत्यादी सर्व प्रकारचे तंत्रशिक्षणाचे कामसुद्धा या संचालनालयाकडे सोपविण्यात आले.

गेल्या ४ दशकांमध्ये राज्यात औद्योगिक उत्पादनाच्या घटक रचनेत लक्षणीय बदल झाल्यामुळे या औद्योगिक घटकांना निरनिराळ्या स्तरांवर लागणारे तांत्रिक प्रशिक्षित मनुष्यबळ व त्यांच्याकरिता पुनर्प्रशिक्षणाच्या सोयी उपलब्ध करण्याच्या दृष्टीने राज्यात प्रशिक्षणाच्या सोयीमध्ये प्रचंड वेगाने वाढ झाली. या विविध कार्यक्रमांचे संचालन व प्रशासन यांची सर्वांगीण प्रगती होण्याच्या दृष्टीने तंत्रशिक्षण संचालनालयाचे विभाजन करून तंत्रशिक्षण संचालनालय आणि व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय अशी दोन संचालनालये निर्माण करण्यात आली. व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाकडे शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना (औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था), शिकाऊ उमेदवारी योजना, औद्योगिक शाळा, शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळा, + २ स्तरांवरील व्यवसाय शिक्षण, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तांत्रिक विद्यालय / केंद्र व इतर प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांच्या वेगवेगळ्या योजनांची जबाबदारी सोपविण्यात आलेली आहे.

तंत्रशिक्षणाचा उद्देश केवळ तांत्रिक कुशल कारागीर किंवा प्रशिक्षित तंत्रज्ञ तयार करणे एवढाच नसून, अशा तंत्रशिक्षणाद्वारे समाजास उपयुक्त असे मनुष्यबळ निर्माण करणे हासुद्धा आहे. वाढत्या औद्योगिकीकरणामुळे सतत वाढत असलेली प्रशिक्षित मनुष्यबळाची गरज पुरविणे व त्याद्वारे राष्ट्राचा समतोल विकास घडवून आणणे ही तंत्रप्रशिक्षणाची मुख्य अंगे असून, तंत्रशिक्षणावर केलेला खर्च व त्यासाठी केलेली आर्थिक गुंतवणूक ही पर्यायाने राष्ट्रीय विकासासाठी केलेली गुंतवणूक आहे. निरनिराळ्या स्तरांवर प्रशिक्षित होणाऱ्या व्यक्तींमुळेच राष्ट्राच्या उत्पादन वाढीस मदत होते व त्यामुळे एकूण विकासाचा वेगही वाढविला जाऊ शकतो. व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाखाली येणाऱ्या निरनिराळ्या योजनांमधून कुशल व निमकुशल कारागीर निर्माण केले जातात. एवढेच नव्हे तर कारखान्यातील कुशल / निमकुशल कारागिरांचे कौशल्य वाढविण्यासाठी प्रगत स्वरूपाचे प्रशिक्षण कार्यक्रम राबवून कारखान्यांना पर्यवेक्षकीय स्तरावरील मनुष्यबळ मिळविण्यासाठी मदत होते.

१९८४ साली तंत्रशिक्षणाच्या विस्तारासाठी सर्व स्तरांतील समन्वय साधण्यासाठी शासनाने व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाची स्थापना केली. व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाचे कार्यक्रम खाली दर्शविल्याप्रमाणे आहेत :–

(१) माध्यमिक स्तरावरील पूर्व व्यावसायिक अभ्यासक्रम.

(२) उच्च माध्यमिक स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण अभ्यासक्रम.

(३) + २ स्तरावरील द्विलक्षी अभ्यासक्रम.

(४) MSBSVET चे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम.

(५) शिल्प कारागीर प्रशिक्षण व्यवसाय योजना.

(६) शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१ च्या कायद्यान्वये उमेदवारी प्रशिक्षण पाठ्यक्रम

(७) शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्र तथा औद्योगिक शाळा.

(८) प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती.

(९) High Tech (हायटेक).

१९८८-८९ सालापासून केंद्र शासन पुरस्कृत योजनेअंतर्गत + २ स्तरांवर व्यवसाय अभ्यासक्रम (पूर्वीचे नाव एमसीव्हीसी) राज्यात सुरू करण्यात आले आहेत. आता अभ्यासक्रमातील संस्थांची वाढती संख्या लक्षात घेऊन व योजना राबविण्यासाठी प्रभावी नियंत्रण आणण्यासाठी व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयामार्फत २ संचालकांची पदे अनुक्रमे (१) संचालक, व्यवसाय व प्रशिक्षण व (२) संचालक, व्यवसाय शिक्षण मार्च, १९९८ पासून निर्माण करण्यात आलेली आहेत. कौशल्य विकास कार्यक्रमाचे समन्वय करण्यासाठी व्यवसाय शिक्षण हे

आयुक्त, रोजगार व स्वयंरोजगार कौशल्य विकास यांच्या पर्यवेक्षकीय नियंत्रणाखाली देण्यात आले आहेत व त्याबाबतचे आदेश शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्रमांक संकीर्ण-१००७/५४६/१८/(र. व का.), दिनांक ८ सप्टेंबर २०१० अन्वये निर्गमित केला आहे. कौशल्य विकास व उद्योजकता कार्यक्रमास अधिक गती देण्यासाठी व्यवसाय शिक्षण प्रशिक्षण संचालनालय शा.नि.कौ.वि.उ.वि.क्र. कौविउ-२०१५/प्र.क्र. १९०/प्रशा-१, दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ अन्वये कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या अधिपत्याखाली आणण्यात आली आहे.

१. संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण –

(१) शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना.

(२) शिकाऊ उमेदवारी योजना.

(३) प्रगत व्यवसाय शिक्षण पद्धती.

(४) औद्योगिक शासकीय प्रशिक्षण कर्मशाळा.

(५) प्रशिक्षणाच्या अनुषंगाने सध्या राबविण्यात येणाऱ्या नवीन योजना --

(अ) लोकसेवा केंद्र.

(ब) मागेल त्याला प्रशिक्षण.

(क) आर्टिझन टू टेक्नोक्रॅट.

(ड) प्रोजेक्ट युनाईट अंतर्गत अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांसाठी व्यवसायाभिमुख व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण.

(इ) उत्पादनाभिमुख प्रशिक्षण योजना.

(ई) एम.ई.एस. योजना (मॉड्युलर एम्प्लॉयबल स्किल).

(६) माध्यमिक स्तरावरील तंत्रशिक्षण.

(७) + २ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण (द्विलक्षी).

(८) उच्च माध्यमिक व्यवसाय शिक्षण (एच.एस.सी.) (व्होके.).

(९) व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम.

(१०) महाराष्ट्र शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजना (MAP).

(११) औद्योगिक मूल्य वृद्धीकरणासाठी कौशल्याचे बळकटीकरण करणे (STRIVE).

तंत्र विद्यालय

विद्यार्थ्यांमध्ये स्वत:चे कर्तृत्वाबद्दल आत्मसंशोधन, क्रियाशीलता, दक्षता व आवड इत्यादी निर्माण करणे, दैनंदिन जीवनातील आर्थिक व सामाजिकबाबतीत आणि औद्योगिक क्षेत्रातील सखोल ज्ञानाची व उत्पादन पद्धतीची माहिती मिळविणे, मौल्यवान वस्तू तयार करून समाधान व स्वयं-अभिव्यक्ती निर्माण करणे, तयार केलेल्या वस्तूंमधील चांगली कारागिरी व चांगले संकल्पन यांचा गुणगौरव करणे, फावल्या वेळात घरी सुटसुटीतपणे यंत्रसामग्रीचा उपयोग करण्याची व प्रक्रियेची समर्थता विद्यार्थ्यांनी मिळविणे, निर्मित वस्तूंची निवड करणे, खरेदी करणे, वापर करणे, निगा राखणे व घरगुती आणि व्यावसायिक जीवनात त्यांचा वापर करण्याबद्दल माहिती मिळविणे, स्वत: अथवा इतरांच्या सहकार्याने सांघिकरीत्या काम करण्याचा विश्वास व जबाबदारीच्या जाणिवेची वाढ करणे, शाळेतील, घरातील व बाहेरील कामे सुरक्षितपणे पार पाडण्यात प्रगती करणे.

इयत्ता ९ वी ते १० वी पर्यंतच्या माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांना तंत्रशिक्षणाचा लाभ घेता येत असल्याने तांत्रिक विषय घेणाऱ्या विद्यार्थ्यास प्रात्यक्षिक अनुभव मिळत असल्याने कार्यानुभवाचा विषय घ्यावा लागत नाही. शासकीय स्तरावर राज्यामध्ये हे शिक्षण देण्यासाठी ६ स्वयंपूर्ण माध्यमिक विद्यालये असून, या विद्यालयांमधून तांत्रिक व इतरही विषय शिकविले जातात. याशिवाय फक्त तांत्रिक विषयांचे शिक्षण देण्यासाठी राज्यामध्ये एकूण १६२ तांत्रिक विद्यालय केंद्रे सध्या कार्यरत आहेत.

व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयातर्फे राबविण्यात येणाऱ्या योजनांची थोडक्यात माहिती.

अ) माध्यमिक स्तरावरील पूर्व व्यावसायिक अभ्यासक्रम --

ब) +२ स्तरावरील द्विलक्षी (BIFOCAL) व्यवसाय अभ्यासक्रम

क) +२ स्तरावरील उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रम (HSC Vocational)

(अ) माध्यमिक स्तरावरील पूर्व व्यावसायिक अभ्यासक्रम --

केंद्र शासनाच्या नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार माध्यमिक स्तरावर व्यवसाय शिक्षणाची जोड देऊन विद्यार्थ्यांमध्ये व्यवसाय शिक्षणाची आवड निर्माण करणे व माध्यमिक कौशल्य विकसित करण्याच्या दृष्टीने खालील तीन बहुकौशल्ययुक्त पूर्व व्यावसायिक अभ्यासक्रम १९९६-९७ पासून सुरू करण्यात आले. सदर अभ्यासक्रम राज्यातील १६२ शासकीय संस्थांमध्ये, २२२ अशासकीय अनुदानीत संस्थांमध्ये व २६० अशासकीय विनाअनुदानित संस्थेत राबविण्यात येतात व सदर संस्थांची एकूण प्रवेशक्षमता ६३०६५ एवढी आहे.

सध्याच्या बदलत्या तंत्रज्ञानामुळे व शैक्षणिक दर्जा उंचाविण्याच्या दृष्टिकोनातून भारत सरकारच्या मनुष्यबळ विकास मंत्रालयाने National Skill Qualification Framework (NSQF) विकसित केले असून प्रत्येक स्तरावर ज्ञान व कौशल्य आत्मसात करावयाचे स्तर ठरवून दिलेले आहेत. त्यानुसार नवीन अभ्यासक्रमासाठी मार्गदर्शक तत्त्वे तयार करण्यात आली.

NSQF च्या धोरणानुसार Pandit Sundarlal Sharma Central Institute for Vocational Education (PSSCIVE), Bhopal यांनी सध्याच्या बदलत्या तंत्रज्ञानाबाबत संशोधन करून येणाऱ्या अडचणींचा अभ्यास करून नवीन पुनर्रचित पूर्व व्यावसायिक अभ्यासक्रम तयार केले. यानुसार महाराष्ट्र शासनाने NSQF धोरणांवर आधारित PSSCIVE, भोपाळ यांनी पुनर्रचित केलेले V1 ते V5 हे पूर्व व्यावसायिक अभ्यासक्रम राज्यामध्ये २०१७-१८ पासून सुरू करण्यास मान्यता दिली आहे. ते अभ्यासक्रम खालीलप्रमाणे :–

अ.क्र.	विषय	अभ्यासक्रमाचे नाव
१	V1	एम.एस.एफ.सी. (Multiskill Foundation Course)
२	V2	मेकॅनिकल टेक्नॉलॉजी (Mechanical Technology)
३	V3	इलेक्ट्रिकल टेक्नॉलॉजी (Electrical Technology)
४	V4	इलेक्ट्रॉनिक्स टेक्नॉलॉजी (Electronics Technology)
५	V5	ऑटोमोबाईल टेक्नॉलॉजी (Automobile Technology)

सदर अभ्यासक्रम उत्तीर्ण होणाऱ्या विद्यार्थ्यांना औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये प्रवेशासाठी १० टक्के जागा व + २ स्तरावरील द्विलक्षी व्यवसाय अभ्यासक्रम व उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रमाकरिता २५ टक्के जागा राखीव ठेवण्यात येतात.

(ब) + २ स्तरावरील व्दिलक्षी (BIFOCAL) व्यवसाय अभ्यासक्रम --

डॉ. कोठारी आयोगाच्या १९६४ शिफारशीनुसार अधिकाधिक युवकांना विविध व्यवसायांचे प्रशिक्षण देण्याच्या दृष्टीने १९७८-७९ पासून राज्यात व्यवसाय विषयांची ३० टक्के व्याप्ती असलेले, + २ स्तरावरील व्दिलक्षी व्यवसाय अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आले. सद्य:स्थितीत तांत्रिक / वाणिज्य / कृषी / मत्स्य या गटांतील एकूण १६ द्विलक्षी व्यवसाय अभ्यासक्रम राबविण्यात येतात. सदर अभ्यासक्रम घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना अभियांत्रिकी शाखेमध्ये प्रवेशाच्या चांगल्या संधी उपलब्ध आहेत. त्याचबरोबर अभियांत्रिकी शाखेमधील पदविकेच्या (Diploma) द्वितीय वर्षामध्ये प्रवेशाची सुविधा उपलब्ध आहे. सदर अभ्यासक्रम राज्यामध्ये ४९ शासकीय संस्थांमध्ये, १२८ अशासकीय अनुदानित संस्थांमध्ये व १७५९ अशासकीय विनाअनुदानित संस्थेत राबविण्यात येतात व सदर संस्थांची एकूण प्रवेश क्षमता १,९९,८०० आहे.

उपरोक्त योजनांच्या अभ्यासक्रमांची यादी खालीलप्रमाणे आहे.

+ २ स्तरावरील द्विलक्षी व्यवसाय अभ्यासक्रम –

अ.क्र.	गटाचे नाव	+२ स्तरावरील द्विलक्षी व्यवसाय अभ्यासक्रमाचे नाव
१	२	३
१	तांत्रिक गट	१. इलेक्ट्रिकल मेंटेनन्स
		२. मेकॅनिकल मेंटेनन्स
		३. स्कूटर व मोटारसायकल दुरुस्ती
		४. जनरल सिव्हिल इंजिनिअरिंग
		५. इलेक्ट्रॉनिक्स
		६. कॉम्प्युटर सायन्स
		७. केमिकल प्लँट ऑपरेशन
२	वाणिज्य गट	१. बँकिंग
		२. मार्केटिंग ॲण्ड सेल्समनशिप
		३. ऑफिस मॅनेजमेंट
		४. स्मॉल इंडस्ट्रिज ॲण्ड सेल्फएम्लॉयमेंट
३	कृषी गट	१. ॲनिमल सायन्स ॲण्ड डेअरी
		२. क्रॉप सायन्स
		३. हॉर्टिकल्चर
४	मत्स्य गट	१. फिश प्रोसेसिंग टेक्नोलॉजी
		२. फ्रेश वॉटर फिशकल्चर

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नावीन्यता विभाग, शासन निर्णय क्रमांक व्हीओसी-२०२३/प्र.क्र.१४/कौशल्य-२, दिनांक २० जून २०२३ अन्वये राज्यातील व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयांतर्गत सद्य:स्थितीत सुरू असणारे द्विलक्षी व्यवसाय अभ्यासक्रम बंद करून राष्ट्रीय व्यवसाय आराखड्याप्रमाणे (NSQF) नवीन अभ्यासक्रम सर्व शासकीय, अशासकीय अनुदानित व अशासकीय कायम विनाअनुदानित संस्थांमध्ये शैक्षणिक सत्र २०२४-२५ पासून सुरू करण्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे, तसेच दिनांक २४ नोव्हेंबर २०२३ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये नवीन द्विलक्षी व्यवसाय अभ्यासक्रमांसाठीची मानके निश्चित करण्यात आलेली आहेत.

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नावीन्यता विभाग, शासन निर्णय क्रमांक व्हीओसी-२०२३/प्र.क्र.१४/कौशल्य-२, दिनांक ६ जून २०२४ अन्वये राज्यात सद्य:स्थितीत चालू असलेले अभ्यासक्रम राबविणाऱ्या संस्था / महाविद्यालयांना NSQF रूपांतरित नवीन व्यवसाय अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये राबविण्यास स्थगिती देण्यात आलेली असून सदर NSQF रूपांतरित नवीन व्यवसाय अभ्यासक्रम शैक्षणिक सत्र २०२४-२५ ऐवजी शैक्षणिक सत्र २०२५-२६ पासून सुरू करणेबाबत मान्यता देण्यात आलेली आहे.

सदर अभ्यासक्रमांबाबत कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग, शासन निर्णय क्रमांक व्हीओसी-२०१७/प्र.क्र.१५७/व्यशि-४, दिनांक १० मे २०१८ नुसार वरील व्यवसाय अभ्यासकमांच्या नवीन संस्था व अधिकच्या तुकड्यांना कायमस्वरूपी विनाअनुदानित तत्त्वावर व्यवसाय अभ्यासक्रम सुरू करण्यास परवानगी देण्यासाठीची ऑनलाईन प्रमाणित कार्यपद्धती निश्चित करण्यात आली आहे. त्यानुसार सदर अभ्यासक्रम सुरू करण्यास इच्छुक असणाऱ्या संस्थांना vti.dvet.gov.in या संकेतस्थळावर जाऊन शैक्षणिक सत्र २०२५-२६ करिता ऑनलाईन पद्धतीने अर्ज सादर केलेले असून सद्य:स्थितीत एकूण ४८५ संस्थांना शासनाकडून मान्यता प्रदान करण्यात आलेली आहे.

क) + २ स्तरावरील उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रम :-

केंद्र शासनाच्या १९८६ च्या नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार +२ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रमाचे शिक्षण देऊन जास्तीत जास्त युवकांना रोजगार / स्वयंरोजगार करण्यास प्रोत्साहित करण्याच्या दृष्टीने राज्यात १९८८-८९ पासून ७० टक्के व्यवसाय शिक्षण व ३० टक्के सामान्य शिक्षण अंतर्भूत असलेले किमान कौशल्यावर आधारित व्यवसाय अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आले. हे अभ्यासक्रम प्रात्यक्षिकाभिमुख असल्याने विद्यार्थ्यांना संबधित व्यवसायाशी निगडीत किमान कौशल्य प्राप्त करून स्वत:चा उद्योग सुरू करावा अथवा औद्योगिक आस्थापनांमध्ये नोकरी करावी आणि उच्च शिक्षणाकडे जाणारा लोंढा कमी व्हावा हा या योजनेचा उद्देश आहे. या अभ्यासक्रमाचे किमान कौशल्यावर आधारित अभ्यासक्रम हे नाव उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, शासन निर्णय, दिनांक २ मार्च २००९ अन्वये बदलण्यात आले असून ते उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रम (H.S.C. Vocational) असे करण्यात आले आहे.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग, शासन निर्णय, दिनांक ४ फेब्रुवारी २०२१ अन्वये राज्यातील ५३ शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा / केंद्र तथा कनिष्ठ महाविद्यालयांमध्ये राबविण्यात येणाऱ्या +२ स्तरावरील उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रमांचे शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजनेअंतर्गत व्यवसाय अभ्यासक्रमांमध्ये रूपांतर करण्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे. त्यामुळे सन २०२१-२२ पासून इयत्ता ११ वी प्रवेश बंद करण्यात आलेले आहेत. सद्य:स्थितीत +२ स्तरावरील उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रम राज्यामध्ये ९१६ अशासकीय अनुदानित संस्थांमध्ये व १४४ अशासकीय विनाअनुदानित संस्थांमध्ये राबविण्यात येतात व सदर संस्थांची एकूण प्रवेशक्षमता १,०८,६३० आहे. उपरोक्त योजनांच्या अभ्यासक्रमांची यादी खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	गटाचे नाव	+२ स्तरावरील उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रमाचे नाव
१	२	३
१	I तांत्रिक गट	इलेक्ट्रॉनिक्स टेक्नॉलॉजी
२		इलेक्ट्रिकल टेक्नॉलॉजी
३		मेकॅनिकल टेक्नॉलॉजी
४		ऑटोमोबाईल टेक्नॉलॉजी
५		कन्स्ट्रक्शन टेक्नॉलॉजी
६		कॉम्प्युटर टेक्नॉलॉजी
७	II वाणिज्य गट	लॉजिस्टिक ॲण्ड सप्लायचेन मॅनेजमेंट
८		मार्केटिंग रिटेल मॅनेजमेंट
९		अकौंटिंग,फायनन्शिअल ऑफिस मॅनेजमेंट
१०		बँकिंग, फायनन्शिअल सर्व्हिसेस, इन्शुरन्स
११	III कृषी गट	हॉर्टिकल्चर
१२		क्रॉप सायन्स
१३		ॲनिमल हसबन्डरी ॲण्ड डेअरी टेक्नॉलॉजी
१४	IV मत्स्य गट	फिशरी टेक्नॉलॉजी
१५	V अर्धवैद्यकीय गट	ऑप्थॉल्मिक टेक्निशियन
१६		रेडिओलॉजी टेक्निशियन
१७		मेडिकल लॅबोरेटरी टेक्निशियन
१८		चाईल्ड, ओल्ड एज ॲण्ड हेल्थ केअर सर्व्हिस
१९	VI गृहशास्त्र गट	फूड प्रॉडक्शन
२०		टुरिझम ॲण्ड हॉस्पिटॅलिटी मॅनेजमेंट

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण मंडळामार्फत राबविण्यात येणारे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम

(१) उद्देश :- औद्योगिकीकरणातील वाढ, बदलते तंत्रज्ञान, सामाजिक व आर्थिक बदल या बाबींचा विचार करता अर्धवट शिक्षण सोडलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी, तसेच विशिष्ट शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी (ॲड-ऑन कोर्सेस) कमी कालावधीचे व्यावसायिक अभ्यासक्रम तयार करून अशा विद्यार्थ्यांना रोजगार व स्वयंरोजगारास चालना (Employability) मिळणेचे दृष्टीने आवश्यक असणाऱ्या व्यवसाय शिक्षणाची गरज भागविण्यासाठी व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाच्या अधिपत्याखाली सन १९८६ मध्ये महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाची स्थापना करण्यात आली. तद्नंतर दिनांक २० जानेवारी २०२२ रोजीचा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ९ अन्वये महाराष्ट्र राज्य कौशल्य, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण मंडळ नव्याने स्थापन करण्यात आलेले आहे. सदर अधिनियम, दिनांक २६ जानेवारी २०२२ रोजी अमलात आला आहे.

राज्यातील विविध भागातील खेड्यापाड्यातील गोरगरीब विद्यार्थी संस्थांमध्ये प्रवेश घेऊन प्रशिक्षण पूर्ण करीत असतात आणि प्रशिक्षण पूर्ण झालेले विद्यार्थी मंडळामार्फत घेण्यात येणाऱ्या परीक्षेसाठी बसतात. जे विद्यार्थी परीक्षेत उत्तीर्ण होतात त्यांना शासनाचे वतीने मंडळामार्फत प्रमाणपत्र देण्यात येत असते. मंडळाचे अभ्यासक्रम हे रोजगार व स्वयंरोजगारास चालना देणेचे दृष्टीने विशेषकरून शाळा अर्धवट सोडलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी वरदान ठरतात.

शासनाच्या वतीने महाराष्ट्र राज्यामध्ये महाराष्ट्र राज्य कौशल्य, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण मंडळामार्फत विविध गटातील शैक्षणिक अर्हतेनुसार ६ महिने कालावधीचे, १ वर्ष कालावधीचे आणि २ वर्षे कालावधीचे अभ्यासक्रम राबविण्यात येतात.

(२) कार्ये :-

(i) मंडळाचे अभ्यासक्रम व पाठ्यपुस्तके ठरविणे.

(ii) मंडळाने ठरविलेले अभ्यासक्रम शिकविण्यासाठी इच्छुक शैक्षणिक संस्थांना मान्यता देणे.

(iii) मंडळाच्या मान्यताप्राप्त अभ्यासक्रमांच्या शिक्षकांची किमान शैक्षणिक अर्हता ठरविणे.

(iv) मंडळाच्या मान्यताप्राप्त अभ्यासक्रमांची परीक्षा घेणे.

(v) परीक्षेचा निकाल जाहीर करून, मार्कशिटस् व प्रमाणपत्र वाटप करणे.

(vi) मान्यताप्राप्त संस्थांचे निरीक्षण करणे.

(३) महाराष्ट्र राज्य कौशल्य, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण मंडळाच्या अभ्यासक्रमाची ठळक वैशिष्ट्ये :--

- मंडळाच्या दोन वर्षे कालावधीच्या पूर्ण वेळ स्वरूपाच्या विविध गटांतील अभ्यासक्रमांना + २ स्तराची समकक्षता (Equivalance) उच्च शिक्षणासाठी म्हणून मान्यता.
- मंडळाच्या १ वर्ष व २ वर्षे कालावधीच्या पूर्णवेळ स्वरूपाच्या विविध गटांतील अभ्यासक्रमांना औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील अभ्यासक्रमाशी (शासन निर्णयामध्ये दर्शविल्यानुसार) नोकरीसाठी पर्यायी शैक्षणिक अर्हता (Alternate Qualification) म्हणून मान्यता.
- मंडळाच्या इयत्ता १० वी प्रवेश शैक्षणिक अर्हता असलेल्या २ वर्षे कालावधीच्या अभ्यासक्रमांना "पदविका अभ्यासक्रम" (Diploma Course) अशा नावाने प्रमाणपत्र प्रदान करण्यास मान्यता.
- मंडळाच्या संगणक गटातील (Computer Group) संगणकविषयी असलेल्या अभ्यासक्रमाचे प्रमाणपत्रधारक कर्मचारी हे शासकीय सेवेसाठी आवश्यक असलेली संगणक अर्हता परीक्षा उत्तीर्ण असल्याचे समजण्यात येईल.
- सार्वजनिक बांधकाम विभागातील "स्थापत्य अभियांत्रिकी सहायक" या पाठ्यक्रमाशी मंडळातील

(i) वास्तुशास्त्र आरेखक (आर्किटेक्चरल ड्राफ्टस्मन).

(ii) कन्स्ट्रक्शन सुपरवायझर हे दोन अभ्यासक्रम समकक्ष म्हणून मान्यता.

- जिल्हा परिषदेमधील कनिष्ठ अभियांत्रिकी सहायक या पदावर नामनिर्देशनाने नियुक्ती करण्यासाठी मंडळाचा कन्स्ट्रक्शन सुपरवायझर हा अभ्यासक्रम समकक्ष म्हणून मान्यता.
- मंडळातील काही अभ्यासक्रमांच्या परीक्षेसाठी थेट बसण्याची (डायरेक्ट ॲडमिशन-टू-एक्झामिनेशन) संधी उपलब्ध आहे.
- भारत सरकारद्वारा निर्गमित शासन निर्णय, भारत राजपत्र असाधारण भाग-II खण्ड ३ - उपखण्ड (१) प्राधिकारद्वारा प्रकाशित अधिसूचना रजिस्ट्री क्र. जी.एल.-३३००४/९९, दिनांक ७ सप्टेंबर २०१७ कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग, नवी दिल्ली अन्वये महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाच्या अभ्यासक्रमांना ॲप्रेन्टिसेस अधिनियम, १९६१ लागू करण्यात आलेला आहे.

वैधानिक विकास मंडळनिहाय प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय तरतूद,

वैधानिक विकास मंडळनिहाय अर्थसंकल्प		प्रत्यक्ष खर्च २०२४-२५ Actuals 2024-2025			अर्थसंकल्प २०२५-२०२६ Budget Estimates 2025-2026		
		योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1		2	3	4	5	6	7
विदर्भ वैधानिक विकास मंडळ	..	२३८४०११	३४१९४	३४१८२०५	२९४४६२१	६०९०६	३००५५२७
मराठवाडा वैधानिक विकास मंडळ	..	२११९१२१	२९३१०	२१४८४३१	२६१७४४१	५२२०९	२६६९६४६
उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळ	..	४३२६५४०	५८६२०	४३८५१६०	५३४३९४२	१०४४१०	५४४८३५२
एकूण	..	**८८२९६७२**	**१२२१२४**	**८९५१७९६**	**१०९०६००५**	**२१७५२१**	**१११२३५२६**
वर्गीकरण न केलेले	..	०	०	०	०	०	०
एकूण महाराष्ट्र	..	**८८२९६७२**	**१२२१२४**	**८९५१७९६**	**१०९०६००५**	**२१७५२१**	**१११२३५२६**

सुधारित अंदाज याबाबतचे विवरणपत्र

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२५-२०२६ Revised Budget Estimates 2025-2026			अर्थसंकल्प २०२६-२०२७ Budget Estimates 2026-2027			Item
योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13	1
२६३५६५१	६३७०६	२६९९३५७	२९४४६२१	५९०३८	३००३६५९	
२३४२८०१	५४६०५	२३९७४०६	२६१७४४१	५०६०४	२६६८०४५	
४७८३२२०	१०९२१०	४८९२४३०	५३४३९४३	१०१२०८	५४४५१५१	
९७६१६७२	**२२७५२१**	**४८९२४३०**	**१०९०६००५**	**२१०८५०**	**१११६८५५**	
०	०	०	०	०	०	
९७६१६७२	**२२७५२१**	**९९८९१९३**	**१०९०६००५**	**२१०८५०**	**१११६८५५**	

महिलांविषयी

राज्यात एकूण १६२ शासकीय तंत्र माध्यमिक विद्यालये असून, महिलांसाठी प्रवेशाकरिता ३० टक्के जागा आरक्षित असून, त्याची

बाब	प्रत्यक्ष खर्च २०२४-२०२५ Actuals 2024-2025			अर्थसंकल्प २०२५-२०२६ Budget Estimates 2025-2026		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7
१६९ शासकीय तंत्र माध्यमिक विद्यालय ..	२७१५४७	१२२१२४	३९३६७१	३५१७९५	२१७५२१	५६९३१६

अर्थसंकल्प

एकूण प्रवेशक्षमता २५३०५ इतकी आहे. सदर संस्थांवर प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय अंदाज व सुधारित अंदाज या बाबतचे विवरणपत्र

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२५-२०२६ Revised Budget Estimates 2025-2026			अर्थसंकल्प २०२६-२०२७ Budget Estimates 2026-2027			Item
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	1
३०२१११	२२७५२१	५२९६३२	३५१७९५	२१०८५०	५६२६४५	

(२) वित्तीय आवश्यकता

तक्ता १

बाब	प्रत्यक्ष खर्च २०२४-२०२५ Actuals 2024-2025			अर्थसंकल्प २०२५-२०२६ Budget Estimates 2025-2026		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7
अ. कार्याचे वर्गीकरण–						
००१ (०१) (०१) व (२२०३३३७१)						
१. संचालन व प्रशासन						
वेतन ..	438322	...	438322	623768	...	623768
वेतनेतर ..	14914	...	14914	25108	...	25108
भारीत ..	...	...	...	...	...	...
१०३ (०१) (०३)	...	...	...	...	...	...
१०३ (०१) (०१) व (२२०३३३९१)						
२. शासकीय तांत्रिक विद्यालये–						
वेतन ..	755212	...	755212	1025340	...	1025340
वेतनेतर ..	149944	...	149944	147310	...	147310
३. ७८९ (०१) (०१) + २ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण बिगर केंद्र सहाय्यित अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना (२२०२८५८).	...	...	...	...	...	...
वेतन						
वेतनेतर	...	...	...	...	...	...
४. १०३ (०१) (०३)						
आदर्श व्यवसाय शाळा स्थापन करणे– (२२०२८५८)	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	...	...	...	...	...	...
वेतनेतर	...	...	...	...	...	...
५. १०३ (०१) (०१)						
कर्मचारी वर्गाचे प्रशिक्षण– (२२०३३४७१) ...	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	...	...	...	...	...	...
वेतनेतर	117	3055	3055	1000	10000	10000
६. १०३ (०१) (०३)						
व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाचे बळकटीकरण करणे (२२०३३४६२) ...						
वेतन ..	...	...	...	..	...	..
वेतनेतर ..	...	26178	26178	...	95971	95971
७. १०३ (०१) (०४)	...	...	...	...	...	...
व्यवसाय विद्यापीठाची स्थापना– (२२०३३५०४)	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	...	...	...	...	...	...
वेतनेतर ..						
८. १०३ (०१) (०५)						
व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाअंतर्गत विविध योजनांसाठी पदनिर्मिती– (२२०३३५१३)	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	...	74305	74305	...	90000	90000
वेतनेतर ..	...	18586	18586	...	21550	21550
९. १०३ (०२) (०१)						
शासकीय औद्योगिक शाळा– (२२०३३३३५) वेतन	1043	...	1043	1371	...	1371
वेतनेतर	190	...	190	121	...	121
१०. (०२) (०१)						
शासकीय औद्योगिक शाळा–						
अनुसूचित जातीसाठी (२२०३३५३१)	...	...	...	...	...	...

(ii) Financial Requirements

Table I (रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२५-२०२६ Revised Budget Estimates 2025-2026			अर्थसंकल्प २०२६-२०२७ Budget Estimates 2026-2027			Item
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	1
						A. Activitiwise Classification–
						001 (01) (01) and (22033371)
						(1) Direction and Administration
509992	...	509992	623768	...	623768	
16805	...	16805	25108	...	25108	
...	...	...	...	...	...	
526797	...	526797	688876	...	688876	
						103 (01) (03)
						(2) 103 (01) (01) and (22033391)
						Government Technical High Schools
828055	...	828055	1025340	...	1025340	Other Expenditure (Charges)
178980	...	178980	147310	...	147310	
1007035	...	1007035	1172650	...	1172650	**(3)** 103 (01) (03)
						Vocationalisation of Education at + 2 Stage (Non
...	...	...	...	...	...	CSP) Special component Plan for Schedule Castes
...	...	...	...	...	...	**(4)** 103 (01) (03)
						Establishment of Modern Vocational School
...	...	...	...	0	0	
...	...	...	...	...	...	**(5)** 103 (01) (01) Training of Employees
...	...	...	...	...	...	
...	...	...	...	...	...	**(6)** Salary
...	10000	10000	...	9950	9950	Non-Salary
...	...	...	...	...	...	
...	...	...	...	...	...	
...	95971	95971	...	75000	75000	
						(7) 103 (01) (04) Establishment of Vocational
...	...	...	...	...	...	
...	94500	94500	...	122136	122136	University
...	43350	43350	...	41000	41000	
...	137850	137850	...	163136	163136	**(8)** 103 (01) (05)
						Creation of post for verious Schemes
...	90000	90000	...	100000	100000	Under the Vocational Education & Trg.
...	31550	31550	...	25900	25900	
						(9) 103 (02) (01) & (02) (01) Government
...	2953	2953	...	2208	2208	Industrial Schools.
						(10) (02) (01) Government Industrial Schools
						Special Component Plan for Schedule Castes.

(२) वित्तीय आवश्यकता

तक्ता १--चालू

बाब	प्रत्यक्ष खर्च २०२४-२०२५ Actuals 2024-2025			अर्थसंकल्प २०२५-२०२६ Budget Estimates 2025-2026		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7
११. ७८९ (०१) (०१)						
+ २ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण बिगर केंद्र साहाय्यित	...	...	...	...	...	...
अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना (२२०३ ३५२२)	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	...	...	...	...	...	...
वेतनेतर ..	...	...	...	...	...	...
१२. ७८९ (०२) (०१)						
माध्यमिक शालान्त परीक्षापूर्व तांत्रिक शिक्षणाचा विकास अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना (२२०३ ३५३१)						
वेतन ..	...	...	...	...	...	...
वेतनेतर ..	...	...	...	...	...	...
१३. १०४ (०१) (०१) व (२२०३३३४४)						
अशासकीय तंत्र महाविद्यालये व संस्थांना साहाय्य						
तंत्र व औद्योगिक शाळा ..	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	7171249	...	7171249	9019890	...	9019890
वेतनेतर ..	0	...	0	20974	...	20974
१४. १०७ (००) (०१) (२२०३३३६२)						
शिष्यवृत्त्या-तंत्र व औद्योगिक शाळा– ..						
वेतन ..	...	...	...	0	...	0
वेतनेतर ..	...	...	...	19	...	19
१५. १०८ (०१) (०१) (२२०३३३५३)						
व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ – ..	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	298380	...	298380	39756	...	39756
वेतनेतर ..	417	...	417	1966	...	1966
	8829671	**122124**	**8951795**	**10905604**	**176571**	**11082175**

(ii) Financial Requirements

Table I–*Contd.* (रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२५-२०२६ Revised Budget Estimates 2025-2026			अर्थसंकल्प २०२६-२०२७ Budget Estimates 2026-2027			Item
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	1
...	...	...	...	...	...	**(10)** 789 (01) (01)
...	...	...	...	...	...	Vocationalisation of Education at + 2 Stage (Non CSP) Special Component Plan for Schedule Castes
...	...	...	...	...	...	
...	...	...	...	...	...	
						(11) 103 (02) (05)
...	...	...	...	...	...	Development of Facilities in Pre S. S. C. Vocational Education Special Component Plan for Schedule Castes
...	...	...	...	...	...	
						(12) 104 (01) (01) and (01) (02)
8182587	...	8182587	9019890	...	9019890	**Assistance to Non-Government Technical Colleges and Institutes**
8008	...	8008	20974	...	20974	**Technical and Industrial Schools**
0	...	0	0	...	0	
0	0	0	0	0	0	**(13)** 107 (00) (01)
						Scholarships-Technical and Industrial Schools
0	...	0	0	...	0	
1	...	1	1	...	1	
						(14) 108 (02) (01)
34576	...	34576	39756	...	39756	**Board of Vocational Examination**
527	...	527	1966	...	1966	
0	...	0	0	...	0	
11296316	**...**	**11296316**	**13270690**	**...**	**13270690**	

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय तांत्रिक शाळा/केंद्र यांमधील प्रवेशक्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च दर्शविणारा तक्ता

तक्ता २

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office		संस्थांची संख्या २०२५-२०२६ पर्यंत No. of Institutions upto 2025-2026	इयत्ता ९ वीची प्रवेश क्षमता २०२५-२०२६ Intake capacity of Standard IX 2025-2026	प्रत्यक्ष प्रवेश संख्या २०२५-२०२६ Actual admissions effected 2025-2026	इयत्ता ९ वीची प्रवेशक्षमता Strength of Standard IX		एस. एस. सी. परीक्षेचा निकाल २०२५-२०२६ Result of S. S. C. 2025-2026	
						अंदाजे २०२६-२०२७ Anticipated 2026-2027	अपेक्षित २०२७-२०२८ Estimated 2027-2028	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले विद्यार्थी No. of Students actually appeared for examination	उत्तीर्ण विद्यार्थी Students passed
1	2		3	4	5	6	7	8	9
१	मुंबई	..	26	4620	2260	4620	4620	2147	1705
२	पुणे	..	12	2025	1657	2025	2025	1546	1540
३	नाशिक	..	32	6060	3640	6060	6060	3518	3495
४	औरंगाबाद	..	37	5220	3790	5220	5220	3480	3650
५	अमरावती	..	24	3360	2320	3360	3360	2244	2120
६	नागपूर	..	31	4020	3470	4020	4020	3457	3275
	एकूण	..	**162**	**25305**	**17137**	**25305**	**25305**	**16752**	**15785**

Statement showing Intake capacity, Students on roll, Result and Expenditure of Government Technical High Schools

TABLE II

(रुपये हजारात / Rs. in thousands)

२०२५-२०२६ या वर्षातील हजेरीपटावरील एकूण प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या Recurring (2025-2026)			एकूण खर्च योजनेतर व योजनांतर्गत (२०२६-२०२७) Total Expenditure for 2026-2027			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च (२०२२-२०२३) (स्तंभ क्र. ११ ÷ १० ड) Per Capita expenditure on per Stundent (Col. No. 11 ÷ 10d) (2022-2023)	या योजनेपासून २०२२-२०२३ या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत व परीक्षा शुल्क इ.) Actual revenue accrued to Government during 2022-2023 from Tuition fees, Hostel fees, cost of applications etc.	Name of the Regional Office
इ. ९ वी Std. IX	इ. १० वी Std. X	एकूण (स्तंभ १० अ + १० ब + १० क) (Col. No. 10a + 10b + 10c)	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-recurring	एकूण Total			
10a	10b	10c	11	12	13	14	15	2
2260	2155	4415	38387	2899	41277	13	--	.. Mumbai
1657	1546	3203	16457493	--	16457493	18471	--	.. Pune
3640	3518	7158	72006	2959	74965	10	28	.. Nashik
3790	3840	7630	17150	38313	175286	22	--	.. Aurangabad
2320	2244	4564	96065	3539	88417	19	--	.. Amravati
3470	3457	6927	65131338	8816	73947479	13	3123	.. Nagpur
17137	**16760**	**33897**	**65417203**	**57618**	**74390601**	**99**	**3370**	**.. Total**

महाराष्ट्र राज्यातील + २ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम (द्विलक्षी) शिकविणाऱ्या शासकीय संस्थांतील प्रवेशक्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ३

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office	संस्थांची संख्या २०२५-२०२६ No. of Institutions District upto 2025-2026	प्रवेश क्षमता २०२५-२०२६ (सर्व विषयक गटांची एकत्रित) Intake capacity including all groups 2025-2026	प्रथम वर्षातील (इ. ११ वी) अभ्यासक्रमाच्या गटवार पटावरील प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या २०२५-२०२६ Actual strength of students in first year (Standard XI) studying groupwise during 2025-2026						
				तांत्रिक Technical	वाणिज्य Com-merce	शेती Agricul-ture	अन्न तंत्रशास्त्र Food Techno-logy	मत्स्य-व्यवसाय Fishery	अर्ध वैद्यकीय Para Medical	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई / Mumbai ..	8	1300	435	0	0	0	0	0	435
२	पुणे / Pune ..	6	1100	480	0	0	0	0	0	480
३	नाशिक / Nashik ..	9	1950	761	0	0	0	0	0	761
४	औरंगाबाद / Aurangabad ..	15	1650	1080	0	0	0	0	0	1080
५	अमरावती / Amravati ..	4	550	341	0	0	0	0	0	341
६	नागपूर / Nagpur ..	7	1100	266	0	0	0	0	0	266
	एकूण / Total ..	**49**	**7650**	**3363**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**3363**

Statement showing Intake capacity, Students on roll, Result and Expenditure of Government Institutes at + 2 stage (Bi-focal) in the States

Table III (रुपये हजारात / Rs. in thousands)

जिल्ह्यातील सर्व संस्थांतील दोन्ही वर्गांतील (इयत्ता ११ वी व १२ वी) विद्यार्थ्यांची पटावरील एकूण संख्या २०२५-२०२६ Total Strength of Standard XI and XII of all Institutes in District 2025-2026	उच्च माध्यमिक (इयत्ता १२ वी) परीक्षेचे विद्यार्थी No. of students of Standard XII		प्रवेश क्षमता Intake capacity		योजनेतर व योजनांतर्गत एकूण खर्च २०२२-२०२३ Total Plan and Non-plan Expenditure 2022-2023			विद्यार्थ्यावरील दरडोई खर्च २०२२-२०२३ (स्तंभ क्रमांक १७ ÷ १२) Per capita expenditure on per student 2022-2023 (Col. No. 17÷12)	या योजनेपासून २०२२-२०२३ या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जांची किंमत व परीक्षा शुल्क, इत्यादी) Actual revenue accrued to Government during 2022-2023 (from Tuition fees, Hostel fees, cost of applications etc.)
	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले No. of Students actually appeared for examination	उत्तीर्ण Pass	अपेक्षित २०२६-२०२७ Expected 2026-2027	अंदाजे २०२७-२०२८ Estimated 2027-2028	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
435	1179	1614	1300	1300	26673	710	27383	52	138
480	775	1255	1100	1100	8968146	--	8968146	41138	--
761	1065	1826	1950	1950	42105	207	42312	35	115
1080	1285	2365	1650	1650	41145	8867	41134	33	--
341	285	626	550	550	14110	6552	20662	67	48
266	518	784	1100	1100	42212	1201	42212	75	208
3363	**5107**	**8470**	**7650**	**7650**	**191396**	**17942**	**199259**	**294**	**732**

महाराष्ट्र राज्यातील उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या शासकीय संस्थांतील प्रवेशक्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ४

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office		संस्थांची संख्या २०२५-२०२६ पर्यंत No. of Institutes upto 2025-2026	प्रवेशक्षमता २०२५-२०२६ (सर्व विषयक गटांची एकत्रित) Intake capacity including all groups 2025-2026	प्रथम वर्षातील (इ. ११ वी) अभ्यासक्रमाच्या गटवार पटावरील प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या २०२५-२०२६ Actual Strength of students in first year (Standard XI) studying groupwise during 2025-2026						
					तांत्रिक Technical	वाणिज्य Com-merce	शेती Agricul-ture	अन्न-तंत्रशास्त्र Food Techno-logy	मत्स्य-व्यवसाय Fishery	अर्ध वैद्यकीय Para Medical	एकूण Total
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई / Mumbai	..	0	0	0	–	–	–	–	–	0
२	पुणे / Pune	..	0	0	0	–	–	0	–	0	0
३	नाशिक / Nashik	..	0	0	0	–	–	–	–	–	0
४	औरंगाबाद / Aurangabad	..	0	0	0	0	0	0	0	0	0
५	अमरावती / Amravati	..	0	0	0	–	–	–	–	0	0
६	नागपूर / Nagpur	..	0	0	0	0	–	–	–	–	0
	एकूण / Total	..	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Statement showing intake capacity, students on roll, result and Expenditure in the respect of Institutes in the Maharashtra State teaching vocational subjects under the Centrally Sponsored Scheme at H. S. C. Vocational.

TABLE IV (रुपये हजारात/Rs. in thousands)

प्रादेशिक विभागातील सर्व संस्थांतील दोन्ही वर्गांतील (इयत्ता ११ वी व १२ वी) विद्यार्थ्यांची पटावरील एकूण संख्या २०२३-२०२४ Total Strength of Standard XI and XII of all Institutes in District 2023-2024	उच्च माध्यमिक (इयत्ता १२ वी) परीक्षेचे विद्यार्थी No. of students of Standard XII		प्रवेशक्षमता Intake capacity		योजनेतर व योजनांतर्गत एकूण खर्च २०२३-२०२४ Total Plan and Non-plan Expenditure 2023-2024			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०२३-२०२४ (स्तंभ क्रमांक १७ ÷ १२) Per capita expenditure on per Student 2023-2024 (Col. No. 17÷12)	या योजनेपासून २०२३-२०२४ या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जांची किंमत व परीक्षा शुल्क इत्यादी) Actual revenue accrued to Government during 2023-2024 (from Tuition fees, Hostel fees, Cost of applications etc.)
	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले No. of Students actually appeared for examina-tion	उत्तीर्ण Pass	अपेक्षित २०२४-२०२५ Anticipated 2024-2025	अंदाजे २०२५-२०२६ Estimated 2025-2026	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
0	0	0	0	0	31770	--	31770	113	154
0	0	0	0	0	25045	540	25587	87	97
0	0	0	0	0	24680	287	24967	82	206
0	0	0	0	0	95328	77110	103039	117	520
0	0	0	0	0	32448	8107	40555	79	1158
0	0	0	0	0	18411	3337	21748	40	24400
0	**0**	**0**	**0**	**0**	**227682**	**89381**	**185363**	**518**	**4575**

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम चालविणाऱ्या शासकीय संस्थांतील प्रवेशक्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च याबाबत माहिती दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ५

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office		संस्थांची संख्या २०२५-२०२६ पर्यंत No. of Institutes 2025-2026	इयत्ता ९ वीची प्रवेशक्षमता २०२५-२०२६ Intake capacity of Std. VIII 2025-2026	प्रत्यक्ष प्रवेश संख्या २०२५-२०२६ Actual admissions effected 2025-2026	प्रवेशक्षमता Intake capacity	
						अपेक्षित २०२६-२०२७ Anticipated 2026-2027	अंदाजे २०२७-२०२८ Estimated 2027-2028
1	2		3	4	5	6	7
१	मुंबई / Mumbai	..	0	0	0	0	0
२	पुणे / Pune	..	0	0	0	0	0
३	नाशिक / Nashik	..	0	0	0	0	0
४	औरंगाबाद / Aurangabad	..	0	0	0	0	0
५	अमरावती / Amravati	..	0	0	0	0	0
६	नागपूर / Nagpur	..	0	0	0	0	0
	एकूण / Total	..	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Statement showing intake capacity, students on roll, result and expenditure of Government Institutes teaching certificate courses

TABLE V

(रुपये हजारात/Rs. in thousands)

अंतिम परीक्षेचा निकाल २०२२-२०२३ Result of Final Examination 2022-2023		२०२२-२०२३ या वर्षातील हजेरी पटावरील एकूण विद्यार्थी संख्या Students actually on roll during 2022-2023	एकूण खर्च योजनेतर व योजनांतर्गत २०२२-२०२३ Total expenditure Plan and Non-Plan 2022-2023			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०२२-२०२३ (स्तंभ क्रमांक ११ ÷ १०) Per capita expenditure per student 2022-2023 (Col. No. 11 ÷ 10)	या योजनेपासून २०२२-२०२३ वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जांची किंमत व परीक्षा शुल्क इत्यादी) Actual revenue accured to Government during the year 2022-2023 (from Tuition fees, Hostel fees, Cost of applications etc.)
परीक्षेस प्रत्यक्ष बसलेले विद्यार्थी No. of students actually appeared for examination	उत्तीर्ण विद्यार्थी Students passed		आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total		
8	9	10	11	12	13	14	15
0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0
0	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

** उत्तीर्ण विद्यार्थी -- परिक्षेचा निकाल अद्याप जाहीर करण्यात आला नाही.

३. अशासकीय तंत्र महाविद्यालये व औद्योगिक संस्थांना साहाय्य

(एक) प्रस्तावनात्मक

१. तांत्रिक विद्यालये.– अशासकीय अनुदानित तांत्रिक शाळांना खाली दिलेल्या सूत्रानुसार परिरक्षण अनुदान दिले जाते.

(अ) (१) मंजूर दराप्रमाणे वेतन व भत्त्यावरचा त्या वर्षाचा अंदाज, संपूर्ण खर्च व मंजूर दराप्रमाणे शाळेच्या व्यवस्थापनाचा राज्य भविष्य निर्वाह निधीचा शिक्षक व कर्मचारी वर्गावरचा हिस्सा.

अधिक

(२) माध्यमिक शाळांच्या अनुदानाच्या प्रचलित व अद्ययावत संहितेप्रमाणे मागच्या वर्षाच्या भाड्यावरील संपूर्ण खर्च.

अधिक

(३) भाडे व कर्मचारी वर्गावरचा खर्च खाली दिलेल्या (१) बाबीवरचा खर्च वगळता अनुज्ञेय बाबीवरचा मागच्या वर्षाचा संपूर्ण खर्च किंवा खाली दिलेल्या (२) बाबीवरचा खर्च वजा जाता मागील वर्षाच्या पूर्ण खर्चाच्या १२ टक्के, यापैकी जो कमी असेल तो.

अधिक

(४) दरडोई रुपये ४० प्रतिवर्षाप्रमाणे कर्मशाळा आवर्ती अनुदान किंवा अशा बाबींवरचा प्रत्यक्ष खर्च, जो कमी असेल तो.

अधिक

(५) मागच्या वर्षी १ मार्च रोजी संस्थेच्या हजेरी पटावरील विद्यार्थ्यांच्या संख्येनुसार प्रतिवर्षी दरडोई रुपये १ प्रमाणे अनुदान.

वजा

(ब) (१) मागील वर्षी, मागील वर्षाच्या महिन्याच्या फी देणाऱ्या विद्यार्थ्यांकडून वसूल करावयाचे मंजूर असलेले संपूर्ण शिक्षण शुल्क.

अधिक

(२) शाळेच्या व्यवस्थापनाकडून देय असणारा हिस्सा मागच्या वर्षाच्या अनुज्ञेय असलेल्या संपूर्ण खर्चाच्या १/२ टक्क्याप्रमाणे आजमावून म्हणजे (अ) (१), (२), (३) व (४) वर दिलेल्या बाबींवर.

तांत्रिक शाळांना परिरक्षण अनुदान वेतन मासिक व इतर खर्चावर षण्मासिक दिले जाते.

अशासकीय माध्यमिक विद्यालयांना तांत्रिक विषय शिकविण्यास विनाअनुदान तत्त्वावर परवानगी देण्याचे धोरण सन १९८१-८२ वर्षापासून ठरविले व त्याप्रमाणे शैक्षणिक सत्र १९८१-८२ पासून तंत्र विषय विनाअनुदान तत्त्वावर सुरू करण्यास परवानगी देण्यात आली होती. या विना-अनुदानित तंत्र व माध्यमिक शाळांना इतर माध्यमिक शाळांप्रमाणे सन १९९०-९१ पासून विहित निकषानुसार तसेच सूत्रानुसार टप्प्याटप्प्याने अनुदान देण्याचे शासनाने मान्य केलेले आहे.

२. प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकवीत असलेल्या काही विश्वस्त पंजीकृत संस्थांना परिरक्षण अनुदान, मागील वर्षाच्या फक्त शिक्षकवर्गाच्या खर्चाच्या आधारावर दिले जाते.

३. + २ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम (द्विलक्षी)

पहिल्या आणि दुसऱ्या वर्षाचा अभ्यासक्रम चालविणारी कनिष्ठ महाविद्यालये, शिक्षण व युवक सेवा विभागाच्या शासन निर्णय क्रमांक एचएससी-१०७६/४१९/२१, दिनांक ६ मे १९७६ च्या अन्वये नमूद केलेल्या अनुदान संहितेच्या सूत्राप्रमाणे जादा अनुदान मिळण्यास पात्र ठरतात. व्यावसायिक विषयांचे शिक्षण देणाऱ्या संस्था आर्थिक वर्षात खालीलप्रमाणे अनुदान मिळण्यास पात्र ठरतील :–

(१) शिक्षक, अधीक्षक व पाहुणे अधिव्याख्याते यांच्या वेतन व भत्त्यांवरील वर्षातील संपूर्ण खर्च व व्यवस्थापनाकडील भविष्यनिर्वाह निधीसाठी हिस्सा व मंजूर दराने मानधन.

अधिक

(२) त्या वर्षात संस्थेने खालील बाबींवर केलेल्या संपूर्ण वर्षाच्या खर्चावर ८० टक्के रक्कम.

(अ) व्यावसायिक विषयांच्या शिक्षणाचे संदर्भात वापरल्या जाणाऱ्या साधनसामग्रीच्या खरेदीसाठी.

(ब) विशिष्ट लांब सुट्टीत प्रत्यक्ष कामाच्या उत्पादनासाठी कारखाने, कार्यालये, अन्य संस्थांच्या कामाचे जागी विद्यार्थ्यांच्या भेटीगाठी ; व

(क) संचालक, व्यवसाय शिक्षण यांनी मान्य केलेल्या अन्य कोणत्याही बाबींवर खर्चासाठी.

अनुबंधित करण्यात येते की, कच्च्या व खपणाऱ्या मालाच्या खरेदीसाठी अनुज्ञेय असणारा खर्च प्रत्येक विद्यार्थ्यामागे एका विद्यावर्षात रुपये ८० पेक्षा अधिक नसणाऱ्या रकमेइतकाच असेल, तसेच तो क्षेत्रीय भेटीसाठी योजलेल्या खर्चाच्या बाबतीत प्रत्येक विद्यार्थ्यामागे रुपये २० पेक्षा अधिक असणार नाही.

वरील (अ) व (ब) मधील अनुदान संस्थेने वर्षात अंदाजलेल्या खर्चाचे आधाराने आगाऊ उपलब्ध करून देण्यात येईल आणि मागील वर्षातील तपासलेल्या हिशोबाचे आधाराने येणाऱ्या वर्षात अंतिम समायोजन करण्यात येईल.

संस्थांना आपल्या अनावर्ती खर्चाच्या बाबींमधील साधनसामग्री खरेदीसाठी व कर्मशाळेच्या उभारणीसाठी कराव्या लागणाऱ्या खर्चासाठी आवश्यक ती उपाययोजना व्यवसाय शिक्षणासाठी निवडलेल्या संस्थांनी स्वत: उपलब्ध करावी, अशी अपेक्षा आहे.

१९७९-८० सालापासून अनावर्ती खर्चावर अनुदान देण्याचे शासनाने बंद केले आहे.

४. + २ स्तरावरील उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रम

नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार किमान कौशल्यावर आधारित व्यवसाय अभ्यासक्रम चालविणाऱ्या अशासकीय संस्थांना खालील सूत्रानुसार अनुदान अनुज्ञेय आहे :–

(१) **वेतन अनुदान.–** शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचे वेतन.

(२) **कच्चा माल.–** प्रत्येक अभ्यासक्रमासाठी ठरवून दिल्याप्रमाणे प्रति विद्यार्थी रक्कम (केंद्र शासनाने दर्शविल्याप्रमाणे) ही रक्कम रुपये २०० किमान, तर काही अभ्यासक्रमासाठी रुपये ५०० अशी आहे. प्रति विद्यार्थी दरवर्षी रुपये ३०० प्रमाणे सरासरी.

(३) **आकस्मिक खर्च अनुदान.–** रुपये १५० प्रति विद्यार्थी प्रतिवर्षी किंवा मान्यताप्राप्त बाबींवर संस्थेने केलेल्या खर्चापैकी, जी कमी असेल ती.

(४) **यंत्रसामग्री व इमारत खर्चासाठी साहाय्य.–** केंद्र शासनाने मंजूर केलेल्या साहाय्याएवढे.

(५) **अनुदानात करावयाची कपात.–** (अ) विद्यार्थ्यांकडून जमा झालेले शिक्षण शुल्क.

(ब) संस्थेत तयार झालेल्या वस्तूंच्या विक्रीमुळे मिळालेले उत्पन्न.

(क) वर उल्लेख न केलेल्या बाबींमधून व्यवसाय शिक्षणातून मिळालेले इतर उत्पन्न.

महाराष्ट्र राज्यातील अनुदानित अशासकीय तांत्रिक शाळांतील प्रवेश क्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ६

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office		संस्थांची संख्या २०२५-२०२६ पर्यंत No. of Institutions upto 2025-2026	इयत्ता ९ वी ची प्रवेश क्षमता २०२५-२०२६ Intake capacity of Standard IX 2025-2026	प्रत्यक्ष प्रवेश संख्या २०२५-२०२६ Actual admissions effected 2025-2026	इयत्ता ९ वी ची प्रवेश क्षमता Stength of Standard IX		एस. एस. सी. परीक्षेचा निकाल २०२५-२०२६ Result of S. S. C. 2025-2026	
						अपेक्षित २०२६-२०२७ Anticipated 2026-2027	अंदाजे २०२७-२०२८ Estimated 2027-2028	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले विद्यार्थी No. of students actually appeared for examination	उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी Students passed
1	2		3	4	5	6	7	8	9
१	मुंबई / Mumbai	..	36	3360	2533	3660	3660	2485	2315
२	पुणे / Pune	..	107	9060	7150	9060	9060	6972	6885
३	नाशिक / Nashik	..	42	4020	2820	4020	4020	2712	2690
४	औरंगाबाद / Aurangabad	..	16	1620	1086	1620	1620	1146	1096
५	अमरावती / Amravati	..	18	1320	1010	1320	1320	1106	1005
६	नागपूर / Nagpur	..	03	240	92	92	240	110	95
	एकूण / Total	**..**	**222**	**19920**	**14961**	**19772**	**19920**	**14531**	**14086**

Statement showing intake capacity, students on roll, result and expenditure of Aided Non-Government Technical High Schools

TABLE VI

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

२०२५-२०२६ या वर्षातील हजेरी पटावरील एकूण प्रत्यक्ष विद्यार्थी Students actually on roll during 2025-2026			एकूण खर्च योजनेतर व योजनांतर्गत २०२५-२०२६ Total Eexpenditure Plan and Non-plan 2025-2026			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०२३-२०२४ (रकाना क्रमांक ११ ÷ १०-ड) Per capita expenditure per student 2023-2024 (Col. No. 11 ÷ 10-d)	या योजनेपासून २०२३-२०२४ या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत व परीक्षा शुल्क इत्यादी) Actual revenue accrued to Government from this scheme during 2022-2023 (from Tuition fees, Hostel fees, cost of applications etc.)	संस्थांना २०२३-२०२४ या वर्षात देण्यात आलेले अनुदान Grant paid during 2023-2024 to institutes
इयत्ता ९ वी Standard IX	इयत्ता १० वी Standard X	एकूण (स्तंभ क्रमांक १०-अ + १०-ब + १०-क) Total (Col. No. 10-a + 10-b + 10-c)	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total			
10-a	10-b	11	12	13	14	15	16	17
2533	2546	5079	694823	2348	697172	29	530	166487
7150	7244	14394	370418	2503	372941	24	8597	8040
2820	2712	5532	128971	2249	131221	18	284	16112
1086	1146	2232	23407	4663	46869	52	--	23407
1010	1106	2116	87744	2260	87744	53	--	40195
92	110	202	58677	258	81283	18	--	--
14691	**14864**	**29555**	**1364040**	**14043**	**1299230**	**194**	**9411**	**87754**

महाराष्ट्र राज्यातील २ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम (द्विलक्षी) शिकविणाऱ्या अशासकीय अनुदानित संस्थातील प्रवेशक्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ७

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office		संस्थांची संख्या २०२५-२०२६ पर्यंत No. of Institutions upto 2025-2026	प्रवेश क्षमता २०२५-२०२६ (सर्व विषयक गटांची एकत्रित) Intake capacity including all groups 2025-2026	प्रथम वर्षातील अभ्यासक्रमाच्या गटवार पटावरील प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या २०२५-२०२६ Actual Strength of Students in 1st year studying groupwise during 2025-2026				
					तांत्रिक Technical	वाणिज्य Commerce	शेती Agriculture	मत्स्य-व्यवसाय Fishery	एकूण Total
1	2		3	4	5	6	7	8	9
१	मुंबई / Mumbai	..	21	2250	608	398	65	41	1112
२	पुणे / Pune	..	27	2050	952	472	121	0	1545
३	नाशिक / Nashik	..	18	1500	798	74	61	0	933
४	औरंगाबाद / Aurangabad	..	19	1600	256	405	153	9	823
५	अमरावती / Amravati	..	20	1800	330	208	132	0	670
६	नागपूर / Nagpur	..	23	1850	352	386	56	19	813
	एकूण / Total	..	**128**	**11050**	**3296**	**1943**	**588**	**69**	**5896**

Statement showing intake capacity, students on roll, result and Expenditure in respect of aided institutes in the Maharashtra State Teaching Vocational Courses (Bifocal)

TABLE VII

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

जिल्ह्यातील सर्व संस्थांतील दोन्ही वर्गातील (इयत्ता ११ वी व १२ वी) विद्यार्थ्यांची पटावरील एकूण संख्या २०२५-२०२६ Total strength of Standard XI and XII of all Institutes in district 2025-2026	उच्च माध्यमिक (इयत्ता १२ वी) परीक्षेचे विद्यार्थी No. of students of Standard XII		प्रवेश क्षमता Intake capapcity		योजनेतर व योजनांतर्गत एकूण खर्च २०२३-२०२४ Total Plan and Non-Plan Expenditure 2023-2024			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०२३-२०२४ (स्तंभ क्रमांक १७ ÷ १२) Per capita expenditure per student (Col. No. 17 ÷ 12) 2023-2024	या योजनेपासून २०२३-२०२४ या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, परीक्षा शुल्क, प्रवेश अर्जांची किंमत इत्यादीपासून) Actual revenue accrued to Government from the scheme during 2023-2024 (from Tuition fees, Hostel fees, cost of applications etc.)	संस्थांना २०२३-२०२४ या वर्षात देण्यात आलेले अनुदान Grant paid during 2023-2024 to institutes
	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले No. of students actually appeared	उत्तीर्ण Pass	अपेक्षित २०२६-२०२७ Anticipated 2026-2027	अंदाजे २०२७-२०२८ Estimated 2027-2028	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total			
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
2414	1302	1296	2250	2250	45347	15829	45377	84	284	52542
3105	1560	1450	2050	2050	69711	483	70194	22	243	41438
1897	964	896	1500	1500	41775	135	41776	19	05	18
1729	906	898	1600	1600	44310	87114	131428	21	0	36381
1014	344	302	1800	1800	40619	0	40619	26	0	31923
1693	880	865	1850	1850	212649	1059	21370	98	6138	87831
11852	**5956**	**5707**	**11050**	**11050**	**454411**	**104620**	**350764**	**270**	**1145**	**250133**

महाराष्ट्र राज्यातील उच्च माध्यमिक व्यवसाय शिक्षण अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या अशासकीय अनुदानित संस्थांतील प्रवेश क्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ७-अ

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office		संस्थांची संख्या २०२५-२०२६ पर्यंत No. of Institutes in District upto 2025-2026	प्रवेश क्षमता २०२५-२०२६ (सर्व विषयक गटांची एकत्रित) Intake capacity including all groups 2025-2026	प्रथम वर्षातील अभ्यासक्रमाच्या गटवार पटावरील प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या २०२५-२०२६ Actual Strength of Students in 1st year studying groupwise during 2025-2026				
					तांत्रिक Technical	वाणिज्य Commerce	शेती Agriculture	मत्स्य-व्यवसाय Fishery	एकूण Total
1	2		3	4	5	6	7	8	9
१	मुंबई / Mumbai	..	88	9070	509	1636	140	146	2431
२	पुणे / Pune	..	210	21530	7121	1534	385	56	9096
३	नाशिक / Nashik	..	128	14130	2945	716	344	107	4112
४	औरंगाबाद / Aurangabad	..	153	17770	4984	1915	948	240	8087
५	अमरावती / Amravati	..	198	20780	2961	1083	598	64	4706
६	नागपूर / Nagpur	..	139	14160	2171	589	165	90	3015
	एकूण / Total	..	**916**	**97440**	**20691**	**7473**	**2580**	**703**	**31447**

Statement showing intake capacity, students on roll, result and Expenditure of aided Non-Government Institutes teaching centrally sponsored vocational courses in the Maharashtra State

TABLE VII-A

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

जिल्ह्यातील सर्व संस्थांतील दोन्ही वर्गातील (इयत्ता ११ वी व १२ वी) विद्यार्थ्यांची पटावरील एकूण संख्या २०२५ २०२६ Total strength of Standard XI and XII of all Institutes in district 2025-2026	उच्च माध्यमिक (इयत्ता १२ वी) परीक्षेचे विद्यार्थी No. of students of Standard XII		प्रवेश क्षमता Intake Capacity		योजनेतर व योजनांतर्गत एकूण खर्च २०२३-२०२४ Total Plan and Non-Plan Expenditure 2023-2024			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०२३-२०२४ (स्तंभ क्रमांक १७ ÷ १२) Per capita expenditure per student (Col. No. 17 ÷ 12) 2023-2024	या योजनेपासून २०२३-२०२४ या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, परीक्षा शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत इत्यादींपासून) Actual revenue accrued to Government from this scheme during 2023-2024 (from tuition fees, hostel fees, cost of application etc.)	संस्थांना २०२२-२०२३ या वर्षात देण्यात आलेले अनुदान Grants paid during 2022-2023 to Institutes
	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले No. of students actually appeared for examina-tion	उत्तीर्ण Pass	अपेक्षित २०२६-२०२७ Anticipated 2026-2027	अंदाजे २०२७-२०२८ Estimated 2027-2028	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total			
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
5084	2653	2595	9070	9070	426552	34639	451837	44	56238	132916
17770	8674	8625	21530	21530	1517280	92618	15265	60	192131	289714
8008	3896	3889	14130	14130	680318	60587	740905	47	31078	186459
14942	6855	6795	17770	17770	949459	10749	202440	51	100	71648
10890	6184	6095	20780	20780	13999	--	13999	70	--	318150
6973	3958	3898	14160	14160	69398	44364	113762	47	461119	464275
63667	**32220**	**31897**	**97440**	**97440**	**3657006**	**242957**	**1538208**	**319**	**740666**	**1463162**

(४) कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय तंत्र संस्था आणि औद्योगिक शाळा यामध्ये उपलब्ध असलेल्या शिष्यवृत्त्या दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ८

अनु-क्रमांक Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of District	संस्थेचे नाव २०२०-२०२१ पर्यंत Name of Institutes in District upto 2020-2021	शिष्यवृत्त्यांचे दर (दरमहा) Rate of Stipend (per month)	शिष्यवृत्त्यांची संख्या No. of Stipends
1	2	3	4	5
१	बृहन्मुंबई	शासकीय चर्मकला विद्यालय, वांद्रे-५१ ..	50	75
२	ठाणे	-- ..	–	–
३	रायगड	-- ..	–	–
४	रत्नागिरी	-- ..	–	–
५	सिंधुदुर्ग	-- ..	–	–
६	नाशिक	-- ..	–	–
७	धुळे	-- ..	–	–
८	जळगाव	-- ..	–	–
९	अहिल्यानगर	-- ..	–	–
१०	पुणे	-- ..	–	–
११	सातारा	-- ..	–	–
१२	सांगली - कवठेमहांकाळ	-- ..	–	15
१३	सोलापूर	-- ..	–	30
	सोलापूर	(१) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक विद्यालय, सोलापूर ..	50	80
			–	–
			–	–
			–	–
			–	–
१४	कोल्हापूर	-- ..	–	–
१५	छत्रपती संभाजीनगर	-- ..	–	–
१६	जालना	-- ..	–	–
१७	परभणी	-- ..	–	–
१८	बीड	-- ..	–	–
१९	नांदेड	-- ..	–	–
२०	धाराशिव	-- ..	–	–
२१	लातूर	-- ..	–	–
२२	बुलढाणा	-- ..	–	–
२३	अकोला	-- ..	–	–
२४	अमरावती	-- ..	–	–
२५	यवतमाळ	-- ..	–	–
२६	वर्धा	-- ..	–	–
२७	नागपूर	-- ..	–	–
२८	भंडारा	-- ..	–	–
२९	चंद्रपूर	-- ..	–	–
३०	गडचिरोली	-- ..	–	–
		एकूण ..	**100**	**200**

(4) Summary of Workload and Justification of Financial Requirements

Statement showing Government Technical Institutes and Technical Schools have Scholarships available in the Maharashtra State

TABLE VIII (रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

शिष्यवृत्तीधारकांची संख्या No. of Scholarship Holders			प्रत्यक्ष खर्च	अपेक्षित खर्च	अंदाजे खर्च	जिल्ह्याचे नाव	संस्थेचे नाव २०२०-२०२१ पर्यंत
प्रत्यक्ष २०२०-२०२१ Actual 2020-2021	अपेक्षित २०२१-२०२२ Anticipated 2021-2022	अंदाजे २०२२-२०२३ Estimated 2022-2023	२०२० २०२१ Actual 2020-2021	२०२१-२०२२ Anticipated 2021-2022	२०२२-२०२३ Estimated 2022-2023	Name of District	Name of Institutes in District (upto 2020-2021)
6	7	8	9	10	11	2	3
75	60	0	36	45	0	Gr. Mumbai	Government Leather Working School, Bandra-51
–	–	–	–	–	–	Thane	
–	–	–	–	–	–	Raigad	
–	–	–	–	–	–	Ratnagiri	
–	–	–	–	–	–	Sindhudurg	
–	–	–	–	–	–	Nashik	
–	–	–	–	–	–	Dhule	
–	–	–	–	–	–	Jalgaon	
–	–	–	–	–	–	Ahilyanagar	
–	–	–	–	–	–	Pune	
–	–	–	–	–	–	Satara	
32	25	15	103	81	48	Sangli-Kavathemahankal	
30	30	30	50	5	30	Solapur	
60	70	14	27	42	3	Solapur	(1) Maharashtra State Technical School, Solapur
–	–	–	–	–	–		
–	–	–	–	–	–		
–	–	–	–	–	–		
–	–	–	–	–	–		
–	–	–	–	–	–	Kolhapur	
–	–	–	–	–	–	Chh. Sambhajinagar	
–	–	–	–	–	–	Jalna	
–	–	–	–	–	–	Parbhani	
–	–	–	–	–	–	Beed	
–	–	–	–	–	–	Nanded	
–	–	–	–	–	–	Dharashiv	
–	–	–	–	–	–	Latur	
–	–	–	–	–	–	Buldhana	
–	–	–	–	–	–	Akola	
–	–	–	–	–	–	Amravati	
–	–	–	–	–	–	Yavatmal	
179	208	177	289	30	223	Wardha	
90	109	101	152	15	106	Nagpur	
–	–	–	–	–	–	Bhandara	
150	271	124	853	37	195	Chandrapur	
–	–	–	–	–	–	Gadchiroli	
616	**773**	**461**	**1510**	**255**	**605**	**Total**	

४. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास मंडळ

प्रस्तावना

तंत्र शिक्षणाच्या वाढत्या लोकप्रियतेमुळे व प्रसारामुळे पूर्वीच्या तंत्र शिक्षण संचालनालयाची विभागणी दोन स्वतंत्र विभागात डिसेंबर, १९८४ मध्ये करण्यात आली. तंत्र शिक्षणासाठी स्वतंत्र संचालनालय आणि व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षणासाठी स्वतंत्र संचालनालय अशी विभागणी करण्यात आली. त्यानुसार परीक्षांबाबतची योग्य अशी व्यवस्था करणे आवश्यक होते.

राज्य स्तरावरील पदविका व प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांची संपूर्ण जबाबदारी तंत्र शिक्षण परीक्षा मंडळ सांभाळीत असे. तथापि, सातत्याने होणारा अभ्यासक्रमातील बदल, संस्थांची व विद्यार्थ्यांची वाढती संख्या यामुळे दोन स्वतंत्र विभाग झाल्यामुळे महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ, जानेवारी, १९८६ पासून स्थापन करण्यात आले. सदर मंडळास कामाचे स्वरूप सामान्यत: पूर्वीच्या तंत्र शिक्षण परीक्षा मंडळासारखे आहे. महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ मंजूर केलेल्या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांच्या परीक्षा घेते.

परीक्षा मंडळाचे कार्य मुख्यत्वे पुढीलप्रमाणे आहे --

(१) मंडळाकडे सोपविलेल्या निरनिराळ्या प्रमाणपत्र परीक्षा व व्यवसाय परीक्षा यासाठी अभ्यासक्रम ठरविणे व त्यानुसार परीक्षा घेणे.

(२) परीक्षा घेण्यासाठी आवश्यक ती सर्व व्यवस्था करणे.

(३) परीक्षेचे निकाल जाहीर करून अंतिम परीक्षेतील यशस्वी विद्यार्थ्यांना शासनाच्यावतीने प्रमाणपत्र प्रदान करणे.

(४) मंडळाने ठरविलेले अभ्यासक्रम शिकविण्यासाठी इच्छुक संस्थांना मान्यता देणे.

(५) विविध व्यवसाय प्रमाणपत्र अभ्याक्रमांसाठी पाठ्यपुस्तके/संदर्भ पुस्तके/दृकश्राव्य साधने ठरविणे, साधने व उपकरणे यांची यादी तयार करणे, अभ्यासक्रम शिकविण्यासाठी नेमावयाच्या शिक्षकांची किमान शैक्षणिक अर्हता, कार्यभार व अनुभव ठरविणे.

(६) विविध व्यवसाय अभ्यासक्रमांचे आवश्यकतेनुसार पाठ्यक्रम तयार करणे, त्यात सुधारणा करणे आणि उपरोक्त प्रकरणी आवश्यक त्या शिफारशी करण्यासाठी अभ्यास मंडळे व आवश्यकतेनुसार उपसमित्या नेमून योग्य ती कार्यवाही करणे.

राज्यस्तरावरील अल्पमुदतीचे अंतिम स्वरूपाचे व्यवसाय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम

महाराष्ट्र राज्यामध्ये औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतून व शिकाऊ उमेदवारी योजनेतून अनेक प्रकारचे एक व दोन वर्षे मुदतीचे व्यवसाय अभ्यासक्रम शिकविण्यात येतात. या सर्व अभ्यासक्रमांची परीक्षा केंद्रशासन स्तरावर घेण्यात येते. त्यांचे नियोजनदेखील केंद्र शासनामार्फत करण्यात येते. परंतु महाराष्ट्रामध्ये अनेक लघु, मध्यम व मोठ्या स्तरावर कारखान्यांची वाढ झाल्यामुळे निरनिराळ्या स्तरावर कामगारांची गरज निर्माण झाली आहे. याचबरोबर स्वयंरोजगारांच्या संधीसुद्धा उपलब्ध झालेल्या आहेत. विद्यार्थ्यांमध्ये व्यवसाय शिक्षणाची आवड निर्माण करणे, तसेच त्यांनी स्वावलंबी जीवन जगणे हे उद्दिष्ट समोर ठेवून महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाने अल्पमुदतीचे व्यवसाय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम तयार केले आहेत. हे अभ्यासक्रम मुख्यत: शिक्षण अर्धवट सोडलेल्या विद्यार्थ्यांकरिता, त्यांना स्वत:च्या पायावर उभे राहता यावे यादृष्टीने तयार केलेले आहेत.

शैक्षणिक सत्र २०१३-१४ पासून विविध गटातील एकूण ३५५ अभ्यासक्रम मंडळामार्फत राबविण्यात येत असून सद्य:स्थितीत २७७ अभ्यासक्रम चालू आहे. त्यांचा कालावधी सहा महिने ते दोन वर्षे आहे. सहा महिन्यांच्या शैक्षणिक सत्राचा कालावधी जानेवारी ते जूनअखेर व जुलै ते डिसेंबरअखेर आहे. तसेच एक व दोन वर्षांचा शैक्षणिक सत्राचा कालावधी जून ते मे असा आहे. हे अभ्यासक्रम मुख्यत: मंडळामार्फत मान्यता दिलेल्या संस्थांमधून चालविण्यात येतात.

कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग, शासन निर्णय क्र. व्हिओसी-२०२०/प्र.क्र. ३७/व्यशि.४, दि. ६ जुलै २०२० अन्वये महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे नाव महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास परीक्षा मंडळ करण्याबाबत व महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास परीक्षा मंडळातून परीक्षा हा शब्द वगळण्याबाबत शासन निर्णय दिनांक ११ फेब्रुवारी २०२१ अन्वये मान्यता दिलेली आहे.

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास मंडळ, मुंबई ४०० ०५१.
प्रवेश क्षमता २०२४-२०२५

अ.क्र.	जिल्ह्याचे नाव		संख्या	प्रवेश क्षमता
१	२		३	४
१	मुंबई	..	51	3630
२	मुंबई (उपनगर)	..	86	7830
३	ठाणे	..	110	9030
४	पालघर	..	35	2850
५	रायगड	..	24	2520
६	रत्नागिरी	..	46	2550
७	सिंधुदुर्ग	..	10	390
	एकूण	..	**362**	**28800**
८	नाशिक	..	74	4440
९	जळगाव	..	69	4080
१०	अहिल्यानगर	..	83	5760
११	नंदुरबार	..	9	450
१२	धुळे	..	42	3030
	एकूण	..	**277**	**17760**
१३	पुणे	..	193	15900
१४	सातारा	..	85	7110
१५	सांगली	..	52	4080
१६	सोलापूर	..	66	4080
१७	कोल्हापूर	..	72	4890
	एकूण	..	**468**	**36060**
१८	छत्रपती संभाजीनगर	..	130	7350
१९	जालना	..	52	3000
२०	नांदेड	..	97	5400
२१	परभणी	..	26	960
२२	हिंगोली		22	1230
२३	बीड	..	78	11850
२४	लातूर	..	48	2760
२५	धाराशिव	..	53	2430
	एकूण	..	**506**	**34980**
२६	अमरावती	..	38	2190
२७	अकोला	..	22	1710
२८	वाशिम	..	17	930
२९	यवतमाळ	..	37	2250
३०	बुलढाणा	..	33	1890
	एकूण	..	**147**	**8970**
३१	नागपूर	..	109	6690
३२	वर्धा	..	9	480
३३	भंडारा/गोंदिया	..	21	1590
३४	चंद्रपूर	..	16	780
३५	गडचिरोली	..	10	930
३६	गोंदिया	..	26	3090
	एकूण	..	191	13560
	एकूण एकत्रित	..	**1951**	**140130**
			६ महिने, १ वर्ष, २ वर्ष एकूण प्रवेश क्षमता	**--**

(३) कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकतेचे स्पष्टीकरण

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास मंडळ, मुंबई-४०० ०५१

तक्ता ९

संस्थांची संख्या २०२४-२०२५ No. of Institutes upto 2024-2025	२०२४-२०२५ मध्ये एकूण किती परीक्षा घेणे आवश्यक होते No. of Examinations to be held in 2024-2025		२०२४-२०२५ मध्ये प्रत्यक्षात घेण्यात आलेल्या परीक्षा No. of Examinations actually held in 2024-2025		परीक्षेस असणाऱ्या व्यवसायांची संख्या No. of Courses prescribed for Examination		परीक्षेसाठी असणाऱ्या केंद्रांची संख्या No. of Centres for Examination	
	वार्षिक पद्धती Annual pattern	वर्षातून दोन वेळेस Twice a year	वार्षिक पद्धती Annual pattern एप्रिल April	वर्षातून दोन वेळेस Twice a year जानेवारी-जुलै January-July	वार्षिक पद्धती Annual pattern	वर्षातून दोन वेळेस Twice a Year		
1	2	3	4	5	6	7	8	
							६ महिने	
१९५१	१ वर्ष	फेब्रुवारी ६ महिने	१ वर्ष (जून)	फेब्रुवारी ६ महिने	१ वर्ष	८१	फेब्रुवारी-२०२५	१५९
	२ वर्षे	जुलै ६ महिने	२ वर्षे (एप्रिल)	जुलै ६ महिने	२ वर्षे	४४	जुलै-२०२५	११९
					६ महिने	८४	१ वर्ष	
							जून-२०२५	८३६
							२ वर्षे	
							एप्रिल-२०२५	६०
	जून (१ वर्ष)	फेब्रुवारी परीक्षा				७१	टायपिंग परीक्षा	३५
		६ महिने					६ महिने	
		टायपिंग परीक्षा						
	एप्रिल (२ वर्षे)	ऑगस्ट परीक्षा				३८	टायपिंग परीक्षा	५७
		६ महिने					६ महिने	
		टायपिंग परीक्षा						

(3) Workload and Financial Justification

Maharashtra State Skills Development Board, Mumbai-400 051

TABLE IX (रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या Students actually appeared for Examination		परीक्षेत उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of students passed		प्राश्निकांची संख्या No. of paper setters	परीक्षकांची संख्या No. of Examiners	परीक्षा मंडळासाठी प्रत्यक्ष खर्च (योजनेतर व योजनांतर्गत) २०२०-२०२१ Total Plan and non-plan expenditure 2020-2021			परीक्षार्थीवरील दरडोई खर्च २०२०-२०२१ (स्तंभ क्रमांक १५ ÷ ९ + १०) Per capita expenditure per student, 2020-2021 (Col. No. 15 ÷ 9 + 10)	परीक्षा शुल्क म्हणून प्रत्यक्ष जमा २०२०-२०२१ Total Examinations Fees received 2020-2021
वार्षिक पद्धती Annual pattern	वर्षातून दोन वेळेस Twice a year	वार्षिक पद्धती Annual pattern	वर्षातून दोन वेळेस Twice a year			आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total		
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
१ वर्ष										
जून-२०२५	फेब्रुवारी-२०२५	जून-२०२५	फेब्रुवारी-२०२५	६२३	१५०६	५४८६	६१०	६०९६	७०	७६२०
६६२०	२७५९४	५९५३	२१३६५		३८१०१					
२ वर्षे	जुलै-२०२५		जुलै-२०२५		६ महिने/	--	--	--	--	--
	१०५०७		७५६५		६ महिने	९५३	१०६	१०५९	७०	१३२४
एप्रिल-२०२५		२ वर्षे			जुलै	४५५	५१	५०६	७०	६३३
३१६९		एप्रिल-२०२५								
		२४७०								
						६८९४	**७६७**	**७६६१**	**२१०**	**९५७७**

५. शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना

(१) योजनेची पार्श्वभूमी

शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना ही भारत सरकारने १९५० मध्ये सुरू केलेली असून, या योजनेखाली सर्व देशात प्रशिक्षणाचा दर्जा समान राखण्यासाठी राष्ट्रीय स्तरावर व्यवसाय प्रशिक्षण परिषद, १९५६ मध्ये स्थापन केलेली आहे. या परिषदेमार्फत शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचे, खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्राबाबतचे धोरण, त्यांचे नियंत्रण, विविध व्यवसाय अभ्यासक्रम तयार करणे, बांधकाम, विद्युत पुरवठा यंत्र, सामुग्रीची मानके, निदेशकांचे प्रशिक्षण, राष्ट्रीय स्तरावर चाचणी घेणे, राष्ट्रीय व्यवसाय प्रमाणपत्र देणे, इत्यादी बाबी केल्या जातात. या परिषदेचे प्रमुख मा. कौशल्य विकास व उद्योजकता मंत्री, भारत सरकार हे असून केंद्र व राज्य शासनाचे प्रतिनिधी, मालक व नोकर संघटनेचा प्रतिनिधी, व विविध विषयावरील तज्ज्ञ सभासद या समितीत असतात. या योजनेची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी सुरुवातीला केंद्र सरकारकडून केली जात होती. मात्र १९६९ सालापासून या योजनेची अंमलबजावणी राज्य सरकारकडून केली जात आहे. तसेच शासनाच्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांवरील खर्चही राज्य शासनाकडून केला जात आहे.

(२) योजनेचे मुख्य उद्देश

(१) कारखान्यांच्या विविध कामांसाठी लागणाऱ्या कुशल मनुष्यबळाचा पुरवठा करणे.

(२) युवकांना रोजगाराभिमुख प्रशिक्षण देऊन कारखान्यांत रोजगार मिळविण्यासाठी सक्षम बनविणे.

(३) युवकांना कौशल्ययुक्त प्रशिक्षण देऊन उत्पादन व इतर सेवाक्षेत्रांमध्ये स्वयंरोजगार सुरू करण्यासाठी सक्षम बनविणे.

(४) कामगारांना योजनाबद्ध प्रशिक्षण देऊन औद्योगिक आस्थापनांचा दर्जा, गुणवत्ता व उत्पादन वाढविणे.

शासकीय व खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांसाठी आकारलेले शुल्क विवरण खालीलप्रमाणे :

अ. क्र.	तपशील	शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था					खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था		
		सामान्य श्रेणी	राखीव श्रेणी	IMC जागा	OMS	NRI	MS	OMS	NRI
	प्रशिक्षण शुल्क								
१	मशिन गट-अभियांत्रिकी व्यवसाय	१२००	--	३००००	४५०००	६००००			
	बिगर मशिन गट-अभियांत्रिकी व्यवसाय	१०००	--	२५०००	३७५००	५००००			
	बिगर अभियांत्रिकी व्यवसाय	८००	--	२००००	२००००	४००००			
२	ओळखपत्र शुल्क	५०	५०	५०	५०	५०	३०००० (एकत्रित)	६०००० (एकत्रित)	१५०००० (एकत्रित)
३	ग्रंथालय शुल्क	१००	१००	१००	१००	१००			
४	इंटरनेट सुविधा शुल्क	१००	१००	१००	१००	१००			
५	सांस्कृतिक कार्य शुल्क	१००	१००	१००	१००	१००			
६	वसतिगृह शुल्क	१२००	१२००	१२००	१२००	१२००			
७	सामुहिक अपघात विमा शुल्क	२०	२०	२०	२०	२०			
	प्रवेशाच्या वेळी जमा करावयाची अनामत रक्कम								
८	प्रशिक्षण अनामत रक्कम	५००	५००	५००	५००	५००	५००	५००	५००
९	ग्रंथालय अनामत रक्कम	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००
१०	वसतिगृह अनामत रक्कम	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००

* संबंधित प्रशिक्षण वर्षाकरिता खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थानिहाय एकत्रित शुल्क तपशील http://admission.dvet.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे. खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांसाठी आकारायचे शुल्क निर्धारित केलेल्या शुल्कापेक्षा कमी शुल्क आकारू शकतात. उमेदवारांनी संबंधित खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांशी विकल्प सादर करण्यापूर्वी व/वा प्रवेश घेण्यापूर्वी संपर्क करावा.

सामुहिक अपघात विमा शुल्क हे वेळोवेळी निश्चित करण्यात येते, सदर शुल्क प्रवेश निश्चित करतेवेळी पेमेंट गेटवेच्या माध्यमातून संचालनालयाचे खाती जमा करण्यात येईल. वरील शुल्कासह पेमेंट गेटवेचे चार्जेस नियमानुसार लागू असतील.

विद्यावेतन :–

शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजनेंतर्गत असलेल्या अभ्यासक्रमांसाठी प्रवेश घेतलेल्या सर्व प्रवर्गातील प्रशिक्षणार्थ्यांना म्हणजे अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती व भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग, विशेष मागास प्रवर्ग, अल्पसंख्याक समाजातील व खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या मागास घटकातील प्रशिक्षणार्थ्यांना ज्यांचे वार्षिक उत्पन्न रु. ८.०० लाखांच्या मर्यादेत आहे, अशा सर्व प्रशिक्षणार्थ्यांना सन २०२३ - २४ या शैक्षणिक वर्षापासून दरमहा रुपये ५००/ - इतके दराने विद्यावेतन अदा करण्यास मान्यता देण्यात आली आहे.

(१) योजनेची सद्य:स्थिती

सन २०२५-२६ या वर्षातील प्रवेशासाठी

अ. क्र.	संस्थेचा प्रकार		एकूण संख्या	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा
१	सर्वसाधारण शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	३०७	११६४९६	७८३८४
२	आदिवासी उपयोजनेंतर्गत सुरू करण्यात आलेल्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	६१	१७६८०	१२४०४
३	शासकीय आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	२८	१७७६	११६०
४	शासकीय महिलांसाठी सुरू करण्यात आलेल्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	१५	४९००	३७७६
५	अनुसूचित जाती व नवबौद्धांच्या मुलां-मुलींकरिता उच्चस्तर औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था.	..	०४	९२८	६५६
६	अल्पसंख्याक औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	०२	५००	४१६
७	लेफ्टविंग	..	०२	४१६	२२८
	अ. एकूण शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	४१९	१४२६९६	९६९३६
	ब. एकूण अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	५८८	१०२६७२	५३७२४
	अ+ब. राज्यातील एकूण औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	१००७	२४५३६८	१५०६६०

शासकीय २० तालुकास्तरीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून तीन व्यवसाय व ४६ तालुकास्तरीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून दोन व्यवसाय आणि ११० तालुकास्तरीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून एक व्यवसाय फक्त महिलांसाठी राखीव ठेवण्यात आलेला आहे. या व्यतिरिक्त इतर सर्व व्यवसायांत ३० टक्के जागा महिलांसाठी राखीव आहेत.

शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था यांमध्ये खालीलप्रमाणे एकूण ८७ व्यवसायांचे प्रशिक्षण देण्यात येते.

अभियांत्रिकी व्यवसाय			बिगर अभियांत्रिकी व्यवसाय			
१ वर्ष	२ वर्ष	एकूण	१ वर्ष	२ वर्ष	एकूण	एकूण व्यवसाय
१९	३८	५७	२९	०१	३०	८७

अभ्यासक्रमनिहाय प्रवेश क्षमतेचा तपशील प्रवेशसत्र २०२४ करिता

अ. क्र.	व्यवसायाचे नाव		प्रवेशसत्र २०२४ करिता शासकीय औ.प्र. संस्था		प्रवेशसत्र २०२४ करिता अशासकीय औ.प्र. संस्था		एकूण उपलब्ध जागा	एकूण मंजूर प्रवेश क्षमता
			उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता		
१	२		३	४	५	६	७	८
	१ वर्ष मुदतीचे अभ्यासक्रम (अभियांत्रिकी)							
१	सुतारकाम	..	१९९२	२११२	२४	२४	२०१६	२१३६
२	फाउंड्रीमन	..	३३६	४५६	०	०	३३६	४५६
३	इन्टेरिअर डिझाईन ॲण्ड डेकोरेशन	..	५२८	६००	४८	७२	५७६	६७२
४	गवंडी (बांधकाम कारागीर)	..	६२४	६७२	२४	२४	६४८	६९६
५	मेकॅनिक ऑटो बॉडी पेंटिंग	..	८०	८०	०	०	८०	८०
६	मेकॅनिक ऑटो बॉडी रिपेअर	..	८०	८०	४०	४०	१२०	१२०
७	मेकॅनिक ऑटो इलेक्ट्रीकल ॲण्ड इलेक्ट्रॉनिक्स	..	३२०	३२०	८०	८०	४००	४००
८	मेकॅनिक डिझेल	..	५०४०	५०६४	३२१६	३४३२	८२५६	८४९६
९	मेकॅनिक ट्रॅक्टर	..	११२०	११२०	६०	६०	११८०	११८०
१०	मेकॅनिक टू ॲण्ड थ्री व्हिलर	..	०	०	२०	४०	२०	४०
११	प्लॅस्टिक प्रोसेसिंग ऑपरेटर	..	५००	५००	०	२०	५००	५२०
१२	नळ कारागीर	..	२२३२	२२५६	३१२	४०८	२५४४	२६६४
१३	पंप ऑपरेटर-कम-मेकॅनिक	..	१२४०	१२४०	०	०	१२४०	१२४०
१४	पत्रेकारागीर	..	१७००	१७४०	८०	२००	१७८०	१९४०
१५	सोलर टेक्निशियन (इलेक्ट्रिकल)	..	०	०	८००	८००	८००	८००
१६	संधाता	..	१०९४०	१११००	७४४०	८३६०	१८३८०	१९४६०
१७	संधाता (GMAW/GTAW)	..	३८०	३८०	२०	२०	४००	४००
१८	मेकॅनिक ऑटो बॉडी पेंटिंग ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग	..	०	०	०	२०	०	२०
१९	मेकॅनिक ऑटो बॉडी रिपेअर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग	..	०	०	०	२०	०	२०
२०	मेकॅनिक टू अँड थ्री व्हिलर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग	..	०	०	२०	२०	२०	२०
२१	नळ कारागीर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग	..	०	०	२४	२४	२४	२४
२२	मेकॅनिक ट्रॅक्टर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग	..	२०	२०	०	०	२०	२०
२३	फाँड्रीमॅन अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग	..	४८	४८	०	०	४८	४८
२४	मेकॅनिक डिझेल अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग	..	१६८	१६८	०	०	१६८	१६८
२५	प्लास्टीक प्रोसेसिंग ऑपरेटर अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग	..	४०	४०	०	०	४०	४०
२६	शिटमेटल वर्कर अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग	..	४०	४०	०	०	४०	४०
२७	संधाता ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग	..	३४०	३४०	१६०	१६०	५००	५००
२८	ड्रायव्हर कम मेकॅनिक	..	०	०	०	४८	०	४८
२९	स्मार्ट फोन टेक्निशिअन	..	०	०	०	४०	०	४०
	एकूण	..	**२७७६८**	**२८३७६**	**१२४०८**	**१३९१२**	**४०१७६**	**४२२८८**

अभ्यासक्रमनिहाय प्रवेश क्षमतेचा तपशील प्रवेशसत्र २०२४ करिता

अ. क्र.	व्यवसायाचे नाव	प्रवेशसत्र २०२४ करिता शासकीय औ.प्र. संस्था		प्रवेशसत्र २०२४ करिता अशासकीय औ.प्र. संस्था		एकूण उपलब्ध जागा	एकूण मंजूर प्रवेश क्षमता
		उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता		
१	२	३	४	५	६	७	८
	१ वर्ष मुदतीचे अभ्यासक्रम (बिगर अभियांत्रिकी)						
१	बेकर ॲण्ड कन्फेक्शनर ..	२१६	२४०	०	०	२१६	२४०
२	बेसिक कॉस्मोटोलॉजी ..	२४००	२४००	३१२	३१२	२७१२	२७१२
३	कॉम्प्युटर हार्डवेअर ॲण्ड नेटवर्क मेंटेनेन्स ..	४०८	४०८	१६८	२६४	५७६	६७२
४	कॉम्प्युटर ऑपरेटर ॲण्ड प्रोग्रॅमिंग असिस्टंट ..	७८२४	७९२०	३१२०	३५०४	१०९४४	११४२४
५	डेस्कटॉप पब्लिशिंग ऑपरेटर ..	३३६	३३६	९६	१६८	४३२	५०४
६	डिजिटल फोटोग्राफर ..	०	२४	०	०	०	२४
७	ड्रेस मेकिंग ..	४३२०	४५००	१८०	२००	४५००	४७००
८	फॅशन डिझाईन ॲण्ड टेक्नॉलॉजी ..	१३२०	१३४०	१६०	१६०	१४८०	१५००
९	फायर टेक्नॉलॉजी ॲण्ड इंडस्ट्रिअल सेफ्टी मॅनेजमेन्ट	०	०	१२०	१४४	१२०	१४४
१०	फूड ॲण्ड बेव्हरेज सर्व्हिसेस असिस्टंट ..	१००	१२०	०	०	१००	१२०
११	फूड प्रॉडक्शन (जनरल) ..	३३६	४३२	०	०	३३६	४३२
१२	फ्रंट ऑफिस असिस्टंट ..	२४	४८	०	०	२४	४८
१३	फ्रूट ॲण्ड व्हेजिटेबल प्रोसेसिंग ..	४५६	५२८	०	०	४५६	५२८
१४	हेल्थ सॅनिटरी इन्स्पेक्टर ..	२४	२४	३३६	३३६	३६०	३६०
१५	हॉस्पिटल हाउसकीपिंग ..	२४	२४	७२	७२	९६	९६
१६	हाउसकीपर ..	०	०	४८	४८	४८	४८
१७	आय.ओ. टी. टेक्निशियन (स्मार्ट सिटी) ..	२४	०	४८	४८	७२	४८
१८	मल्टीमिडिया ॲनिमेशन ॲण्ड स्पेशल इफेक्ट ..	७२	७२	०	०	७२	७२
१९	ऑफिस असिस्टंट कम कॉम्प्युटर ऑपरेटर ..	०	०	०	०	०	०
२०	फोटोग्राफर ..	४८	४८	०	०	४८	४८
२१	फिजिओथेरपी टेक्निशियन ..	२४	२४	२४	४८	४८	७२
२२	सेक्रेटरिअल प्रॅक्टिस (इंग्रजी) ..	३६०	३६०	०	४८	३६०	४०८
२३	सुईंग टेक्नोलॉजी ..	२६६०	३०००	२००	२००	२८६०	३२००
२४	स्टेनोग्राफर सेक्रेटरिअल असिस्टंट (इंग्रजी) ..	६७२	६७२	९६	९६	७६८	७६८
२५	सरफेस ऑरनॉमेन्टेशन टेक्निक्स (भरतकाम) ..	१२०	१४०	०	२०	१२०	१६०
२६	फुड प्रोडक्शन (जनरल) अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग..	२४	२४	०	०	२४	२४
२७	सुईंग टेक्नॉलॉजी अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग ..	२०	४०	०	०	२०	४०
२८	ड्रेस मेकिंग अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग ..	६०	६०	०	०	६०	६०
२९	जीईओ-इन्फॉरमेटिक्स असिस्टंट ..	०	०	३३६	३३६	३३६	३३६
३०	मार्केटिंग एक्झिक्युटिव्ह ..	०	०	१४४	१४४	१४४	१४४
३१	कॉम्प्युटर ऑपरेटर अँड प्रोग्रॅमिक असिस्टंट अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग. ..	९६	९६	०	०	९६	९६
३२	फुड अँन्ड बेव्हरेज सर्व्हिस अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग. ..	४०	४०	०	०	४०	४०

अभ्यासक्रमनिहाय प्रवेश क्षमतेचा तपशील प्रवेशसत्र २०२४ करिता

अ. क्र.	व्यवसायाचे नाव		प्रवेशसत्र २०२५ करिता शासकीय औ.प्र. संस्था		प्रवेशसत्र २०२५ करिता अशासकीय औ.प्र. संस्था		एकूण उपलब्ध जागा	एकूण मंजूर प्रवेश क्षमता
			उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता		
१	२		३	४	५	६	७	८
३३	ह्युमन रिसोर्सेस एक्झिक्युटिव्ह	..	०	०	१४४	१४४	१४४	१४४
३४	Soil Testing and Crop Technician	..	०	०	४८	४८	४८	४८
	एकूण	..	**२२०२८**	**२२९२०**	**५६०४**	**६२९२**	**२७६३२**	**२९२१२**
	दोन वर्षे मुदतीचे अभ्यासक्रम (अभियांत्रिकी)							
१	वैमानिकी रचना व उपकरणे जोडारी	..	६०	१४०	०	०	६०	१४०
२	आर्किटेक्चरल ड्राफ्ट्समन	..	२६४	३८४	९६	१६८	३६०	५५२
३	अटेंडन्ट ऑपरेटर (केमिकल प्लान्ट)	..	१६८	३३६	०	०	१६८	३३६
४	डेंटल लॅबोरेटरी इक्युपमेंट टेक्निशियन	..	०	०	२४	२४	२४	२४
५	ड्राफ्ट्समन सिव्हील	..	७९२	१४८८	७४४	२०४०	१५३६	३५२८
६	ड्राफ्ट्समन मेकॅनिकल	..	८४०	१७००	९२०	२५४०	१७६०	४२४०
७	वीजतंत्री	..	७५२०	१५१२०	१७०४०	३४३८०	२४५६०	४९५००
८	इलेक्ट्रॉनिक्स मेकॅनिक	..	३३६०	६८६४	७४४	१६५६	४१०४	८५२०
९	इलेक्ट्रोप्लेटर	..	४०	१२०	०	०	४०	१२०
१०	जोडारी	..	७८००	१५८२०	११८४०	२६९००	१९६४०	४२७२०
११	इन्फॉर्मेशन ॲण्ड कम्युनिकेशन टेक्नॉलॉजी सिस्टिम मेंटेनन्स.	..	१९४४	४२००	४८	२१६	१९९२	४४१६
१२	इन्स्ट्रुमेन्ट मेकॅनिक	..	२८८	४३२	९६	२४०	३८४	६७२
१३	इन्स्ट्रुमेन्ट मेकॅनिक (केमिकल प्लान्ट)	..	६०	१२०	०	०	६०	१२०
१४	लिफ्ट ॲण्ड एस्केलेटर मेकॅनिक	..	२४	४८	२४	४८	४८	९६
१५	यंत्र कारागीर	..	२६४०	५४२०	१००	३४०	२७४०	५७६०
१६	यंत्र कारागीर (घर्षक)	..	९२०	१९६०	६०	२२०	९८०	२१८०
१७	मेंटेनन्स मेकॅनिक (केमिकल प्लान्ट)	..	१६०	३००	०	०	१६०	३००
१८	मरीन फिटर	..	०	०	२०	४०	२०	४०
१९	मॅकेनिक ॲग्रीकल्चर मशिनरी	..	९६	१६८	०	२४	९६	१९२
२०	मेकॅनिक कन्झ्युमर इलेक्ट्रॉनिक्स अप्लायन्सेस	..	७२	१२०	०	०	७२	१२०
२१	मेकॅनिक मशीन टूल मेन्टेनन्स	..	८८८	१४१६	२४	४८	९१२	१४६४
२२	मेकॅनिक मोटर व्हेईकल	..	४१५२	८४४८	२०८८	४३२०	६२४०	१२७६८
२३	ऑपरेटर ॲडव्हान्स मशीन टूल्स	..	१७६	३६८	०	०	१७६	३६८
२४	रंगारी (जनरल)	..	७६०	१५६०	२००	७६०	९६०	२३२०
२५	प्रशितन व वातानुकुलित टेक्निशियन	..	१९९२	४१२८	६२४	१२९६	२६१६	५४२४
२६	स्पिनिंग टेक्निशियन	..	०	२०	०	०	०	२०
२७	सर्व्हेअर	..	४५६	८४०	४०८	७९२	८६४	१६३२
२८	टेक्निशियन मेकॅट्रॉनिक्स	..	४८	७२	२४	४८	७२	१२०
२९	टेक्निशियन मेडिकल इलेक्ट्रॉनिक्स	..	२४	४८	०	०	२४	४८

अभ्यासक्रमनिहाय प्रवेश क्षमतेचा तपशील प्रवेशसत्र २०२४ करिता

अ. क्र.	व्यवसायाचे नाव	प्रवेशसत्र २०२५ करिता शासकीय औ.प्र. संस्था		प्रवेशसत्र २०२५ करिता अशासकीय औ.प्र. संस्था		एकूण उपलब्ध जागा	एकूण मंजूर प्रवेश क्षमता
		उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता		
१	२	३	४	५	६	७	८
३०	टेक्निशियन पॉवर इलेक्ट्रॉनिक्स सिस्टीम ..	९६	१६८	२४	४८	१२०	२१६
३१	टेक्सटाईल्स मेकॅट्रॉनिक्स ..	०	२४	०	०	०	२४
३२	टेक्सटाईल्स वेट प्रोसेसिंग टेक्निशियन ..	४०	८०	०	०	४०	८०
३३	टूल ॲण्ड डायमेकर (डाईज ॲण्ड मोल्ड) ..	३१२	५७६	०	०	३१२	५७६
३४	टूल ॲण्ड डायमेकर (प्रेस टुल्स, जिग्ज ॲण्ड फिक्चर) ..	७४४	१३२०	४८	१२०	७९२	१४४०
३५	कातारी ..	२९८०	५८००	३००	१०८०	३२८०	६८
३६	विव्हिंग टेक्निशियन ..	२४	४८	०	०	२४	४८
३७	तारतंत्री ..	४३६०	८५६०	२७८०	५७४०	७१४०	१४३००
३८	प्रशितन व वातानुकुलित टेक्निशियन डयुअल सिस्टीम ट्रेनिंग. ..	९६	१२०	२४	७२	१२०	१९२
३९	इलेक्ट्रीशियन अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग ..	६०	१८०	१००	२२०	१६०	४००
४०	इलेक्ट्रॉनिक्स मेकॅनिक अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग ..	१६८	२८८	४८	१२०	२१६	४०८
४१	फीटर अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग ..	६०	२६०	१२०	२८०	१८०	५४०
४२	मेकॅनिक मोटार व्हेईकल अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग ..	१४४	२८८	२४	२४	१६८	३१२
४३	टर्नर अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग ..	४०	१२०	०	४०	४०	१६०
४४	मशिनिष्ट अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग ..	४०	१२०	२०	४०	६०	१६०
४५	टेक्निशियन पॉवर इलेक्ट्रॉनिक्स सिस्टीम अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग. ..	०	०	०	२४	०	२४
४६	लिफ्ट अँन्ड एस्केलेटर मेकॅनिक अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग. ..	०	०	२४	४८	२४	४८
४७	ड्राफ्टमन मेकॅनिकल अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग ..	०	२०	०	०	०	२०
४८	वायरमन अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग ..	४०	८०	०	०	४०	८०
४९	ऑपरेटर एडव्हान्स मशिन टूल अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग. ..	१६	१६	०	०	१६	१६
५०	मशिनिस्ट ग्राईंडर अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग ..	२०	२०	०	०	२०	२०
५१	इन्फॉर्मेशन टेक्नॉलॉजी ..	०	०	२४	४८	२४	४८
५२	रंगारी (जनरल) अंडर ड्युअल सिस्टीम ट्रेनिंग ..	०	४०	०	०	०	४०
५३	मेकॅनिक इलेक्ट्रीक व्हेईकल (NSQF) ..	३८४	७६८	०	०	३८४	७६८
	एकूण ..	**४५१६८**	**९७५८६**	**३८६६०**	**८४००४**	**८३८२८**	**१७४५४०**
	राज्याची एकूण ..	**९६९३६**	**१४२६९६**	**५३७२४**	**१०२६७२**	**१५०६६०**	**२४५३६८**

जिल्हानिहाय शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व ऑगस्ट २०२५ च्या प्रवेश क्षमतेबाबतचा तपशील

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	संस्था					प्रवेशाकरिता उपलब्ध जागा								एकूण (शासकीय व अशासकीय)	
							शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था						अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था			
							मंजूर प्रवेश क्षमता			उपलब्ध जागा						
		शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (३+४)	अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था वगळून उर्वरित औ. प्र. सं.	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था वगळून उर्वरित औ.प्र.सं.	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
मुंबई विभाग																
१	मुंबई शहर ..	६	०	६	४	१०	३९२४	०	३९२४	२६६८	०	२६६८	६४८	३४८	४५७२	३०१६
२	मुंबई (उपनगर) ..	७	०	७	७	१४	४३०८	०	४३०८	२७०४	०	२७०४	१७४८	८५६	६०५६	३५६०
३	पालघर ..	८	२	१०	६	१६	२५४४	१००	२६२४	१७५२	८०	१८३२	८८०	४९६	३५२४	२३२८
४	रायगड ..	१६	०	१६	२	१८	४३५६	०	४३५६	२७९२	०	२७९२	३७६	२४४	४७३२	३०३६
५	रत्नागिरी ..	१०	०	१०	७	१७	३०३२	०	३०३२	२११२	०	२११२	१४२८	९००	४४६०	३०१२
६	सिंधुदुर्ग ..	८	०	८	३	११	१६००	०	१६००	१२७६	०	१२७६	३९२	३१२	१९९२	१५८८
७	ठाणे ..	९	१	१०	८	१८	४७१२	२०	४७३२	३१५६	२०	३१७६	१६२८	९६४	६३६०	४१४०
	एकूण ..	**६४**	**३**	**६७**	**३७**	**१०४**	**२४४७६**	**१२०**	**२४५९६**	**१६४६०**	**१००**	**१६५६०**	**७१००**	**४१२०**	**३१६९६**	**२०६८०**
नाशिक विभाग																
८	अहमदनगर ..	१४	२	१६	२८	४४	४२६४	१२८	४३९२	२८९२	६८	२९६०	६७६०	३३२८	११११५२	६२२८
९	धुळे ..	४	२	६	१७	२३	२२८०	१४८	२४२८	१३८०	८८	१४६८	२६२०	१३०८	५०४८	२७७६
१०	जळगाव ..	१६	१	१७	७२	८९	५२५२	४०	५२९२	३५९२	२०	३६१२	११२८४	५५१६	१६५७६	९१२८
११	नंदुरबार ..	६	२	८	४	१२	१९८०	१२८	२१०८	१४५२	१०४	१५५६	११२८	६४०	३२३६	२१९६
१२	नाशिक ..	१७	४	२१	३०	५१	८२५२	२८८	८५४०	५६१६	२२८	५८४४	५०५६	२५३६	१३५९६	८३८०
	एकूण ..	**५७**	**११**	**६८**	**१५१**	**२१९**	**२२०२८**	**७३२**	**२२७६०**	**१४९३२**	**५०८**	**१५४४०**	**२६८४८**	**१३३२८**	**४९६०८**	**२८७६८**

जिल्हानिहाय शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व ऑगस्ट २०२४ च्या प्रवेश क्षमतेबाबतचा तपशील

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	संस्था					प्रवेशाकरिता उपलब्ध जागा								एकूण (शासकीय व अशासकीय)	
							शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था						अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था			
							मंजूर प्रवेश क्षमता			उपलब्ध जागा						
		शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (३+५)	अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था वगळून उर्वरित औ.प्र.सं.	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था वगळून उर्वरित औ.प्र.सं.	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
पुणे विभाग																
१३	कोल्हापूर ..	१२	०	१२	४०	५२	४८५६	०	४८५६	३२३२	०	३२३२	५६७२	२८४०	१०५२८	६०७२
१४	पुणे ..	१६	०	१६	४६	६२	८४६०	०	८४६०	५३६४	०	५३६४	१०७०८	५५३६	१९१६८	१०९००
१५	सांगली ..	१०	०	१०	१६	२६	४०४४	०	४०४४	२६२०	०	२६२०	१९६८	११६८	६०१२	३७८८
१६	सातारा ..	११	०	११	७	१८	४९४८	०	४९४८	३१२४	०	३१२४	९८८	५३६	५९३६	३६६०
१७	सोलापूर ..	१२	०	१२	२५	३७	४२५२	०	४२५२	२७३२	०	२७३२	३४६०	१९६०	७७१२	४६९२
	एकूण ..	**६१**	**०**	**६१**	**१३४**	**१९५**	**२६५६०**	**०**	**२६५६०**	**१७०७२**	**०**	**१७०७२**	**२२७९६**	**१२०४०**	**१९३५६**	**९२११२**
औरंगाबाद विभाग																
१८	छ. संभाजीनगर ..	११	०	११	९	२०	३६९२	०	३६९२	२४९६	०	२४९६	१४४०	८५२	५१३२	३३४८
१९	बीड ..	१२	०	१२	१६	२८	३०३६	०	३०३६	२२०४	०	२२०४	२४६०	१४२८	५४९६	३६३२
२०	हिंगोली ..	५	१	६	३	९	१०२०	६४	१०८४	७०४	४४	७४८	५७२	३१२	१६५६	१०६०
२१	जालना ..	८	०	८	३	११	२१३२	०	२१३२	१४८८	०	१४८८	२६०	१४०	२३९२	१६१२
२२	लातूर ..	११	०	११	१३	२४	४१२८	०	४१२८	२६२८	०	२६२६	२१२४	११९२	६२५२	३८२०
२३	नांदेड ..	१६	१	१७	१०	२७	४१५२	६४	४२१६	२७९६	०	२७९६	३९२४	२१२०	८१४०	४९१६
२४	धाराशिव ..	८	०	८	११	१९	२५६८	०	२५६८	१८३६	०	१८३६	१४५२	८६०	४०२०	२६९६
२५	परभणी ..	९	०	९	७	१६	२२४८	०	२२४८	१६१२	०	१६१२	१८००	१०१२	४०४८	२६२४
	एकूण ..	**८०**	**२**	**८२**	**७२**	**१५४**	**२२९७६**	**१२८**	**२३१०४**	**१५७६४**	**४४**	**१५८०८**	**१४०३२**	**७९१६**	**३७१३६**	**२३७२४**

जिल्हानिहाय शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व ऑगस्ट २०२५ च्या प्रवेश क्षमतेबाबतचा तपशील

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	संस्था: शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संस्था: शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संस्था: शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (४+५)	संस्था: अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संस्था: एकूण	प्रवेशाकरिता उपलब्ध जागा — शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था — मंजूर प्रवेश क्षमता: आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था वगळून उर्वरित औ.प्र.सं.	मंजूर प्रवेश क्षमता: शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	मंजूर प्रवेश क्षमता: एकूण	उपलब्ध जागा: आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था वगळून उर्वरित औ.प्र.सं.	उपलब्ध जागा: शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	उपलब्ध जागा: एकूण	अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था: मंजूर प्रवेश क्षमता	अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था: उपलब्ध जागा	एकूण (शासकीय व अशासकीय): मंजूर प्रवेश क्षमता	एकूण (शासकीय व अशासकीय): उपलब्ध जागा
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
अमरावती विभाग																
२६	अकोला ..	८	०	८	३	११	३८००	०	३८००	२९००	०	२९००	५६४	३१६	४३६४	३२१६
२७	अमरावती ..	१६	२	१८	१४	३२	७३६०	१६४	७५२४	५२७६	१००	५३७६	२५९६	१५००	१०१२०	६८७६
२८	बुलढाणा ..	१३	०	१३	१२	२५	४७०८	०	४७०८	३३७२	०	३३७२	२४६०	१३६८	७१६८	४७७०
२९	वाशिम ..	६	०	६	२	८	१८५२	०	१८५२	१४०४	०	१४०४	४१६	२३२	२२६८	१६३६
३०	यवतमाळ ..	१६	२	१८	४	२२	६०८४	१४४	६२२८	४३७२	६०	२२३२	५२०	२४८	६७४८	४६८०
	एकूण ..	**५९**	**४**	**६३**	**३५**	**९८**	**२३८०४**	**३०८**	**२४११२**	**१७३२४**	**१६०**	**१७४८४**	**६५५६**	**३६६४**	**३०६६८**	**२११४८**
नागपूर विभाग																
३१	भंडारा ..	८	०	८	३३	४१	२२८०	०	२२८०	१४६८	०	१४६८	३८१२	१८६८	६०९२	३३३६
३२	चंद्रपूर ..	१६	२	१८	३४	५२	४९८८	१४४	५१३२	३४१६	८४	३५००	५६५६	२९००	१०७८८	६४००
३३	गडचिरोली ..	१३	४	१७	०	१७	२५८४	६०	२६४४	२४०४	१६४	२५६०	१७२४	०	४३६८	२५६८
३४	गोंदिया ..	९	१	१०	१३	२३	५४५२	६०	५५१२	१७३२	६०	१७९२	११६७६	९२०	१७१८८	२७१२
३५	नागपूर ..	१६	१	१७	६५	८२	२३५६	०	२३५६	३६३६	४०	३६७६	२४७२	५७६४	४८२८	९४४०
३६	वर्धा ..	८	०	८	१४	२२	३४१६	२२४	३६४०	१५६८	०	१५६८	०	१२०४	३६४०	२७७२
	एकूण ..	**७०**	**८**	**७८**	**१५९**	**२३७**	**२१०७६**	**४८८**	**२१५६४**	**१४२२४**	**३४८**	**१४५७२**	**२५३४०**	**१२६५६**	**४६९४०**	**२७२२८**
	एकूण ..	**३९१**	**२८**	**४१९**	**५८८**	**१००७**	**१४०९२०**	**१७७६**	**१४२६९६**	**९५७७६**	**११६०**	**९६९३६**	**१०२६७२**	**५३७२४**	**२४५३६८**	**१५०६६०**

“ मानवी विकासासाठी उपयोजित ज्ञान आणि कौशल्याचा विकास (Development of Applied Knowledge and Skills for Human Development - DAKSH) ”

राज्यातील व्यावसायिक शिक्षण व कौशल्यवृद्धी आणि त्यासाठीच्या आवश्यक पायाभूत सुविधांच्या बळकटीकरणासाठी “मानवी विकासासाठी उपयोजित ज्ञान आणि कौशल्याचा विकास” (Development of Applied Knowledge and Skills for Human Development-DAKSH)” प्रकल्प राबविण्यास शासन निर्णय दिनांक ०८ जून २०२३ आणि दिनांक १८ डिसेंबर २०२३ अन्वये मान्यता देण्यात आली आहे.

“ दक्ष ” प्रकल्प अंदाजित रुपये २३०७ कोटी रकमेचा असून सदर प्रकल्पाच्या कार्यान्वयनासाठी आवश्यक असलेल्या एकूण निधीपैकी ७० टक्के (अंदाजित रुपये १६१५ कोटी) निधी जागतिक बँकेच्या कर्जाद्वारे व उर्वरित ३० टक्के (अंदाजित रुपये ६९२ कोटी) निधी राज्य शासनाकडून उपलब्ध करून देण्यात येईल.

दक्ष प्रकल्पाचे मुख्य उद्दिष्ट “ To improve skills and entrepreneurship training and apprenticeship for market-led employment in Maharashtra ” हे आहे.

“ दक्ष ” प्रकल्पाचे खालील चार Result Area आहेत.

RA I : Institutional strengthening for High-Quality Market Relevant Training

RA II : Improving the Quality and Market Relevance of Skill Development Programs at the Training Provider Level.

RA III : Enhancing Access for Women and Disadvantaged Groups

RA IV : Expanding Skills Training and Entrepreneurship through Private-Public Partnerships (PPPs)

“ दक्ष ” प्रकल्पाचा कालावधी खालीलप्रमाणे आहे.

Period	Period Definition	Timeline
Period 0	Prior Result	01-Jun-2023 to 31-Mar-2024
Period 1	Year 1	01-Apr-2024 to 31-Mar-2025
Period 2	Year 2	01-Apr-2025 to 31-Mar-2026
Period 3	Year 3	01-Apr-2026 to 31-Mar-2027
Period 4	Year 4	01-Apr-2027 to 31-Mar-2028
Period 5	Year 5	01-Apr-2028 to 31-Mar-2029

“ दक्ष ” प्रकल्पाचे Disbursement Linked Indicators (DLI) खालीलप्रमाणे आहेत.

DLI 1. Integrated decentralized Skills Data Center (SDC) for real-time monitoring of Skill Development.

DLI 2. Improved apprenticeships and performance of ITI’s though DVET strengthening.

DLI 3. Enhanced institutional architecture of MSSU for market-relevant skilling and of SEEID for training of trainers and assessors.

DLI 4. Increased access to SD programs for women, SCs and STs by MSSDS, CSDEE and DVET.

DLI 5. Private capital and partnerships mobilized for improved SD programs in ITI’s and women's entrepreneurship by SEEID.

DLI 6. Increased access to entrepreneurship development programs and incubation through MSInS, CSDEE and DVET.

“ दक्ष ” प्रकल्पातील प्रमुख घटकांना खालीलप्रमाणे मान्यता देण्यात आली आहे.

अ.क्र.	नाव		रुपये
१.	मॉडेल आयटीआय स्थापन करणे	..	१३२५ कोटी
२.	जागतिक कौशल्य केंद्र	..	३०० कोटी
३.	महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ	..	२५० कोटी
४.	डाटा सेंटर	..	१०० कोटी
५.	विविध संस्थांचे बळकटीकरण	..	१७८ कोटी
६.	उद्योजकता विकास कार्यक्रम		
	(अ) सिडबीद्वारे निधीचा निधी	..	१०० कोटी
	(ब) इतर माध्यमांच्या सहाय्याने उद्योजकता विकास कार्यक्रम	..	५४ कोटी
	एकूण	**..**	**२३०७ कोटी**

“ दक्ष ” प्रकल्पांतर्गत आजपर्यंत पुढीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आलेले आहेत :

अ.क्र.	शासन निर्णय दिनांक	शीर्षक
१	०८-०६-२०२३	राज्यातील व्यावसायिक शिक्षण व कौशल्यवृद्धी आणि त्यासाठीच्या आवश्यक पायाभूत सुविधांच्या बळकटीकरणासाठी Development of Applied Knowledge and Skill for Human Development (DAKSH) प्रकल्पास तत्वत: मान्यता देणेबाबत.
२	१८-१२-२०२३	मानवी विकासासाठी उपयोजित ज्ञान आणि कौशल्याचा विकास (दक्ष) प्रकल्प राबविण्यास मान्यता देणेबाबत.
३	०६-०९-२०२४	जागतिक बँक सहाय्यित Development of Applied Knowledge and Skills for Human Development (DAKSH) प्रकल्पासाठी आहरण व संवितरण अधिकारी घोषित करण्याबाबत.
४	२५-११-२०२४	जागतिक बँक सहाय्यित दक्ष (Development of Applied Knowledge and Skill for Human Development) प्रकल्प योजनेचा निधी जमा करण्यासाठी राष्ट्रीयीकृत बँकेमध्ये नवीन खाते उघडण्यास मान्यता देणेबाबत.
५	०६-०६-२०२५	जागतिक बँक सहाय्यित मानवी विकासासाठी उपयोजित ज्ञान आणि कौशल्याचा विकास (दक्ष) या राज्य प्रकल्पाकरिता, प्रकल्प कालावधीसाठी १ पदसिद्ध प्रकल्प संचालक पदास तसेच ७ प्रतिनियुक्तीने व ३८ बाह्यस्रोताद्वारे असे एकूण ४५ (७३८) मनुष्यबळ उपलब्ध करून घेण्यास मान्यता देण्याबाबत.
६	१७-०७-२०२५	मानवी विकासासाठी उपयोजित ज्ञान आणि कौशल्याचा विकास (दक्ष) प्रकल्पाला सन २०२५-२६ या वित्तीय वर्षात जागतिक बँक हिस्सा व त्यास समरूप राज्य हिस्सा वितरित करण्याबाबत.
७	२५-०८-२०२५	जागतिक बँक सहाय्यित दक्ष प्रकल्पाच्या कामकाजासाठी निर्माण केलेल्या प्रकल्प व्यवस्थापन कक्ष (PMU) मधील प्रकल्प उपसंचालक या पदावर प्रतिनियुक्तीने नियुक्ती देणेबाबत.
८	३०-०९-२०२५	मानवी विकासासाठी उपयोजित ज्ञान आणि कौशल्यचा विकास (दक्ष) प्रकल्पाकरिता भाडेतत्वावर जागा घेण्यास व याकरिता येणाऱ्या खर्चास प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता देणेबाबत.
९	२१-०१-२०६	सहायक अनुदानाच्या जलद संवितरण व संनियंत्रणासाठी आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयातील दक्ष प्रकल्पासाठी आहरण व संवितरण अधिकारी यांना आभासी वैयक्तिक ठेव लेखा प्रशासक (VPDAA) म्हणून घोषित करण्याबाबत.

“ दक्ष ” प्रकल्पासाठी “ Indian Institute of Management, Nagpur ” या संस्थेची “ Independent Varification Agency (IVA)” म्हणून नेमणूक करण्यात आली आहे.

आर्थिक वर्ष २०२५-२६ साठी “वार्षिक कृती आराखडा (Annual Work Plan) ” तयार करण्यात आला असून वार्षिक कृती आराखड्याच्या अनुषंगाने बाबनिहाय प्रशासकीय मान्यता मिळालेली आहे.

राज्यातील ५३ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचे दक्ष प्रकल्पांतर्गत ‘‘मॉडेल आयटीआय’’ मध्ये रूपांतर करण्यात येणार आहे. त्याअंतर्गत संबंधित संस्थांमधील आवश्यक पायाभूत सुविधा, दुरुस्तीची कामे, यंत्रसामग्री, साधनसामग्री व हत्यारे खरेदी करण्यात येणार असून नवीन व्यवसाय अभ्यासक्रम सुरू करण्यात येणार आहेत.

Prime Minister Skilling and Employability Transformation through Upgraded ITI's (PM SETU)

मा. पंतप्रधान यांच्या शुभहस्ते दिनांक ४ ऑक्टोबर २०२५ रोजी विज्ञानभवन, नवी दिल्ली येथे "Pradhan Mantri Skilling And Employability Transformation through Upgraded ITI's" या योजनेचा शुभारंभ करण्यात आलेला आहे. सदर योजना देशातील कौशल्य विकास क्षेत्रात परिवर्तन घडविणाऱ्या ऐतिहासिक उपक्रमांपैकी एक आहे. यामध्ये देशभरातील १००० शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या उन्नतीसाठी "Hub-and-Spoke" मॉडेल तयार करण्यात येणार आहे. या योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांची मंजूर प्रत https://dgt.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे.

Prime Minister Skilling and Employability Transformation through Upgraded ITI's (PM-SETU) ही योजना अंदाजित रुपये ६०,००० कोटी रुपयांची असून केंद्र सरकार, राज्य सरकारे आणि उद्योग यांच्यात खाली दर्शविल्याप्रमाणे विभागलेली आहे.

तपशील (Particulars)	एकूण (रु. कोटी)	केंद्र (रु. कोटी)	राज्य (रु. कोटी)	उद्योग (रु. कोटी)
एकूण योजना खर्च (५ वर्षे)	६०,०००	३०,०००	२०,०००	१०,०००

एका Hub आणि चार Spoke ITI's ठराविक क्लस्टरसाठी एकत्रित खर्चासह लागणारा निधी खालीलप्रमाणे आहे.

बाब (Item)	एकूण खर्च (Total Cost)	केंद्र (Central)	राज्य (State)	उद्योग (Industry)
एका Hub ITI चे उन्नतीकरण (सरासरी)	रु. ८१ कोटी प्रति ITI	रु. ४० कोटी	रु. ३० कोटी	रु. ११ कोटी
एका Spoke ITI चे उन्नतीकरण (सरासरी)	रु. ४० कोटी प्रति ITI	रु. १८ कोटी	रु. १७ कोटी	रु. ५ कोटी
एक Hub + चार Spoke (क्लस्टर एकूण)	रु. २४१ कोटी प्रति क्लस्टर	रु. ११२ कोटी	रु. ९८ कोटी	रु. ३१ कोटी
एका क्लस्टरसाठी वार्षिक खर्च (५ वर्षांची सरासरी)	रु. ४८.२ कोटी प्रति वर्ष	रु. २२.४ कोटी	रु. १९.६ कोटी	रु. ६.२ कोटी

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग यांचा शासन निर्णय क्र. आयटीआय-२०२५/प्र. क्र. २३१/ई. कॉम. १३८५९५३/ व्यशि-३, दिनांक २८ ऑक्टोबर २०२५ अन्वये राज्यस्तरावर PM-SETU योजनेच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी मा. मुख्य सचिव यांचे अध्यक्षतेखाली "राज्य सुकाणू समिती (State Steering Committee-SSC)" गठीत करण्यात आली आहे.

PM SETU या योजनेस प्रशासकीय मान्यता मिळण्यासाठी शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात आलेला आहे.

PM SETU योजनेअंतर्गत नागपूर, छत्रपती संभाजीनगर व पुणे या तीन Cluster ला खालील प्रमाणे मान्यता मिळण्याबाबत शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात आलेला आहे.

Nagpur, Chhatrapati Sambhajinagar and Pune Cluster for "PM-SETU"

अ. क्र.	प्रादेशिक विभाग	जिल्हा	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	प्रकार
१	नागपूर	नागपूर	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, नागपूर	Hub
२			औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, नागपूर (मुलींची)	Spoke
३			औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, हिंगणा	Spoke
४			औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, कामठी	Spoke
५			औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, बुटीबोरी	Spoke
६	छत्रपती संभाजीनगर	छत्रपती संभाजीनगर	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, छत्रपती संभाजीनगर	Hub
७			औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, पैठण	Spoke
८			औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, खुलताबाद	Spoke
९			औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, फुलंब्री	Spoke
१०			औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, गंगापूर	Spoke
११	पुणे	पुणे	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, औंध- पुणे	Hub
१२			औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, औंध- पुणे (मुलींची)	Spoke
१३			औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, पिंपरी चिंचवड	Spoke
१४			औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, खेड (राजगुरूनगर)	Spoke
१५			औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, मुळशी	Spoke

तसेच उपरोक्त १५ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या प्राचार्यासाठी Leadership Development Program चे प्रशिक्षण मुंबई तसेच अहमदाबाद येथे सुरू आहे.

PM SETU योजनेंतर्गतसाठी प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागार (Project Management Consultancy) नेमणुकीस प्रशासकीय मान्यता मिळणेबाबतचा प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात आलेला आहे, तसेच त्याकरिता अभिरूची पत्र (Request for Proposal) प्रसिद्ध करण्यात आलेले आहे.

दिनांक ११ फेब्रुवारी २०२६ रोजी राज्य सुकाणू समितीची मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन यांच्या अध्यक्षतेखाली बैठक संपन्न झाली.

स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव अंतर्गत ६ महाराष्ट्र आंतरराष्ट्रीय केंद्रे (MIC) स्थापित करणेबाबत

१. स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव अंतर्गत शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, मुलुंड येथे अधिकारी व कर्मचारी यांच्या प्रशिक्षणाकरिता प्रशिक्षण केंद्र उभारण्याकरिता रुपये ५८.०० कोटी इतका निधी उपलब्ध करण्याकरिता पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग यांच्या कोर समितीने मान्यता दिली होती.

२. दिनांक ०६ सप्टेंबर २०२३ रोजी सह्याद्री अतिथीगृह येथे मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांच्या हस्ते व मा. मंत्री, कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग व मा. मंत्री, शालेय शिक्षण विभाग यांच्या प्रमुख उपस्थितीत " महाराष्ट्र आंतरराष्ट्रीय केंद्र (MIC)" या आंतरराष्ट्रीय रोजगार सुविधा केंद्राचा उद्घाटन सोहळा पार पडला. त्या अनुषंगाने मा. अपर मुख्य सचिव, कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नावीन्यता विभाग यांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक २७ सप्टेंबर २०२३ रोजीच्या बैठकीत झालेल्या चर्चेनुसार स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव अंतर्गत शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था मुलुंड ऐवजी ०६ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था / शासकीय तांत्रिक विद्यालयांमध्ये अंदाजे १०,००० चौ. फूट बांधीव क्षेत्रात बांधकाम दुरुस्ती व नवीन यंत्रसामग्रीद्वारे आधुनिकीकरण करून आंतरराष्ट्रीय केंद्र सुरू करण्याचे निर्देश देण्यात आले होते.

३. त्यानुषंगाने शासकीय औ.प्र. संस्था गोवंडी व पुणे व शासकीय तांत्रिक विद्यालय अमरावती, छ. संभाजीनगर, नागपूर व नाशिक येथे ०६ ठिकाणी महाराष्ट्र आंतरराष्ट्रीय केंद्र स्थापन करण्यास मान्यता देण्यात आली आहे. तसेच औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था व शासकीय तांत्रिक विद्यालयांमध्ये इमारत दुरुस्ती व नूतनीकरण, व्यवसाय अभ्यासक्रम निहाय आवश्यक यंत्रसामग्री व फर्निचर खरेदीकरिता प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता देण्यात आलेली आहे.

४. सदर ६ महाराष्ट्र आंतरराष्ट्रीय केंद्रांकरीता यंत्र व साधनसामग्री खरेदीकरिता व केंद्र संचालन व निदेशकांच्या वेतनावरील (३ वर्षांकरिता) खर्चाकरीता रुपये १३८.९४ कोटी इतका निधी आवश्यक आहे.

S.N.	Name of Trade	Capex for training infrastructure	Opex for instructors #	Operating Expenses @	Cost for 1 Lab
1	2	3	4	5	6
1	Additive Manufacturing and Advanced CNC Lab (AM)	4,56,21,812	54,00,000	1,36,86,544	6,47,08,356
2	Advanced Welding Machines Lab (AW)	1,68,20,889	54,00,000	50,46,267	2,72,67,156
3	Mechanic Electric Vehicle Lab (EV).	2,92,27,774	54,00,000	87,68,332	4,33,96,106
4	IoT Technician Lab (IoT)	3,23,66,578	54,00,000	97,09,973	4,74,76,551
5	Industrial Robotics and Digital Manufacturing Lab (IR).	3,33,18,583	54,00,000	99,95,575	4,87,14,158
6	Per Center Cost	15,73,55,636	2,70,00,000	4,72,06,691	23,15,62,327
7	Cost for 6 Locations	94,41,33,816	16,20,00,000	28,32,40,145	138,93,73,961

५. प्रथम टप्प्यात प्रायोगिक तत्त्वावर जागा उपलब्ध असलेल्या ठिकाणी शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था गोवंडी, शासकीय तांत्रिक विद्यालय नागपूर व अमरावती या ३ ठिकाणी ५ व्यवसाय अभ्यासक्रमांचा समावेश असलेले महाराष्ट्र आंतरराष्ट्रीय केंद्र स्थापन करण्यास मान्यता देण्याबाबत शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात आला होता.

६. प्रथम टप्प्यात प्रायोगिक तत्त्वावर वरीलप्रमाणे ३ ठिकाणी ५ व्यवसाय अभ्यासक्रमांचा समावेश असलेले महाराष्ट्र आंतरराष्ट्रीय केंद्र स्थापन करण्यास मान्यता देण्यात आलेली असून सदर केंद्रे स्थापित करण्याकरीता आवश्यक निधी रुपये ६९.४६ कोटी

पैकी रुपये ४०.१५ कोटी इतका निधी स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव अंतर्गत प्राप्त निधीतून भागविण्यास व उर्वरीत आवश्यक रुपये २९.३१ कोटी इतका निधी प्रथमत: संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील स्वीय प्रपंजी खात्यातून भागविण्यास व तदनंतर स्वीय प्रपंजी खात्यातून खर्च करण्यात आलेला निधी जागतिक बँक सहाय्यित "दक्ष" प्रकल्पातून प्रतिपूर्ती करण्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे.

७. सदर मान्यतेच्या अनुषंगाने संचालनालय स्तरावर कार्यासन क्रमांक १३ (खरेदी) यांचेमार्फत ५ अभ्यासक्रमांकरिता राज्य शासनाच्या महा टेंडर संकेतस्थळाद्वारे Request for Proposal प्रसिद्ध करण्यात आले. संपूर्ण निविदा प्रक्रिया राबविल्यानंतर पुढीलप्रमाणे पुरवठादारांची निवड करण्यात आली आहे.

(रक्कम रुपयात)

S. No.	Lab	Lowest Bidder	Offer Price for 3 Center	Administrative Approval
1	2	3	4	5
1	Additive Manufacturing and Advanced CNC Lab (AM).	Phillips Machine Tools India Pvt. Ltd.	18,73,65,000	19,41,25,067
2	Advanced Welding Machines Lab (AW)	Phillips Machine Tools India Pvt. Ltd.	8,26,95,000	8,18,01,467
3	IoT Technician Lab (IoT)	Ace Info Bahn Pvt. Ltd	13,63,80,000	14,24,29,654
4	Industrial Robotics and Digital Manufacturing Lab (IR).	Scientech Technologies Pvt. Ltd.	14,23,62,165	14,61,42,474
5	Mechanic Electric Vehicle Lab (EV).	Cancelled	0	13,01,88,319
	Total	..	**54,88,02,165**	**69,46,86,980**

८. प्रथम टप्प्यात ३ ठिकाणी ४ व्यवसाय अभ्यासक्रमांची यंत्र व साधनसामग्री खरेदीबाबतचे Work Orders दिनांक २३ सप्टेंबर २०२५ रोजी निर्गमित करण्यात आलेले आहेत. त्यानुसार व्यवसाय अभ्यासक्रमनिहाय ३ ठिकाणी यंत्र व साधनसामग्री खरेदी करण्यासाठी पुढीलप्रमाणे निधी आवश्यक आहे.

(Amount Rs.)

S.N.	Name of Trade	Cost for 1 Lab	Cost for 6 Labs	Cost for 3 Labs	Final Order Cost for 3 Labs
1	2	3	4	5	6
1	Additive Manufacturing and Advanced CNC Lab (AM).	6,24,55,000	37,47,30,000	18,73,65,000	18,73,65,000
2	Advanced Welding Machines Lab (AW)	2,75,65,000	16,53,90,000	8,26,95,000	8,26,95,000
3	Mechanic Electric Vehicle Lab (EV).	4,33,96,106	26,03,76,636	13,01,88,318	Retendering Required
4	IoT Technician Lab (IoT)	4,54,60,000	27,27,60,000	13,63,80,000	13,63,80,000
5	Industrial Robotics and Digital Manufacturing Lab (IR).	4,75,04,055	28,50,24,330	14,23,62,165	14,23,62,165
	Total ..	**22,63,80,161**	**1,35,82,90,483**	**67,89,40,483**	**54,88,02,165**

८. वित्तीय वर्ष २०२५-२६ मध्ये MIC अंतर्गत प्रथम टप्प्यात ३ ठिकाणी ४ व्यवसाय अभ्यासक्रम सुरू करण्यासाठी CAPEX/OPEX नुसार खालीलप्रमाणे निधी आवश्यक आहे.

(Amount Rs.)

S. No.	Name of Trade	CAPEX for training infrastructure	OPEX for instructors and Operating Expenses	Total Fund required
1	2	3	4	5
1	Additive Manufacturing and Advanced CNC Lab (AM).	5,17,35,000	1,07,20,000	6,24,55,000
2	Advanced Welding Machines Lab (AW).	1,98,00,000	77,65,000	2,75,65,000
3	IoT Technician Lab (IoT)	3,63,00,000	91,60,000	4,54,60,000
4	Industrial Robotics and Digital Manufacturing Lab (IR).	3,81,91,555	92,62,500	4,74,54,055
5	Per Center CAPEX/OPEX Cost.	14,60,26,555	3,69,07,500	18,29,34,055
6	CAPEX / OPEX Cost for 3 Centers.	43,80,79,665	11,07,22,500	54,88,02,165

९. MIC अंतर्गत सद्यस्थितीत रुपये ४०.१५ कोटी इतका निधी शिल्लक आहे.

१०. वरीलप्रमाणे प्रथम टप्प्यात ३ ठिकाणी ४ व्यवसाय अभ्यासक्रम सुरू करण्याकरिता सद्यस्थितीत CAPEX व OPEX विचारात घेता वित्तीय वर्ष २०२५-२६ मध्ये रुपये १४.७३ कोटी इतका निधी DAKSH प्रकल्पांतर्गत प्राप्त निधीतून उपलब्ध होणे आवश्यक आहे.

११. उर्वरित ३ ठिकाणी ४ व्यवसाय अभ्यासक्रमांकरिता व ६ ठिकाणी १ व्यवसाय अभ्यासक्रमाकरिता यंत्र व साधनसामग्री खरेदी करणेबाबत कार्यवाही करण्यात येत आहे.

१२. दुसऱ्या टप्प्यात वरीलप्रमाणे खरेदी प्रक्रिया पूर्ण झाल्यानंतर वित्तीय वर्ष २०२६-२७ मध्ये रुपये ८२.४९ कोटी इतका अंदाजित निधी DAKSH प्रकल्पांतर्गत प्राप्त निधीतून उपलब्ध होणे आवश्यक आहे.

केंद्र शासनपुरस्कृत पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप योजनेद्वारे देशातील १३९६ शासकीय औ. प्र. संस्थांचा दर्जावाढ करणे.

योजनेचे स्वरूप : -

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून दिले जाणारे प्रशिक्षण कारखान्यातील तंत्रज्ञानाच्या गरजेशी सुसंगत होण्यासाठी व कौशल्ययुक्त जागतिक दर्जाचे मनुष्यबळ निर्माण करण्यासाठी कारखाने / औद्योगिक संघटना यांच्या सहकार्याने केंद्र शासनाने सन २००७-०८ पासून ते सन २०११-१२ पर्यंत खाजगी उद्योगाच्या सहभागाने (Public Private Partnership) औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा दर्जावाढ केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनेनुसार करण्यात आलेला आहे.

शासन निर्णय क्रमांक आयटीआय २००७/१६२/०७/व्यशि-२, दिनांक ३१ डिसेंबर २००७ अन्वये सन २००७-०८ पासून सदर योजनेची अंमलबजावणी महाराष्ट्र राज्यात केलेली आहे.

सदर योजनेत सन २००७-०८ ते २०११-१२ या कालावधीत महाराष्ट्र राज्यातील २५० औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा समावेश करण्यात आलेला आहे.

राज्यात २५० औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेत विविध खाजगी औद्योगिक आस्थापना कार्यरत असून टाटा इंडस्ट्रीज, रिलायन्स इंडस्ट्रीज लिमिटेड, महिंद्रा ॲण्ड महिंद्रा, जे. एस. डब्ल्यू. इंडस्ट्रिज लिमिटेड, भारत फोर्ज लिमिटेड, एल ॲण्ड टी इंडिया, किर्लोस्कर इंडस्ट्रीज, वॉकॉर्ड लिमिटेड, रेमंड लिमिटेड इत्यादी नामांकित आस्थापनांचा सहयोगी उद्योजक म्हणून सहभाग मिळालेला आहे.

योजनेची उद्दिष्टे :

१. देशातील कुशल मनुष्यबळाचे प्रमाण ५ टक्क्यांवरून ५० टक्क्यांपर्यंत वाढविणे.

२. औद्योगिक आस्थापनांना त्यांच्या गरजेनुसार लागणारे मनुष्यबळ तयार करून पुरविणे.

३. व्यवसाय कौशल्यांची कक्षा (Universe of Knowledge) वाढवून जागतिक दर्जाचे मनुष्यबळ तयार करणे.

४. औद्योगिक आस्थापनांच्या सहभागातून औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या मूलभूत सुविधांमध्ये वाढ करणे.

योजनेची वैशिष्ट्ये :

१. योजनेंतर्गत प्रत्येक औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेकरिता एका Industry Partner ची सहयोगी उद्योजक म्हणून निवड केली जाते.

२. Industry Partner च्या अध्यक्षतेखाली संस्था व्यवस्थापन समिती (IMC) स्थापना करण्यात येते.

३. सदर संस्था व्यवस्थापन समितीमध्ये एकूण ११ सदस्य असतात. त्यापैकी Industry Partner किंवा Industry Partner चा प्रतिनिधी हे अध्यक्ष, परिसरातील अन्य चार Industry Partner सभासद असतात, तसेच शासनाचे सहा प्रतिनिधी असून प्राचार्य हे सदस्य सचिव आहेत.

४. संबंधित Industry Partner (IMC अध्यक्ष), राज्य व केंद्र शासन यांच्यात त्रिपक्षीय सामंजस्य करार केला जातो.

५. संस्था व्यवस्थापन समितीने संस्था विकास आराखडा Institute Development Plan (IDP) तयार करावयाचा असून त्यामध्ये पुढील पाच वर्षांच्या आर्थिक गरजा व गुणवत्ता प्रगती निकषांचा समावेश करावयाचा आहे.

६. संस्था व्यवस्थापन समिती (IMC) ला संस्था नोंदणी अधिनियम, १८६० अंतर्गत नोंदणी करून मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम, १९५० अंतर्गत नोंदणी करावयाची आहे.

७. संस्था व्यवस्थापन समितीच्या नावाने संस्थेजवळील राष्ट्रीयीकृत बँकेत खाते उघडावयाचे असून आयकर विभागाकडून TAN व PAN क्रमांक प्राप्त करून घेणे आवश्यक आहे.

८. संस्था व्यवस्थापन समिती (IMC) ला आर्थिक व शैक्षणिक स्वायत्ता देण्यात आलेली आहे.

९. संस्था व्यवस्थापन समिती (IMC) ला राज्य शासनाने ठरवून दिलेले प्रवेश शुल्क आकारून २० टक्के प्रवेश करण्याचे अधिकार प्रदान करण्यात आलेले आहेत.

१०. राज्य सुकाणू समिती State Steering Committee (SSC) व राष्ट्रीयीकृत सुकाणु समितीने National Steering Committee (NSC) IDP व MoA ला मान्यता दिल्यानंतर संस्था व्यवस्थापन समितीच्या बँक खात्यात प्रत्येकी रुपये २.५० कोटी असे २५० औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या व्यवस्थापन समितीच्या बँक खात्यात एकूण रुपये ६२५.०० कोटी बिनव्याजी कर्ज रक्कम केंद्र शासनाकडून जमा करण्यात आलेले होते.

११. सदर बिनव्याजी कर्जाची परतफेड ११ व्या वर्षापासून ३० वर्षापर्यंत २० हप्त्यांत संस्था व्यवस्थापन समितीने केंद्र शासनास परत करावयाची आहे.

१२. संस्था व्यवस्थापन समितीतर्फे संस्थेत विविध उपक्रम राबवून महसूल वाढवावयाचा आहे.

१३. संस्थेचा सर्वंकष दर्जावाढ करून गुणात्मक विकास करावयाचा आहे.

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप योजनेअंतर्गत समाविष्ट संस्था

एकूण उद्दिष्ट	साध्य					एकूण
२००७-२०११	२००७-०८	२००८-०९	२००९-१०	२०१०-११	२०११-१२	
२५०	६२	५५	६०	२९	४४	२५०

केंद्र शासनाकडून पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप योजनेअंतर्गत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेला प्राप्त झालेला निधी (रुपये कोटी)

२००७-०८		२००८-०९		२००९-१०		२०१०-११		२०११-१२		एकूण संस्था	एकूण निधी
संस्था	निधी	संस्था	निधी	संस्था	निधी	संस्था	निधी	संस्था	निधी		
६२	१५५	५५	१३७.५	६०	१५०	२९	७२.५	४४	११०	२५०	६२५

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा प्रगती अहवाल

(रुपये लाखांत)

अ. क्र.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव	एकूण संस्था	प्राप्त बिनव्याजी कर्ज	दि. ३०.९.२०२५ अखेरचा खर्च	केंद्र शासनास परत केलेले बिनव्याजी कर्ज	शिल्लक निधी
१	२	३	४	५	६	७
१	मुंबई	३६	९०००	३५५४.२९	२४००.००	१८७२५.६१
२	पुणे	३९	९७५०	७५९६.८२	२७१२.५०	१४५७२.८४
३	नाशिक	४०	१००००	७८०१.१७	२७३७.५०	१६९९०.७७
४	छत्रपती संभाजीनगर	४९	१२२५०	७४५१.७१	३१००.००	२०९०१.४५
५	अमरावती	४२	१०५००	१०००३.९८	३०१२.५०	१३८४३.७१
६	नागपूर	४४	११०००	९२२०.४०	२९७५.००	१३६०४.२८
	एकूण ..	**२५०**	**६२५००**	**४५६२८.३७**	**१६९७५.००**	**९८६३८.६६**

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००७-२००८ मध्ये समाविष्ट संस्था

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ
१	२	३		४
	मुंबई विभाग			
१	बोरिवली	महेंद्र ॲन्ड महेंद्र लिमिटेड (ऑटोमोटिव्ह विभाग)	..	दर्जावाढ
२	बेलापूर	दास ऑफ शोअर इंजिनिअरिंग प्रा. लि., बेलापूर, नवी मुंबई	..	दर्जावाढ
३	शहापूर	जेएसडब्ल्यू स्टील लिमिटेड, शहापूर, ठाणे	..	दर्जावाढ
४	फोंडाघाट	मे. सापळे ऑटो सर्व्हिसेस प्रा. लि., फोंडाघाट	..	दर्जावाढ
	पुणे विभाग			
५	दहिवडी (माण)	केबॉवेट इंजि. प्रा. लि., सातारा	..	दर्जावाढ
६	मंगळवेढा	प्रिसिजन कॅम शाफ्ट्स लि., चिंचोली, सोलापूर.	..	दर्जावाढ
७	पंढरपूर	मे. कोठारी ॲग्रीटेक प्रा. लि., मोहोळ, जि. सोलापूर	..	दर्जावाढ
८	वाई	गरवारे फुलफ्लेक्स इंडिया प्रायव्हेट लिमिटेड, एमआयडीसी, वाई, जिल्हा सातारा.	..	दर्जावाढ
९	विटा	किर्लोस्कर ब्रदर्स लि., किर्लोस्करवाडी, जि. सांगली	..	दर्जावाढ
१०	औंध - पुणे (मु.)	महिंद्रा हेवी इंजिन्स लिमिटेड, पुणे	..	दर्जावाढ
११	खेड	भारत फोर्ज लि., मुंढवा, पुणे-४११०३६	..	दर्जावाढ
१२	शिरूर	बुरखांडट कॉम्प्रेशन (आय) प्रा.लि., शिरूर, पुणे	..	दर्जावाढ
१३	दौंड (वरवंड)	विशय कॉम्पोनन्ट्स इंडिया प्रा.जि.लि., ता. हवेली, जि. पुणे	..	दर्जावाढ
१४	पुरंदर-सासवड	एक्सपोनेन्शिअल इंजिनिअरिंग प्रायव्हेट लिमिटेड, भोसरी, पुणे	..	दर्जावाढ
	नाशिक विभाग			
१५	नाशिक (मु.)	रिलायन्स इलेक्ट्रॉनिक्स, नाशिक	..	दर्जावाढ
१६	सिन्नर	एसएमपी ऑटोटेक प्रा. लि., नाशिक	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००७-२००८ मध्ये समाविष्ट संस्था

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ / सीओई सेक्टर
१	२	३		४
१७	निफाड	सुशील ग्रेप्स निर्यात कंपनी, कोठुरे फाटा, निफाड	..	दर्जावाढ
१८	चांदवड	कैलास ट्रीटमेंट, अंबड, नाशिक	..	दर्जावाढ
१९	येवला	श्री गणेश होंडा एजन्सीज, येवला	..	दर्जावाढ
२०	सटाणा	युती टेक्सटाईल प्रायव्हेट लिमिटेड, मालेगाव	..	दर्जावाढ
२१	अक्कलकुवा	कालिका इंडस्ट्रिज, धुळे	..	दर्जावाढ
२२	शिरपूर	प्रियदर्शनी सहकारी सूतगिरणी, शिरपूर, जिल्हा धुळे	..	दर्जावाढ
२३	पारोळा	स्टार फॅब्रिकेटर्स प्रायव्हेट लिमिटेड, एमआयडीसी, जळगाव	..	दर्जावाढ
२४	जामनेर	कमल डाईज आणि इंजिनिअरिंग वर्क्स, जळगाव	..	दर्जावाढ
२५	नेवासा	मे. स्वस्तिक तुंगस्तुन प्रा. लि., श्रीरामपूर	..	दर्जावाढ
२६	पाथर्डी	लार्सन ॲन्ड टुब्रो लि., अहिल्यानगर	..	दर्जावाढ
२७	श्रीगोंदा	मायक्रोटेक इंडस्ट्रिज, अहिल्यानगर	..	दर्जावाढ
	छ. संभाजीनगर विभाग			
२८	भूम	इसेम ऑटो इलेक्ट्रिकल प्रायव्हेट लिमिटेड, छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
२९	लातूर (मु.)	ऑटो कार्स शोरूम, अदालत रोड, क्रांती चौक, छत्रपती संभाजीनगर.	..	दर्जावाढ
३०	संभाजीनगर (मु.) *	वोक्हार्ट बायोटेक, वाळूज, छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
३१	अंबड	एनआरबी बेअरिंग लि. एमआयडीसी, जालना	..	दर्जावाढ
३२	बदनापूर	ॲप्रोकॉप इंजिनिअरिंग प्रायव्हेट लिमिटेड, एमआयडीसी, जालना	..	दर्जावाढ
३३	भोकरदन	विश्व टूलिंग सिस्टिम, एमआयडीसी, वाळूज, छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
३४	परळी वैजनाथ *	युनीक्राफ्ट अप्लायन्सेस प्रा. लि., छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
३५	परांडा	यशराज इंडस्ट्रिज, बार्शी, जि. धाराशिव	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००७-२००८ मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ
१	२	३		४
३६	आष्टी	एन्ड्युरन्स टेक्नॉलॉजीज प्रा.लि., एमआयडीसी, वाळूज, छत्रपती संभाजीनगर.	..	दर्जावाढ
३७	भोकर	श्रावण इलेक्ट्रिकल कॉन्ट्रॅक्टर प्रा. लि., वाकड	..	दर्जावाढ
३८	धर्मदाबाद	जैन डायमंड टूल्स प्रा. लि., चिकलठाणा, छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
३९	बसमतनगर	सन्मान ग्रुप ऑफ इंडस्ट्रीज, MIDC, वाळूज, छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
४०	कळंब	सिल्व्हरओक होम अप्लायन्स प्रा. लि., छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
४१	अहमदपूर	मे. जैन डायमंड टूल्स, चिकलठाणा, छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
	अमरावती विभाग			
४२	अमरावती (मु.)	हॉटेल श्रीपाद कॉन्टिनेन्टल, अमरावती	..	दर्जावाढ
४३	मोझरी	सनपॅक इंडस्ट्रीज, एम.आय.डी.सी., अमरावती	..	दर्जावाढ
४४	नांदगाव-खंडेश्वर	कस्तुरी मेटल कंपोजिट प्रा. लि., एम.आय.डी.सी., अमरावती	..	दर्जावाढ
४५	धारणी	मेसर्स पटेल स्टोनक्रशर, बसपानी, अमरावती	..	दर्जावाढ
४६	मोर्शी *	जे. एस. डब्ल्यू. स्टील कोटेड प्रॉडक्ट लि., कळमेश्वर, जिल्हा नागपूर.	..	दर्जावाढ
४७	अकोला (मु.) *	जे. एस. कॉर्पोरेशन, एम.आय.डी.सी., अकोला	..	दर्जावाढ
४८	मंगरूळपीर *	जे. एस. कॉर्पोरेशन, एम.आय.डी.सी., अकोला	..	दर्जावाढ
४९	पुसद *	मे. रेमंड युको डेनिम प्रा. लि., एमआयडीसी, लोहारा, यवतमाळ.	..	दर्जावाढ
५०	गुंज (महागाव)	मे. रेमंड युको डेनीम प्रा. लि., एमआयडीसी, लोहारा, यवतमाळ.	..	दर्जावाढ
५१	उमरखेड	रेमंड युको डेनीम प्रा. लि., लोहारा, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
	नागपूर विभाग			
५२	तिरोडा	अदानी पॉवर महाराष्ट्र प्रा. लिमिटेड, तिरोडा	..	दर्जावाढ
५३	वरोरा	पी. व्ही. टेक्सटाईल जाम, समुद्रपूर	..	दर्जावाढ
५४	सिंदेवाही	मायक्रोप्लास्ट पॉलिटेक्स इंडस्ट्रीज प्रा. लि., जि. नागपूर	..	दर्जावाढ
५५	ब्रह्मपुरी	सी. एफ. पी., चंद्रपूर	..	दर्जावाढ
५६	भंडारा (मु.)	सनफ्लॅग स्टील कंपनी लि., भंडारा	..	दर्जावाढ
५७	सालेकसा	अदानी पॉवर महाराष्ट्र लिमिटेड, तिरोडा	..	दर्जावाढ
५८	साकोली	अशोक लेलँड लिमिटेड, भंडारा	..	दर्जावाढ
५९	देवरी	अशोक लेलँड लिमिटेड, दादेगाव, भंडारा	..	दर्जावाढ
६०	देसाईगंज	ए. ए. एनर्जी लि.	..	दर्जावाढ
६१	तुमसर	सनफ्लॅग स्टील कंपनी लि., वारठी, भंडारा	..	दर्जावाढ
६२	सावनेर	कॅन ग्रुप ऑफ इंडस्ट्रीज, माणगाव, नागपूर रोड, सावनेर	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००८-२००९ मध्ये समाविष्ट संस्था

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ
१	२	३		४
	मुंबई विभाग			
१	अंधेरी	महिंद्रा ॲन्ड महिंद्रा लि., कांदिवली (पश्चिम), मुंबई	..	दर्जावाढ
२	मुरबाड	जे. एस. डब्ल्यू स्टील कोटेड प्रॉडक्टस् लि., वाशिंद, ता. शहापूर, जिल्हा ठाणे.	..	दर्जावाढ
३	अलिबाग	जे. एस. डब्ल्यू. स्टील लिमिटेड, डोलवी, पेण, रायगड	..	दर्जावाढ
४	कर्जत	गोदरेज ॲन्ड बॉयसे मॅन्युफॅक्चरिंग लि., विक्रोळी, मुंबई	..	दर्जावाढ
५	मुरूड (जंजिरा)	जे. एस. डब्ल्यू. स्टील लिमिटेड, साळ, रायगड	..	दर्जावाढ
६	पेण	जे. एस. डब्ल्यू. स्टील लिमिटेड, डोलवी, पेण, रायगड	..	दर्जावाढ
७	श्रीवर्धन	जे. एस. डब्ल्यू. स्टील लिमिटेड, डोलवी, ता. पेण, रायगड	..	दर्जावाढ
८	उरण	मे. जे. एन. पी. टी., उरण, जिल्हा रायगड	..	दर्जावाढ
९	रत्नागिरी (मु.)	फिनोलेक्स इंडस्ट्रिज लिमिटेड, रत्नागिरी	..	दर्जावाढ
१०	राजापूर	न्यूक्लीअर पॉवर कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया लि., जैतापूर, राजापूर	..	दर्जावाढ
११	मंडणगड	मे. जे. एस. डब्ल्यू. स्टील लिमिटेड, डोलवी, ता. पेण, रायगड.	..	दर्जावाढ
१२	मालवण	मे. निर्माण रिअलेटर्स ॲण्ड डेव्हलपर्स लि., मुंबई-६९	..	दर्जावाढ
	पुणे विभाग			
१३	कोरेगाव	टॉप गिअर ट्रान्समिशन, सातारा	..	दर्जावाढ
१४	कुर्डूवाडी	प्रभू रॉकशेप मशिनरी प्रा. लि., सोलापूर	..	दर्जावाढ
१५	पाटण	दत्ता टूल्स लि., तालुका कराड, जिल्हा सातारा	..	दर्जावाढ
१६	सांगोला	लोकमंगल उद्योग समूह, सोलापूर, जिल्हा सोलापूर	..	दर्जावाढ
१७	शिराळा	हायस्पीड रबर प्रा. लि., इस्लामपूर, ता. वाळवा, जि. सांगली	..	दर्जावाढ
१८	शिरोळ	केपीटी इंडस्ट्रीज लि., शिरोळ, जिल्हा कोल्हापूर	..	दर्जावाढ
१९	वेल्हे	सिनुमेरी निर्माण प्रा. लि., शिंदेवाडी, ता. भोर, जि. पुणे	..	दर्जावाढ
२०	आटपाडी	किर्लोस्कर ब्रदर्स लि., किर्लोस्करवाडी, ता. पलूस, जि. सांगली	..	दर्जावाढ
२१	सोलापूर (मु.)	सागर क्रिएशन, सोलापूर	..	दर्जावाढ
२२	मंद्रुप	लोकमंगल उद्योग समूह, सोलापूर, जिल्हा सोलापूर	..	दर्जावाढ
	नाशिक विभाग			
२३	पेठ	रिलायन्स इलेक्ट्रॉनिक्स, अंबड, नाशिक	..	दर्जावाढ
२४	मालेगाव *	एम. बी. शुगर ॲण्ड फार्मास्युटिकल लि., मालेगाव	..	दर्जावाढ
२५	शहादा	सहकारी साखर कारखाना, शहादा, जि. नंदुरबार	..	दर्जावाढ
२६	अमळनेर	सुमधू इंजिनिअरिंग इंडस्ट्रीज लि., जळगाव	..	दर्जावाढ
२७	चाळीसगाव	महाराष्ट्र इसेंशिअल एक्विपमेंट, धुळे	..	दर्जावाढ
२८	यावल	सोयो सिस्टिम्स लि., जळगाव	..	दर्जावाढ
२९	संगमनेर *	एम. एल. टी. पॅक सर्व्हिस, एमआयडीसी, मालेगाव, जि. नाशिक	..	दर्जावाढ
३०	राहुरी	कोहिनूर प्लॅनेट कन्स्ट्रक्शन प्रा. लि., मुंबई	..	दर्जावाढ
३१	पारनेर	मयूर इंडस्ट्रिज, अहिल्यानगर	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००८-२००९ मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ
१	२	३		४
	छ. संभाजीनगर विभाग			
३२	गंगापूर	एन. आर. बी. बेअरिंग लि., संभाजीनगर रोड, जालना	..	दर्जावाढ
३३	रेणापूर	कल्पकला हॅण्डमेड पेपर इंडस्ट्रिज, लातूर	..	दर्जावाढ
३४	अंबाजोगाई *	नॅचरल शुगर ॲण्ड अलाईड इंडस्ट्रिज प्रा. लि., धाराशिव	..	दर्जावाढ
३५	चाकूर	कल्पकला हॅण्डमेड पेपर इंडस्ट्रिज, लातूर	..	दर्जावाढ
३६	उमरगा	प्रगती मोटर्स, तुरोरी, ता. उमरगा, जि. धाराशिव	..	दर्जावाढ
३७	हिंगोली *	खुराना ट्रॅव्हल्स, हिंगोली	..	दर्जावाढ
	अमरावती विभाग			
३८	अचलपूर *	मेसर्स श्री साईनाथ मोटार्स, परतवाडा, अमरावती	..	दर्जावाढ
३९	भातकुली *	जाधव गिअर्स लि., एमआयडीसी, अमरावती	..	दर्जावाढ
४०	मूर्तिजापूर *	मेसर्स अनुप इंजिनिअरिंग इंडस्ट्रिज, अकोला	..	दर्जावाढ
४१	दिग्रस	मे. रेमंड युसीओ डेनिम प्रा. लि., लोहारा, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
४२	घाटंजी	मे. रेमंड युसीओ डेनिम लि., लोहारा, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
४३	राळेगाव	मे. रेमंड युसीओ डेनिम लि., लोहारा, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
४४	शेगाव *	ग्रीन सेन्स एनर्जी सिस्टिम प्रा. लि., MIDC, वाळूज, छत्रपती संभाजीनगर		दर्जावाढ
४५	चिखली *	जगदंबा इंडस्ट्रीज, चिखली, जि. बुलढाणा	..	दर्जावाढ
४६	मलकापूर *	मेसर्स वीरचंद नरसी कॉटन प्रा. लि., मलकापूर	..	दर्जावाढ
	नागपूर विभाग			
४७	समुद्रपूर	पी. वी. टेक्सटाईल जाम., ता. समुद्रपूर	..	दर्जावाढ
४८	भिवापूर	ट्रॅको रेडियेटर्स ॲण्ड टॅक्स प्रा. लि., उमरेड, एमआयडीसी, जि. नागपूर	..	दर्जावाढ
४९	हिंगणा	एरोकॉम ऑटोमोटिव्ह प्रा. लि., हिंगणा, एमआयडीसी, नागपूर	..	दर्जावाढ
५०	लाखांदूर	अशोक लेलँड लिमिटेड, दादेगाव, भंडारा	..	दर्जावाढ
५१	पारशिवणी (आ.)	टीआरटी टेक्नॉलॉजिस, नागपूर	..	दर्जावाढ
५२	पवनी	अशोक लेलँड लिमिटेड, दादेगाव, भंडारा	..	दर्जावाढ
५३	अर्जुनी मोरगाव	डिलाइट इंडस्ट्रिज, भंडारा	..	दर्जावाढ
५४	मोहाडी	सन फ्लॅग स्टील कं. लि., भंडारा	..	दर्जावाढ
५५	नरखेड	ओंकार पॉलीप्लास्ट प्रा. लि., मोगरा, नरखेड	..	दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००९-२०१० मध्ये समाविष्ट संस्था

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ
१	२	३		४
	मुंबई विभाग			
१	भिवंडी *	महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण कंपनी लि., एरोली, ठाणे	..	दर्जावाढ
२	कल्याण	एम. एस. ई. डी., कल्याण विभाग	..	दर्जावाढ
३	मोखाडा	एम. टी. एज्युकेअर प्रा. लि., मुलुंड	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००९-२०१० मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ
१	२	३		४
४	पालघर	मे. जे. एस. डब्ल्यू. स्टील लि., बोईसर	..	दर्जावाढ
५	तलासरी	टीम इंडिया लि., तलासरी	..	दर्जावाढ
६	खालापूर	महिंद्रा साव्यो स्पेशल स्टील प्रा. लि., खोपोली	..	दर्जावाढ
७	माणगाव (निजामपूर)	निर्माण रिलेटर्स ॲण्ड डेव्हलपर्स, अंधेरी	..	दर्जावाढ
८	दापोली	मे. कोकण सिंथेटिक ॲण्ड केमिकल प्रा. लि., एमआयडीसी, खेड.	..	दर्जावाढ
९	संगमेश्वर	जयगड पॉवर ट्रान्को लि., चिपळूण	..	दर्जावाढ
१०	देवगड	नाईस ऑटो डिलर प्रा. लि., (टाटा मोटर्स), कणकवली, जि. सिंधुदुर्ग.	..	दर्जावाढ
	पुणे विभाग			
११	मुळशी	भारत इलेक्ट्रॉनिक्स लि., पुणे	..	दर्जावाढ
१२	जत	मॅग्नेविन एनर्जी प्रा. लि., L-१४९, एमआयडीसी, कुपवाड, ता. मिरज, जि. सांगली.	..	दर्जावाढ
१३	बार्शी	बंडेवार ट्रॅक्टर्स, औद्योगिक वसाहत, बार्शी, जिल्हा सोलापूर	..	दर्जावाढ
१४	मोहोळ	कोठारी ॲग्रीटेक प्रा. लि., कॉप. इस्टेट, मोहोळ	..	दर्जावाढ
१५	गगनबावडा	विष्णु सन्स इंडस्ट्रिज, गोकूळ शिरगाव, कोल्हापूर	..	दर्जावाढ
१६	राधानगरी	विजय इंजिनिअरिंग वर्क्स, कोल्हापूर	..	दर्जावाढ
१७	हातकणंगले	सधर्म टेक्सकॉम, हातकणंगले, जिल्हा कोल्हापूर	..	दर्जावाढ
१८	मुरगूड	मार्व्हलस् इंजिनिअरिंग प्रा. लि., एमआयडीसी, गोकुळ शिरगाव, कोल्हापूर.	..	दर्जावाढ
१९	शाहूवाडी	डी. एस. दुधाणे उद्योग समूह, शिवाजी उद्यमनगर, कोल्हापूर	..	दर्जावाढ
२०	आजरा	पोवार ग्रुप ऑफ इंडस्ट्रिज, एमआयडीसी, आजरा, जि. कोल्हापूर	..	दर्जावाढ
२१	तुर्केवाडी	ॲक्वा ॲलाईस प्रा. लि., एमआयडीसी, कोल्हापूर	..	दर्जावाढ
२२	मेढा	कुपर कॉर्पोरेशन प्रा. लि. कोडोली, सातारा	..	दर्जावाढ
	नाशिक विभाग			
२३	श्रीरामपूर *	ट्रस्ट वेल इंजि. इंडिया प्रा. लि., एमआयडीसी, श्रीरामपूर, जिल्हा अहिल्यानगर	..	दर्जावाढ
२४	कर्जत	भारत फोर्ज लिमिटेड, मुंढवा, पुणे	..	दर्जावाढ
२५	सुरगाणा (आ.)	एम. एस. इलेक्ट्रिसिटी ट्रान्समिशन कंपनी लि., नाशिक रोड	..	दर्जावाढ
२६	तळोदा (आ.)	गणेश फॅब्रिकेशन वर्क्स, अंबड, नाशिक	..	दर्जावाढ
२७	अक्राणी (आ.)	सहकारी साखर कारखाना, नंदुरबार	..	दर्जावाढ
२८	जळगाव (मु.)	स्पेक्ट्रम इलेक्ट्रिकल इंडस्ट्रीज लि., जळगाव	..	दर्जावाढ
२९	उचंदे	सुपर टूल्स, जळगाव	..	दर्जावाढ
३०	पाचोरा	द्वारका इंडस्ट्रिज, जळगाव	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००९-२०१० मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ
१	२	३		४
	छ. संभाजीनगर विभाग			
३१	केज	नर्मदा रिफाईंड ऑईल इंडस्ट्रीज, किल्ले धारूर	..	दर्जावाढ
३२	गेवराई	एक्सपर्ट ग्लोबल सोल्युशन प्रा. लि., एमआयडीसी, चिकलठाणा, छत्रपती संभाजीनगर.	..	दर्जावाढ
३३	वैजापूर	महावितरण कं. लि., छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
३४	औंढा नागनाथ	एस. आर. मेटल्स प्रा. लि., चितेगाव, ता. पैठण, जि. छत्रपती संभाजीनगर.	..	दर्जावाढ
३५	कळमनुरी	धनंजय ग्रुप ऑफ कंपनीज, छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
३६	मंठा	कीर्ती इंडस्ट्रिज, ए-४ अतिरिक्त एमआयडीसी, जालना	..	दर्जावाढ
३७	जाफराबाद	विश्व टूलिंग सिस्टिम्स प्रा. लि., वाळूंज, जि. छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
३८	परतूर	कालिका स्टील प्रा. लि., जालना	..	दर्जावाढ
३९	घनसावंगी	विनोदराय इंजिनिअरिंग प्रा. लि., दावलावाडी, जालना	..	दर्जावाढ
४०	जिंतूर	मे. सुप्रीम एलेमेक प्रा. लि., छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
४१	तुळजापूर	प्रथमेश ट्रान्सफॉर्मर आणि इंजि. वर्क, एमआयडीसी, धाराशिव	..	दर्जावाढ
४२	औसा	शिवानंद इंडस्ट्रिज, लातूर	..	दर्जावाढ
४३	सिल्लोड	महापारेषण कंपनी लि. (बांधकाम), छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
	अमरावती विभाग			
४४	बाळापूर *	ग्रीन सेन्स एनर्जी सिस्टम प्रा. लि., एमआयडीसी, वाळूज, छत्रपती संभाजीनगर.	..	दर्जावाढ
४५	आर्णी	मे. श्री. साईनाथ इंडस्ट्रिज, लि., एमआयडीसी, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
४६	बाभूळगाव	मे. मॅक मोटर्स प्रा. लि., अरिन रोड, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
४७	मोरेगाव	मे. रेमंड युको डेनिम प्रा. लि., लोहारा, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
	नागपूर विभाग			
४८	सेलू	इंदिरा सहकारी सूतगिरणी, एमआयडीसी, सेलू	..	दर्जावाढ
४९	मौदा	एनटीपीसी, मौदा	..	दर्जावाढ
५०	कुही	एम. एस. ई. ट्रान्समिशन कॉप. लिमिटेड, नागपूर	..	दर्जावाढ
५१	चामोर्शी (आ.)	बल्लारपूर इंडस्ट्रिज लि., (बिल्ट ग्राफिक्स पेपर प्रॉडक्ट्स लि.)	..	दर्जावाढ
५२	आरमोरी (आ.)	बिल्ट ग्राफिक पेपर इंडस्ट्रिज, आष्टी, जि. गडचिरोली	..	दर्जावाढ
५३	कोरची (आ.)	बिल्ट पेपर इंडस्ट्रिज लि., बल्लारपूर	..	दर्जावाढ
५४	धानोरा (आ.)	अवंथा होल्डिंग्ज प्रा. लि., आष्टी	..	दर्जावाढ
५५	एटापल्ली (आ.)	अवंथा होल्डिंग्ज प्रा. लि., आष्टी	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००९-२०१० मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ
१	२	३		४
५६	मूल	टाटा मोटर लिमिटेड, नागपूर	..	दर्जावाढ
५७	नागभीड	मायक्रोप्लास्ट पॉलिटेक्स इंडस्ट्रीज प्रा. लि., जि. नागपूर	..	दर्जावाढ
५८	भद्रावती (आ.)	पॉवर ग्रिड कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया लि.	..	दर्जावाढ
५९	गोंडपिंपरी (आ.)	मायक्रोप्लास्ट पॉलिटेक्स इंडस्ट्रीज प्रा. लि., जि. नागपूर	..	दर्जावाढ
६०	चिमूर (आ.)	चिमूर कॉटन इंडस्ट्रिज, चिमूर	..	दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २०१०-२०११ मध्ये समाविष्ट औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ
१	२	३		४
	मुंबई विभाग			
१	गोवंडी	जयश्री स्टील टीटर्स प्रा. लि., घाटकोपर	..	दर्जावाढ
२	म्हसळा	दिघी पोर्ट ट्रस्ट, दिघी, ता. श्रीवर्धन, जि. रायगड	..	दर्जावाढ
३	नांदवी	कोहिनूर कॉन्स्ट, प्रा. लि., दादर (पश्चिम)	..	दर्जावाढ
४	पोलादपूर	निर्माण रिलेटर्स ॲण्ड डेव्हलपर्स लि., अंधेरी	..	दर्जावाढ
५	लांजा	जे. एस. डब्ल्यू. इन्फ्रास्ट्रक्चर लि., जयगड, जि. रत्नागिरी	..	दर्जावाढ
	पुणे विभाग			
६	औंध-खटाव	हिंदुस्थान स्ट्रकचरल वर्क, ओगलेवाडी, कराड, जि. सातारा	..	दर्जावाढ
७	भुदरगड	एस. बी. प्रा. लि., एमआयडीसी, शिरोळ, जि. कोल्हापूर	..	दर्जावाढ
८	पन्हाळा	मे. शिंपुकडे मेटल प्रा. लि., शिरगाव, कोल्हापूर-४१६२३४	..	दर्जावाढ
९	करमाळा	आर. आर. इलेक्ट्रिकल, करमाळा, सोलापूर-४१३००६	..	दर्जावाढ
१०	कवठेमहांकाळ	महाराष्ट्र स्टेट इलेक्ट्रिकल ट्रान्समिशन कं. लि., कोल्हापूर	..	दर्जावाढ
	नाशिक विभाग			
११	सिंदखेडा	युनिव्हर्सल स्टार्च केम अलाईड लि., जि. धुळे	..	दर्जावाढ
१२	भडगाव	चैतन्य स्टीलशप प्रा. लि., जळगाव	..	दर्जावाढ
१३	धरणगाव	स्पेक्ट्रम फॅब्रिकेट्स (इंडिया) प्रा. लि., जळगाव	..	दर्जावाढ
१४	नाशिक (SCP)	रिलायन्स इंडस्ट्रिज, नाशिक	..	दर्जावाढ
	छ. संभाजीनगर विभाग			
१५	देगलूर	सन्मान ग्रुप ऑफ इंडस्ट्रीज, एमआयडीसी, वाळूज, छ. संभाजीनगर		दर्जावाढ
१६	कंधार	टाटा मोटर्स लि., सिव्हिल लाईन, नागपूर	..	दर्जावाढ
१७	शिरूर अनंतपाळ	एक्स्पोनन्शिल्स इंजिनिअरिंग प्रा. लि., पुणे	..	दर्जावाढ
	अमरावती विभाग			
१८	दर्यापूर	प्लास्टी सर्ज इंडस्ट्रीज प्रा. लि., एमआयडीसी, अमरावती	..	दर्जावाढ
१९	अंजनगाव-सुर्जी	उत्सव कॉटन इंडस्ट्रीज, अंजनगाव सुर्जी, अमरावती	..	दर्जावाढ
२०	धामणगाव	मे. जाधव स्टील ॲलाईज, एमआयडीसी एरिया, अमरावती	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २०१०-२०११ मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ
१	२	३		४
२१	चांदूर बाजार	मे. जायका मोटर्स प्रा. लि., अमरावती	..	दर्जावाढ
२२	दारव्हा	मे. रेमंड युको डेनिम, प्रा. लि., एमआयडीसी, लोहारा, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
२३	नेर	मे. रेमंड युको डेनिम, प्रा. लि., एमआयडीसी, लोहारा, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
२४	कळंब	मे. बजरंग पेपर प्रॉडक्टस्, लोहारा एमआयडीसी, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
२५	झरीझामणी	मे. रेमंड युको डेनिम प्रा. लि., एमआयडीसी, लोहारा, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
२६	मोताळा	मे. डी. एस. इंडस्ट्रिज एमआयडीसी, वाळूज, छ. संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
	नागपूर विभाग			
२७	हिंगणघाट	पी. वी. टेक्सटाईल जाम., ता. समुद्रपूर	..	दर्जावाढ
२८	कारंजा-घाडगे	डी. एस. फर्निशर्स प्रा. लि., वर्धा एमआयडीसी, वर्धा	..	दर्जावाढ
२९	आर्वी	टाटा मोटर्स लि., नागपूर	..	दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप योजनेअंतर्गत सन २०११-१२ मध्ये समाविष्ट संस्था

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ
१	२	३		४
	मुंबई विभाग			
१	उल्हासनगर	मेगा लिंक चेन्स (इंड.) प्रा. लि., अंबरनाथ	..	दर्जावाढ
२	सुधागड पाली	मायटेक प्रा. लि., युनिट क्र. १०३, महापे, नवी मुंबई	..	दर्जावाढ
३	तळा	मे. पिडीलाईट प्रा. लि., बिरवडी, महाड, जि. रायगड	..	दर्जावाढ
४	वेंगुर्ला	मे. नाईस ऑटो डिलर्स प्रा. लि., कणकवली, जि. सिंधुदुर्ग	..	दर्जावाढ
५	दोडामार्ग	फनफर्स्ट फंट्रोनिक प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
	पुणे विभाग			
६	कडेगाव	टाटा ऑटोकॅप सिस्टिम लि., पुणे -४११००५	..	दर्जावाढ
७	पलूस	सनशेरा इंजिनिअरिंग प्रा. लि., चाकण, पुणे-४१५५०१	..	दर्जावाढ
	नाशिक विभाग			
८	चोपडा	राजेश इलेक्ट्रो फॅबिकेटर्स, एमआयडीसी, जळगाव	..	दर्जावाढ
९	कोपरगाव	भन्साळी ट्रेलर्स प्रा. लि., कोपरगाव	..	दर्जावाढ
१०	नांदगाव	हार्डलेक्स इंडिया लि., अंबड, नाशिक	..	दर्जावाढ
११	एरंडोल	स्पेक्ट्रम इलेक्ट्रिकल इंडस्ट्रिज लिमिटेड	..	दर्जावाढ
	छ. संभाजीनगर विभाग			
१२	मुदखेड	टाटा मोटर्स लि. धरमपेठ, नागपूर	..	दर्जावाढ
१३	छ. संभाजीनगर (SCP)	बजाज ऑटो लि. वाळुज, छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
१४	कन्नड	मे. औरंगाबाद इलेक्ट्रिकल्स लि., पैठण, छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
१५	जळकोट	ए. एस. आर. इंडस्ट्रिज, वाळूज, छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
१६	देवणी	ज्योतिर्लिंग इंडस्ट्रिज, एमआयडीसी, वाळूज, छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
१७	धारूर	किर्डक ऑटो कॉम्पोनेन्ट प्रा. लि.,	..	दर्जावाढ
१८	माजलगाव	मनिष इंजि. वर्क्स, वळुज, छत्रपती संभाजीनगर.	..	दर्जावाढ

[(मु.)-(मुलींची, (आ)-आदिवासी, (*) अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप योजनेअंतर्गत सन २०११-१२ मध्ये समाविष्ट संस्था

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ
१	२	३		४
१९	पाटोदा	अडोर वेल्डिंग लिमिटेड, पिंपरी, पुणे	..	दर्जावाढ
२०	सेनगाव	मे. शीट शेपर्स एमआयडीसी, वाळूज, छत्रपती संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
२१	पालम	गंगाखेड शुगर ॲण्ड एनर्जी प्रा. लि., गंगाखेड	..	दर्जावाढ
२२	पूर्णा	सुनील हायटेक, नागपूर	..	दर्जावाढ
२३	गंगाखेड	मेटलमन ऑटो प्रा. लि., संभाजीनगर	..	दर्जावाढ
२४	सोनपेठ	सीम इंडस्ट्रिज प्रा. लि., बुटीबोरी, एमआयडीसी, नागपूर	..	दर्जावाढ
	अमरावती विभाग			
२५	अमरावती (SCP)	टाटा मोटर्स लि., पुणे (नागपूर)	..	दर्जावाढ
२६	वरूड	मेसर्स श्रद्धा ऑटो सर्व्हिसेस, वरूड, जि. अमरावती	..	दर्जावाढ
२७	पातूर	मेसर्स टाटा मोटर्स लि., सिव्हिल लाईन, नागपूर	..	दर्जावाढ
२८	बार्शी टाकळी	मे. डी. जी. सिरॅमिक्स ॲण्ड इलेक्ट्रिकल्स प्रा. लि., खामगाव बुलढाणा.	..	दर्जावाढ
२९	तेल्हारा	मे. पारसकर मोटार बाईक (ह्युंदाई), अकोला	..	दर्जावाढ
३०	मालेगाव	मे. तिरुपती बायकोल, ग्रुप मालेगाव	..	दर्जावाढ
३१	रिसोड	मेसर्स आश्लेषा पॉवर कन्ट्रोल प्रा. लि., एमआयडीसी, अकोला	..	दर्जावाढ
३२	जळगाव जामोद	मेसर्स हावरे इंजिनिअरिंग ॲण्ड बिल्डर्स प्रा. लि., नवी मुंबई	..	दर्जावाढ
३३	मेहकर	एमआयआरटीसी, जि. बुलढाणा	..	दर्जावाढ
३४	संग्रामपूर	मेसर्स दासॉफ पेट्रोलिअम सर्व्हिसेस एलएलसी, पुणे	..	दर्जावाढ
	नागपूर विभाग			
३५	गोरेगाव	अदानी पॉवर महाराष्ट्र लि., गोंदिया	..	दर्जावाढ
३६	आमगाव	नागपूर मोटर्स प्रा. लि., नागपूर	..	दर्जावाढ
३७	सडक अर्जुनी	अशोक लेलँड लि., गाडेगाव, भंडारा	..	दर्जावाढ
३८	आष्टी	डी. एस. फर्निशर प्रा. लि., एमआयडीसी, वर्धा	..	दर्जावाढ
३९	पोंभुर्णा	चंद्रपूर फेरो अलॉय प्लान्ट	..	दर्जावाढ
४०	सावली	टाटा मोटर्स लि., नागपूर	..	दर्जावाढ
४१	नागपूर (SCP)	नेको इंडस्ट्रिज (NSSL) प्रा. लि., नागपूर	..	दर्जावाढ
	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, नाशिक विभाग			
४२	नवापाडा	ल्युपिन फाउंडेशन, सांताक्रुज	..	दर्जावाढ
४३	सुकापूर	ल्युपिन फाउंडेशन, सांताक्रुज	..	दर्जावाढ
	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, नागपूर विभाग			
४४	बिजेपार	अदनी पॉवर्स महाराष्ट्र लि.,	..	दर्जावाढ

७. शिल्प कारागिरांचे तथा पर्यवेक्षकांचे प्रशिक्षण

(अ) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळा.–कारखान्यामध्ये नोकरीत असलेल्या कामगारांचे व्यवसायातील कौशल्य वृद्धिंगत करण्यासाठी तसेच तरुणांना व्यवसाय प्रशिक्षण देऊन कारखान्यात रोजगार मिळवून देण्यासाठी शासनाने शासकीय तंत्र विद्यालये तथा औद्योगिक शाळा सुरू केल्या. सदर संस्थांमधून अल्प मुदतीचे अभ्यासक्रम राबविण्यात येतात. सध्या या संस्थांमधून महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे खालील अभ्यासक्रम राबविण्यात येत आहेत :–

(१) शिवण व कर्तन

(२) हस्तजुळणी

(३) लेटर प्रेस प्रिंटिंग

(४) रेडिओ दुरुस्ती

(५) मोटार व आर्मिचर वाइंडिंग

(६) इलेक्ट्रिकल वायरमन

(७) पंप व विद्युत दुरुस्ती

(८) दुचाकी (मोटार यांत्रिकी)

(९) लेथ ऑपरेटर

(१०) संधाता जोडकाम

(११) कॅबिनेट व फर्निचर मेकिंग

(१२) कमर्शिअल पेंटिंग

जिल्हानिहाय शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळेची संख्या व प्रवेशक्षमता दर्शविणारे विवरणपत्र

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of District		संस्थांची संख्या Nos. of Institute	प्रवेश क्षमता Intake Capacity	शेरा Remarks
१	२		३	४	५
१	उपनगर, मुंबई Sub-Urban, Mumbai	..	1	130	
२	नाशिक Nashik	..	1	75	
३	सातारा Satara	..	1	60	
४	सोलापूर Solapur	..	—	70	
५	कोल्हापूर Kolhapur	..	1	75	
६	छ. संभाजीनगर Chh. Sambhajinagar	..	2	215	
७	परभणी Parbhani	..	1	100	
८	अकोला Akola	..	1	105	
९	नागपूर Nagpur	..	1	15	
	एकूण Total	..	**9**	**845**	—

८. शिकाऊ उमेदवारी योजना

(शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१)

● **योजनेची पार्श्वभूमी :**

कुशल कारागिरास आवश्यक असलेले पायाभूत प्रशिक्षण औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये दिल्यानंतर उद्योगात असणाऱ्या प्रक्रियांमध्ये लागणारी यंत्रसामग्री तसेच नवीन व आधुनिक तंत्रज्ञानानुसार औद्योगिक आस्थापनेत वापरण्यात येणारी आधुनिक यंत्रसामग्री व तंत्र यांचे ज्ञान व कौशल्य प्राप्त करून हा कुशल कारागीर सर्व दृष्टीने स्वावलंबी बनावा यासाठी शिकाऊ उमेदवारी योजना अस्तित्वात आली.

राज्यातील विशिष्ट क्षेत्रातील कुशल मनुष्यबळाच्या मागणीस अनुरूप असलेल्या व्यवसायांचा कालावधी राज्यस्तरावर निश्चित केल्यामुळे योजनेची अंमलबजावणी गतिमान पद्धतीने होऊन उमेदवारांना रोजगार / स्वयंरोजगाराच्या संधी प्राप्त होतात.

शिकाऊ उमेदवार भरतीचे प्रमाण वाढविण्यासाठी शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१ मध्ये महाराष्ट्र शासनाने सुधारणा करून महाराष्ट्र शासन राजपत्र, असाधारण, भाग आठ, असाधारण क्रमांक २२, दिनांक ९ फेब्रुवारी २०१८ व महाराष्ट्र शासन राजपत्र, असाधारण, भाग चार-अ (अधिसूचना), दिनांक ५ एप्रिल २०१८ नुसार सर्व औद्योगिक आस्थापनांना त्यांच्याकडील मनुष्यबळाच्या २५ टक्के शिकाऊ उमेदवार प्राधान्याने भरती करण्याचे आवाहन करण्यात आले आहे.

केंद्र शासनाच्या कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाचे पत्र क्रमांक : File No. MSDE-01(01)/2018-AP (PMU) New Delhi, dated १ ऑक्टोबर २०१९ अन्वये ज्या आस्थापनेत (कंत्राटी कामगारांसहित) ३० किंवा त्यापेक्षा जास्त मनुष्यबळ आहे, त्या आस्थापनेने वित्तीय वर्षात शिकाऊ उमेदवारी भरती २.५ % ते १५% (महाराष्ट्रासाठी २५%) पर्यंत करणे बंधनकारक आहे. शिकाऊ उमेदवारी भरती करताना किमान ५% जागा फ्रेशर व कौशल्य प्रमाणपत्रधारक उमेदवारांसाठी आरक्षित ठेवण्यात याव्यात. ज्या आस्थापनेत (कंत्राटी कामगारांसहित) ४ ते २९ पर्यंत मनुष्यबळ आहे, त्या आस्थापनेने शिकाऊ उमेदवारी भरती करणे बंधनकारक नाही, परंतु त्या आस्थापना शिकाऊ उमेदवारी भरती करू शकतात. तीन किंवा त्यापेक्षा कमी मनुष्यबळ असलेल्या आस्थापनेला शिकाऊ उमेदवारी भरती करण्यास मान्यता नाही.

● **योजनेबाबतची इतर माहिती :**

औद्योगिक क्षेत्रात प्रशिक्षणाची पातळी सुधारण्याच्या दृष्टीने शिकाऊ उमेदवार अधिनियमाची अंमलबजावणी करण्यात आली. हा अधिनियम लोकसभेत १९६१ साली मंजूर झाला आणि १९७३ व १९८६ साली त्यात सुधारणा झाली. या अधिनियमाची नियमावली १९६२ साली तयार झाल्यानंतर या राज्यात जानेवारी, १९६३ पासून ही योजना राबविण्यात येत आहे. तसेच केंद्र शासनाने शिकाऊ उमेदवार अधिनियम, १९६१ अंतर्गत दिनांक २२ डिसेंबर २०१४ व शिकाऊ उमेदवारी नियम, १९९२ मध्ये दिनांक १८ जून २०१५ रोजी महत्त्वाच्या सुधारणा करण्यात आलेल्या आहेत. या योजनेचे काम पाहण्यासाठी संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण यांना ‘‘राज्य प्रशिक्षणार्थी सल्लागार’’ म्हणून नेमले आहे. तसेच सहा विभागीय कार्यालयांच्या प्रमुखांना ‘‘सहप्रशिक्षणार्थी सल्लागार (वरिष्ठ)’’ या पदाचा दर्जा दिलेला आहे. ते त्यांच्या अधिपत्याखालील शासकीय/अशासकीय आस्थापनेतील शिकाऊ उमेदवारी योजनेअंतर्गतची कामे पाहतात. राज्य पातळीवर शिकाऊ उमेदवारी योजना अधिक कार्यक्षमपणे राबविण्यासाठी खाजगी व निमसरकारी स्तरावर अडीअडचणींचे निवारण/मार्गदर्शन करण्यासाठी निरनिराळ्या समित्या नेमलेल्या आहेत.

महाराष्ट्र राज्यात शासनाची शासकीय ४५ मूलभूत प्रशिक्षण तथा अनुषंगिक सूचना केंद्रे (BTRI), ०१ बेसिक ट्रेनिंग प्रोव्हायडर (BTP) व अशासकीय १६३ मूलभूत प्रशिक्षण केंद्रे (BTC) अशी एकूण २०९ प्रशिक्षण केंद्रे स्थापन झालेली आहेत. या योजनेनुसार केंद्र सरकारने औद्योगिक क्षेत्रातील कारखान्यांच्या व्यवस्थापकांच्या माहितीसाठी अधिसूचना प्रसिद्ध केल्या व औद्योगिक क्षेत्रातील कारखान्यांना उपयोगी पडतील असे २६१ व्यवसाय निरनिराळ्या ३९ गटांतून निर्देशित केलेले आहेत. महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ, मुंबई यांचेमार्फत प्रशिक्षण देण्यात येणाऱ्या व्यवसायांना केंद्र शासनाच्या दिनांक ७ सप्टेंबर २०१७ च्या अधिसूचनेनुसार १२३ व्यवसायांना शिकाऊ उमेदवारी लागू केलेली आहे. ३२ क्षेत्रातील ३११ वैकल्पिक (Optional) व्यवसायांनाही शिकाऊ उमेदवारी लागू केलेली आहे. तंत्रज्ञ (व्यावसायिक) शिकाऊ उमेदवारी योजनेअंतर्गत २० व्यवसायांना शिकाऊ उमेदवारी लागू केलेली आहे.

वैकल्पिक (Optional) व्यवसायांची शिकाऊ उमेदवारी राष्ट्रीय कौशल्य विकास निगम (National Skill Development Corporation) यांचेअंतर्गत ‘‘सेक्टर स्किल कौन्सिल’’ मार्फत राबविण्यात येते.

● शिकाऊ उमेदवारी योजनेचे प्रकार :

अ. क्र.	शिकाऊ उमेदवारीचा प्रकार	आवश्यक अर्हता
1	Trade Apprentice	Passed out of ITIs
2	Fresher Trade Apprentice	Class 8th, 10th and 12th pass outs
3	Graduate Apprentice	Graduates in Engineering and Non-Engineering courses.
4	Technician Apprentice	Passed out of Polytechnics
5	Technician (Vocational) Apprentice	Passed out of a 10 + 2 vocational training courses
6	Apprentices who are perusing their graduation / Diploma courses	
7	Apprentices who have passed out of any NSQF aligned Short term training Course including courses under the PMKVY / DDUGKY / MES.	
8	Fresher apprentices amongst those who are class V Pass and above who are not covered under any of the afore-mentinoned categories but meet the Educational / Technical qualifications as specified in the course curriculum.	

केंद्र शासन प्रत्येक व्यवसायाच्या अभ्यासक्रमाची आखणी करते. शिकाऊ उमेदवारी पूर्ण झाल्यानंतर राष्ट्रीय व्यावसायिक प्रशिक्षण परिषद, नवी दिल्ली यांचेमार्फत शिकाऊ उमेदवारांची अंतिम परीक्षा घेऊन उत्तीर्ण उमेदवारांना अंतिम प्रमाणपत्र देण्यात येते. औद्योगिक कारखान्यांत जे शिकाऊ उमेदवार प्रशिक्षण घेतात, त्यांना प्रशिक्षणाच्या कालावधीमध्ये केंद्र शासनाच्या दिनांक २५ सप्टेंबर २०१९ च्या राजपत्रानुसार विद्यावेतनाचे दर खालीलप्रमाणे सुधारित आलेले आहेत :–

विद्यावेतन :

अ.क्र.	प्रकार	विद्यावेतनाचा प्रतिमाह किमान दर
१	इयत्ता ५ वी ते ९ वी उत्तीर्ण	रुपये ५,०००
२	इयत्ता १० वी उत्तीर्ण	रुपये ६,०००
३	इयत्ता १२ वी उत्तीर्ण	रुपये ७,०००
४	राष्ट्रीय किंवा राज्य प्रमाणपत्रधारक	रुपये ७,०००
५	तंत्रज्ञ (व्यावसायिक)	रुपये ७,०००
६	तंत्रज्ञ (पदविकाधारक)	रुपये ८,०००
७	पदवीधारक	रुपये ९,०००

शिकाऊ उमेदवारीच्या दुसऱ्या आणि तिसऱ्या वर्षात पहिल्या वर्षातील अनुज्ञेय विद्यावेतनच्या दराच्या अनुक्रमे १० टक्के आणि १५ टक्के वाढ अनुज्ञेय असते.

● शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षण योजनेची अंमलबजावणी :

दिनांक १९ ऑगस्ट २०१६ पासून www.apprenticeship.gov.in आणि दिनांक ०६ एप्रिल २०२० पासून www.apprenticeship.india.org या केंद्र शासनाने सुरू केलेल्या संकेतस्थळामार्फत शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षण योजनेची ऑनलाईन पद्धतीने अंमलबजावणी केली जाते. आस्थापनेची नोंदणी, प्रशिक्षणार्थ्यांची नोंदणी, विद्यावेतन अदा करणे व विद्यावेतन प्रतिपूर्ती इत्यादीबाबतची कार्यपद्धती संकेतस्थळावर विस्तृतपणे नमूद केलेली आहे.

केंद्र शासनाने सुरू केलेल्या Apprenticeship Training Portal (www.apprenticeship.india.org) वर खालीलप्रमाणे शिकाऊ उमेदवारांची व आस्थापनांची नोंदणी झालेली आहे.

Sr. No.	Particulars	Count
1	Apprentice Count	1253820
2	Establishment Count	28057

कौशल्य, विकास व उद्योजकता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र. F. No. MSDE-14(03)/2021-AP(PMU), दिनांक २० डिसेंबर २०२१ च्या पत्रान्वये दिनांक १ जानेवारी २०२२ पासून शिकाऊ उमेदवारीच्या परीक्षापद्धतीत खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात आली आहे.

१. शिकाऊ उमेदवारी परीक्षेसाठी शिल्प कारागीर योजनेच्या व्यवसायातून औ. प्र. संस्थेमधून उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांना Trade Theory, Wokshop Calculation and Science, Employability Skills and Engineering Drawing या विषयांची सूट दिली जाईल.

२. शिकाऊ उमेदवारांची संलग्न आस्थापनांमध्ये फक्त प्रात्यक्षिक परीक्षा घेतली जाईल.

३. Fresher (Non-ITI) शिकाऊ उमेदवारांचीच Trade Theory, Wokshop Calculation and Science, Employability Skills, Engineering Drawing आणि Practical ची परीक्षा घेतली जाईल.

राष्ट्रीय शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजना

(National Apprenticeship Promotion Scheme - NAPS)

केंद्र शासनाची National Apprenticeship Promotion Scheme - NAPS ही योजना दिनांक १९ ऑगस्ट २०१६ पासून शिकाऊ उमेदवारांच्या भरतीकरिता प्रोत्साहन देण्यासाठी सुरू करण्यात आली आहे. केंद्र शासनाचे शिकाऊ उमेदवारांच्या भरतीचे प्रमाण वाढविण्याचे उद्दिष्ट आहे, याकरिता केंद्र शासनाने रुपये १० हजार कोटी इतका निधी उपलब्ध करून दिलेला असून महाराष्ट्र राज्याकरिता रुपये १९,७६,८०,३५०/- (एकोणीस कोटी शहात्तर लाख ऐंशी हजार तीनशे पन्नास फक्त) इतका निधी उपलब्ध करून दिला आहे.

- शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेअंतर्गत शिकाऊ उमेदवारांची भरती करण्यासाठी आस्थापनांना दिनांक १९ ऑगस्ट २०१६ पासून दरमाह प्रति शिकाऊ उमेदवार देय विद्यावेतनाच्या २५% किंवा रुपये १५००/- यापैकी कमी असलेली रक्कम आस्थापनेला देय असेल.
- या योजनेअंतर्गत फ्रेशर शिकाऊ उमेदवारांच्या मूलभूत प्रशिक्षण कालावधीत ही रक्कम देय नाही. फ्रेशर शिकाऊ उमेदवारांच्या मूलभूत प्रशिक्षणाची रक्कम (रुपये ७५००/- जास्तीत जास्त) ५०० तास / ३ महिने एवढी देय राहील.
- औद्योगिक आस्थापनांकडून संबंधित मूलभूत प्रशिक्षण तथा अनुषंगिक सूचना केंद्राला सादर केलेले केंद्र शासनाच्या विहित नमुन्यातील राष्ट्रीय शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेचे प्रतिपूर्ती विद्यावेतनाचे प्रस्ताव (NAPS Claim) संबंधित प्रादेशिक कार्यालयाला सादर केले जातात. सर्व प्रादेशिक कार्यालये जमा झालेले सदर प्रस्ताव संचालनालयास सादर करतात.
- संचालनालयास प्रादेशिक कार्यालयाकडून प्राप्त झालेले राष्ट्रीय शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेचे प्रतिपूर्ती विद्यावेतनाचे प्रस्ताव (NAPS Claim) संचालनालय स्तरावर गठित करण्यात आलेल्या समितीकडून केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनेनुसार तपासण्यात येतात व अचूक प्रस्तावांची प्रतिपूर्ती संबंधित औद्योगिक आस्थापनांच्या बँक खात्यात NEFT / RTGS द्वारे करण्यात येते.
- कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नावीन्यता विभाग यांचा शासन निर्णय क्रमांक राशिउ-२०२२/प.क्र. ६४/व्यशि-३, दिनांक २ ऑगस्ट २०२२ अन्वये "राष्ट्रीय शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेस" (National Apprenticeship Promotion Scheme) प्रशासकीय मान्यता मिळालेली आहे.

महाराष्ट्र शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजना

(Maharashtra Apprenticeship Promotion Scheme - MAPS)

- कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभागाचे शासन निर्णय क्रमांक आयटीआय-२०२०/प्र.क्र. १२७/व्यशि-३, दिनांक ३ जून २०२१ अन्वये शासकीय, निमशासकीय आणि खाजगी आस्थापनांमध्ये शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षण योजनेअंतर्गत शिकाऊ उमेदवारांची भरती वाढवून प्रोत्साहित करण्यासाठी "महाराष्ट्र शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेस (Maharashtra Apprenticeship Promotion Scheme-MAPS)" राबविणेबाबत निर्णय घेण्यात आला आहे.

- महाराष्ट्र शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेअंतर्गत प्रशिक्षण घेणाऱ्या शिकाऊ उमेदवारांना देय विद्यावेतनाच्या ७५ टक्के किंवा जास्तीत जास्त रुपये ५,०००/- यापैकी कमी असलेले विद्यावेतन शिकाऊ उमेदवारांना शासनातर्फे अनुज्ञेय राहील.

- शिकाऊ उमेदवाराच्या मूलभूत प्रशिक्षण कालावधीत सदरील लाभ शिकाऊ उमेदवारांना अनुज्ञेय असणार नाही. तथापि, मूलभूत प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थेस (Basic Training Provider) रु. २०/- प्रतितास या दराने (केंद्र शासनाकडून मिळणारी प्रतिपूर्ती रु. १५/- प्रतितास वजा करून) जास्तीत जास्त ५०० तासांकरिता रु. २,५००/- एवढी प्रशिक्षण खर्च प्रतिपूर्ती मूलभूत प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थेस प्रतिप्रशिक्षणार्थी अनुज्ञेय राहील.

- ज्या मूलभूत प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थेस (Basic Training Provider) केंद्र शासनाकडून प्रशिक्षण खर्च प्रतिपूर्ती मिळणार नाही. अशा संस्थांना रु. २०/- प्रतितास या दराने जास्तीत जास्त ५०० तासांकरिता रु. १०,०००/- एवढी प्रशिक्षण खर्च रक्कम प्रतिपूर्ती मूलभूत प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थेस प्रतिप्रशिक्षणार्थी अनुज्ञेय राहील.

- महाराष्ट्र शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेची सुलभ, प्रभावी, जलद अंमलबजावणी व संनियंत्रण कौशल्य विकास, रोजगार आणि उद्योजकता विभागामार्फत तयार करण्यात येणाऱ्या नवीन स्वतंत्र संकेतस्थळामार्फत ऑनलाईन पद्धतीने करण्यात येईल.

- सदरील संकेतस्थळ केंद्र शासनाच्या www.apprenticeshipindia.org या संकेतस्थळासमवेत संलग्न करण्यात येईल.

- महाराष्ट्र शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेअंतर्गत अतिरिक्त विद्यावेतनाचा लाभ "थेट लाभ हस्तांतरण (Direct Benefit Transfer)."

- राष्ट्रीय शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेअंतर्गत विद्यावेतन प्रतिपूर्तीचे तिमाही दावे निकाली काढल्यानंतर महाराष्ट्र शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेअंतर्गत विद्यावेतनाचा लाभ शिकाऊ उमेदवारांना अदा करण्यात येईल.

शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१ च्या कक्षेत येणारे व विभागवार सर्वेक्षण केलेले कारखाने दर्शविणारा तक्ता

तक्ता १६ TABLE XVI

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of Regional Office	वर्ष Year	शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१ च्या कक्षेत येणाऱ्या कारखान्यांची संख्या	सर्वेक्षण केलेल्या एकूण कार-खान्यांची संख्या	पोर्टलवर नोंदणी केलेल्या कार-खान्यांची संख्या	प्रशिक्षणाच्या सोयी असणाऱ्या कार-खान्यांची संख्या	स्थित केलेल्या जागांची एकूण संख्या	भरती केलेल्या शिकाऊ उमेद-वारांची एकूण संख्या
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई	2024-2025 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	13026	8979	2714	2017	22402	11991
	Regional Office, Mumbai	2025-2026 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	12851	9536	3089	2357	26582	15673
		2026-2027 (Estimated) (अंदाजे) ..	13154	10083	3469	2624	28669	17489
2	प्रादेशिक कार्यालय, पुणे	2024-2025 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	6468	5255	3212	2891	23722	16431
	Regional Office, Pune	2025-2026 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	6788	4762	3817	3432	27503	18124
		2026-2027 (Estimated) (अंदाजे) ..	6955	4845	3190	2838	26909	20367
3	प्रादेशिक कार्यालय, नाशिक	2024-2025 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	2932	2480	2458	2294	18511	8284
	Regional Office, Nashik	2025-2026 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	3011	2619	2602	2452	21943	10064
		2026-2027 (Estimated) (अंदाजे) ..	3370	3170	3035	2865	24754	17577
4	प्रादेशिक कार्यालय, अमरावती	2024-2025 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	798	788	793	768	2924	2600
	Regional Office, Amravati	2025-2026 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	889	889	879	869	2961	2870
		2026-2027 (Estimated) (अंदाजे) ..	991	991	665	971	3785	3785
5	प्रादेशिक कार्यालय,	2024-2025 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	3282	1957	1577	1271	5652	4607
	छत्रपती संभाजीनगर.	2025-2026 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	3643	2159	1692	1374	6105	5189
	Regional Office,	2026-2027 (Estimated) (अंदाजे) ..	3784	2296	1809	1436	6562	5737
	Chh. Sambhajinagar.							
6	प्रादेशिक कार्यालय, नागपूर	2024-2025 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	718	563	693	578	6347	4591
	Regional Office, Nagpur	2025-2026 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	725	578	700	585	6432	4953
		2026-2027 (Estimated) (अंदाजे) ..	716	576	714	519	6467	5382
	एकूण ..	2024-2025 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	27224	20022	11447	9819	79558	48504
	Total ..	2025-2026 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	27907	20543	12779	11069	91526	66252
		2026-2027 (Estimated) (अंदाजे) ..	28970	21961	12882	11253	97146	70337

तक्ता १७

TABLE XVII

मूलभूत प्रशिक्षण तथा अनुषंगिक सूचना केंद्रात (शासकीय व अशासकीय) प्रशिक्षण घेणाऱ्या शिकाऊ उमेदवारांची विभागवार माहिती दाखविणारा तक्ता

तक्ता १७

अनु-क्रमांक	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव	वर्ष	निर्धारित केलेल्या जागा	३१ मार्च २०२५ रोजी संपलेल्या व त्याच्या पुढील वर्षी असलेल्या शिकाऊ उमेदवारांची संख्या
1	2	3	4	5
१	बृहन्मुंबई शहर / मुंबई उपनगर / ठाणे Gr. Mumbai / Mumbai Suburban / Thane	2024-2025	—	—
२	प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई Regional Office, Mumbai	2024-2025	22063	14622
३	प्रादेशिक कार्यालय, पुणे Regional Office, Pune	2024-2025	23789	19640
४	प्रादेशिक कार्यालय, नाशिक Regional Office, Nashik	2024-2025	49128	35102
५	प्रादेशिक कार्यालय, अमरावती Regional Office, Amravati	2024-2025	3196	3429
६	प्रादेशिक कार्यालय, छ. संभाजीनगर Regional Office, Chh. Sambhajinagar	2024-2025	5650	7020
७	प्रादेशिक कार्यालय, नागपूर Regional Office, Nagpur	2024-2025	6044	5044
	एकूण / Total	**2024-2025**	**1098170**	**85757**

Statement showing districtwise information of Apprentices undergoing training in Basic Training and Related Instruction Centres (Government and Non-Government)

TABLE XVII (रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

अंतिम व्यवसाय परीक्षेस बसलेल्या व उत्तीर्ण झालेल्या शिकाऊ उमेदवारांची संख्या			एकूण खर्च (योजनेतर व योजनांतर्गत) २०२४-२०२५			उमेदवारांवरील दरडोई खर्च २०२४-२०२५ रकाना क्रमांक ११ ÷ रकाना क्रमांक ५	या कार्यक्रमापासून शासनास २०२४-२०२५ या वर्षात मिळालेले महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, परीक्षा शुल्क, प्रवेश फी इत्यादींपासून)
पात्र	उपस्थित	उत्तीर्ण	आवर्ती	अनावर्ती	एकूण		
6	7	8	9	10	11	12	13
—	—	—	—	—	—	—	—
10798	8115	8004	58,671.16	2,611.81	61,282.97	79,12	0
0	0	0	3,82,04970	8,04,096.00	3,49,58,200.00	32,409.75	0
7777	7400	7186	2,68,47,271	85,54,741.00	3,54,02,012.00	16,375.00	0
2193	2193	2193	38,88,863	42,44,601.00	1,11,33,064.00	3,246.74	0
3642	3642	3638	3,11,45,159	8,21,515.00	3,19,66,674.00	69,358.72	0
10723	10723	9689	1,26,90,119	80,26,653.00	2,07,16,772.00	38,108.42	0
35133	**32073**	**30710**	**11,18,33,853.16**	**2,24,54,217.81**	**13,42,38,004.97**	**1,59,577.76**	**0**

शिफारस केलेल्या व नेमलेल्या उमेदवारांचा व्यवसायनिहाय व विभागनिहाय माहिती दर्शविणारा तक्ता (३१ ऑक्टोबर २०२५ रोजीची माहिती)

Statement showing No. of Apprentices recommended and engaged (as on 31st October 2024)

अनु- क्रमांक	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of Regional Office		अ A	ब B
1	2		3	4
1	प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई Regional Office, Mumbai	..	18382	9175
2	प्रादेशिक कार्यालय, पुणे Regional Office, Pune	..	23588	17322
3	प्रादेशिक कार्यालय, नाशिक Regional Office, Nashik	..	21404	12430
4	प्रादेशिक कार्यालय, नागपूर Regional Office, Nagpur	..	6339	4656
5	प्रादेशिक कार्यालय, अमरावती Regional Office, Amravati	..	2304	2269
6	प्रादेशिक कार्यालय, छ. संभाजीनगर Regional Office, Chh. Sambhajinagar	..	5358	3932
	एकूण / Total	**..**	**77375**	**49784**

तक्ता

TABLE

(२) वित्तीय आवश्यकता

वर्गीकरण		प्रत्यक्ष खर्च २०२४-२०२५ Actual Expenditure 2024-2025			अर्थसंकल्प २०२५-२०२६ Budget Estimates 2025-2026		
		योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1		2	3	4	5	6	7
अ. कार्याचे वर्गीकरण--							
(१) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळा ००३, (१), (०१) (०१) (२२३०ए०५८)							
	वेतन ..	0	–	5503	1	–	1
	वेतनेतर ..	0	–	0	13	–	13
	एकूण-१ ..	0	–	5503	14	–	14
(२) शिल्प कारागिरांचे तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षण ००३, (०२), (०२) (०१) (२२३०ए०३१)							
	वेतन ..	7381874	–	7381874	9460488	–	9160488
	वेतनेतर ..	1359420	–	1359420	1386195	–	1386195
	एकूण-२ ..	8741294	–	8741294	10546683	–	10546683
(३) शिकाऊ उमेदवारांचे प्रशिक्षण १०२, (०१), (०१) (०१) (२२३०ए०४९)							
	वेतन ..	219796	–	219796	337502	–	337502
	वेतनेतर ..	3506	–	3596	8596	–	8596
	एकूण-३ ..	223302	–	223302	346098	–	346098
एकूण २२३० कामगार व सेवायोजन	..	–	–	–	–	–	–
(४) ४२५० इतर (२०१) कामगार	..						
		–	–	–	–	–	–
		–	–	–	–	–	–
		–	–	–	–	–	–
(५) डब्ल्यू-०७ प्रादेशिक असमतोल दूर करणे	वेतन ..	–	–	–	–	–	–
८०० - इतर खर्च	वेतनेतर ..	–	–	–	–	–	–
(००) (०१) प्रादेशिक असमतोल दूर करणे (२२३००८३५)		–	–	–	–	–	–

(ii) Financial Requirements

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२५-२०२६ Revised Estimates 2025-2026			अर्थसंकल्प २०२६-२०२७ Budget Estimates 2026-2027			Classification
योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13	1
						A. Activitiwise Classification–
						(1) Government Industrial Training Workshop 003 (01) (01) (2230A058)
0	–	0	1	–	1	Salary
0	–	0	13	–	13	Non-Salary
0	–	0	14	–	14	Total-1
						(2) Training of Craftsmen and Supervisor 003 (02) (01) and (02) (2230A031)
7938895	–	7938895	9160488	–	9160488	Salary
1370896	–	1370896	1386195	–	1386195	Non-Salary
9309791	–	9309791	10546683	–	10546683	Total-2
						(3) Apprentices Training 102 (00) (01) and (2) (2230A049)
255282	–	255282	337502	–	337502	Salary
4946	–	4946	8596	–	8596	Non-Salary
260228	–	260228	346098	–	346098	Total-3
9570019	–	9570019	10892781	–	10892781	**Total 2230 Labour and Employment**
						(4) 4250 Other 201 — Labour
–	–	–	–	–	–	4250 0312
–	–	–	–	–	–	4250 0321
–	–	–	–	–	–	
–	–	–	–	–	–	(5) W— 07 Removal of Regional Imbalance
–	–	–	–	–	–	800—Other Expenditure
–	–	–	–	–	–	(00) (01) Removal of Regional Imbalance (22300835)

(२) वित्तीय आवश्यकता

वर्गीकरण		प्रत्यक्ष खर्च २०२४-२०२५ Actual Expenditure 2024-2025			अर्थसंकल्प २०२५-२०२६ Budget Estimates 2025-2026		
		योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1		2	3	4	5	6	7
अ. कार्याचे वर्गीकरण--							
कारागिरांसाठी तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षणाचा विस्तार (०२) (०३) (राज्य हिस्सा) (२२३०ए१५६)							
	वेतन ..	0	0	0	0	0	0
	वेतनेत्तर ..	0	0	0	0	0	0
	एकूण-१ ..	0	0	0	0	0	0
(२) आयटीआयसाठी पुस्तक पेढ्या उघडणे (०२), (०१) (२२३०ए२८१)							
	वेतन ..	0	0	0	0	0	0
	वेतनेत्तर ..	0	0	0	0	0	0
	एकूण-१ ..	0	0	0	0	0	0
(३) कारागिरांसाठी तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षणाचा विस्तार (०२), (०४) (केंद्र हिस्सा) (२२३०ए१६५)							
	वेतन ..	0	0	0	0	0	0
	वेतनेत्तर ..	0	0	0	0	0	0
	एकूण-१ ..	0	0	0	0	0	0
(४) व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय बळकटीकरण करणे (माहिती प्रणाली व्यवस्थापन) .. (०२) (०५) (२२३०ए१७४)							
	वेतन ..	0	0	0	0	0	0
	वेतनेत्तर ..	0	47023	47023	0	161900	161900
	एकूण-१ ..	0	47023	47023	0	161900	161900
(५) स्वतंत्र फिडर लाईन बसविणे (०२) (०६) (२२३०ए१८३)							
	वेतन ..	0	0	0	0	0	0
	वेतनेत्तर ..	0	0	0	0	2000	2000
	एकूण-१ ..	0	0	0	0	2000	2000
(६) कर्मचारी वर्गाचे प्रशिक्षण (०२) (०७) (२२३०ए१९२)							
	वेतन ..	0	0	0	0	0	0
	वेतनेतर ..	0	13000	13000	0	20000	20000
	एकूण-१ ..	0	13000	13000	0	20000	20000

(ii) Financial Requirements

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२५-२०२६ Revised Estimates 2025-2026			अर्थसंकल्प २०२६-२०२७ Budget Estimates 2026-2027			Classification
योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13	1
						A. Activitiwise Classification– Expansion of Technical and Vocational Training of Craftsmen (02) (03) (2230A156)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	0	0	0	0	0	Non-Salary
0	0	0	0	0	0	Total-1
						(2) Opening of Books in ITI's (SCP) (02) (01) (2230A281)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	0	0	0	0	0	Non-Salary
0	0	0	0	0	0	Total-1
						(3) Expansion of Technical and Vocational Training of Craftsmen (02) (04) (2230A165)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	0	0	0	0	0	Non-Salary
0	0	0	0	0	0	Total-1
						(4) Stregthening of Directorate of Vocational Eductaional and Training in ITI's (Management of Information System) (02) (05) (2230A174)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	161900	161900	0	165000	165000	Non-Salary
0	161900	161900	0	165000	165000	Total-1
						(5) Installation of Separate Feeder Line (02) (06) (2230A183)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	2000	2000	0	1	1	Non-Salary
0	2000	2000	0	1	1	Total-1
						(6) Training of Staff (02) (07) (2230A192)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	20000	20000	0	15000	15000	Non-Salary
0	20000	20000	0	15000	15000	Total-1

(२) वित्तीय आवश्यकता

वर्गीकरण		प्रत्यक्ष खर्च २०२४-२०२५ Actual Expenditure 2024-2025			अर्थसंकल्प २०२५-२०२६ Budget Estimates 2025-2026		
		योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1		2	3	4	5	6	7
(७) प्रवेश क्षमता वाढविण्यासाठी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा विस्तार करणे (०२) (०८) (२२३०एर०९)							
	वेतन ..	0	467953	467953	0	600000	600000
	वेतनेत्तर ..	0	445019	445019	0	1223486	1223486
	एकूण-१ ..	0	912972	912972	0	1823486	1223486
(८) १३ व्या वित्त आयोगाअंतर्गत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचे बळकटीकरण करणे (०२) (०९) (२२३०एर२१८)							
	वेतन ..	0	0	0	0	0	0
	वेतनेत्तर ..	0	0	0	0	178	178
	एकूण-१ ..	0	0	0	0	178	178
(९) अंकीय (डिजिटल) ग्रंथालय सुरू करणे (०१) (१०) (२२३०एर२२७)							
	वेतन ..	0	0	0	0	0	0
	वेतनेत्तर ..	0	5095	5095	0	20000	20000
	एकूण-१ ..	0	5095	5095	0	20000	20000
(१०) प्रशिक्षण-नि-सेवानिश्चिती केंद्र स्थापन करणे (०२) (११) (२२३०एर२३६)							
	वेतन ..	0	0	0	0	0	0
	वेतनेत्तर ..	0	0	0	0	1000	1000
	एकूण-१ ..	0	0	0	0	1000	1000
(११) अतिरेकी कारवाईग्रस्त जिल्ह्यातील युवकांसाठी कौशल्य विकास कार्यक्रम (राज्य हिस्सा) (०२) (१२) (२२३०एर२४५)							
	वेतन ..	0	822	822	0	0	0
	वेतनेत्तर ..	0	0	0	0	0	0
	एकूण-१ ..	0	822	822	0	0	0
(१२) अतिरेकी कारवाईग्रस्त जिल्ह्यातील युवकांसाठी विकास कार्यक्रम (केंद्र हिस्सा) (०२) (१३) (२२३०एर२५४) ..							
	वेतन ..	0	0	0	0	0	0
	वेतनेत्तर ..	0	0	0	0	0	0
	एकूण-१ ..	0	0	0	0	0	0
एकूण २२३० कामगार व सेवायोजन	..	0	977741	977741	8539528	2170331	2170331

(ii) Financial Requirements

(रुपये हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२५-२०२६ Revised Estimates 2025-2026			अर्थसंकल्प २०२६-२०२७ Budget Estimates 2026-2027			Classification
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	1
						(7) Expansion of Industrial Training Institute Intake Capacity (02) (08) (2230A209)
0	600000	600000	0	590000	590000	Salary
0	1473486	1473486	0	1499768	1499768	Non-Salary
0	2073486	2073486	0	2089768	2089768	Total-1
						(8) Stregthening of Industrial Training Institute Under 13th Finance Commission (02) (09) (2230A218)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	178	178	0	178	178	Non-Salary
0	178	178	0	178	178	Total-1
						(9) Opening of Digital Liabrary (02) (10) (2230A227)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	20000	20000	0	9000	9000	Non-Salary
0	20000	20000	0	9000	9000	Total-1
						(10) Establishment of Training-cum-placement Centre (02) (11) (2230A236)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	1000	1000	0	1	1	Non-Salary
0	1000	1000	0	1	1	Total-1
						(11) Skill Development of youth in Districts affected by left wing extremism (02) (12) (2230A245)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	0	0	0	0	0	Non-Salary
0	0	0	0	0	0	Total-1
						(12) Skill Development of youth in Districts affected by left wing extremism (02) (13) (2230A254)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	0	0	0	0	0	Non-Salary
0	0	0	0	0	0	Total-1
8383978	2015867	10399845	9894323	2148832	12043155	Total 2230 Labour and Employment

वैधानिक विकास मंडळनिहाय प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय तरतूद,

बाब	प्रत्यक्ष खर्च २०२४-२५ Actual Expenditure 2024-2025			अर्थसंकल्प २०२५-२६ Budget Estimates 2025-2026		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7
विदर्भ वैधानिक विकास मंडळ ..	2420493	274095	2694588	2941361	567998	3509359
मराठवाडा वैधानिक विकास मंडळ ..	2151551	234939	2386490	2604543	486855	3101398
उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळ ..	4392750	469878	4862628	5338026	973711	6311737
एकूण ..	**8964796**	**978912**	**9943708**	**10893930**	**2028564**	**12922494**
वर्गीकरण न केलेले ..	0	0	0	0	0	0
एकूण महाराष्ट्र ..	**8964796**	**978912**	**9943708**	**10893930**	**2028564**	**12922494**

सुधारित अंदाज याबाबतचे विवरणपत्र

रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२५-२६ Revised Budget Estimates 2025-2026			अर्थसंकल्प २०२६-२७ Budget Estimates 2026-2027		
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
8	9	10	11	12	13
2584143	637998	3222141	2941361	638105	3579466
2297016	546855	2843871	2614543	546948	3161491
4689742	1093711	5783453	5338027	1093895	6431922
957090	**2278564**	**11849465**	**10893931**	**2278948**	**13172879**
0	0	0	0	0	0
8384923	**2278564**	**11849495**	**9895426**	**2278948**	**13172879**

महिलांविषयी

महिलांसाठी १५ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था कार्यरत असून त्यांची एकूण प्रवेशक्षमता ८१६९ इतकी आहे. सदर संस्थांवर प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय

बाब	प्रत्यक्ष खर्च २०२४-२५ Actual Expenditure 2024-25			अर्थसंकल्प २०२५-२६ Budget Estimates 2025-26		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7
१५. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (मुलींच्या) ..	2622388	978912	3601300	3164005	2028564	5192569
एकूण ..	**2622388**	978912	3601300	**3164005**	2028564	5192569

अर्थसंकल्प

तसेच इतर ४०१ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये प्रवेशाकरिता महिलांसाठी ३० टक्के जागा आरक्षित आहेत.

अंदाज व सुधारित अंदाज बाबतचे विवरणपत्र

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२५-२६ Revised Budget Estimates 2025-26			अर्थसंकल्प २०२६-२७ Budget Estimates 2026-27				
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total		
8	9	10	11	12	13		
2792937	2278564	5071501	3164005	2278948	5442953	15.	Industrial Training Institutes (Girls)
2792937	**2278564**	**5071501**	**3164005**	**2278948**	**5442953**	**..**	**Total**

१०. पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र

२०२५-२०२६

अनु.- क्र.	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	प्रधानशीर्ष : २२०३-तंत्रशिक्षण								
	उपशीर्ष : ००१-संचालक व प्रशासन								
	(०१) (०१), संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण								
	अनिवार्य, दत्तमत (२२०३ ३३७१)								
	मागणी क्रमांक डब्ल्यू-३.								
१	संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण ..	एस-२९ : १३११००-२१६६००	१	०	१	०	०	०	१
२	सहसंचालक, प्रशिक्षण-नि.-प्रशिक्षणार्थी-सह-सल्लागार ..	एस-२५ : ७८८००-२०९२००	०	१	१	०	०	०	१
३	सहसंचालक व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण नि-सह प्रशिक्षणार्थी सल्लागार ..	एस-२५ : ७८८००-२०९२००	५	१	६	०	०	०	६
४	उपसंचालक, व्यवसाय शिक्षण ..	एस-२४ : ७११००-२११९००	२	७	९	०	०	०	९
५	सहायक संचालक (तांत्रिक), व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण ..	एस-२३ : ६७७००-२०८७००	४	२	६	०	०	०	६
६	जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी ..	एस-२३ : ६७७००-२०८७००	२१	१५	३६	०	०	०	३६
७	निरीक्षक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण ..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	१६	०	१६	०	०	०	१६
८	सहायक संचालक (वरिष्ठ) (अतांत्रिक) ..	एस-१८ : ४९१००-१५५८००	२	२	४	०	०	०	४
९	सहायक प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक) ..	एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	२	२	०	०	०	२
१०	सहायक संचालक (अतांत्रिक) ..	एस-१५ : ४१८००-१३२३००	०	३३	३३	०	०	०	३३
११	कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर/ कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर, महाराष्ट्र राज्य कौशल्य, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण मंडळ, मुंबई. ..	एस-१५ : ४१८००-१३२३००	२	०	२	०	०	०	२
१२	कार्यालयीन अधीक्षक ..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	२२	२	२४	०	०	०	२४
१३	मुख्य लिपिक ..	एस-१३ : ३५४००-११२४००	१५	२७	४२	०	०	०	४२
१४	वरिष्ठ लिपिक ..	एस-८ : २५५००-८११००	९४	४३	१३७	०	०	०	१३७
१५	लिपिक-नि टंकलेखक ..	एस-६ : १९९००-६३२००	९१	५२	१४३	०	०	०	१४३
१६	लघुटंकलेखक ..	एस-८ : २५५००-८११००	५	१	६	०	०	०	६
१७	वाहनचालक ..	एस-६ : १९९००-६३२००	१४	५	१९	०	०	०	१९
१८	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी ..	एस-१ : १५०००-४७६००	७६	४०	११६	०	०	०	११६
		एकूण	३७०	२३३	६०३	०	०	०	६०३

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

			पदसंख्या						एकूण
अनु.-क्र.	पदनाम	वेतनमान	योजनेतर (२०२६-२७)			योजनांतर्गत (२०२६-२७)			
			स्थायी	अस्थायी	एकूण	स्थायी	अस्थायी	एकूण	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	प्रधानशीर्ष : २२०३-तंत्रशिक्षण								
	उपशीर्ष : ००१-संचालक व प्रशासन								
	(०१) (०१), संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण								
	अनिवार्य, दत्तमत (२२०३ ३३७१)								
	मागणी क्रमांक डब्ल्यू-३.								
	इतर विभागांमार्फत प्रतिनियुक्तीने भरण्यात येणारी पदे					**०**	**०**	**०**	**०**
१९	उपसंचालक (सांख्यिकी) ..	एस-२३ ६७७००-२०८७००	१	०	१	०	०	०	१
२०	लेखा अधिकारी ..	एस-१६ ४४९००-१४२४००	४	३	७	०	०	०	७
२१	सहायक लेखा अधिकारी ..	एस-१५ ४१८००-१३२३००	५	३	८	०	०	०	८
२२	सहायक संशोधन अधिकारी ..	एस-१४ ३८६००-१२२८००	१८	६	२४	०	०	०	२४
२३	सांख्यिकी सहायक ..	एस-१० २९२००-९२३००	२०	१६	३६	०	०	०	३६
		एकूण (इतर विभाग)	४८	२८	७६	०	०	०	७६
		एकूण	४१८	२६१	६७९	०	०	०	६७९

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.- क्र.	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	१०३-तंत्रशाळा								
	(०१)-शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा (योजनेत्तर)								
	(०१) (०१) शासकीय तांत्रिक माध्यमिक शाळा								
	अनिवार्य (२२०३ ३३९१)								
	सरकारी तंत्र माध्यमिक शाळा								
१	मुख्याध्यापक, (गट-ब)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	१९	३१	५०	०	०	०	५०
२	सहायक प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	०	०	०
३	सहायक संचालक (अतांत्रिक)	.. एस-१५ : ४१८००-१३२३००	०	०	०	०	०	०	०
४	प्रबंधक	.. एस-१५ : ४१८००-१३२३००	०	०	०	०	०	०	०
५	प्रणाली विश्लेषक	.. एस-१६ : ४४९००-१४२४००	०	०	०	०	०	०	०
६	पूर्णवेळ शिक्षक (द्विलक्षी / कि. कौ.)	.. (i) एस-१६ : ४४९००-१४२४०० (ii) एस-२० : ५६१००-१७७५०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-२२ : ६००००-१९०८०० (निवड श्रेणी २०% पदाकरिता)	१९९	७७	२७६	०	०	०	२७६
७	पूर्णवेळ निदेशक (द्विलक्षी) / (कि. कौ.)/ पूर्णवेळ शिक्षक (प्रात्यक्षिक)	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	२०७	१००	३०७	०	०	०	३०७
८	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	३०	२	३२	०	०	०	३२
९	निदेशक (पूर्व व्यावसायिक अभ्यासक्रम)	.. (i) एस-१० : २९२००-९२३०० (ii) एस-१३ : ३५४००-११२४०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१४ :३८६००-१२२८०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	२३०	९१	३२१	०	०	०	३२१
१०	सहायक भांडारपाल	.. एस-६ : १९९००-६३२००	३६	८७	१२३	०	०	०	१२३
११	मुख्य लिपिक	.. एस-१३ : ३५४००-११२४००	२१	८	२९	०	०	०	२९
१२	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	४४	९८	१४२	०	०	०	१४२
१३	लिपिक-नि-टंकलेखक	.. एस-६ : १९९००-६३२००	९०	४७	१३७	०	०	०	१३७
१४	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	१७७	६९	२४६	०	०	०	२४६
		एकूण ..	**१०५३**	**६१०**	**१६६३**	**०**	**०**	**०**	**१६६३**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.- क्र.	पदनाम		वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२		३	४	५	६	७	८	९	१०
	(०२)-शासकीय औद्योगिक संस्था									
	(०३) (०१), शासकीय औद्योगिक शाळा									
	अनिवार्य, (२२०३ ३३३५)									
	प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम चालविणाऱ्या शासकीय औद्योगिक शाळा									
१	चर्मतज्ञ-तथा-अधीक्षक ..	एस-२०	५६१००-१७७५००	१	०	१	०	०	०	१
२	निदेशक (प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम) ..	एस-८	२५५००-८११००	३	०	३	०	०	०	३
३	वरिष्ठ लिपिक ..	एस-८	२५५००-८११००	०	१	१	०	०	०	१
४	लिपिक-नि.- टंकलेखक ..	एस-६	१९९००-६३२००	२	०	२	०	०	०	२
५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी ..	एस-१	१५०००-४७६००	२	०	२	०	०	०	२
		एकूण	..	८	१	९	०	०	०	९

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.- क्र.	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	प्रधानशीर्ष : १०८-परीक्षा								
	उपशीर्ष : ००१-व्यवसाय परीक्षा मंडळ								
	(०१) (०१), व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ								
	अनिवार्य, (२२०३ ३३५३)								
१	संचालक, महाराष्ट्र राज्य कौशल्य, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण मंडळ, मुंबई ..	एस-२५ : ७८८००-२०९२००	१	०	१	०	०	०	१
२	सचिव, महाराष्ट्र राज्य कौशल्य, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण मंडळ, मुंबई ..	एस-२३ : ६७७००-२०८७००	१	०	१	०	०	०	१
३	निरीक्षक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण ..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	१	०	१	०	०	०	१
४	परीक्षा नियंत्रक ..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	१	०	१	०	०	०	१
५	उपसचिव (अतांत्रिक) महाराष्ट्र राज्य कौशल्य, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण मंडळ, मुंबई. ..	एस-१८ : ४९१००-१५५८००	१	०	१	०	०	०	१
६	कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर/ कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर, महाराष्ट्र राज्य कौशल्य, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण मंडळ, मुंबई. ..	एस-१५ : ४१८००-१३२३००	०	१	१	०	०	०	१
७	भांडारपाल ..	एस-१० : २९२००-९२३००	०	१	१	०	०	०	१
८	कार्यालयीन अधीक्षक ..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	१	१	२	०	०	०	२
९	मुख्य लिपिक ..	एस-१३ : ३५४००-११२४००	२	०	२	०	०	०	२
१०	वरिष्ठ लिपिक ..	एस-८ : २५५००-८११००	५	१	६	०	०	०	६
११	लिपिक-नि- टंकलेखक ..	एस-६ : १९९००-६३२००	१०	२	१२	०	०	०	१२
१२	लघुटंकलेखक ..	एस-८ : २५५००-८११००	१	०	१	०	०	०	१
१३	वसतिगृह अधीक्षक ..	एस-१० : २९२००-९२३००	०	०	०	०	०	०	०
१४	वाहनचालक ..	एस-६ : १९९००-६३२००	१	०	१	०	०	०	१
१५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी ..	एस-१ : १५०००-४७६००	६	१	७	०	०	०	७
		एकूण	३१	७	३८	०	०	०	३८
	इतर विभागांमार्फत प्रतिनियुक्तीने भरण्यात येणारी पदे								
१६	लेखा अधिकारी ..	एस-१६ : ४४९००-१४२४००	१	०	१	०	०	०	१
		एकूण	**३२**	**७**	**३९**	**०**	**०**	**०**	**३९**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.- क्र.	पदनाम		वेतनमान	योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२		३	४	५	६	७	८	९	१०
	२२०३ ३५१३									
	योजनांतर्गत (कार्यक्रमत्र									
१	पूर्णवेळ शिक्षक (द्विलक्षी / कि. कौ.)	..	(i) एस-१६ : ४४९००-१४२४०० (ii) एस-२० : ५६१००-१७७५०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-२२ : ६००००-१९०८०० (निवड श्रेणी २०% पदाकरिता)	०	०	०	०	४	४	४
२	पूर्णवेळ निदेशक (द्विलक्षी / कि. कौ.) पूर्णवेळ शिक्षक (प्रात्यक्षिक)	..	(i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदाकरिता)	०	०	०	०	४	४	४
३	निदेशक (पूर्व व्यावसायिक अभ्यासक्रम)	..	(i) एस-१० : २९२००-९२३०० (ii) एस-१३ : ३५४००-११२४०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (निवड श्रेणी २०% पदाकरिता)	०	०	०	१	९८	९९	९९
४	सहायक भांडारपाल	..	एस-६ : १९९००-६३२००	०	०	०	१	३८	३९	३९
५	वरिष्ठ लिपिक	..	एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	१	३८	३९	३९
६	लिपिक-नि-टंकलेखक	..	एस-६ : १९९००-६३२००	०	०	०	१	४२	४३	४३
७	लघुटंकलेखक	..	एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	०	०	०
८	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	२	७६	७८	७८
	एकूण	..		**०**	**०**	**०**	**६**	**३००**	**३०६**	**३०६**
	एकूण-२२०३ तंत्रशिक्षण			**१५११**	**८७९**	**२३९०**	**६**	**३००**	**३०६**	**२६९६**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु-	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	२२३०-कामगार व सेवायोजन								
	१. (०१) (०१), शासकीय औद्योगिक शिक्षण कार्यशाळा तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षण								
	(२२३० ए ०३१) (अनिवार्य)								
१	संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण	.. एस-२९ : १३११००-२१६६००	०	०	०	०	०	०	०
२	सहसंचालक, प्रशिक्षण-नि-प्रशिक्षणार्थी-सह-सल्लागार	.. एस-२५ : ७८८००-२०९२००	२	०	२	०	०	०	२
३	उपसंचालक, व्यवसाय शिक्षण	.. एस-२४ : ७११००-२११९००	२	१३	१५	०	०	०	१५
४	सहायक संचालक (तांत्रिक), व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण.	.. एस-२३ : ६७७००-२०८७००	१२	३	१५	०	०	०	१५
५	प्राचार्य (म.शि.से. गट-अ)	.. एस-२३ : ६७७००-२०८७००	२१	१५	३६	०	०	०	३६
६	प्राचार्य (म.शि.से. गट-अ) (कनिष्ठ)	.. एस-२० : ५६१००-१७७५००	४४	१४०	१८४	०	०	०	१८४
७	उपप्राचार्य (म.शि.से. गट-अ) (कनिष्ठ)	.. एस-२० : ५६१००-१७७५००	२७	१८	४५	०	०	०	४५
८	निरीक्षक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण	.. एस-२० : ५६१००-१७७५००	६	३	९	०	०	०	९
९	उपसंचालक (प्रशासन)	.. एस-२० : ५६१००-१७७५००	०	१	१	०	०	०	१
१०	सहायक संचालक (वरिष्ठ) (अतांत्रिक)	.. एस-१८ : ४९१००-१५५८००	०	४	४	०	०	०	४
११	प्राचार्य (म.शि.से. गट-ब)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	९६	२०	११६	०	०	०	११६
१२	उपप्राचार्य (म.शि.से. गट-ब)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	२५	५९	८४	०	०	०	८४
१३	सहायक प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	२	४	६	०	०	०	६
१४	सहायक संचालक (अतांत्रिक)	.. एस-१५ : ४१८००-१३२३००	२	०	२	०	०	०	२
१५	प्रबंधक	.. एस-१५ : ४१८००-१३२३००	२२	१५	३७	०	०	०	३७
१६	प्रणाली विश्लेषक	.. एस-१६ : ४४९००-१४२४००	१	०	१	०	०	०	१
१७	गट निदेशक	.. (i) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (ii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (वरिष्ठ श्रेणी)	२८८	१४८	४३६	०	०	०	४३६
१८	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ :४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	३३९८	९६१	४३५९	०	०	०	४३५९
१९	गणित तथा चित्रकला निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	११५	३५९	४७४	०	०	०	४७४

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु-	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या						एकूण
			योजनेतर (२०२६-२७)			योजनांतर्गत (२०२६-२७)			
			स्थायी	अस्थायी	एकूण	स्थायी	अस्थायी	एकूण	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
२०	कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर/कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर, महाराष्ट्र राज्य कौशल्य व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण मंडळ, मुंबई.	.. एस-१५ : ४१८००-१३२३००	६	०	६	०	०	०	६
२१	अधीक्षक (तांत्रिक)	.. एस-१४ : ३८६००-१२२८००	२०	४	२४	०	०	०	२४
२२	भांडार अधीक्षक	.. एस-१४ : ३८६००-१२२८००	६	२	८	०	०	०	८
२३	भांडारपाल	.. एस-१० : २९२००-९२३००	४५	१६७	२१२	०	०	०	२१२
२४	सहायक भांडारपाल	.. एस-६ : १९९००-६३२००	१३९	८३	२२२	०	०	०	२२२
२५	मिलराईट मेन्टेनन्स (तांत्रिक/विद्युत/इले.)	.. एस-१० : २९२००-९२३००	८०	२५	१०५	०	०	०	१०५
२६	कार्यालयीन अधीक्षक	.. एस-१४ : ३८६००-१२२८००	२६	४३	६९	०	०	०	६९
२७	मुख्य लिपिक	.. एस-१३ : ३५४००-११२४००	७९	१९४	२७३	०	०	०	२७३
२८	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	५६२	४४३	१००५	०	०	०	१००५
२९	लिपिक-नि-टंकलेखक	.. एस-६ : १९९००-६३२००	४९३	६३९	११३२	०	०	०	११३२
३०	लघुटंकलेखक	.. एस-८ : २५५००-८११००	३	०	३	०	०	०	३
३१	वसतिगृह अधीक्षक	.. एस-१० : २९२००-९२३००	२८	१७	४५	०	०	०	४५
३२	वाहनचालक	.. एस-६ : १९९००-६३२००	१	०	१	०	०	०	१
३३	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	१०८२	४७८	१५६०	०	०	०	१५६०
	एकूण ..		**६६३३**	**३८५८**	**१०४९१**	**०**	**०**	**०**	**१०४९१**
	इतर विभागांमार्फत व प्रतिनियुक्तीने भरण्यात येणारी पदे				**०**			**०**	**०**
३४	लेखाधिकारी	.. एस-१६ : ४४९००-१४२४००	१	०	१	०	०	०	१
	एकूण ..		**६६३४**	**३८५८**	**१०४९२**	**०**	**०**	**०**	**१०४९२**
	३. १०२, (०१) शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षण								
	शिकाऊ उमेदवारांचे प्रशिक्षण (२२३० ए ०४९) (अनिवार्य)								
१	सहायक प्रशिक्षणार्थ सल्लागार (तांत्रिक)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	४१	१६	५७	०	०	०	५७
२	सहायक संचालक (अतांत्रिक)	.. एस-१५ : ४१८००-१३२३००	०	१	१	०	०	०	१
३	व्यवसाय निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी). (iii) एस-१७ :४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदाकरिता)	२६	१०	३६	०	०	०	३६
४	कनिष्ठ सर्वेक्षक-नि-कनिष्ठ प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक).	(ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (ii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (वरिष्ठ श्रेणी).	३५	१०	४५	०	०	०	४५
५	कार्यालयीन अधीक्षक	.. एस-१४ : ३८६००-१२२८००	८	२८	३६	०	०	०	३६

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु-	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
६	मुख्य लिपिक	.. एस-१३ : ३५४००-११२४००	६	४०	४६	०	०	०	४६
७	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	४०	६१	१०१	०	०	०	१०१
८	लिपिक-नि-टंकलेखक	.. एस-६ : १९९००-६३२००	२८	२०	४८	०	०	०	४८
९	वसतिगृह अधीक्षक	.. एस-१० : २९२००-९२३००	१	०	१	०	०	०	१
१०	वाहनचालक	.. एस-६ : १९९००-६३२००	१	०	१	०	०	०	१
११	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	४५	८	५३	०	०	०	५३
	एकूण ..		**२३१**	**१९४**	**४२५**	**०**	**०**	**०**	**४२५**
	मागणी क्र. एन-३,								
	अनुसूचित जाती व जमातीसाठी उच्चस्तर								
	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (२२२५ ४१०४)								
१	प्राचार्य (म.शि.से. गट-अ) (कनिष्ठ)	.. एस-२० : ५६१००-१७७५००	०	०	०	०	४	४	४
२	गट निदेशक	.. (i) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (ii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (वरिष्ठ श्रेणी).	०	०	०	०	४	४	४
३	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७: ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदाकरिता)	०	०	०	०	४८	४८	४८
४	गणित तथा चित्रकला निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ :४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदाकरिता)	०	०	०	०	३	३	३
५	भांडारपाल	.. एस-१० : २९२००-९२३००	०	०	०	०	४	४	४
६	मुख्य लिपिक	.. एस-१३ : ३५४००-११२४००	०	०	०	०	४	४	४
७	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	१२	१२	१२
८	लिपिक-नि-टंकलेखक	.. एस-६ : १९९००-६३२००	०	०	०	०	१२	१२	१२
९	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	१६	१६	१६
		एकूण ..	**०**	**०**	**०**	**०**	**१०७**	**१०७**	**१०७**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

			पदसंख्या						एकूण
अनु-	पदनाम	वेतनमान	योजनेतर (२०२६-२७)			योजनांतर्गत (२०२६-२७)			
			स्थायी	अस्थायी	एकूण	स्थायी	अस्थायी	एकूण	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	२२३५ A ५३४								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	प्राचार्य (म. शि. से. गट-अ)	.. एस-२३ : ६७७००-२०८७००	०	०	०	०	२	२	२
२	प्राचार्य (म. शि. से. गट-अ) (कनिष्ठ)	.. एस-२० : ५६१००-१७७५००	०	०	०	०	३	३	३
३	उपप्राचार्य (म. शि. से. गट-अ) (कनिष्ठ)	.. एस-२० : ५६१००-१७७५००	०	०	०	०	०	०	०
४	प्राचार्य (म. शि. से. गट-ब)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	१	१	१
५	गट निदेशक	.. (i) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (ii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (वरिष्ठ श्रेणी)	०	०	०	०	२०	२०	२०
६	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८००० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदाकरिता)	०	०	०	०	२७६	२७६	२७६
७	गणित तथा चित्रकला निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदाकरिता)	०	०	०	०	२०	२०	२०
८	भांडारपाल	.. एस-१० : २९२००-९२३००	०	०	०	०	१	१	१
९	सहायक भांडारपाल	.. एस-६ : १९९००-६३२००	०	०	०	०	१	१	१
१०	मुख्य लिपिक	.. एस-१३ : ३५४००-११२४००	०	०	०	०	१	१	१
११	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	४	४	४
१२	लिपिक-नि-टंकलेखक	.. एस-६ : १९९००-६३२००	०	०	०	०	४८	४८	४८
१३	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	७	७	७
		एकूण ..	**०**	**०**	**०**	**०**	**३८४**	**३८४**	**३८४**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.-क्र.	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	२२२५E०७१								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	१	१	१
	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	१९	१९	१९
२	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	१	१	१
३	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	१	१	१
५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	२	२	२
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**२४**	**२४**	**२४**
	२२३० A २०९								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	प्राचार्य (म. शि. से. गट-अ)	.. एस-२३ : ६७७००-२०८७०	०	०	०	०	१	१	१
२	प्राचार्य (म. शि. से. गट-अ) (कनिष्ठ)	.. एस-२० : ५६१००-१७७५००	०	०	०	०	२२	२२	२२
३	प्राचार्य (म. शि. से. गट-ब)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	२	११	१३	१३
४	प्राचार्य (म. शि. से. गट-ब)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	३	३	३
५	प्रबंधक	.. एस-१५ : ४१८००-१३२३००	०	०	०	०	१	१	१
६	गट निदेशक	.. (i) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (ii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (वरिष्ठ श्रेणी)	०	०	०	२	५२	५४	५४
७	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदाकरिता)	०	०	०	२०	५०७	५२७	५२७
८	गणित तथा चित्रकला निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदाकरिता)	०	०	०	१३	१०	२३	२३

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

			पदसंख्या						एकूण
अनु.-क्र.	पदनाम	वेतनमान	योजनेतर (२०२६-२७)			योजनांतर्गत (२०२६-२७)			
			स्थायी	अस्थायी	एकूण	स्थायी	अस्थायी	एकूण	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
९	भांडारपाल .. एस-१० :	२९२००-९२३००	०	०	०	०	८	८	८
१०	सहायक भांडारपाल .. एस-६ :	१९९००-६३२००	०	०	०	५	१९	२४	२४
११	मुख्य लिपिक .. एस-१३ :	३५४००-११२४००	०	०	०	०	१७	१०	१७
१२	वरिष्ठ लिपिक .. एस-८ :	२५५००-८११००	०	०	०	४	६६	७०	७०
१३	लिपिक-नि-टंकलेखक .. एस-६ :	१९९००-६३२००	०	०	०	२१	६१	८२	८२
१४	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी .. एस-१ :	१५०००-४७६००	०	०	०	५५	५५	११०	११०
		एकूण ..	**०**	**०**	**०**	**१२२**	**८३५**	**९५७**	**९५७**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.-क्र.	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	पदसंख्या योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	२२२५E४०९								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	२३	२३	२३
२	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	२	२	२
३	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	२	२	२
४	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	२	२	२
५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	४	४	४
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**३३**	**३३**	**३३**
	जिल्हास्तरीय योजना								
	२२२५E१६९								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	प्राचार्य (ग.शि.से.गट-अ) (कनिष्ठ)	.. एस-२० : ५६१००-१७७५००	०	०	०	०	२	२	२
२	गट निदेशक	.. (i) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (ii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (वरिष्ठ श्रेणी)	०	०	०	२	०	२	२
३	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	४८	४८	४८
४	गणित तथा चित्रकला निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	२	०	२	२

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.- क्र.	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
५	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	५	५	५
६	प्रकल्प अधिकारी (तांत्रिक)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	५	५	५
७	सहायक भांडारपाल	.. एस-६ : १९९००-६३२००	०	०	०	०	२	२	२
८	मुख्य लिपिक	.. एस-१३ : ३५४००-११२४००	०	०	०	०	२	२	२
९	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	१०	१०	१०
१०	लिपिक-नि. टंकलेखक	.. एस-६ : १९९००-६३२००	०	०	०	०	५	५	५
११	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	१८	१८	१८
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**४**	**९७**	**१०१**	**१०१**

२२२५E१७८

योजनांतर्गत (कार्यक्रम)

अनु.- क्र.	पदनाम	वेतनमान	४	५	६	७	८	९	१०
१	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	१३	१३	१३
२	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	२	२	२
३	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	२	२	२
४	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	२	२	२
५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	४	४	४
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**२३**	**२३**	**२३**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.-क्र.	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	२२२५E१८७								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	११	११	११
२	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	१	१	१
३	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	१	१	१
४	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	१	१	१
५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	२	२	२
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**१६**	**१६**	**१६**
	२२२५E१९६								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	शिल्प निर्देशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	११	११	११
२	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	१	१	१
३	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	१	१	१
४	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	१	१	१
५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	२	२	२
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**१६**	**१६**	**१६**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.- क्र.	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	२२२५E२०२								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	गट निदेशक	.. (i) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (ii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (वरिष्ठ श्रेणी)	०	०	०	०	१	१	१
२	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ :४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ :४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	३२	३२	३२
३	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ :३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ :४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ :४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	२	२	२
४	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	२	२	२
५	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	२	२	२
६	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	४	४	४
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**४३**	**४३**	**४३**
	२२२५E२४९								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ :३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ :४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ :४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	४	४	४
२	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ :३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ :४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७:४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	१	१	१
३	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	१	१	१
४	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	१	१	१
५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	२	२	२
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**९**	**९**	**९**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.-क्र.	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	२२२५E२८५								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	४	४	४
२	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	१	१	१
३	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	१	१	१
४	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	१	१	१
५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	२	२	२
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**९**	**९**	**९**
	२२२५E३५६								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	१७	१७	१७
२	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ : ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ : ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	२	२	२
३	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	२	२	२
४	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	२	२	२
५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	४	४	४
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**२७**	**२७**	**२७**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.- क्र.	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	२२२५E३७४								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४: ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५: ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७: ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	१४	१४	१४
२	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४: ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५: ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७:४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	२	२	२
३	निदेशक (पूर्व व्यावसायिक अभ्यासक्रम)	.. (i) एस-१० : २९२००-९२३०० (ii) एस-१३:३५४००-११२४०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१४:३८६००-१२२८०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	२	२	२
४	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	२	२	२
५	सहायक भांडारपाल	.. एस-६ : १९९००-६३२००	०	०	०	०	१	१	१
६	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	३	३	३
७	लिपिक- नि.- टंकलेखक	.. एस-६ : १९९००-६३२००	०	०	०	०	१	१	१
८	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	६	६	६
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**३१**	**३१**	**३१**
	२२२५E०८९								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ :४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी)	०	०	०	०	१	१	१
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**१**	**१**	**१**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.-क्र.	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	 अस्थायी	 एकूण	 योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	 अस्थायी	 एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	२२३०A२४५								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	प्राचार्य (म.शि.से.गट-ब)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	२	२	२
२	गट निदेशक	.. (i) एस-१५ :४१८००-१३२३०० (ii) एस-१७ :४७६००-१५११०० (वरिष्ठ श्रेणी)	०	०	०	०	२	२	२
३	शिल्प निर्देशक	.. (i) एस-१४ : ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ :४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७:४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	२०	२०	२०
४	गणित तथा चित्रकला निदेशक	.. (i) एस-१४: ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५: ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७:४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०		२	२	२
५	सहायक भांडारपाल	.. एस-६ : १९९००-६३२००	०	०	०	०	२	२	२
६	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	२	२	२
७	लिपिक-नि.- टंकलेखक	.. एस-६ : १९९००-६३२००	०	०	०	०	६	६	६
८	वसतिगृह अधीक्षक	एस-१० : २९२००-९२३००	०	०	०	०	२	२	२
९	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	६	६	६
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**४४**	**४४**	**४४**
	२२२५E२९४								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	शिल्प निर्देशक	.. (i) एस-१४ ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	६	६	६
२	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	१	१	१

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.-क्र.	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
३	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	१	१	१
४	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	१	१	१
५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	२	२	२
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**११**	**११**	**११**
	२२२५E३२९								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	प्राचार्य (म.शि.से.गट-अ) (कनिष्ठ)	.. एस-२० : ५६१००-१७७५००	०	०	०	०	२	२	२
२	गट निदेशक	.. (i) एस-१५ :४१८००-१३२३०० (ii) एस-१७ :४७६००-१५११०० (वरिष्ठ श्रेणी)	०	०	०	०	२	२	२
३	शिल्प निदेशक	.. (i) एस-१४ :३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ :४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७:४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	२८	३४	३४
४	गणित तथा चित्रकला निदेशक	.. (i) एस-१४: ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५: ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७:४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	१	१	२	२
५	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४: ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५: ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७:४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	२	२	२
६	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ : ४७६००-१५११००	०	०	०	०	२	२	२
७	भांडारपाल	.. एस-१० : २९२००-९२३००	०	०	०	१	१	२	२
८	मुख्य लिपिक	.. एस-१३ : ३५४००-११२४००	०	०	०	०	२	२	२
९	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ : २५५००-८११००	०	०	०	०	८	८	८
१०	लिपिक-नि.- टंकलेखक	.. एस-६ : १९९००-६३२००	०	०	०	०	६	६	६
११	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ : १५०००-४७६००	०	०	०	०	१२	१२	१२
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**८**	**६६**	**७४**	**७४**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु.-क्र.	पदनाम	वेतनमान	पदसंख्या: योजनेतर (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	योजनांतर्गत (२०२६-२७) स्थायी	अस्थायी	एकूण	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	२२२५E३३८								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	शिल्प निर्देशक	.. (i) एस-१४ ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	१८	१८	१८
२	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	४	४	४
३	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ ४७६००-१५११००	०	०	०	०	४	४	४
४	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ २५५००-८११००	०	०	०	०	४	४	४
५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ १५०००-४७६००	०	०	०	०	८	८	८
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**०**	**३८**	**३८**	**३८**
	२२२५E३४७								
	योजनांतर्गत (कार्यक्रम)								
१	शिल्प निर्देशक	.. (i) एस-१४ ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	५	४	९	९
२	सहायक अधिव्याख्याता	.. (i) एस-१४ ३८६००-१२२८०० (ii) एस-१५ ४१८००-१३२३०० (वरिष्ठ श्रेणी) (iii) एस-१७ ४७६००-१५११०० (निवड श्रेणी २०% पदांकरिता)	०	०	०	०	१	१	१
३	प्रकल्प अधिकारी (आ.रो.सा.)	.. एस-१७ ४७६००-१५११००	०	०	०	०	१	१	१
४	वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८ २५५००-८११००	०	०	०	०	१	१	१
५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	.. एस-१ १५०००-४७६००	०	०	०	०	२	२	२
	एकूण ..		**०**	**०**	**०**	**५**	**९**	**१४**	**१४**
	एकूण-२२३० कामगार व सेवायोजना		**६८६५**	**४०५२**	**१०९१७**	**१३९**	**१८२३**	**१९६२**	**१२८७९**
	एकूण - २२०३ तंत्र शिक्षण व २२३० कामगार व सेवायोजना		**८३७६**	**४९३१**	**१३३०७**	**१४५**	**२१२३**	**२२६८**	**१५५७५**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु-क्रमांक	पदनाम		वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या २०२६-२७ योजनेतर	२०२६-२७ योजनांतर्गत	एकूण
१	२		३	४	५	६

प्रधानशीर्ष : २२०३-तंत्रशिक्षण

उपशीर्ष : ००१-संचालक व प्रशासन

(०१) (०१), संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण

अनिवार्य, दत्तमत (२२०३ ३३७१)

मागणी क्रमांक डब्ल्यू-३.

१	संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण	..	एस-२९ : १३११००-२१६६००	१	--	१
२	सहसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण नि. सह प्रशिक्षणार्थी सल्लागार	..	एस-२५ : ७८८००-२०९२००	६	--	६
३	सहसंचालक प्रशिक्षण-नि-प्रशिक्षणार्थी सह सल्लागार	..	एस-२५ : ७८८००-२०९२००	१	--	१
४	उपसंचालक	..	एस-२४ : ७११००-२११९००	९	--	९
५	सहायक संचालक (तांत्रिक)	..	एस-२३ : ६७७००-२०८७००	६	--	६
६	जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी	..	एस-२३ : ६७७००-२०८७००	३६	--	३६
७	उपसंचालक (सांख्यिकी)	..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	१	--	१
८	निरीक्षक	..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	१६	--	१६
९	सहायक संचालक (अतांत्रिक) (वरिष्ठ)	..	एस-१८ : ४९१००-१५५८००	४	--	४
१०	सहायक प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक)	..	एस-१७ : ४७६००-१५११००	२	--	२
११	सहायक संचालक (अतांत्रिक)	..	एस-१५ : ४१८००-१३२३००	३३	--	३३
१२	लेखाधिकारी	..	एस-१६ : ४४९००-१४२४००	७	--	७
१३	सहायक लेखाधिकारी	..	एस-१५ : ४१८००-१२२३००	८	--	८
१४	सहायक संशोधन अधिकारी	..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	२४	--	२४
१५	कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर	..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	२	--	२
१६	कार्यालयीन अधीक्षक	..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	२४	--	२४
१७	मुख्य लिपिक	..	एस-१३ : ३५४००-११२४००	४२	--	४२
१८	सांख्यिकी सहायक	..	एस-१० : २९२००-९२३००	३६	--	३६
१९	टिप्पणी सहायक / वरिष्ठ लिपिक	..	एस-८ : २५५००-८११००	१३७	--	१३७
२०	लघुटंकलेखक	..	एस-८ : २५५००-८११००	६	--	६
२१	कनिष्ठ लिपिक / टंकलेखक	..	एस-६ : १९९००-६३२००	१४३	--	१४३
२२	वाहनचालक	..	एस-६ : १९९००-६३२००	१९	--	१९
२३	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	एस-१ : १५०००-४७६००	११६	--	११६
			एकूण ..	**६७९**	**--**	**६७९**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु-क्रमांक	पदनाम		वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या २०२६-२७ योजनेतर	पदसंख्या २०२६-२७ योजनांतर्गत	पदसंख्या एकूण
१	२		३	४	५	६
	१०३-तंत्रशाळा					
	(०१)-शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा (योजनेत्तर)					
	(०१) (०१) शासकीय तांत्रिक माध्यमिक शाळा					
	अनिवार्य (२२०३ ३३९१)					
	सरकारी तंत्र माध्यमिक शाळा					
१	मुख्याध्यापक (गट-ब)	..	एस-१७ ४७६००-१५११००	५०	--	५०
२	सहायक प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक)	..	एस-१७ ४७६००-१५११००	०	--	०
३	सहायक संचालक (अतांत्रिक)	..	एस-१५ ४१८००-१३२३००	०	--	०
४	पूर्णवेळ शिक्षक (द्विलक्षी १ कि. को.)	..	एस-१६ ४४९००-१४२४००	२७६	--	२७६
५	प्रबंधक	..	एस-१५ ४१८००-१३२३००	०	--	०
६	प्रणाली विश्लेषक	..	एस-१६ ४४९००-१४२४००	०	--	०
७	सहायक अधिव्याख्याता	..	एस-१५ ४१८००-१३२३००	३२	--	३२
८	पूर्णवेळ निदेशक (द्विलक्षी १ कि. को.)	..	एस-१४ ३८६००-१२२८००	३०७	--	३०७
९	मुख्य लिपिक	..	एस-१३ ३५४००-११२४००	२९	--	२९
१०	निदेशक (पूर्व व्यावसायिक अभ्यासक्रम)	..	एस-१० २९२००-९२३००	३२१	--	३२१
११	सहायक भांडारपाल	..	एस-६ १९९००-६३२००	१२३	--	१२३
१२	वरिष्ठ लिपिक	..	एस-८ २५५००-८११००	१४२	--	१४२
१३	कनिष्ठ लिपिक / टंकलेखक	..	एस-६ १९९००-६३२००	१३७	--	१३७
१४	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	एस-१ १५०००-४७६००	२४६	--	२४६
			एकूण ..	**१६६३**		**१६६३**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु-क्रमांक	पदनाम		वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या २०२६-२७ योजनेतर	२०२६-२७ योजनांतर्गत	एकूण
१	२		३	४	५	६
	(०२) शासकीय औद्योगिक संस्था					
	(०३) (०१) शासकीय औद्योगिक शाळा					
	अनिवार्य (२२०३ ३३३५)					
	अभ्यासक्रम चालविणाऱ्या शासकीय औद्योगिक शाळा					
१	प्राचार्य	..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	०	--	०
२	चर्मतज्ज्ञ आणि अधीक्षक	..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	१	--	१
३	निदेशक	..	एस-८ : २५५००-८११००	३	--	३
४	वरिष्ठ लिपिक	..	एस-८ : २५५००-८११००	१	--	१
५	कनिष्ठ लिपिक	..	एस-६ : १९९००-६३२००	२	--	२
६	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	एस-१ : १५०००-४७६००	२	--	२
७	पहारेकरी	..	एस-१ : १५०००-४७६००	०	--	०
८	सफाईगार	..	एस-१ : १५०००-४७६००	०	--	०
९	सफाईगार	..	ठेका पद्धतीने	०	--	०
			एकूण ..	**९**	**--**	**९**
	१०८ परीक्षा					
	(०१) व्यवसाय परीक्षा मंडळ					
	(०१) (०१) व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ					
	अनिवार्य (२२०३ ३३५३)					
१	संचालक	..	एस-२५ : ७८८००-२०९२००	१	--	१
२	सचिव	..	एस-२३ : ६७७००-२०८७००	१	--	१
३	परीक्षा नियंत्रक	..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	१	--	१
४	निरीक्षक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण	..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	१	--	१
५	उपसचिव (अतांत्रिक) (पी. बी. २)	..	एस-१८ : ४९१००-१५५८००	१	--	१
६	लेखा अधिकारी	..	एस-१६ : ४४९००-१४२४००	१	--	१
७	कार्यालयीन अधीक्षक	..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	२	--	२
८	कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर	..	एस-१५ : ४१८००-१३२३००	१	--	१
९	मुख्य लिपिक	..	एस-१३ : ३५४००-१२२४००	२	--	२
१०	वरिष्ठ लिपिक	..	एस-८ : २५८००-८११००	६	--	६
११	वसतीगृह अधिक्षक	..	एस-१० : २९२००-९२३००	०	--	०
१२	भांडारपाल	..	एस-१० : २९२००-९२३००	१	--	१
१३	लघुटंकलेखक	..	एस-८ : २५५००-८११००	१	--	१
१४	कनिष्ठ लिपिक - टंकलेखक	..	एस-६ : १९९००-६३२००	१२	--	१२
१५	वाहनचालक	..	एस-६ : १९९००-६३२००	१	--	१
१६	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	एस-१ : १५०००-४७६००	७	--	७
			एकूण ..	**३९**	**--**	**३९**
			एकूण २२०३-तंत्रशिक्षण ..	**१८९९**		**३५७०**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र -- *चालू*

अनु-क्रमांक	पदनाम	वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या २०२६-२७ योजनेतर	पदसंख्या २०२६-२७ योजनांतर्गत	एकूण
१	२	३	४	५	६
	२२३०-कामगार व सेवायोजन				
	०३-प्रशिक्षण-मागणी क्रमांक झेडए-१				
	(०१) शिल्प कारागीर व पर्यवेक्षक यांचे प्रशिक्षण				
	१. (०१) (०१) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कार्यशाळा कर्मशाळा (२२३० ए ०५८)				
१	निदेशक (जी. आय. टी.) ..	एस-१० : २९२००-९२३००	४५	--	४५
२	कनिष्ठ लिपिक / कनिष्ठ लिपिक-टंकलेखक ..	एस-६ : १९९००-६३२००	१०	--	१०
३	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी ..	एस-१ : १५०००-४७६००	१०	--	१०
		एकूण ..	**६५**	**--**	**६५**
	२. ००३ (०२) (०१) कारागीरांचे व शिल्प कारागीरांचे तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षण तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षण (२२३० ए ०३१)				
१	संचालक (व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण) ..	एस-२९ : १३११००-२१६६००	०	--	०
२	सहसंचालक प्रशिक्षण-नि-प्रशिक्षणार्थी सह सल्लागार ..	एस-२५ : ७८८००-२०९२००	२	--	२
३	उपसंचालक (व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण) ..	एस-२४ : ७११००-२११९००	१५	--	१५
४	सहायक संचालक (तांत्रिक) ..	एस-२३ : ६७७००-२०८७००	१५	--	१५
५	प्राचार्य (म. शि. सं. गट-अ) ..	एस-२३ : ६७७००-२०८७००	३६	--	३६
६	प्राचार्य (म. शि. सं. गट-अ) (कनिष्ठ) ..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	१८४	--	१८४
७	उपप्राचार्य (म. शि. सं. गट-अ) (कनिष्ठ) ..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	४५	--	४५
८	निरीक्षक ..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	९	--	९
९	उपसंचालक (प्रशासन) ..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	१	--	१
१०	सहायक संचालक (वरिष्ठ) (अतांत्रिक) ..	एस-१८ : ४९१००-१५५८००	४	--	४
११	प्राचार्य (म. शि. सं. गट-ब) ..	एस-१७ : ४७६००-१५११००	११६	--	११६
१२	उपप्राचार्य (म. शि. सं. गट-ब) ..	एस-१७ : ४७६००-१५११००	८४	--	८४
१३	सहायक प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक) ..	एस-१७ : ४७६००-१५११००	६	--	६
१४	सहायक संचालक (अतांत्रिक) ..	एस-१५ : ४१८००-१३२३००	२	--	२
१५	प्रबंधक ..	एस-१५ : ४१८००-१३२३००	३७	--	३७
१६	प्रणाली विश्लेषक ..	एस-१६ : ४४९००-१४२४००	१	--	१
१७	गट निदेशक ..	एस-१५ : ४१८००-१३२३००	४३६	--	४३६
१८	शिल्प निदेशक / व्यवसाय निदेशक ..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	४३५९	--	४३५९
१९	गणित तथा चित्रकला निदेशक ..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	४७४	--	४७४

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र-- *चालू*

अनु-क्रमांक	पदनाम		वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या २०२६-२७ योजनेतर	२०२६-२७ योजनांतर्गत	एकूण
१	२		३	४	५	६
२०	कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर	..	एस-१५ : ४१८००-१३२३००	६	--	६
२१	अधीक्षक (तांत्रिक)	..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	२४	--	२४
२२	भांडार अधीक्षक	..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	८	--	८
२३	भांडारपाल	..	एस-१० : २९२००-९२३००	२१२	--	२१२
२४	सहायक भांडारपाल	..	एस-६ : १९२००-६३२००	२२२	--	२२२
२५	मिलराईट मेन्टेनन्स् मेकॅनिक (मेकॅ./इले./इलेक्ट्रॉ.)	..	एस-१० : २९२००-९२३००	१०५	--	१०५
२६	कार्यालय अधीक्षक	..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	६९	--	६९
२७	मुख्य लिपिक / प्रमुख लिपिक	..	एस-१३ : ३५४००-११२४००	२७३	--	२७३
२८	वरिष्ठ लिपिक	..	एस-८ : २५५००-८११००	१००५	--	१००५
२९	कनिष्ठ लिपिक / कनिष्ठ लिपिक - टंकलेखक	..	एस-६ : १९९००-६३२००	११३२	--	११३२
३०	लघुटंकलेखक	..	एस-८ : २५८००-८११००	३	--	३
३१	वसतिगृह अधीक्षक - तथा ग्रंथपाल - शारीरिक शिक्षण निदेशक		एस-१० : २९२००-९२३००	४५	--	४५
३२	वाहनचालक	..	एस-६ : १९२००-६३२००	१	--	१
३३	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	एस-१ : १५०००-४७६००	१५६०	--	१५६०
३४	लेखा अधिकारी	..	एस-१६ :४४९००-१४२४००	१	--	१
			एकूण ..	**१०४९२**	**--**	**१०४९२**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र--*चालू*

अनु-क्रमांक	पदनाम		वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या २०२६-२७ योजनेतर	२०२६-२७ योजनांतर्गत	एकूण
१	२		३	४	५	६
	३. १०२, (१) शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षण (०१), (०१) शिकाऊ उमेदवारांबाबत, १९६१ अन्वये शिकाऊ उमेदवाराचे प्रशिक्षण (२२३० ए ०४९)					
१	सहायक प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक)	..	एस-१७ : ४७६००-१५११००	५७	--	५७
२	कनिष्ठ प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक)	..	एस-१५ : ४१८००-१३२३००	४५	--	४५
३	सहायक संचालक (अतांत्रिक)	..	एस-१५ : ४१८००-१३२३००	१	--	१
४	व्यवसाय निदेशक	..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	३६	--	३६
५	कार्यालय अधीक्षक	..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	३६	--	३६
६	मुख्य लिपिक / प्रमुख लिपिक	..	एस-१३ :३५४००-११२४००	४६	--	४६
७	वरिष्ठ लिपिक	..	एस-८ : २५५००-८११००	१०१	--	१०१
८	कनिष्ठ लिपिक / कनिष्ठ लिपिक - टंकलेखक	..	एस-६ : १९२००-६३२००	४८	--	४८
९	वसतिगृह अधीक्षक	..	एस-१० : २९२००-९२३००	१	--	१
१०	वाहनचालक	..	एस-६ : १९२००-६३२००	१	--	१
११	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	एस-१ : १५०००-४७६००	५३	--	५३
			एकूण ..	**४२५**	**--**	**४२५**
	मागणी क्र. एन-३, अनुसूचित जाती व नवबौद्धांसाठी उच्चस्तर औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (२२२५ ४१०४)					
१	प्राचार्य (म. शि. से. गट-अ) (कनिष्ठ)	..	एस-२० : ५६१००-१७७५००	--	४	४
२	गट निदेशक	..	एस-१५ : ४१८००-१३२३००	--	४	४
३	शिल्प निदेशक / व्यवसाय निदेशक	..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	--	४८	४८
४	गणित निदेशक / चित्रकला निदेशक	..	एस-१४ : ३८६००-१२२८००	--	३	३
५	भांडारपाल	..	एस-१० : २९२००-९२३००	--	४	४
६	मुख्य लिपिक / प्रमुख लिपिक	..	एस-१३ :३५४००-११२४००	--	४	४
७	वरिष्ठ लिपिक	..	एस-८ : २५५००-८११००	--	१२	१२
८	वाहनचालक	..	एस-६ : १९२००-६३२००	--	१२	१२
९	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	एस-१ : १५०००-४७६००	--	१६	१६
			एकूण ..	**०**	**१०७**	**१०७**
			एकूण--(२२३० - कामगार व सेवायोजन) ..	**०**	**०**	**०**

१) **राज्यात " महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठाची स्थापना ".—** राज्यातील युवक-युवतींना एकात्मिक आणि समग्र स्वरूपाचे कौशल्य प्रशिक्षण देण्याकरिता तसेच त्यांना राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील मान्यताप्राप्त कौशल्याधारित उच्च शिक्षणाद्वारे रोजगारक्षम करून रोजगार / स्वयंरोजगाराच्या संधी निर्माण करण्यासाठी, राज्यात "महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ" स्थापन करण्यास व यासंदर्भातील विधेयक, २०२१ च्या प्रारूपास, दिनांक १७ फेब्रुवारी २०२१ रोजी झालेल्या मंत्रिमंडळ बैठकीत मा. मंत्रिमंडळाने मान्यता दिली आहे. त्यास अनुसरून राज्यात महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ (सार्वजनिक-अर्थसहाय्यित) स्थापन करण्याबाबत, अधिनियम क्रमांक ७, राजपत्रात दिनांक २३ मार्च २०२१ रोजी प्रसिद्ध झालेला आहे. सदरहू महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ अधिनियम, २०२१, राज्यात दिनांक १४ एप्रिल २०२१ पासून अंमलात आला आहे.

२) **राज्यात कायम स्वयंअर्थसहाय्यित तत्वावर खाजगी कौशल्य विद्यापीठाची स्थापना करण्यास मंजुरी.—** राज्यातील युवकांना रोजगाराकरिता आवश्यक अशा नव्या युगातील २१ व्या शतकातील आवश्यक कौशल्य शिक्षणाची गरज आहे. कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागामार्फत रोजगारक्षम वयोगटातील तरुणांना प्रशिक्षित करून त्यानुषंगाने रोजगार व स्वयंरोजगार निर्मिती करण्याची गरज आहे. उच्च दर्जाचे कौशल्य प्रशिक्षणाकरिता कौशल्य विद्यापीठांची निर्मिती व्हावी या हेतूने, दिनांक १३ जानेवारी २०२१ रोजी झालेल्या मंत्रिमंडळ बैठकीतील निर्णयानुसार, राज्यात कायम स्वयं अर्थसहाय्यित तत्वावर खाजगी कौशल्य विद्यापीठ स्थापन करण्यासाठी, त्यांच्या कामकाजाचे व कार्याचे विनियमन करण्यासाठी शासन निर्णय, दिनांक ५ फेब्रुवारी २०२१ अन्वये मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आलेल्या आहेत.

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी

महाराष्ट्र शासनाने नाविन्यपूर्ण संकल्पनांना, उद्योगांना प्रोत्साहन देण्यासाठी कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागांतर्गत "महाराष्ट्र राज्य नाविन्यपूर्ण स्टार्टअप धोरण-२०१८" जाहीर केले. या धोरणाच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी व राज्यातील नाविन्यपूर्ण परिसंस्थेच्या अध्ययन आणि विकासासाठी महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी कार्यरत आहे.

भारत सरकारच्या उद्योग आणि अंतर्गत व्यापार संवर्धन विभागाद्वारे (डीपीआयआयटी) मान्यताप्राप्त ३५२२१ स्टार्टअप्स महाराष्ट्रातील आहेत. (फेब्रुवारी २०२६ पर्यंत)

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यपूर्ण स्टार्टअप धोरण-२०१८ ची उद्दिष्टे :

१. महाराष्ट्रामध्ये अनुकूल व्यावसायिक वातावरण निर्मिती करून नवकल्पनांना प्रोत्साहन देण्यासाठी व्यासपीठ उपलब्ध करून देणे.

२. महाराष्ट्राच्या आर्थिक विकासात महत्त्वपूर्ण योगदान देण्यासाठी आणि नवीन रोजगाराच्या संधी निर्माण करण्यासाठी स्टार्टअप्सना सक्षम करणे.

३. नियामक रचना सुलभ करणे व मजबूत पायाभूत सुविधांना चालना देऊन स्टार्टअप ईकोसिस्टीमला विकसित करणे.

संस्था संरचना :

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीचे ३७ सदस्यांचे एक सर्वसाधारण मंडळ (GB) आहे. मा. मुख्यमंत्री महाराष्ट्र राज्य हे या मंडळाचे अध्यक्ष आहेत.

सर्वसाधारण मंडळाच्या नियमानुसार, नाविन्यता सोसायटीच्या दैनंदिन कामकाजाचे संचालन नियामक परिषदे (GC) द्वारे केले जाते. नियामक परिषदेमध्ये १७ सदस्यांचा समावेश असून मा. मंत्री, कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता नियामक परिषदेचे अध्यक्ष आहेत.

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागाच्या दिनांक २४ डिसेंबर २०२५ च्या शासन आदेशान्वये महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी म्हणून कार्यरत आहेत.

मुख्य कामगिरी :

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीने आतापर्यंत राबविलेले नाविन्यपूर्ण उपक्रम :—

१. महाराष्ट्र स्टार्टअप वीक :

स्टार्टअप्सना शासनासोबत काम करण्याची संधी देण्यासाठी व प्रशासनात नाविन्यता आणण्यासाठी नाविन्यता सोसायटीतर्फे दरवर्षी "महाराष्ट्र स्टार्टअप वीक" हा उपक्रम राबवला जातो. देशभरातून प्राप्त अर्जांपैकी निवडक १०० स्टार्टअप्सचे तज्ज्ञ समितीपुढे सादरीकरण करण्यात येते. यापैकी उत्तम २४ स्टार्टअप्सची विजेते म्हणून घोषणा करण्यात येते. कृषी, आरोग्य सेवा, टिकाव (स्वच्छ ऊर्जा, पाणी आणि कचरा व्यवस्थापन), स्मार्ट पायाभूत सुविधा आणि गतिशीलता, प्रशासन आणि आर्थिक समावेशन, शिक्षण आणि कौशल्य या क्षेत्रांतील स्टार्टअप्स यामध्ये भाग घेतात. विजेत्या स्टार्टअप्सना त्यांच्या उत्पादन/सेवेंच्या प्रकल्पांची प्रायोजिक तत्त्वावर अंमलबजावणी शासनाच्या विविध विभागांबरोबर करण्यासाठी नाविन्यता सोसायटीमार्फत १५ लाखांचे कार्यालयीन आदेश देण्यात येतात. २०१८, २०१९, २०२०, २०२१, २०२२ आणि २०२४ मध्ये या उपक्रमाच्या ६ आवृत्त्या आयोजित केल्या गेल्या आहेत व विजेत्या १४४ स्टार्टअप्सचे काम शासनाच्या विविध विभागांसोबत चालू आहे.

२. इनक्यूबेटर्सची स्थापना व पाठबळ :

आर्थिक विकासासाठी आणि रोजगार निर्मितीसाठी प्रारंभिक टप्प्यामधील स्टार्टअप्सना पाठबळ देण्यासाठी इन्क्युबेशन सेंटर्सना अर्थसहाय्य आणि अन्य मदत करून त्यांना पुढे आणण्याचं काम महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी करत आहे.

इनक्यूबेटर्सची स्थापना करण्यासाठी उद्योग आणि शैक्षणिक संस्थांच्या सहकार्याने इनक्यूबेटर्सचे राज्यव्यापी जाळे निर्माण करून प्रभावी स्टार्टअप इकोसिस्टम तयार करण्याच्या उद्देशाने, महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीतर्फे २९ संस्थाची निवड करण्यात आली आहे.

या इन्क्युबेशन सेंटर्सना ५ वर्षांच्या कालावधीमध्ये रु. ५ कोटी पर्यंतचा निधी देण्यात येत आहे. ही सेंटर्स नाशिक, छ. संभाजीनगर, सातारा, अकोला, जळगाव, अमरावती, सांगली, रायगड, सोलापूर, कोल्हापूर, नागपूर आणि गडचिरोली इत्यादी ठिकाणी आहेत. या सेंटर्समध्ये शासकीय आणि खाजगी विद्यापीठे, संशोधन, केंद्र आणि खाजगी उद्योग यांचा समावेश असून या इन्क्युबेशन सेंटर्सच्या स्थापनेमुळे प्रारंभिक टप्प्यामधील स्टार्टअपना त्यांच्या कल्पनांना विकसित करण्याकरिता आवश्यक तो सल्ला आणि तांत्रिक मार्गदर्शन देण्यात येते.

३. बौध्दिक संपदा हक्क अर्थसाहाय्य योजना :

स्पर्धात्मक जगात टिकण्यासाठी स्टार्टअप्स आणि प्रारंभिक टप्प्यातील उद्योजकांना त्यांच्या नाविन्यपूर्ण संकल्पनेचा बौध्दिक मालमत्ता हक्क सुरक्षित ठेवणे महत्वाचे आहे. स्टार्टअप्सने केलेल्या नाविन्यपूर्ण संकल्पनेचे बौद्धिक मालमत्ता हक्क सुरक्षित व सक्षम ठेवण्याकरिता येणाऱ्या खर्चाला साहाय्य करणे या उद्देशाने देशांतर्गत पेटंटसाठी रुपये २,००,००० पर्यंत किंवा एकूण खर्चाच्या ८०% मर्यादेपर्यंत जी कमी असेल तेवढी रक्कम तसेच आंतरराष्ट्रीय पेटंटसाठी रुपये १०,००,००० पर्यंत किंवा एकूण खर्चाच्या ८०% मर्यादेपर्यंत जी कमी असेल तेवढी रकमेसाठी अर्थसाहाय्य करण्यात येत आहे. ही योजना युटिलिटी पेटंटस्, इंडस्ट्री डिझाईन पेटंटस्, कॉपीराईटस् (संगणक कोडपुरते मर्यादित) आणि ट्रेडमार्क अर्जांची पूर्तता करत आहे. ऑक्टोबर २०२५ पर्यंत १२२ स्टार्टअप्सना रुपये १,३९,२७,४४१/- इतके अर्थसाहाय्य करण्यात आले आहे.

४. गुणवत्ता परीक्षण व प्रमाणनाकरिता अर्थसाहाय्य योजना :

प्रारंभिक टप्प्यातील स्टार्टअप्सना गुणवत्ता परीक्षण आणि प्रमाणपत्रासाठी आवश्यक असणारा मूलभूत खर्च आहे. एखादे नवीन उत्पादक किंवा सेवा पुरवित असलेल्या कोणत्याही स्टार्टअपला त्यांचे उत्पादन किंवा सेवेची लॅबमधून चाचणी करून घेणे आवश्यक असते. अशा चाचण्यांसाठी आवश्यक असणारा निधी प्रारंभिक टप्प्यात स्टार्टअप्स उभारू शकत नाहीत. स्टार्टअप्सना गुणवत्ता परीक्षण आणि प्रमाणपत्रासाठी जागरुकता निर्माण करणे तसेच अर्थसाहाय्य करणे हे या योजनेचे मुख्य उद्दिष्ट आहे. या योजनेंतर्गत स्टार्टअप्सला गुणवत्ता परीक्षण आणि प्रमाणपत्र (Quality Testing and Certification) खर्चासाठी रुपये २,००,००० किंवा एकूण खर्चाच्या ८०% मर्यादेपर्यंत जी कमी असेल तेवढ्या रकमेसाठी अर्थसाहाय्य करण्यात येत आहे. सदर चाचण्या केवळ NABL / BIS प्रमाणित प्रयोगशाळेतून करणे अनिवार्य आहे. ऑक्टोबर २०२५ पर्यंत २०० स्टार्टअप्सना रुपये ४३,२२,७३६/- इतके अर्थसाहाय्य करण्यात आले आहे.

५. महाराष्ट्र स्टुडंट इनोव्हेशन चॅलेंज (MSIC) :

महाराष्ट्रातील शैक्षणिक संस्थांमधील विद्यार्थ्यांच्या नवसंकल्पनांना चालना देण्यासाठी व नवउद्योजकांना प्रोत्साहन देण्यासाठी राज्य शासनाच्या कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागामार्फत महाराष्ट्र स्टुडंट इनोव्हेशन चॅलेंजचे आयोजन करण्यात आले होते. या उपक्रमाचे अनावरण दिनांक १५ जुलै २०२३ रोजी मा. मंत्री कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता, महाराष्ट्र राज्य यांच्या हस्ते करण्यात आले होते. राज्यातील सर्व जिल्ह्यातील विद्यार्थी नवउद्योजक व त्यांच्या नाविन्यपूर्ण कल्पनांचा शोध घेऊन त्यांना आवश्यक व्यासपीठ उपलब्ध करून देणे तसेच या नवउद्योजकांना प्रोत्साहन, तज्ज्ञ मार्गदर्शन, निधी व आवश्यक पाठबळ पुरवणे हे या उपक्रमाचे प्रमुख उद्दिष्ट आहे.

राज्यातील २,०१५ संस्थांमधून एकूण ९,२३० अनन्य शैक्षणिक संस्थांनी कार्यक्रमात भाग घेतला आणि तालुका आणि जिल्हास्तरीय विजेत्यांना बक्षीस रक्कम दिली जात आहे. नाविन्यता सोसायटी जिल्हास्तरीय विजेत्यांना रुपये १ लाख बीज भांडवल व एका वर्षासाठी अतिरिक्त प्री-इन्क्युबेशन सपोर्ट देऊन मदत करत आहे.

६. महाराष्ट्र स्टार्टअप ॲक्सेलेरेशन उपक्रम :

स्टार्टअप्सना शाश्वत व्यवसाय तयार करण्यात मदत करणे, सुरुवातीच्या टप्प्यातील स्टार्टअप संस्थापकांना व्यवसाय वाढविण्याच्या दृष्टीने मदत करणे, अशा विविध उद्दीष्टांच्या अनुषंगाने हा उपक्रमाचा राष्ट्रीय स्टार्टअप दिनी प्रारंभ करण्यात आला. ४ गटातील सुमारे १०० स्टार्टअप्सना याचा फायदा झाला आहे. ऑक्टोबर २०२४ पर्यंत ४ गट पूर्ण झाले आहेत.

७. पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर महिला स्टार्टअप योजना :

महिला नेतृत्वातील स्टार्टअप यांना आर्थिक पाठबळ देण्याची आवश्यकता असून याकरिता राज्यामध्ये "पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर महिला स्टार्टअप योजना" सुरू करण्यात आली आहे.

योजनेचे उद्दीष्ट व स्वरूप :

महाराष्ट्र राज्यातील महिला नेतृत्वातील स्टार्टअप्सना पाठबळ देणे, राज्यातील महिला नेतृत्वातील स्टार्टअप्स व नाविन्यपूर्ण संकल्पना असलेल्या स्टार्टअप्सना व्यवसाय वृद्धीसाठी तसेच विस्तार करणेसाठी एक वेळेस अर्थसाहाय्य करणे, राज्यातील महिला स्टार्टअप्सला स्वावलंबी व आत्मनिर्भर करणे, देशातील सर्वाधिक महिला स्टार्टअप्स असलेले राज्य म्हणून महाराष्ट्राची ओळख निर्माण करणे, महिला स्टार्टअपच्या माध्यमातून रोजगार निर्मितीला चालना देऊन बेरोजगारी कमी करणे, या योजनेतील एकूण तरतुदीच्या २५ टक्के इतकी रक्कम शासनाद्वारे विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या मागासवर्गातील महिला, आर्थिकदृष्ट्या मागास वर्गातील महिलांकरिता राखीव ठेवण्यात येईल. राज्यातील महिला नेतृत्वातील प्रारंभिक टप्प्यातील स्टार्टअप्सना त्यांच्या उलाढालीनुसार किमान रु. १ लाख ते कमाल रु. २५ लाखांपर्यंत आर्थिक साहाय्य प्रदान करण्यात येईल. तीन टप्प्यांमधील एकूण ५२ विजेत्यांना एकूण रुपये २.३४ कोटी इतका निधी वितरित करण्यात आलेला आहे.

८. अखिल भारतीय स्तरावरील महासंमेलन :

स्टार्टअप्सना त्यांच्या नाविन्यपूर्ण विचारांना व व्यवसाय यांना गुंतवणूकदार आणि मार्गदर्शकांशी जोडण्यासाठी, गुंतवणुकीची संधी उपलब्ध करण्यासाठी तसेच राज्याच्या स्टार्टअप परिसंस्था आणि गुंतवणूकदार यांच्यातील सहकार्याला चालना देण्यासाठी राज्यामध्ये अखिल भारतीय स्तरावरील स्टार्टअप महासंमेलन आयोजन करण्यास मान्यता देण्यात आली आहे.

स्टार्टअपच्या अनुषंगाने ''अखिल भारतीय स्तरावरील महासंमेलन'' याचे उद्दिष्ट राज्याच्या स्टार्टअप परिसंस्था व गुंतवणूकदार यांच्यातील सहकार्याला चालना देणे, स्टार्टअप्सना गुंतवणुकीच्या संधी मिळवण्यास मदत करणे आणि देशभरातील स्टार्टअप्स, गुंतवणूकदार व उद्योग तज्ज्ञांमध्ये अनुभवांची देवाण-घेवाण करणे, विविध क्षेत्रातील विविध स्टार्टअप यांच्या संमेलनामुळे परस्परपुरक स्टार्टअप विकसित करणे, असे आहे.

९. फंड ऑफ फंडस :

१०० कोटी रुपये (INR १०० Crore) स्टार्टअप फंड जो महाराष्ट्रातील कृषी, आरोग्य, शाश्वतता, शिक्षण व कौशल्यवृद्धी, शासन स्मार्ट इन्फ्रास्ट्रक्चर आणि गतिशिलता आश क्षेत्रांतील प्रारंभिक टप्प्यातील प्रभावशील स्टार्टअप्सना भाग भांडवल प्रदान करेल.

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी (MSIns) या फंडमध्ये १०० कोटी रुपयांचे योगदान देणार आहे. या उपक्रमाचा मुख्य उद्देश महाराष्ट्रात तंत्रज्ञानावर आधारित स्टार्टअप्स आणि व्यवसायांच्या वाढीस प्रोत्साहन देणे आहे. ज्यामुळे राज्याचे तंत्रज्ञान नवकल्पना केंद्र म्हणून स्थान निर्माण होईल.

दिनांक ०६ डिसेंबर २०२३ रोजीच्या कॅबिनेट नोट आणि दिनांक १८ डिसेंबर २०२३ रोजीच्या कौशल्य रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागाच्या ठरावानुसार भारतीय लघु उद्योग विकास बँक (SIDBI) चा उल्लेख १०० कोटी रुपये निधी असलेल्या फंड ऑफ फंडससाठी केला आहे. महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी आणि भारतीय लघु उद्योग विकास बँक (SIDBI) यांच्यात फंड ऑफ फंडससाठी दिनांक १६ जानेवारी २०२५ रोजी महाराष्ट्र राज्याचे मा. मुख्यमंत्री यांच्या उपस्थितीत राष्ट्रीय स्टार्टअप दिनी सामंजस्य करार (MOU) करण्यात आलेला आहे.

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभागांतर्गत राबविण्यात येणाऱ्या योजना

अ. क्र.	योजनेचे नाव	लाभार्थी गट
१	महाराष्ट्र स्टार्टअप वीक	उद्योग, संवर्धन आणि अंतर्गत व्यापार विभाग DPIIT मान्यताप्राप्त स्टार्टअप्स व महाराष्ट्र शासनाचे विविध विभाग.
२	इन्क्युबेटर्सची स्थापना	महाराष्ट्रातील स्टार्टअप्स व नवउद्योजक
३	बौद्धिक संपदा हक्क-तांत्रिक व अर्थसहाय्य योजना.	उद्योग, संवर्धन आणि अंतर्गत व्यापार विभाग (DPIIT) मान्यताप्राप्त महाराष्ट्रातील नोंदणीकृत स्टार्टअप्स.
४	गुणवत्ता परीक्षण व प्रमाणन अर्थसहाय्य योजना	उद्योग, संवर्धन आणि अंतर्गत व्यापार विभाग (DPIIT) मान्यताप्राप्त महाराष्ट्रातील नोंदणीकृत स्टार्टअप्स.
५	महिला उद्योजकता कक्ष	महाराष्ट्रातील महिला वर्ग
६	महाराष्ट्र स्टुडंट इनोव्हेशन चॅलेंज	महाराष्ट्रातील शासकीय औद्योगिक संस्थेतील विद्यार्थी, मान्यताप्राप्त विद्यालये तथा पदविका महाविद्यालयातील विद्यार्थी.
७	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर महिला स्टार्टअप योजना.	महाराष्ट्रातील महिला स्टार्टअप्स
८	अखिल भारतील स्तरावरील महासंमेलन	उद्योग, संवर्धन आणि अंतर्गत व्यापार विभाग (DPIIT) मान्यताप्राप्त स्टार्टअप्स

१. महाराष्ट्र स्टार्टअप वीक

अ. क्र.	तपशील	२०१८-१९	२०१९-२०	२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२४-२५
१	स्टार्टअप विजेते-१५ लाखांपर्यंत कार्यालयीन आदेश मिळण्यास पात्र असलेले.	२४	२४	२४	२४	२४	२४

२. इनक्युबेटर्सची स्थापना

अ. क्र.	इनक्युबेटर्स	नोंदणीकृत इनक्युबेटर्स	वितरित केलेला निधी
१	२७	२९	३७,७३,५६,०००/-

३. बौद्धिक संपदा हक्क - तांत्रिक व अर्थसहाय्य योजना

अ.क्र.	अर्जदारांची संख्या
१	१२२

४. गुणवत्ता परीक्षण व प्रमाणन - अर्थसहाय्य योजना

अ.क्र.	अर्जदारांची संख्या
१	२००

५. महाराष्ट्र स्टुडंट इनोव्हेशन चॅलेंज

अ.क्र.	जिल्हास्तरीय विजेते
१	२८५

६. पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर महिला स्टार्टअप योजना

अ.क्र.	विजेत्यांची संख्या	वितरित केलेला निधी
१	५२	२,३४,००,०००/-

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यपूर्ण स्टार्टअप धोरण २०१८ च्या धोरणाला पुढे नेतए महाराष्ट्र स्टार्टअप, उद्योजकता व नाविन्यता धोरण २०२५ चा उद्देश या गतिमान क्षेत्रात राज्याचे नेतृत्व अधिक मजबूत करण्यासाठी महाराष्ट्र स्टार्टअप, उद्योजकता आणि नाविन्यता धोरण २०२५ शासनाद्वारे मंजूर करण्यात आले आहे.

महाराष्ट्र स्टार्टअप, उद्योजकता व नाविन्यता धोरण २०२५ चे उद्दीष्ट :

राज्याला नाविन्यता आणि उद्योजकतेमध्ये राष्ट्रीय आणि जागतिक नेतृत्वात रुपांतरित करणे हे महाराष्ट्र स्टार्टअप, उद्योजकता आणि नाविन्यता धोरण २०२५ चे उद्दीष्ट आहे. पुढील पाच वर्षांत महाराष्ट्राला भारतातील अग्रगण्य स्टार्टअप राज्य म्हणून स्थापित करणे हे त्याचे उद्दीष्ट आहे, ज्यामुळे सर्व क्षेत्रातील आणि प्रदेशांमध्ये व्यापक रोजगार आणि नाविन्यता निर्माण होईल.

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीद्वारे महाराष्ट्र स्टार्टअप, उद्योजकता व नाविन्यता धोरण २०२५ अंतर्गत राबविण्यात येणारे नाविन्यपूर्ण उपक्रम :

सूक्ष्म इनक्यूबेटर्स : राज्याच्या सर्व प्रदेशांमध्ये स्टार्टअप्ससाठी एक व्यापक आणि विकेंद्रीकृत समर्थन प्रणाली (Hub and Spoke) वाढविण्यासाठी शासन इनक्यूबेशन सेवांसाठी हब अँड स्पोक मॉडेल तयार करून सूक्ष्म इनक्यूबेटर्सचे जाळे स्थापित करेल. ही केंद्रे औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, तंत्र शिक्षण आणि महाविद्यालयांमध्ये स्थापित केली जातील.

इनक्यूबेशन सहाय्य : राज्यभरातील इनक्यूबेशन केंद्रांना प्रति केंद्र रुपये ५.०० कोटी पर्यंत निधी सहाय्य म्हणून देण्याचे शासनाचे उद्दीष्ट आहे. ही इनक्यूबेशन केंद्रे स्टार्टअप्ससाठी एक महत्त्वाचे केंद्र म्हणून कार्य करतील. स्टार्टअप्सना वाढण्यासाठी आणि यशस्वी होण्यासाठी आवश्यक मार्गदर्शन, संसाधने आणि आर्थिक सहाय्य प्रदान करतील.

प्रवेगक (ॲक्सिलरेटर्स) : राज्यातील वाढीच्या टप्प्यातील स्टार्टअप्सना त्यांच्या वाढीसाठी राज्य शासन एक्सिलरेटर (Accelerator) समर्थन देईल. शासन प्रमुख इकोसिस्टम भागधारकांसोबत नवीन एक्सिलरेटर (Accelerator) स्थापन करण्यासाठी किंवा विद्यमान एक्सिलरेटरना (Accelerator) समर्थन देण्यासाठी भागीदारी करेल. हे एक्सिलरेटर (Accelerator) हे एक्सिलरेटर (Accelerator) कोणत्याही उत्पादनाचे, क्षेत्राचे आणि सर्व टप्यातील सर्व प्रकारच्या स्टार्टअप्सना शिकवण, मार्गदर्शन आणि इनक्युबेट करतील. भारतीय तंत्रज्ञान संस्था (IIT), इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट (IIM), कौशल्य विद्यापीठे आणि उद्योगासह शैक्षणिक संस्थांच्या भागीदारीद्वारे देखिल एक्सिलरेशन केंद्रांना समर्थन दिले जाईल.

जिल्ह्यांना नाविन्यतेचे केंद्र बनवणे : कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता आणि नाविन्यता विभागाच्या दिनांक १७ जून २०२२ च्या शासन निर्णयान्वये गठित केलेली जिल्हास्तरीय " कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता जिल्हा कार्यकारी समिती " जिल्हा स्तरावर नाविन्यता आणि स्टार्टअप-संबंधित उपक्रम प्रभावीपणे राबवण्याचे आणि त्यांचे निरीक्षण करण्याचे कार्य करेल.

मुख्यमंत्री उद्योजकता व नाविन्यता महाफंड : तळागाळातील उद्योजकता आणि नाविन्यतेला चालना देण्यासाठी, शासन अभियांत्रिकी, कृषी आणि संबंधित क्षेत्रे, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था आणि तंत्रनिकेतनांसह शैक्षणिक व वित्तीय संस्थांच्या भागीदारीत एक मुख्यमंत्री उद्योजकता व नाविन्यता महाफ़ंड स्थापन करण्यात येईल. पहिल्या टप्प्यात इच्छुकांना संस्थात्मक / स्थानिक स्तरावर नोंदणी करावी लागेल. दुसऱ्या टप्प्यात त्यांच्या उद्योजक क्षमतेचे मूल्यांकन केले जाईल. तिसऱ्या टप्प्यात निवडलेल्या उमेदवारांना वित्तीय संस्थांच्या भागीदारीतून रु. ५.०० लक्ष ते रु. १०.०० लक्ष पर्यंत कर्ज सहाय्य दिले जाईल. ५ वर्षांच्या कालावधीसाठी ५०० कोटी रुपयांचा निधी (corpus) उभारला जाईल. हा निधी आर्थिक तज्ज्ञांच्या देखरेखीखाली व्यवस्थापित केला जाईल.

विद्यार्थी नाविन्यता आव्हान / स्टार्टअप यात्रा : ग्रामपातळीवरील नाविन्यतेला प्रोत्साहन देण्यासाठी, शासन विद्यार्थी नाविन्यता आव्हान आणि स्टार्टअप यात्रा यांसारखे उपक्रम सुरू करेल, ज्यात ग्रामपातळीवरील नवोपक्रमकांना आणि प्रारंभिक टप्प्यातील स्टार्टअप्सना प्रशासनाने ओळखलेल्या स्थानिक आव्हानांवर त्यांच्या नाविन्यपूर्ण कल्पना प्रस्तावित करण्यासाठी आमंत्रित केले जाईल.

उद्योजकता कक्ष : उद्योजकीय मानसिकता सक्षम करण्यासाठी, नवोपक्रमाला प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि प्रत्यक्ष अनुभव संधी मार्गदर्शन, कौशल्य विकास आणि माजी विद्यार्थ्यांच्या सहभागाद्वारे उपलब्ध करण्याकरिता शैक्षणिक संस्था, शाळा, ITIs, पॉलिटेक्निक्स येथे उद्योजकता कक्ष (E-Cells) स्थापित केले जाईल. हे कक्ष विद्यार्थ्यांना वास्तविक जगातील समस्या सोडवण्यासाठी आणि स्टार्टअप निर्मितीसाठी व्यासपीठ म्हणून कार्य करतील.

महिला उद्योजकता कक्ष (WEC) : महिलांच्या नेतृत्वाखालील स्टार्ट-अप्स आणि उद्योगांच्या विशिष्ट गरजा पूर्ण करण्यासाठी एक समर्पित महिला उद्योजकता कक्ष स्थापन केला जाईल. या क्षेत्रातील विविध तज्ज्ञ संस्था आणि संस्थांच्या भागीदारीने महिला उद्योजकांचा एक सक्रीय समुदाय तयार केला जाईल.

राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय भागीदारीचा लाभ : शासकीय संस्था, कॉर्पोरेट्स, शैक्षणिक संस्था आणि संशोधन संस्था यांच्यामधील सहकार्याने यांच्यात ज्ञान-देवाणघेवाण, संसाधने वाटप आणि सामूहिक समस्या सोडविण्यात येतील.

बौद्धिक संपदा हक्क (IPR) सहाय्य : उद्योग संवर्धन आणि अंतर्गत व्यापार विभागाने मान्यता दिलेल्या महाराष्ट्रातील स्टार्ट अप्सना आर्थिक साहाय्य देणे हा बौद्धिक संपदा हक्क सहाय्य कार्यक्रमाचा हेतू आहे. पेटंट, औद्योगिक डिझाईन पेटंट, उपयुक्तता पेटंट, ट्रेडमार्क्स आणि स्वामित्वहक्क (IPRS) हे मिळवण्याकरिता आलेल्या खर्चाची प्रतिपुर्ती दिली जाईल. आर्थिक सहाय्याची मर्यादा खालीलप्रमाणे आहे :

१. देशांतर्गत IPR : प्रति स्टार्ट-अप रुपये ५,००,००० पर्यंत

२. आंतरराष्ट्रीय IPR : प्रति स्टार्ट-अप रुपये २०,००,००० पर्यंत

गुणवत्ता चाचणी आणि प्रमाणन सहाय्य : स्टार्टअप्स त्यांच्या नाविन्यपूर्ण उपायांकरिता केलेल्या गुणवत्ता चाचणी आणि प्रमाणीकरणासाठी रुपये ५,००,००० पर्यंतच्या खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसाठी पात्र असतील. ही चाचणी NABL (नॅशनल अॅक्रेडिटेशन बोर्ड फॉर टेस्टिंग अँड कॅलिब्रेशन लॅबोरेटरीज), BIS (ब्युरो ऑफ इंडियन स्टँडर्ड्स) किंवा इतर शासन मान्यताप्राप्त/राष्ट्रीयीकृत प्रयोगशाळांद्वारे केली जाणे अनिवार्य आहे.

महाराष्ट्र स्टार्ट-अप सप्ताह : या कार्यक्रमांतर्गत स्टार्ट अप्सना थेट कामाचे आदेश मिळवून देण्याचा आणि स्टार्टअप्स व शासकीय संस्था यांच्यामधील सहकार्याला फलदायी चालना देण्याचा उद्देश आहे. यामध्ये नाविन्यता आणि सार्वजनिक सेवांमध्ये सकारात्मक परिवर्तन घडवून आणण्यावर विशेष भर दिला जाईल. दरवर्षी, या उपक्रमात ५० आशादायक स्टार्टअप्सची निवड प्रक्रियेद्वारे निवड केली जाईल. निवड झालेल्या स्टार्टअप्सना त्यांच्या नाविन्यतेचा प्रायोगिक तत्त्वावरील प्रकल्प विविध शासकीय विभाग, एजन्सी आणि संस्थांमध्ये राबवण्यासाठी रु. २५ लाखांपर्यंतच्या थेट कामाचे आदेश दिले जातील.

स्टार्टअप्सना कर्ज सहाय्य : स्टार्टअप्सना वाढण्यास मदत करण्यासाठी, शासकीय संस्था किंवा मोठे अगर नामवंत उद्योगसमूह यांच्यासारख्या विश्वासार्ह ग्राहकांकडून मिळालेल्या कामाच्या खात्रीशीर ऑर्डर पूर्ण करण्यासाठी स्टार्टअप्सना रोख पैशाची (कॅशफ्लोची) गरज भासते, याकरिता आर्थिक संस्थांच्या भागीदारीत एक यंत्रणा तयार केली जाईल, जी स्टार्टअप्सना कर्ज उपलब्धता होण्यासाठी सहकार्य करेल ज्यामुळे त्यांना रोख प्रवाहाच्या आव्हानांना तोंड देता देईल. यामुळे स्टार्टअप्सना त्यांची कार्यक्षमता वाढविण्यास आणि बाजारपेठेत त्यांची विश्वासार्हता मजबूत करण्यास मदत होईल.

महाराष्ट्र नाविन्यता शहर (MIC): महाराष्ट्र शासन सुमारे ३०० एकर परिसरात एक समर्पित नाविन्यता शहर उभारणार आहे. हे एक अत्याधुनिक शहर म्हणून काम करेल जे स्टार्टअप्स, कॉर्पोरेटस, गुंतवणुकदार, शिक्षण आणि शासन यांना एका छताखाली एकत्र आणेल. हे उद्योग, तज्ज्ञ, संशोधक आणि स्टार्ट-अप्सच्या सहभागासह सहयोगी अत्याधुनिक संशोधन आणि नवनिर्मितीचे केंद्र म्हणून कार्य करेल.

रतन टाटा महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ :

राज्यात 'रतन टाटा महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठाची स्थापना'- राज्यातील युवक-युवतींना एकात्मिक आणि समग्र स्वरुपाचे कौशल्य प्रशिक्षण देण्याकरिता तसेच त्यांना राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील मान्यताप्राप्त कौशल्याधारित उच्च शिक्षणाद्वारे रोजगारक्षम करून रोजगार/स्वयंरोजगाराच्या संधी निर्माण करण्यासाठी, राज्यात "रतन टाटा महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ" स्थापन करण्यास व यासंदर्भातील विधेयक, २०२१ च्या प्रारूपास, दिनांक १७ फेब्रुवारी २०२१ रोजी झालेल्या मंत्रिमंडळ बैठकीत मान्यता दिलेली आहे. त्यास अनुसरून राज्यात रतन टाटा महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ (सार्वजनिक - अर्थसहाय्यित) स्थापन करण्याबाबत, अधिनियम क्रमांक ७, राजपत्रात दिनांक २३ मार्च २०२१ रोजी प्रसिद्ध झालेला आहे. सदरहू रतन टाटा महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ अधिनियम, २०२१, राज्यात दिनांक १४ एप्रिल २०२१ पासून अंमलात आलेला आहे.

रतन टाटा महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ हे उच्च दर्जाचे कौशल्यपूर्ण आणि रोजगारक्षम तरुण निर्माण करण्यासाठी, रोजगार निर्मितीला प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि उच्च दर्जाचे कौशल्य शिक्षण, स्टार्टअप्स, इनक्युबेशन, रोजगारक्षमता, प्रशिक्षण, समुपदेशन, प्रशिक्षणार्थी, नोकरीवर चालना देण्यासाठी एक विशेष विद्यापीठ आहे. उद्योग भागीदारीसह एकात्मिक पद्धतीने प्रशिक्षण आणि प्लेसमेंट, रोजगार सुलभ करून सर्वसमावेशक वाढीस चालना देण्यासाठी आणि तरुणांना स्वयंरोजगार मार्गदर्शन प्रदान करून आर्थिकदृष्ट्या मागासलेल्या समुदायांना कौशल्य विकास, रोजगार, उद्योजकता आणि स्वयंरोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने तसेच त्यांचे उत्पन्न वाढवणे आणि उद्योगांना रोजगारासाठी तयार कर्मचारी उपलब्ध करून देणे ज्यामुळे राज्यात बेरोजगारी कमी होईल आणि शेवटी राज्याच्या आर्थिक विकासाला चालना मिळणार आहे. उच्च दर्जाचे कौशल्य शिक्षण, नव उद्योगास (Startups), नवसंशोधन (Innovation), नोकरीकालीन प्रशिक्षण (OJT) उद्योग भागीदारीने नोकरी मिळवून देणेकरिता (Industry Tie-ups) हे विशेषकृत विद्यापीठ स्थापन करण्यात आले आहे.

विद्यापीठाच्या मुख्य परिसराचे पनवेल येथील इमारत बांधकामाच्या पहिल्या टप्प्यास रु. ४३१.८० कोटीस प्रशासकीय मान्यता मिळालेली आहे. या अंतर्गत सन २०२५-२६ मध्ये रु. ४३.१८ कोटी इतका निधी मंजूर करण्यात आलेला आहे.

विद्यापीठाने नवी मुंबई, ठाणे, पुणे आणि नागपूर येथे औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेच्या आवारात आणि खाजगी आस्थापनेत केंद्रे कार्यान्वित केलेली आहेत. या केंद्रात खालील अभ्यासक्रम शिकविले जातात.

- स्कूल ऑफ सायन्स इंजिनिअरिंग अँड टेक्नॉलॉजी कौशल्य
- व्यवस्थापन आणि वाणिज्य कौशल्य शाळा
- मानव्य कौशल्य शाळा
- **डिझाईन आणि सर्जनशील कौशल्ये विद्यालय**
- अल्प कालावधीचे कौशल्य प्रमाणपत्रे
- आंतरराष्ट्रीय नोकऱ्या आणि कौशल्य

विद्यापीठात उद्योगस्नेही अशा विविध विषयांतर्गत पदविका, पदवी, पदव्युत्तर अभ्यासक्रमाची आखणी केलेली आहे. यासाठी १) Desigh Lab, २) Makers Lab, ३) Machotronics and Automobile Lab ४) Electronics Lab, ५) Computer Lab - Total - ३, आणि ६) Data Center प्रयोग शाळेची स्थापना करण्यात आलेली आहे. विद्यापीठाने उद्योगस्नेही अभ्यासक्रमाची निर्मिती केलेली आहे. विद्यापीठ हे पदविका, पदवी आणि पदव्युत्तर अभ्यासक्रम खारघर नवी मुंबई, पुणे, ठाणे आणि नागपूर येथील केंद्रावर चालवत आहे. यात नानाविध अभ्यासक्रमाची भर पडत आहे. यात पदवी स्तरावरील Mechatronics, Computer Technology, Bachelor of Design, कन्स्ट्रक्शन टेक्नॉलॉजी, Facility Management, IT, Retail, Medical Lab Technology तर पदव्युत्तर मध्ये Business Analytics, Digital Marketing, Innovation अँड न्यू व्हेंचर मॅनेजमेंट, Cyber Security यासारखे अभ्यासक्रम सुरू केले आहेत. विद्यापीठामार्फत कार्यरत असलेले अभ्यासक्रम, प्रवेश प्रक्रिया, फी इत्यादीची अद्ययावत माहिती mssu.ac.in या विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावरील https://mssu.ac.in/b-tech-in-computer-technology/ येथे उपलब्ध आहे. विद्यार्थ्यांच्या हितासाठी विद्यापीठाने ऑक्टोबर, २०२५ अखेरीस एकूण ३९ मान्यवर संस्थेशी सामंजस्य करार केलेले आहेत. यात, विद्यापीठाने सुरू अभ्यासक्रमात, शैक्षणिक वर्ष २०२५-२०२६ मध्ये खारघर (नवी मुंबई) येथे ५८८ विद्यार्थी, पुणे येथे ५६० विद्यार्थी, ठाणे येथे ४७ विद्यार्थी आणि नागपूर येथे १३९ विद्यार्थी असे एकूण १०३४ विद्यार्थी प्रवेशित आहेत. विद्यापीठाचे अभ्यासक्रम हे ६० टक्के प्रायोगिक कौशल्यावर आधारित

उर्वरीत ४० टक्के वर्गातील कार्यशाळेत चालविले जातात. या सगळ्या अभ्यासक्रमात उद्योगांची जोड देण्यात आली आहे. यात विद्यापीठाची पार्टनरशिप ही पर्सिस्टन्ट सिस्टिम, किर्लोस्कर ग्रुप, मायक्रोसॉफ्ट इत्यादी कंपन्यांशी केलेली आहे. Bachelors of Design हा अभ्यासक्रम Rubika France या युरोपातील प्रख्यात Design institute बरोबर करार करून चालविण्यात आला आहे. याचप्रमाणे विद्यापीठात "Paramedical" क्षेत्रातील कौशल्य अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आले आहेत. Geriatric Care Support, Home Healthcare Aid, Lab Technician, Radiographic Testing, Emergency Medical Technician इत्यादी अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आले आहेत. विद्यापीठाने कार्पोरेट ट्रेनिंग सुरू करून साठ अधिकाऱ्यांना cyber security चे प्रशिक्षण प्रदान केले आहे. पारंपरिक विद्यापीठापेक्षा वेगळ्या पद्धतीने हे अभ्यासक्रम चालवले जातात.

विद्यापीठाने Innovation व Incubation ला चालना देण्यासाठी "I-Spoke Foundation" सेक्शन ८ कंपनी कायद्याखाली स्थापन करून Start-Up व Incubation center विद्याविहार येथे सुरू केले आहे. यात अमृत योजनेतून २० start-ups ला incubate करण्यात येत आहे. या अंतर्गत प्रती यशस्वी विद्यार्थ्यांना रुपये ३.०० लक्ष देण्यात येतात त्याचप्रमाणे ६० शैक्षणिक संस्थांबरोबर Pre-Incubation सेंटर सुरू केलेले आहेत. यातून विद्यार्थ्यांसाठी Entrepreneurship Awareness Program, Ideation Competition व Pre-Incubation ला प्रोत्साहन देण्यात येत आहे. विद्यापीठाने २०० Colleges मधील ४०० हून अधिक प्राध्यापकांना "Innovative Teaching Pedagogy" चे प्रशिक्षण दिलेले आहे.

रतन टाटा महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ (RT-MSSU) द्वारा "कोड विदाउट बॅरियर" उपक्रमांतर्गत "Microsoft India" च्या सहकार्याने राज्यातील १०००० महिला शिक्षक आणि विद्यार्थिनींना "एआय कौशल्य" वाढविण्याचे यशस्वीपणे प्रशिक्षण देण्यात आलेले आहे. या उपक्रमांतर्गत राज्यातील महिलांना जनरेटिव्ह एआय कौशल्ये प्रदान करून उच्च शिक्षणातील शिक्षक, उच्च शिक्षणातील महिला विद्यार्थी आणि महिला उद्योजकांवर लक्ष केंद्रित करून त्यांना सक्षम करण्यासाठी हा कार्यक्रम संरेखित केलेला होता.

विद्यापीठात शैक्षणिक वर्षात खालील उपक्रम यशस्वीपणे राबविलेले आहे.

० शासनामार्फत आयोजित केलेल्या रोजगार मेळाव्यात विद्यापीठाने सक्रिय सहभाग दिलेला आहे.

० गृह विभागासोबत "Cyber Security" या क्षेत्रात सामंजस्य करार महत्त्वपूर्ण करार करण्यात आलेला आहे.

० संचेती यांच्या समवेत "Health Care" या क्षेत्रात अल्पकालीन अभ्यासक्रम चालविण्याबाबत सामंजस्य करार करण्यात आलेला आहे.

० राष्ट्रीय कौशल्य विकास संघटना [National Skill Development Corporation (NSDC)] या संस्थेमार्फत विद्यापीठास "Dual Category awarding body" महत्वपूर्ण दर्जा मिळालेला आहे. या दर्जाच्या आधारे विद्यापीठ देत असलेल्या प्रमाणपत्रास विशेष दर्जा प्राप्त होणार आहे.

० विद्यापीठाने दिनांक १०-११ जुलै २०२५ रोजी दोन दिवसांचा "Women in Leadership Programme" यशस्वीपणे राबविलेला आहे.

० विद्यापीठात विशेषत्वाने "Facility Management Retail Store Operations" चे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम देखील सुरू करण्यात आले आहेत. महिलांचे सक्षमीकरण करणे आणि कामावर परतणाऱ्या महिलांना पाठिंबा देण्यासह कार्यबलामध्ये महिलांचा सहभाग वाढवणे, यासाठी विंग्स सारखे कार्यक्रम राबविणे विद्यापीठात सुरू आहे.

येरवडा कारागृह मुद्रणालय, पुणे ४११ ००६